

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การวิเคราะห์มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย
ด้านความครอบคลุมและผลกระทบต่ออัตราการตัดสินใจมีบุตร

(Child Related Policy in Thailand: Empirical Analysis on Coverage and Effect on Fertility)

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรเวศม์ สุวรรณระดา

คณะเศรษฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธันวาคม 2548

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การวิเคราะห์มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย ด้านความครอบคลุมและผลกระทบต่ออัตราการตัดสินใจมีบุตร

(Child Related Policy in Thailand: Empirical Analysis on Coverage and Effect on Fertility)

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรเวศม์ สุวรรณระดา

คณะเศรษฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุดโครงการ “ทักษะการทำงาน”

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

Executive Summary

การเปลี่ยนแปลงทางประชากรสู่สังคมชราภาพ

ผลจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยในอีกสองทศวรรษข้างหน้า ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ เกื้อ วงศ์บุญสินและคณะ (2546) ได้ชี้ให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรของประเทศไทยที่สำคัญ กล่าวคือโครงสร้างของประชากรกำลังเปลี่ยนผ่านสู่ Aging Society หรือสังคมชราภาพ เหมือนกับหลายประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว จำนวนประชากรสูงอายุมีมากขึ้น จนกระทั่งในองค์ประกอบของประชากรมีสัดส่วนของวัยสูงอายุเพิ่มมากขึ้น หรือหากกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จำนวนประชากรวัยแรงงานที่จะต้องดูแลประชากรวัยสูงอายุมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ โดยเปรียบเทียบ ในรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงด้านองค์ประกอบของประชากรที่สำคัญมีดังนี้ ประชากรที่วราชอาณาจักรมีสัดส่วนของประชากรวัยเด็กลดลงจากร้อยละ 24.65 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 17.95 ในปี 2568 ในขณะที่สัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุพบว่ามีเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.43 เป็นร้อยละ 19.99 ในช่วงเวลาเดียวกัน ส่วนประชากรวัยแรงงานต่อประชากรวัยพึ่งพิง จาก 1.93 คนในปี 2543 จะลดลงเหลือ 1.64 คนในปี 2568 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรดังกล่าวนี้ นอกจากปัจจัยด้านการลดลงของอัตราการตายของประชากร อันเกิดจากสุขภาพอนามัยของประชากรไทยที่ดีขึ้นจนทำให้อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดเพิ่มจาก 59 ปีเมื่อเกือบ 50 ปีที่ผ่านมาเป็นประมาณ 72 ปีในปี 2548 แล้ว (ปราโมทย์ ประสาทกุล และปัทมา ว่าพัฒนางศ์, 2548) แล้ว การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ก็เป็นสาเหตุสำคัญที่จะเร่งให้สังคมไทยเข้าสู่สังคมชราภาพเร็วขึ้นอีกด้วย

ปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์

หากพิจารณาจากอัตราเจริญพันธุ์รวม (Total Fertility Rate, TFR) ของไทยจากข้อมูลจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีวัยเจริญพันธุ์ซึ่งรายงานไว้ใน “รายงานการสำมะโนประชากรและเคหะ” ปีต่างๆ ในช่วงเกือบ 40 ปีที่ผ่านมาหลังปี 2513 พบว่า จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีไทยนั้นลดลงอย่างต่อเนื่อง มาตลอดไม่ว่าจะเป็นระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ สำหรับอัตราเจริญพันธุ์รวมเฉลี่ยในระดับประเทศนั้น ลดลงต่ำกว่าระดับทดแทนหรือ ประมาณ 2 คนในปี 2543 และจากการประมาณการโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลพบว่า ในปี 2548 อัตราเจริญพันธุ์รวมของประเทศไทยอยู่ที่ 1.7 คน (อ้างอิง วรชัย ทองไทย และอัจฉรา มาศมาลัย, 2548) ปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์นั้นไม่ใช่เป็นปัญหาเฉพาะของประเทศไทยเท่านั้น หากพิจารณาข้อมูลอัตราเจริญพันธุ์รวมล่าสุดในปี 2547 ของนานาชาติรวบรวมโดย Population Reference Bureau พบว่าหลายประเทศกำลังประสบสภาวะเดียวกันกับหรือแย่กว่าประเทศไทย เช่น สหรัฐอเมริกา 2.0 แคนาดา 1.5 ฝรั่งเศส 1.9 เยอรมนี 1.3 สวีเดน 1.7 สหราชอาณาจักร 1.7 ญี่ปุ่น 1.3 เกาหลีใต้ 1.2 ไต้หวัน 1.2 หรือ สิงคโปร์ 1.3 เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมชราภาพนั้นมีโอกาสก่อให้เกิดทางปัญหาทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อผลิตภาพของ

ประเทศ ภาระของวัยทำงานในการดูแลผู้สูงอายุ และอาจรวมถึงภาระทางภาษีอากร หรือภาระของภาครัฐ อันเกิดการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายเพื่อผู้สูงอายุ แม้จะเป็นประเด็นที่ยากทั้งในแง่ของการทำให้เกิดขึ้นจริง หรือในแง่ของความไม่เหมาะสมที่ภาครัฐเข้าไปแทรกแซงการตัดสินใจของครอบครัวเกี่ยวกับการมีหรือไม่มีบุตร มาตรการภาครัฐเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรเป็นประเด็นที่ไม่ควรละเลย

มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐ

รัฐบาลของหลายประเทศที่ได้เผชิญหรือกำลังประสบปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์นั้น ได้ออกมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรสำหรับครอบครัวออกมาหลายรูปแบบ Tomura (2000) ได้แบ่งมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยทั่วไปออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ มาตรการทางการคลัง (Fiscal Welfare) มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) หรือมาตรการทางความมั่นคงทางสังคม (Social Security) และประโยชน์ที่เกี่ยวเนื่องจากนายจ้าง (Fringe Benefits) หรือสวัสดิการอาชีพ (Occupational Welfare) ในขณะเดียวกัน หากพิจารณานิยามของมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม ตามความหมายขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศแล้ว พบว่าประโยชน์ที่เกี่ยวเนื่องของลูกจ้างภาครัฐในเรื่องของสวัสดิการครอบครัวนั้นจะจัดอยู่ในขอบเขตของ Social Security จากสองนิยามดังกล่าวมานี้จึงได้แบ่งการสนับสนุนออกเป็น แบบที่หนึ่ง การสนับสนุนผ่านมาตรการการคลัง ซึ่งมักเป็นการช่วยเหลือในรูปแบบตัวเงิน แบบที่สอง การสนับสนุนครอบครัวผ่านมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคมซึ่งเป็นการช่วยเหลือทั้งในรูปแบบตัวเงิน สิ่งของ หรือบริการสาธารณะ และแบบที่สาม มาตรการการสนับสนุนด้านเวลา

ภาพรวมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐในประเทศไทย

ในกรณีของประเทศไทย รัฐบาลจัดให้มีมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรครบทั้ง 3 ด้าน แต่ว่าการสนับสนุนดังกล่าวในความเป็นจริงในปัจจุบันนั้น ยังไม่เป็นแบบครอบคลุมทั่วถึงทุกครอบครัวที่มีบุตร (universal) มาตรการด้านการคลังนั้น การช่วยเหลือส่วนใหญ่จะจำกัดอยู่เพียงผู้มีรายได้ระดับหนึ่ง ในขณะที่มาตรการด้านการคุ้มครองทางสังคมนั้น จะให้การช่วยเหลือผู้มีสถานภาพการทำงานหรืออาชีพบางประเภท หรือเป็นครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษบางประการเท่านั้น นอกจากนี้การสนับสนุนครอบครัวทางด้านเวลาก็ยังอยู่ในขอบเขตที่จำกัดอีกด้วย

- ◆ **มาตรการทางด้านการคลัง** รัฐบาลได้กำหนดให้มีการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแก่ผู้เสียภาษีที่มีภาระในการเลี้ยงดูบุตร “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร” และ “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรที่อยู่ในสถานศึกษา” ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร (หรือบุตรบุญธรรมของผู้มีเงินได้ รวมถึงบุตรชดด้วยกฎหมายของสามีหรือภรรยาของผู้มีเงินได้ด้วย) มีเกณฑ์ดังนี้ บุตรที่เกิดก่อนหรือในพ.ศ.2522 คนละ 15,000 บาท และบุตรที่เกิดหลังพ.ศ.2522 คนละ 15,000 บาทแต่รวมกันไม่เกิน 3 คน ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรที่อยู่ในสถานศึกษา มีเกณฑ์ดังนี้ สำหรับบุตรผู้มีเงินได้ซึ่งมีสิทธิ์ได้รับค่าลดหย่อนสำหรับบุตร และยังคงศึกษาอยู่ในสถานศึกษาซึ่งหมายถึงสถานศึกษาของทางราชการ สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันการศึกษาเอกชนหรือ

กฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ ให้หักลดหย่อนเพื่อการศึกษาได้อีกคนละ 2,000 บาท แต่ว่าการใช้มาตรการค่าลดหย่อนในลักษณะนี้ จะไม่มีอันสงค้ต่อครอบครัวที่มีรายได้ต่ำเท่าไรนัก ยิ่งไปกว่านั้นหากไม่มีการกำหนดเพดานรายได้ของผู้มีรายได้ที่จะใช้ประโยชน์จากมาตรการนี้ได้ ก็จะทำให้ระบบนี้กลายเป็นการให้เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้สูงที่มีบุตร แทนที่จะเป็นการช่วยเหลือผู้มีรายได้ต่ำที่มีบุตร

◆ **มาตรการทางโครงสร้างคุ้มครองทางสังคม** มาตรการนี้อาจแบ่งออกเป็น

1. **มาตรการทางการประกันสังคม** เป็นมาตรการการช่วยเหลือเฉพาะต่อผู้ประกันตนผู้ซึ่งจ่ายเงินสมทบและครอบครัวเท่านั้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตร ปัจจุบันมีกลุ่มเป้าหมายเพียง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มลูกจ้างผู้เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคมและกลุ่มของครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชนผู้เป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอก ในกรณีของกองทุนประกันสังคมมีสิทธิประโยชน์คือค่าคลอดบุตร เงินชดเชยรายได้ขณะลาคลอด และเงินสงเคราะห์บุตร ส่วนสิทธิประโยชน์ของกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนนั้น ประกอบด้วยเงินสงเคราะห์บุตร เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาและรักษาพยาบาล
2. **มาตรการทางการประชาสงเคราะห์** เป็นการช่วยเหลือด้านสวัสดิการด้านต่างๆแก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ด้อยโอกาส หรือบุคคลผู้ประสบเหตุการณ์ไม่คาดฝันจนทำให้ขาดความสามารถที่จะได้มาซึ่งรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตตามปกติ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีรายได้หรือสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตพื้นฐาน ในปัจจุบันภารกิจของการประชาสงเคราะห์โดยส่วนใหญ่ อยู่ภายใต้การดูแลของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และการสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัวโดยองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ ในสังกัดกระทรวงกลาโหม
3. **สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล** กรณีของค่ารักษาพยาบาลของเด็กนั้น หากเป็นบุตรของข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ รวมถึงครูโรงเรียนเอกชนที่เป็นสมาชิกของกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนครอบครัว หรือครอบครัวทหารผ่านศึก มีสิทธิเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลตามข้อกำหนดต้นสังกัด กองทุนฯ หรือองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้กำหนดไว้ ส่วนเด็กที่เหลือนั้นมีตาข่ายของ “30 บาทรักษาทุกโรค” รองรับเอาไว้

กล่าวโดยสรุปแล้ว หากไม่นับเรื่องของค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่มีตาข่ายของ “30 บาทรักษาทุกโรค” รองรับเอาไว้ หรือการประชาสงเคราะห์ที่ช่วยครอบครัวที่มีบุตรที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในลักษณะที่เป็นกรณีพิเศษช่วยเหลือในระยะสั้นแล้ว ประเทศไทยมีเพียงระบบช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตร เฉพาะในกรณีที่บิดามารดาอยู่ในบางอาชีพหรือสถานภาพ

การทำงานเท่านั้น ซึ่งจะเป็นในรูปแบบของการประกันสังคมหรือประโยชน์เกื้อกูลจาก นายจ้างเท่านั้น การช่วยครอบครัวที่มีบุตรในรูปแบบสวัสดิการสังคมนั้นยังไม่มีมาตรการที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

- ◆ **มาตรการการสนับสนุนด้านเวลา** ภายใต้กฎหมายแรงงานในปัจจุบันนั้น มีการกำหนดให้ ลูกจ้างสตรีสามารถลาคลอดได้ 90 วัน สำหรับลูกจ้างที่เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม การลาดังกล่าวจะจัดเป็น Paid Leave หรือเป็นการลาที่สามารถรับเงินชดเชยระหว่างการลานั้น โดยที่นายจ้างและกองทุนประกันสังคมเป็นผู้แบกรับภาระคนละครึ่ง

การเปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐระหว่างประเทศ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของประเทศไทยกับนานาประเทศที่ได้ เฝิญหรือกำลังประสบปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ ดังเช่น สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมนี สวีเดน พบว่า

- ◆ **มาตรการทางด้านการคลัง** ประเทศไทยใช้ “ค่าลดหย่อน” ประเภทลดหย่อนรายได้หรือ Income Deduction ซึ่งค่าลดหย่อนประเภทนี้จะเอื้อให้กับคนมีรายได้สูงมากกว่าคนมีรายได้ต่ำ ในจุดนี้ประเทศไทยมีระบบที่ไม่ต่างจากสิงคโปร์ ญี่ปุ่นหรือเยอรมนี ฝรั่งเศสมีระบบ Income Splitting System กล่าวคือให้ครอบครัวสามารถนำจำนวนสมาชิกของครอบครัวมาหารรายได้รวมแล้วค่อยคำนวณภาษีเพื่อครอบครัวที่มีบุตรมากจะได้ไม่เสียในอัตราส่วนเพิ่มที่สูงเกินไป วิธีดังกล่าวก็เอื้อกับคนมีฐานะที่มีบุตรมากเช่นกัน ในขณะที่เดียวกันอีกหลายประเทศ มีการใช้มาตรการการคลังแบบที่มีระบบการกระจายรายได้ใหม่แฝงอยู่ ซึ่งจะมีมาตรการโน้มเอียงไปทางช่วยผู้มีฐานะด้อยที่มีบุตร อย่างเช่น สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ได้จำกัดการให้เครดิตทางภาษีหรือเงินอุดหนุนให้กับครอบครัวที่มีบุตรและครอบครัวทำงานที่มีบุตรที่มีรายได้ต่ำ นอกจากนี้แล้วประเทศไทยยังไม่มีระบบที่อนุญาตให้นำค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรมาหักลดหย่อนภาษี หรือให้เป็นเงินอุดหนุนเหมือนอย่างกรณีของสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ หรือฝรั่งเศส
- ◆ **มาตรการทางโครงสร้างคุ้มครองทางสังคม** กรณีของไทยแตกต่างจากนานาประเทศซึ่งมีตาข่ายรองรับอัน เป็นสวัสดิการสังคมที่ไม่ขึ้นกับอาชีพหรือสถานภาพการทำงานของบิดามารดาแก่ครอบครัวที่มีบุตรโดยเฉพาะครอบครัวที่ด้อยฐานะ ตัวอย่างเช่น เงินอุดหนุนแก่ครอบครัวที่มีบุตร หรือ Child Allowances หรือ Child Benefits ในระยะกลางและ/หรือระยะยาว บางประเทศอย่างเช่นสิงคโปร์ แม้จะไม่มีระบบสวัสดิการสังคมดังกล่าวก็ตาม แต่ก็ได้ช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรในด้านค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรทั้งแก่ครอบครัวที่ทำงาน และไม่ทำงาน และยังมีมาตรการมอบเงินกันดูแลแก่ครอบครัวที่ให้กำเนิดบุตรใหม่ด้วย
- ◆ **มาตรการการสนับสนุนด้านเวลา** เกือบทุกประเทศที่ทำการศึกษานางานวิจัยนี้มีมาตรการสำหรับให้มารดาลาเพื่อเลี้ยงดูบุตรนอกเหนือจากการลาคลอดปกติ อีกทั้งเป็นการลาประเภท

มีการชดเชยรายได้ นอกจากนั้นในบางประเทศยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา จึงมีการกำหนด Paternity Leave ขึ้นมาอีกด้วย ตัวอย่างเช่น สหราชอาณาจักร เป็นต้น

ความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐของประเทศไทย

ถึงแม้จะมีรูปแบบหลายประการแตกต่างจากนานาชาติ ประเทศไทยมีมาตรการช่วยเหลือการเลี้ยงดูบุตรอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งส่วนใหญ่จะขึ้นกับสถานภาพการทำงานหรืออาชีพของบิดาหรือมารดา บางรูปแบบเช่น กองทุนประกันสังคม หากทั้งบิดาและมารดาเป็นสมาชิกกองทุนฯหรือเป็นข้าราชการ เพียงคนใดคนหนึ่งเท่านั้นที่สามารถขอสิทธิประโยชน์ได้ หรือในกรณีตัวอย่างเช่น บิดาเป็นข้าราชการ ส่วนมารดาเป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม การขอสิทธิประโยชน์นั้นกระทำได้ทั้งบิดาและมารดาตามสิทธิที่พึงมีของแต่ละคน ดังนั้นการพิจารณาการจับคู่ของสถานภาพการทำงานหรืออาชีพของสามีภรรยา นั้น ทำให้เราสามารถที่จะทราบสถานการณ์ความครอบคลุมของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐว่า มีความครอบคลุมมากน้อยเพียงใด และมีครอบครัวที่ได้รับสิทธิประโยชน์ในระดับต่างๆมากน้อยแค่ไหน ในงานวิจัยนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์คือข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ 1% ของปีพ.ศ. 2543

ผลการประมาณการด้านความครอบคลุมของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร เมื่อพิจารณาจาก 81,656 ครอบครัวประเทศพบว่า ครอบครัวไม่ได้รับสวัสดิการสูงถึงร้อยละ 64.8 ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีร้อยละ 35.2 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่มีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 18.1 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่คิดเป็นร้อยละ 17.1 ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันคือ ร้อยละ 15.3 ในขณะที่เมื่อพิจารณาเฉพาะในเขตเมือง 24,151 ตัวอย่างพบว่าจำนวนครอบครัวที่มีผู้ได้รับสวัสดิการนั้นมีสัดส่วนสูงกว่า คือครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการมีจำนวน 9,982 ครอบครัวหรือคิดเป็นร้อยละ 41.3 ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีจำนวน 14,169 ครอบครัวหรือคิดเป็นร้อยละ 58.6 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่มีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 31.4 ซึ่งส่วนใหญ่สามีจะเป็นผู้มีสิทธิได้รับเหมือนระดับประเทศ ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่คิดเป็นร้อยละ 27.2 ส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันหรือร้อยละ 23.2 ขณะเดียวกันจากตัวอย่างของครอบครัวในเขตชนบทนั้น พบว่าเกือบร้อยละ 75 เป็นครอบครัวที่อยู่ในข่ายไม่ได้รับสวัสดิการใดๆเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ในกลุ่มครอบครัวที่มีโอกาสได้รับสวัสดิการนั้น ร้อยละ 12.6 เป็นครอบครัวที่มีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรรยามีร้อยละ 12.8 ส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการประเภทเดียวกัน

แต่หากว่า ใช้ข้อมูลชุดเดียวกันพิจารณาความครอบคลุมระดับปัจเจกบุคคลโดยไม่สนใจในความเป็นสามีภรรยาของสมาชิกครอบครัวที่อยู่ในตัวอย่าง พบว่าผู้ที่อยู่ในข่ายไม่ได้รับสวัสดิการจะมีประมาณร้อยละ 73.8 เป็นเพศชาย 34.3 และเพศหญิง 39.5 ในขณะที่กลุ่มที่อยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการจะมีประมาณร้อยละ 26.1 เป็นเพศชาย 15.7 และเพศหญิง 10.4 แน่นนอนว่าคนส่วนใหญ่ที่ได้รับสวัสดิการนั้นไม่ว่าจะเป็น

เพศชายหรือเพศหญิง จะเป็นลูกจ้างเอกชน กล่าวได้ว่าเมื่อคำนึงถึงความเป็นครอบครัวที่ได้รับประโยชน์จากระบบสวัสดิการร่วมกันแล้ว ความครอบคลุมจะสูงกว่าเมื่อพิจารณาในระดับปัจเจกบุคคล

ผลกระทบของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจมีบุตร

นอกจากประเด็นด้านความครอบคลุมของมาตรการแล้ว อีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญในเชิงนโยบายสาธารณะก็คือ การได้รับหรือไม่ได้รับสิทธิประโยชน์หรือสวัสดิการด้านการเลี้ยงดูบุตร หรือการได้รับสวัสดิการในระดับที่แตกต่างกันนั้นจะมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรของครอบครัวหรือไม่ งานวิจัยนี้พยายามที่จะตอบประเด็นดังกล่าว ในรูปของผลกระทบของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มหรือไม่ โดยการใช้อัตราส่วนระดับประเทศและระดับย่อยกว่า ผลการวิเคราะห์แบบจำลองพหุสมการพบว่า การได้รับสวัสดิการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวนั้นไม่ค่อยมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญเมื่อพิจารณาข้อมูลในระดับประเทศ ข้อมูลเขตเมือง-ชนบท ข้อมูลครอบครัวที่สามมี ภรรยาทำงานทั้งคู่ หรือข้อมูลที่สามมีทำงานและภรรยาเป็นแม่บ้าน แต่การได้รับสวัสดิการเลี้ยงดูบุตรน่าจะส่งเสริมการตัดสินใจมีบุตรสำหรับครอบครัวที่ภรรยาอายุ 15-29 ปี หากกล่าวโดยทั่วไปแล้วช่วงอายุดังกล่าวนั้นเป็นช่วงวัยเจริญพันธุ์ตอนต้นและกำลังเริ่มจะมีบุตรคนแรก ในกรณีนี้พบว่าแตกต่างไปจากกรณีอื่นๆที่ผ่านมา กล่าวคือการได้รับสวัสดิการของครอบครัวนั้นมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มเชิงบวก โดยเฉพาะในกรณีที่ครอบครัวได้รับอยู่ในสถานภาพการทำงานที่อยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการทั้งคู่ การได้รับสวัสดิการมีผลบวกอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนั้นเมื่อได้พิจารณาลงไปถึงรายละเอียดของลักษณะการได้รับสวัสดิการ พบว่าครอบครัวหลายประเภทเมื่ออยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการแล้ว มีความน่าจะเป็นที่จะมีบุตรเพิ่มมากขึ้น ซึ่งได้แก่ครอบครัวที่ทั้งสามมีและภรรยาเป็นข้าราชการและ/หรือรัฐวิสาหกิจ สาเหตุหนึ่งที่เป็นไปได้ก็คือ ครอบครัวดังกล่าวได้รับการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรเป็นระยะเวลาสั้นกว่าครอบครัวประเภทอื่นๆ โดยเปรียบเทียบ โดยได้รับในรูปของการอุดหนุนค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาและค่ารักษาพยาบาลของบุตร ในส่วนของปัจจัยประเภทอื่นๆนั้น จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของภรรยามีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม หรือนัยหนึ่งก็คือ ระดับรายได้ของภรรยาหากมีมากขึ้นก็อาจจะตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม

นอกจากนั้น ประเด็นสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ที่ควรให้ความสนใจก็คือ การเพิ่มชั่วโมงการทำงานของภรรยาทำให้โอกาสการมีบุตรเพิ่มของครอบครัวลดความน่าจะเป็นลงอย่างมีนัยสำคัญ แต่จากข้อมูลของงานวิจัยนี้ ภรรยาที่ไม่ทำงานชั่วโมงการทำงานจะเป็นศูนย์ ดังนั้นผลจึงออกมาในลักษณะดังกล่าว แต่เมื่อพิจารณากรณีของครอบครัวทั้งสามมีและภรรยาทำงาน การเพิ่มชั่วโมงการทำงานของภรรยา นั้นลดความน่าจะเป็นในการมีบุตรเพิ่มของครอบครัวก็จริง แต่นัยสำคัญทางสถิติก็ยังไม่มีสูงมาก ดังนั้น จึงอาจจะยังสรุปได้ไม่ชัดเจนนักถึงการดำรงอยู่ของความไม่สามารถรวมขอมกันระหว่างการทำงานและการมีบุตร ดังนั้น ในเชิงนโยบาย นอกเหนือจากแนวทางของการปฏิรูปมาตรการการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในด้านของการขยายความครอบคลุมแล้ว แนวทางในการช่วยเหลือครอบครัวในระยะยาวขึ้น และการเน้นการช่วยเหลือด้านเวลาเลี้ยงดูก็เป็นประเด็นสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาต่อไปในอนาคต

นัยเชิงนโยบาย

จากผลการเปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยกับนานาประเทศ รวมไปถึงถึงผลการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ สรุปได้ว่า แนวทางลดปัญหาของการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ในอนาคต ชำนาญ การขยายการให้สวัสดิการแก่ครอบครัวที่ยังไม่อยู่ในข่ายเป็นหนทางหนึ่งที่จะอาจจะช่วยชดเชยต้นทุนที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างการทำงานของสตรีและการมีบุตรแล้ว ยังอาจกระตุ้นให้ครอบครัวไม่ตัดสินใจเลิกคิดมีบุตร ในการขยายการให้สวัสดิการสู่ครอบครัวที่ไม่มีสวัสดิการดังกล่าวนั้นจำเป็นต้องพิจารณาถึงการช่วยเหลือที่เป็นการช่วยเหลือในระยะยาว อย่างเช่นการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายการศึกษา และการรักษาพยาบาลอย่างของข้าราชการ เพราะหากการช่วยเหลืออยู่ในระดับต่ำจนเกินไป นอกจากจะไม่เพียงพอในการเลี้ยงดูบุตรแล้ว อาจน้อยเกินไปกว่าที่ครอบครัวจะพิจารณาในการวางแผนมีบุตรเพิ่มด้วยก็ได้ นอกเหนือจากนั้นแล้ว ความพยายามลดความขัดแย้งระหว่างการทำงานของสตรี และการมีบุตรหรือการเลี้ยงดูบุตรในรูปของการให้การสนับสนุนครอบครัวด้านเวลาอย่างเป็นรูปธรรม เป็นประเด็นที่ต้องนำมาพิจารณาด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นประเด็นการให้สิทธิการลาที่มีอยู่เดิมแก่มารดาหลังคลอดบุตรอย่างเต็มที่ การส่งเสริมให้มีการลาหยุดเพื่อการเลี้ยงดูบุตรในระยะกลางหรือยาวอย่างแท้จริง หรือประเด็นการให้บิดาเข้ามามีส่วนในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น

บทคัดย่อ

จากการคาดประมาณโครงสร้างประชากรของประเทศไทยในอนาคตพบว่า สังคมไทยกำลังจะเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมชราภาพ สาเหตุหนึ่งเกิดจากการลดลงของอัตราเจริญพันธุ์รวมของไทยปัจจุบันที่คาดว่าจะลดลงเหลือ 1.7 ซึ่งต่ำกว่าระดับทดแทน ปรากฏการณ์ดังกล่าวคงจะส่งผลกระทบต่อการลดลงของประชากรเด็กอย่างเลี่ยงไม่พ้น และอาจมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในระดับมหภาคได้เช่นกัน งานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ 3 ประเด็นหลักของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของไทยกล่าวคือ ในด้านของคุณลักษณะโดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับนานาประเทศ ความครอบคลุมและผลต่อการตัดสินใจมีบุตรของครอบครัว

ในด้านของมาตรการด้านการคลัง ประเทศไทยเลือกใช้ “ค่าลดหย่อน” ในการลดภาระภาษีของครอบครัวที่มีบุตร แต่มาตรการดังกล่าวเอื้อประโยชน์ให้กับคนที่มีรายได้สูงกว่า ในด้านของมาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม หากไม่นับในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่มีตาข่ายของ 30 บาทรักษาทุกโรค รองรับเอาไว้ หรือการประชาสัมพันธ์ที่ช่วยครอบครัวที่มีบุตรที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในลักษณะที่เป็นกรณีพิเศษช่วยเหลือในระยะสั้นแล้ว ประเทศไทยมีเพียงระบบช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตร เฉพาะในกรณีที่บิดามารดาอยู่ในบางอาชีพหรือสถานภาพการทำงานเท่านั้น ซึ่งจะเป็นในรูปแบบของการประกันสังคมหรือประโยชน์เกื้อกูลจากนายจ้างเท่านั้น การช่วยครอบครัวที่มีบุตรรูปแบบสวัสดิการสังคมนั้นยังไม่มีมาตรการที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ในด้านการสนับสนุนด้านเวลา ภายใต้กฎหมายแรงงานในปัจจุบันนั้น มีการกำหนดให้ลูกจ้างสตรีสามารถลาคลอดได้ 90 วัน สำหรับลูกจ้างที่เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม การลาจะจัดเป็น Paid Leave หรือเป็นการลาที่สามารถรับเงินชดเชยระหว่างการลา แต่ประเทศไทยยังไม่มีระบบการลาของมารดาเพื่อเลี้ยงดูบุตรโดยเฉพาะ หรือการให้บิดามีสิทธิลา

โดยใช้ข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ 1% ในการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ด้านความครอบคลุม เมื่อพิจารณาตัวอย่างทั้งหมด 81,656 ครอบครัวทั่วประเทศพบว่า ครอบครัวที่ไม่ได้รับสวัสดิการสูงถึงร้อยละ 64.8 ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีคิดเป็นร้อยละ 35.2 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 18.1 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่คิดเป็นร้อยละ 17.1 ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันหรือร้อยละ 15.3

สำหรับผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการของครอบครัวต่อการตัดสินใจมีบุตรนั้น การได้รับสวัสดิการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวนั้นไม่ค่อยมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาข้อมูลในระดับประเทศ ข้อมูลเขตเมือง-ชนบท ข้อมูลครอบครัวทั้งคู่ทำงาน หรือข้อมูลที่สามีทำงานและภรรยาเป็นแม่บ้าน แต่การได้รับสวัสดิการเลี้ยงดูบุตรน่าจะช่วยส่งเสริมการตัดสินใจมีบุตรต่อครอบครัวที่ภรรยาอายุ 15-29 ปี ซึ่งช่วงอายุดังกล่าวนี้เป็นช่วงวัยเจริญพันธุ์ตอนต้นและกำลังเริ่มจะมีบุตรคนแรก ในกรณีนี้พบว่าแตกต่างไปจากกรณีอื่นๆที่ผ่านมา กล่าวคือการได้รับสวัสดิการของครอบครัวนั้นมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มเชิงบวก โดยเฉพาะในกรณีที่ครอบครัวได้รับอยู่ในสถานภาพการทำงานที่อยู๋ในข่ายได้รับสวัสดิการทั้งคู่ การได้รับสวัสดิการมีผลบวกอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้เมื่อได้พิจารณารายละเอียดของลักษณะการได้รับสวัสดิการลงไปอีก พบว่าครอบครัวหลายประเภทเมื่ออยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการแล้ว มีความน่าจะเป็นที่จะมีบุตรเพิ่มมากขึ้น ซึ่งได้แก่ ครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาเป็นข้าราชการและหรือรัฐวิสาหกิจ ในส่วนของปัจจัยประเภทอื่นๆนั้น จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาของภรรยาผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม

ในเชิงนโยบาย นอกเหนือจากแนวทางของการปฏิรูปมาตรการการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในด้านของการขยายความครอบคลุมแล้ว แนวทางในการช่วยเหลือครอบครัวในระยะยาวขึ้น และการเน้นการช่วยเหลือด้านเวลาเลี้ยงดูก็เป็นประเด็นสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาต่อไปในอนาคต

Abstract

The projection of population in Thailand points that, Thai society is going to transform to the so-called the aging society as many developed countries within 2 decades. One factors is the decline of total fertility rate, which has been decreased sharply to be under the replacement level. In Thailand, the effect of such fertility decline and its effective countermeasures should be paid more attentions. In this research, we focus on the so-called child related policy in Thailand, especially from three aspects. Those are, firstly, its characteristics from international comparison's point of view, secondly, its coverage, and, thirdly, the effect of benefits of child related policy on fertility.

The structure of characteristics of child related policy in Thailand is not much different from that of other countries. As fiscal welfare, Thailand has income deduction, namely, "Child Deduction" and "Child in Schooling Year Deduction" , which are aimed to decrease tax burden of taxpayers. Thai families attain various types of benefits under the scheme of social protection. There exists no universal child allowance scheme as in many countries. Family in some work status or occupations can attain defined contributory benefits, i.e. the members Social Security Fund and Private School and Headmaster Assistance Fund. Veterans and their family are eligible for comparatively long term assistance. Moreover, some special groups can attain some assistance-in-cash or in-kind in short term. Unfortunately, besides maternity leave, which is 90 days' paid leave, there are no parental leave or paternity leave in Thailand at present.

Using 81,656 families data drawn from 1% data of the Population and Housing Census in 2543, we found that, 64.8% of whole samples (families) have no eligibility for contributory benefits or public employee welfare scheme, in other words, *neither husband nor wife* are not in the economic status that can attain child benefits. Whilst, 35.2% of whole samples can access such benefits. Among the latter type of family, 17.1% of samples are the family that, *both husband and wife* can access child benefits. 18.1% of samples are the family that, *either husband and wife can access child benefits both*.

Using the same data set, we investigated whether the status of ability to access child benefits affects the family's decision making on having or not having additional child. We found that, child benefits' accessibility of family does not affect the possibility of having additional child significantly at various level of data, namely, nationwide, urban-rural area, double income families, single income families (wife is housewife). Nevertheless, child benefits' accessibility of family does positively affect the possibility of having additional child significantly when we considered only the family with wife who is 15-29 years old. The types of family that response to child benefits are the families that *both husband and wife* can access child benefits and *either husband or wife* are in the status of government officials or public company's employees. Another economic factor, that affect the possibility of having additional child significantly, is the schooling year of female. Thus, from public policy viewpoint, not only the expansion of coverage but the child care's long term support and child rearing leave measures should be taken in an account in the future.

คำนำ

การคาดประมาณการเปลี่ยนแปลงทางประชากรของหลายสำนักชี้ตรงกันว่า สังคมไทยกำลังจะเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ Aging Society หรือสังคมชราภาพเหมือนกับหลายประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วในอีกประมาณสองทศวรรษข้างหน้า นักวิชาการจำนวนไม่น้อยได้ทำการวิจัยและนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆที่จะตามมาในอนาคตพร้อมกับสังคมชราภาพ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ แต่ก็ไม่ต้องไม่ลืมถึงสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการเกิดขึ้นของสังคมชราภาพ นั่นก็คือการลดลงของอัตราเจริญพันธุ์รวมของไทย ในปัจจุบันมีการคาดการณ์ลดลงเหลือ 1.7 ซึ่งต่ำกว่าระดับทดแทน ปรากฏการณ์ดังกล่าวคงจะส่งผลต่อการลดลงของประชากรเด็กอย่างเลี่ยงไม่พ้น และอาจมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในระดับมหภาคได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านผลิตภาพของประเทศ การเพิ่มขึ้นของภาระคนหนุ่มสาวในการดูแลผู้สูงอายุ ผลกระทบต่อโครงสร้างระบบบำนาญประเภทต่างๆที่มีอยู่ในปัจจุบัน เป็นต้น ดังนั้นภายใต้บริบทของสังคมชราภาพ นอกเหนือจากการแก้ปัญหาในด้านของผู้สูงอายุแล้ว นโยบายเด็ก หรือหากกล่าวให้กว้างขึ้นก็จะเป็น “นโยบายครอบครัว” เป็นประเด็นทางนโยบายที่สำคัญที่ควรพิจารณาควบคู่ไปด้วย

จุดประสงค์ของการศึกษามีดังนี้ *ประการแรก* เพื่อทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบันของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย เปรียบเทียบกับมาตรการที่มีในต่างประเทศ *ประการที่สอง* เพื่อวิเคราะห์ถึงระดับความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐในประเทศไทย โดยพิจารณาการกระจาย (distribution) ของครอบครัวที่มีโอกาสได้รับสิทธิประโยชน์จากมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐ *ประการที่สาม* เพื่อวิเคราะห์เชิงประจักษ์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของสตรีวัยเจริญพันธุ์และครอบครัวในการตัดสินใจมีบุตร โดยเน้นการพิจารณาผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจดังกล่าว *ประการสุดท้าย* เพื่อทราบถึงแนวทางในการปฏิรูปมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของประเทศไทยในอนาคต

ในการดำเนินโครงการนี้ ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนในการริเริ่มงานวิจัยจากศาสตราจารย์ ดร. เกื้อวงศ์บุญสิน ศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์ ได้ให้คำแนะนำในการปรับปรุงการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังได้รับคำแนะนำที่มีประโยชน์ในการวิเคราะห์เชิงประจักษ์จาก ผศ.ดร.วิจิตร คุณาพงศ์กุล และผู้วิจัยยังได้รับการช่วยเหลือจากผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นนิสิตปริญญาโท หลักสูตรเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ นายदनัย ถวัลย์นากกร (เก็บข้อมูลพื้นฐานและค้นหามาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในนานาประเทศ) นายเทอดศักดิ์ ชมเฒ่าสุวรรณ (จัดเรียงและสะสางข้อมูล 1% การสำมะโนประชากรและเคหะ) และนางสาวภาวิณี วิโนทัย (จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์) ทุกท่านที่กล่าวมานั้นควรได้รับความขอบจากรายงานวิจัยนี้ ความผิดพลาดทั้งหมดหากเกิดขึ้น ผู้วิจัยขออภัยไว้เพียงผู้เดียว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรเวศม์ สุวรรณระดา

สารบัญ

Executive Summary	III
บทคัดย่อ	X
Abstract	XI
คำนำ	XII
สารบัญ	XIII
สารบัญตาราง	XVI
สารบัญแผนภาพ	XIX
บทนำ	1
ส่วนที่ 1: มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศต่างๆ	13
บทที่ 1 มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย	14
1.1 มาตรการทางการคลัง.....	14
1.2 มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม.....	15
1.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา.....	21
1.4 จำนวนผู้ได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในปัจจุบัน.....	21
บทที่ 2 มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศอังกฤษ	26
2.1 มาตรการทางการคลัง.....	26
2.2 มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม.....	30
2.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา.....	35
บทเสริม: กองทุนประกันแห่งชาติ (National Insurance).....	37
บทที่ 3 มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศญี่ปุ่น	39
3.1 มาตรการทางการคลัง.....	40
3.2 มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม.....	40
3.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา.....	44

บทที่ 4 มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศสิงคโปร์	46
4.1 มาตรการทางการคลัง.....	46
4.2 มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม.....	48
4.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา.....	52
บทที่ 5 มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศสหรัฐอเมริกา	53
5.1 มาตรการทางการคลัง.....	54
5.2 มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม.....	59
5.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา.....	64
บทที่ 6 มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศอื่นๆ	66
6.1 มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในฝรั่งเศส.....	66
6.2 มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในเยอรมนี.....	70
6.3 มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในสวีเดน.....	73
ส่วนที่ 2: การวิเคราะห์มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย	76
บทที่ 7 การเปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยกับนานาประเทศ	77
7.1 การเปรียบเทียบด้านมาตรการทางการคลัง.....	79
7.2 การเปรียบเทียบด้านมาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม.....	80
7.3 การเปรียบเทียบด้านมาตรการสนับสนุนด้านเวลา.....	81
บทที่ 8 ความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย	82
8.1 การนิยามความหมายของความครอบคลุม.....	82
8.2 แหล่งข้อมูลและการสร้างข้อมูลครัวเรือน.....	84
8.3 ผลการประมาณการความครอบคลุมระดับครัวเรือน.....	85
8.4 การเปรียบเทียบความครอบคลุมระดับครัวเรือนกับระดับบุคคล.....	102
บทที่ 9 ผลกระทบของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจมีบุตร ของครัวเรือนไทย	104
9.1 วรรณกรรมปริทัศน์ด้านการวิเคราะห์ภาวะเจริญพันธุ์.....	104
9.2 กรอบการวิเคราะห์.....	113
9.3 ข้อมูล.....	116

9.4 ผลการวิเคราะห์การได้รับสวัสดิการของครอบครัวต่อการมีบุตร.....	118
บทสรุป	134
บรรณานุกรม	140
ภาคผนวก 1 (บทความสำหรับการเผยแพร่)	146
ภาคผนวก 2 (ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและแผนที่ได้รับตลอดโครงการ)	177

สารบัญญัตราสาร

ตาราง 0-1: การเปลี่ยนแปลงของภาวะเจริญพันธุ์จากจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ย (หน่วย: คน).....	2
ตาราง 0-2: การเปลี่ยนแปลงของภาวะเจริญพันธุ์รวมในบางประเทศหลังปี 1960.....	2
ตาราง 0-3: การเปลี่ยนแปลงทางประชากรของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2490 – 2543.....	6
ตาราง 0-4: ระดับเงินได้ต่ำสุดเริ่มรับประโยชน์จากค่าลดหย่อนบุตร.....	10
ตาราง 1-1: ประโยชน์ทดแทนเกี่ยวเนื่องกับการมีบุตรที่ได้จากการเป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม.....	17
ตาราง 1-2: สถิติการเกี่ยวกับการมีบุตรของสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน.....	17
ตาราง 1-3: มาตรการช่วยเหลือสนับสนุนครอบครัวภายในกรอบประชาสงเคราะห์.....	18
ตาราง 1-4: ชั้นของบัตรประจำตัวทหารผ่านศึก.....	19
ตาราง 1-5: มาตรการช่วยเหลือทหารผ่านศึกในส่วนที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือการศึกษาบุตร.....	19
ตาราง 1-6: สถิติการและประโยชน์เกื้อกูลเพื่อสตรีสมรสมีหรือจะมีบุตร.....	20
ตาราง 1-7: จำนวนสมาชิกกองทุนประกันสังคม และจำนวนการใช้บริการที่เกี่ยวข้องกับการมีบุตร.....	22
ตาราง 1-8: ความครอบคลุมของระบบกองทุนประกันสังคมในปี 2543-2546.....	24
ตาราง 1-9: การใช้บริการประกันสังคมแยกประเภทตามสิทธิประโยชน์ในปี 2543-2546	24
ตาราง 2-1: ภาพรวมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศอังกฤษ.....	27
ตาราง 2-2: จำนวนเงิน CTC สูงสุดที่มีโอกาสได้รับตามลักษณะของครอบครัว.....	28
ตาราง 2-3: รายได้ครอบครัว (Gross Annual Joint Income) จำนวนบุตร กับ Child Tax Credit.....	28
ตาราง 2-4: จำนวนเงินพื้นฐานสำหรับการคำนวณ Working Tax Credit.....	29
ตาราง 2-5: รายได้ครอบครัว (Gross Annual Joint Income) จำนวนบุตร กับ Working Tax Credit.....	30
ตาราง 2.6: ภาพรวมของการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรด้านการเงินภายใต้การคุ้มครองทางสังคม.....	32
ตาราง 2-7: รายละเอียดของ Incapacity Benefit.....	33
ตาราง 2-8: Income Support and jobseeker's allowance (income-based).....	33
ตาราง 2-9: อัตราเงินสมทบเข้ากองทุน National Insurance ของลูกจ้างต่อค่าจ้างรายสัปดาห์.....	38
ตาราง 3-1: ภาพรวมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในญี่ปุ่น.....	39
ตาราง 3-2: ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรเพื่อลดหย่อนภาษีรายได้ของครอบครัวในประเทศญี่ปุ่น.....	40
ตาราง 3-3: รายละเอียดของการจ่ายและการแบกภาระการจ่าย Child Allowance ของญี่ปุ่น.....	41
ตาราง 3-4: รายละเอียดของการจ่าย Child Rearing Allowance ของญี่ปุ่น.....	42
ตาราง 3-5: เงินสงเคราะห์ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน-ส่วนที่ 1- เขตชั้น 1-1.....	43
ตาราง 3-6: เงินสงเคราะห์ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน-ส่วนที่ 2.....	43
ตาราง 3-7: การช่วยเหลือครอบครัวด้านการเลี้ยงดูบุตรของระบบประกันสุขภาพของญี่ปุ่น.....	44
ตาราง 4-1: ภาพรวมมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของสิงคโปร์.....	46

ตาราง 4-2: ตารางเปรียบเทียบการลดหย่อนภาษีของ PTR และ STR.....	47
ตาราง 4-3: จำนวนเงินอุดหนุนสำหรับ Infant/Child Care Subsidy.....	48
ตาราง 4-4: อัตราการจ่ายเงินสมทบต่อ Medisave ของลูกจ้างประจำ.....	50
ตาราง 4-5: อัตราการจ่ายเงินสมทบต่อ Medisave ของ Self-employed.....	50
ตาราง 4-6: ค่าใช้จ่ายในการทำคลอดและการผ่าออก.....	51
ตาราง 5-1: ภาพรวมมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของสหรัฐอเมริกา.....	53
ตาราง 5-2: การลดลงของ Credit for Child and Dependent Care Expenses ตามระดับรายได้.....	57
ตาราง 5-3: เพดานรายได้ในการรับ Earned Income Credit ของสหรัฐอเมริกา.....	57
ตาราง 5-4: ช่วงรายได้และ Earned Income Credit สูงสุด.....	58
ตาราง 5-5: สรุปภาพรวมของการสนับสนุนภายใต้มาตรการทางการคลังของสหรัฐอเมริกา.....	58
ตาราง 5-6: เพดานรายได้และผลประโยชน์สูงสุดของ TANF ในแต่ละมลรัฐ.....	60
ตาราง 5-7: Poverty Level Guidelines ในปี 2003 ของทุกมลรัฐยกเว้น Alaska, Hawaii.....	62
ตาราง 5-8: ประเภทโปรแกรมรักษาพยาบาลและอัตราค่าใช้บริการประกันสุขภาพทหาร.....	65
ตาราง 7-1: เปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรระหว่างประเทศ.....	78
ตาราง 8-1: ตารางสรุปการกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตาม สถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา.....	90
ตาราง 8-2: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพ การทำงานของสามีและภรรยา – ทั่วประเทศ.....	91
ตาราง 8-3: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพ การทำงานของสามีและภรรยา – เขตเมือง.....	92
ตาราง 8-4: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพ การทำงานของสามีและภรรยา – เขตชนบท.....	93
ตาราง 8-5: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพ การทำงานของสามีและภรรยา – เขตกรุงเทพมหานคร.....	94
ตาราง 8-6: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพ การทำงานของสามีและภรรยา – เขตภาคกลาง.....	95
ตาราง 8-7: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพ การทำงานของสามีและภรรยา – เขตภาคเหนือ.....	96
ตาราง 8-8: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพ การทำงานของสามีและภรรยา – เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	97
ตาราง 8-9: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพ การทำงานของสามีและภรรยา – เขตภาคใต้.....	98

ตาราง 8-10: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพ การทำงานของสามีและภรรยา – ภรรยาอายุ 15-29 ปี.....	99
ตาราง 8-11: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพ การทำงานของสามีและภรรยา – ภรรยาอายุ 30-39 ปี.....	100
ตาราง 8-12: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพ การทำงานของสามีและภรรยา – ภรรยาอายุ 40-49 ปี.....	101
ตาราง 8-13: การกระจายตัวของตัวอย่างตามเพศและสถานภาพการทำงาน.....	103
ตาราง 9-1: สรุปงานวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์เรื่องผลกระทบของปัจจัยต่างๆต่อภาวะเจริญพันธุ์ของไทย.	109
ตาราง 9-2: รายละเอียดของตัวแปรต่างๆที่ปรากฏในแบบจำลอง.....	117
ตาราง 9-3: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (ทั่วประเทศ-1)...	121
ตาราง 9-4: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (ทั่วประเทศ-2)...	122
ตาราง 9-5: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (เฉพาะครอบครัวในเขตเมือง-1).....	123
ตาราง 9-6: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (เฉพาะครอบครัวในเขตชนบท-1).....	124
ตาราง 9-7: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (เฉพาะครอบครัวในเขตเมือง-2).....	125
ตาราง 9-8: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (เฉพาะครอบครัวในเขตชนบท-2).....	126
ตาราง 9-9: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (เฉพาะครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาทำงาน-1).....	127
ตาราง 9-10: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (เฉพาะครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาทำงาน-2).....	128
ตาราง 9-11: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (เฉพาะครอบครัวที่ภรรยาไม่ทำงานและเป็นแม่บ้าน-1).....	129
ตาราง 9-12: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (เฉพาะครอบครัวที่ภรรยาไม่ทำงานและเป็นแม่บ้าน-2).....	130
ตาราง 9-13: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (เฉพาะครอบครัวที่ภรรยาอายุ 15-29 ปี-1).....	131
ตาราง 9-14: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (เฉพาะครอบครัวที่ภรรยาอายุ 15-29 ปี-2).....	132
ตาราง 9-15: สรุปผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร.....	133

สารบัญแนภาพ

แผนภาพ 0-1: การเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมแรงงานสตรีในญี่ปุ่นหลังทศวรรษ 80.....	5
แผนภาพ 0-2: สัดส่วนลูกจ้างสตรีต่อสตรีในกำลังแรงงานกับภาวะเจริญพันธุ์ในระดับจังหวัดปี 2543.....	6
แผนภาพ 0-3: ผลประโยชน์ที่ได้จากการมีค่าลดหย่อนบุตรของครอบครัวแต่ละระดับรายได้.....	10
แผนภาพ 8-1: ประเภทของครอบครัวแบ่งตามสถานภาพการทำงานของสามี-ภรรยา.....	84
แผนภาพ 8-2: การกรองข้อมูลคู่สมรสออกจากข้อมูลครัวเรือนของการสำมะโนประชากรและเคหะ.....	85

บทนำ

การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์

ปัจจุบันทางด้านเศรษฐกิจถึงแม้ว่าประเทศไทยจะยังถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา แต่ทว่าบริบทหนึ่งของสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนไปเหมือนกับหลายประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ก็คือการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมชราภาพ ปัจจัยหนึ่งที่อยู่เบื้องหลังการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในลักษณะนี้ก็คือการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ หลังจากเดือนมีนาคม พ.ศ. 2513 ที่ประเทศไทยได้ประกาศนโยบายประชากรแห่งชาติเป็นครั้งแรกอย่างเป็นทางการ และได้บรรจุแผนประชากรไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สามเป็นครั้งแรก โครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติได้ถูกดำเนินการอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา ยังผลให้ประเทศไทยสามารถลดภาวะเจริญพันธุ์รวมยอด (Total Fertility Rate) จากประมาณ 6.3 คน ในช่วงปี 2507-2508 เป็นประมาณ 1.82 คน ในช่วงปี 2543-2548 (เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2546) หรือหากพิจารณาภาวะเจริญพันธุ์ทั่วไป (General Fertility Rate) โดยพิจารณาจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยต่อสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปี ดังในตาราง 0-1 พบว่า ไม่เพียงแต่ในระดับประเทศเท่านั้น ภาวะเจริญพันธุ์ในระดับภูมิภาคก็มีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกัน โดยที่ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง รวมไปถึงภาคเหนือจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าระดับทดแทนค่อนข้างมาก

ผลจากการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ดังกล่าว คงจะไม่ต้องย่ำว่าจำนวนของประชากรเด็กของไทยในอนาคตคงจะลดลงเรื่อยๆ จนโครงสร้างประชากรจะเปลี่ยนแปลงจนนำสังคมไทยเข้าสู่ยุคของสังคมชราภาพ เกี่ยวเนื่องกับประเด็นนี้ เกื้อ วงศ์บุญสิน และคณะ (2546) ได้ทำการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยจากปี พ.ศ. 2543 จนถึงพ.ศ. 2568 ซึ่งพบว่า สัดส่วนของประชากรวัยเด็กจะลดลงจากร้อยละ 24.65 เป็น 17.95 สัดส่วนของประชากรวัยแรงงานลดลงจากร้อยละ 65.92 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นร้อยละ 62.05 ในปีพ.ศ. 2568 ในขณะที่สัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.43 ในปี พ.ศ. 2543 เป็นร้อยละ 19.99 ในปีพ.ศ. 2568 หากพิจารณาจำนวนประชากรวัยแรงงานต่อประชากรวัยพึ่งพิง 1 คน พบว่าลดลงจาก 1.93 คนในปี พ.ศ. 2543 เป็น 1.64 คนในปีพ.ศ. 2568

ปรากฏการณ์ภาวะเจริญพันธุ์ที่มีแนวโน้มลดลงนั้น ในความเป็นจริงคงจะไม่ใช่อุปสรรคเฉพาะของประเทศไทยหรือไม่ใช่อุปสรรคของประเทศของประเทศไทยพัฒนาแล้วในทวีปยุโรปเท่านั้น ประเทศในเอเชียก็กำลังประสบปัญหาเดียวกันนี้ด้วยเหมือนกัน หน่วยงานสถิติแห่งชาติของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีหรือเกาหลีใต้ ได้ประกาศออกมาอย่างเป็นทางการเช่นกันว่า ในปี 2004 มีจำนวนเด็กเกิด 476,502 คนลดลงจากปีก่อน 17,419 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ต่ำที่สุดในรอบประมาณ 40 ปีที่ผ่านมาที่สำนักงานสถิติแห่งชาติเกาหลีใต้ได้เริ่มวิเคราะห์ข้อมูลเดียวกันนี้ เมื่อพิจารณาในแง่ของภาวะเจริญพันธุ์รวมแล้วพบว่า อยู่ที่ระดับต่ำที่มากกว่าคือ 1.16 ลดลงจากปีก่อนซึ่งอยู่ที่ระดับ 1.19 (อ้างจาก *The Korea Times* ฉบับวันที่ 25

สิงหาคม 2005)

ตาราง 0-2 แสดงการเปลี่ยนแปลงของภาวะเจริญพันธุ์รวมในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศ หากพิจารณาภาวะการเจริญพันธุ์รวมในปี 2003 เป็นหลัก แม้ว่าในบางประเทศจะมีระดับของภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าระดับทดแทนอยู่ แต่หากดูแนวโน้มตั้งแต่ปี 1960 แล้ว กล่าวได้ว่า ในทุกประเทศมีแนวโน้มลดลง ในส่วนของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น สิงคโปร์และไทยกำลังเผชิญสภาวะท้าทายจากการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ก่อนประเทศอื่นๆ ดังที่จะกล่าวในระดับต่อไปว่า รัฐบาลของประเทศต่างๆ เหล่านี้มิได้มีเจตนาใจต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หลายประเทศมีการออกมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรสำหรับครอบครัวออกมาอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 0-1: การเปลี่ยนแปลงของภาวะเจริญพันธุ์จากจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ย (หน่วย: คน)

ภูมิภาค	1970	1980	1990	2000
ทั่วประเทศ	4.69	3.84	2.36	1.88
กรุงเทพมหานคร	n.a.	3.04	1.84	1.51
ภาคกลาง	4.51	3.72	2.15	1.66
ภาคเหนือ	4.67	3.65	2.11	1.78
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4.99	3.69	2.68	2.06
ภาคใต้	4.31	3.90	2.66	2.17

หมายเหตุ: แหล่งข้อมูลคือสำมะโนประชากรและเคหะปีต่างๆ

ที่มา: ตาราง 1.1 ในวาระศตวรรษ สวรรณะดา (2547)

ตาราง 0-2: การเปลี่ยนแปลงของภาวะเจริญพันธุ์รวมในบางประเทศหลังปี 1960

ประเทศ	1960	1990	2003
สหราชอาณาจักร	2.7	1.8	1.6
ฝรั่งเศส	2.8	1.8	1.9
เยอรมนี	2.4	2.4	1.4
อิตาลี	2.4	1.3	1.2
สวีเดน	2.3	2.0	1.6
สหรัฐอเมริกา	3.5	2.0	2.1
ญี่ปุ่น	2.0	1.6	1.3
สิงคโปร์	5.5	1.7	1.3
ไทย	6.4	2.3	1.9
มาเลเซีย	6.8	3.8	2.9
อินโดนีเซีย	5.5	3.3	2.3
ฟิลิปปินส์	7.0	4.3	3.1

ที่มา: 1960, 1990, 2003 - UNICEF (<http://www.unicef.org>),

ความยากลำบากในการเพิ่มภาวะเจริญพันธุ์

ประเด็นสำคัญก็คือว่า รัฐบาลควรจะเข้ามามีส่วนในการแก้ปัญหาหรือไม่อย่างไร โดยพื้นฐานหากระบบเศรษฐกิจสังคมเป็นแบบเสรีนิยม ซึ่งประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการตัดสินใจเรื่องต่างๆของตนเอง และครอบครัว ก็คงจะเป็นการไม่สอดคล้องเท่าใดนักที่รัฐบาลจะเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจมีหรือไม่มีบุตรของครอบครัว รัฐบาลอาจทำได้เพียงแค่แก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างในทางที่จะสนับสนุนครอบครัวบางครอบครัวที่อาจจะถูกระบบหรือนโยบายใดๆปิดเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการมีหรือไม่มีบุตร แต่ทว่า ภาวะเจริญพันธุ์เมื่อลดลงครั้งหนึ่งแล้ว คงจะไม่เป็นการง่ายนักในเชิงนโยบายที่จะทำให้กลับมาเพิ่มขึ้นอีก

ยกตัวอย่างของต่างประเทศอย่างเช่นประเทศญี่ปุ่นที่กำลังประสบปัญหาสังคมชราภาพและการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ไปพร้อมๆกันอย่างรุนแรง หลังจากปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “1.57 ช็อค” หรือการประกาศตัวเลขของระดับภาวะเจริญพันธุ์รวมของญี่ปุ่นโดยฝ่ายสถิติ กระทรวงสวัสดิการ (Kousei-shou) เมื่อปี 1990 ปัญหาภาวะบุตรน้อย หรือที่เรียกกันว่า *Shoushi-ka* ในภาษาญี่ปุ่นก็ได้ถูกจับตามองต่อจากปัญหาสังคมชราภาพ *Kourei-ka Shakai* หลังจากนั้นในปี 1991 ได้มีการแก้ไขกฎหมายเงินสวัสดิการเด็กเพื่อปรับเปลี่ยนและขยายเวลาให้เงินอุดหนุนแก่ครอบครัวที่มีเด็ก (จากเดิม 0-3 ปี เป็น 0 ปี - อายุก่อนการศึกษาภาคบังคับ) นอกจากนี้ยังได้กำหนดแผนเองเจิ้ล หรือ Angel Plan (*Enzeru Puran*) ในปี 1994 และ แผนเองเจิ้ลใหม่หรือ New Angeส Plan (*Shin-Enzeru Puran*) ในปี 1999 เพื่อที่จะสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวทั้งในด้านสถานเลี้ยงดูแลเด็กนอกบ้าน และสนับสนุนครอบครัวด้านเวลา โดยมีการออกกฎหมายที่เป็นรูปธรรมเพื่อรองรับแผนดังกล่าวก็คือ การออกกฎหมายลาหยุดงานเพื่อการเลี้ยงดูบุตรและสมาชิกครอบครัว หรือ Child and Family Leave Act ในปี 1995 ถัดมาในปี 2004 ก็ได้มีการออกกฎหมายแม่บทเพื่อแก้ปัญหาสังคมที่มีภาวะบุตรน้อย (*Shoushika Shakai Taisaku Kihon Hou*) เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมและกำหนดภาคีผู้เกี่ยวข้องที่จะเข้ามาร่วมแก้

กฎหมายแม่บทแก้ปัญหาสังคมที่มีภาวะบุตรน้อย มีเป้าหมายในการสนับสนุนการดำเนินนโยบายเพื่อแก้ปัญหาภาวะที่มีบุตรน้อยอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดยืนอยู่ที่การมองปัญหาในระยะยาว ทุกแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม หรือด้านอื่น โดยพิจารณา การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร สถานะทางการคลัง การเติบโตทางเศรษฐกิจ และสภาพทางสังคมอื่นๆไปพร้อมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว กฎหมายแม่บทยังกำหนดถึงหน้าที่ของรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น นายจ้าง และประชาชนไว้ด้วย โดยที่มาตรการเพื่อการแก้ปัญหาภาวะบุตรน้อยที่เป็นรูปธรรมนั้นได้แก่ การเตรียมสภาพแวดล้อมด้านการจ้างงาน การเพิ่มบริการอนุบาลเด็กเล็ก การเตรียมการสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กของชุมชน การเพิ่มมาตรการดูแลสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก การสนับสนุนการศึกษาแบบ *yutori kyouiku* การเตรียมการสภาพแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิต มาตรการลดภาระการเลี้ยงดูบุตร การให้ความรู้กับครอบครัว

(ที่มา: แผนงานสังคมที่มีภาวะบุตรน้อยของสำนักคณะรัฐมนตรี; <http://www.cao8.go.jp/shoushi/shoushilaw.html>)

ถึงแม้ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นมีความพยายามที่จะรีบเร่งแก้ไขปัญหานี้ แต่ทว่าหลังจากปี 1991 ที่ได้เริ่ม

ออกมาตรการต่างๆ ออกมาอย่างต่อเนื่องดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ภาวะเจริญพันธุ์ของญี่ปุ่นก็ไม่มีแนวโน้มที่จะกลับมาเพิ่มขึ้นอีก กล่าวคือภาวะเจริญพันธุ์รวม 1.42 ในปี 1995 ยังคงลดลงเรื่อยๆ เป็น 1.36 และ 1.29 ในปี 2000 และ 2003 ตามลำดับ¹ จากแนวโน้มดังกล่าวคงจะสะท้อนให้เห็นถึงความยากลำบากในการทำให้ภาวะเจริญพันธุ์กลับมาเพิ่มได้เป็นอย่างดี นอกเหนือจากปัญหาดังกล่าวแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นเองก็ประสบความยากลำบากในการกำหนดทำที่และระดับของการแทรกแซงต่อการตัดสินใจมีบุตรของครอบครัวว่าจะเคารพสิทธิส่วนบุคคลตามหลักการปัจเจกชนนิยม หรือควรให้น้ำหนักกับผลกระทบภายนอกของการมีบุตรน้อยต่อสังคมส่วนรวมดังจะเห็นได้จากจุดยืนของรัฐบาลญี่ปุ่นต่อปัญหาสังคมที่มีภาวะบุตรน้อย ที่ปรากฏในบางตอนของกฎหมายแม่บทเพื่อแก้ปัญหาลูกคนเดียวน้อย

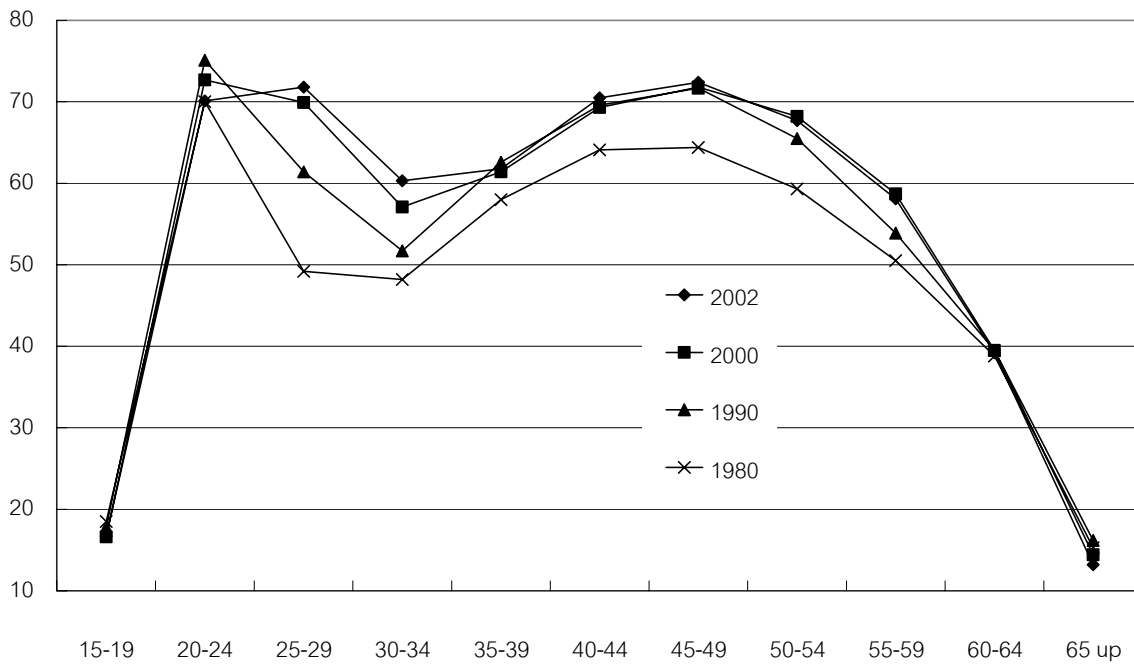
...ที่จริงแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการแต่งงานหรือการมีบุตรแล้วแต่เป็นการตัดสินใจในระดับบุคคล แต่การหยุดยั้งการเปลี่ยนแปลงสู่ภาวะบุตรน้อยถือเป็นสิ่งที่พวกเราแต่ละคนพึงกระทำ เพื่อที่ร่วมสร้างสังคมที่มีความฝันในการมีครอบครัวและเลี้ยงดูบุตร สังคมที่พร้อมด้วยสภาพแวดล้อมสนับสนุนการมีและเลี้ยงดูเด็กผู้มีหน้าที่ต่อสังคมยุคหน้าอย่างวางใจได้ สังคมที่เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ทั้งกายและใจ สังคมที่ผู้มีบุตรและเลี้ยงดูบุตรรู้สึกสุขใจและภูมิใจในการดังกล่าวอย่างแท้จริง ภาระสำคัญเร่งด่วนของพวกเราคือการก้าวไปสู่วัฒนธรรมที่เคารพในชีวิต และสังคมที่ใช้ชีวิตได้อย่างสุขใจ ...

(แปลจากบางส่วนของบทนำของกฎหมายแม่บทแก้ปัญหาลูกคนเดียวน้อย, กรกฎาคม 2003 โดยผู้วิจัย)

ยิ่งไปกว่านั้น ความพยายามที่จะเพิ่มภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศญี่ปุ่นยังยากขึ้นอีกเนื่องมาจากปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตของชาวญี่ปุ่นไม่ว่าจะเป็น การแต่งงานช้า (Bankon-ka) การไม่แต่งงาน (Hikon-ka) หรือการมีบุตรช้า (Bansan-ka) นอกจากนั้นการเพิ่มของภาวะเจริญพันธุ์ยังถูกขัดไว้ด้วยการเปลี่ยนแปลงของแบบแผนการทำงานของสตรีญี่ปุ่น เมื่อดูแบบแผนการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานแยกตามหมวดอายุของสตรีพบว่า มีแบบแผนเป็นแบบการทำงาน 2 ช่วง (Bi-Modal) หรือ การทำงานในลักษณะกราฟรูปตัว M (M-Curve) กล่าวคือสตรีญี่ปุ่นจะเข้ามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานหลังจบการศึกษาระดับอุดมศึกษาแล้ว จากนั้นก็จะแต่งงานแล้วออกจากตลาดแรงงานในช่วงเลี้ยงดูบุตร จนบุตรมีอายุได้ระดับหนึ่งจึงค่อยกลับเข้าสู่ตลาดแรงงานใหม่ แต่จากแผนภาพ 0-1 พบว่าการมีส่วนร่วมแรงงานสตรีมีแนวโน้มไปในทางที่เป็น U-Turn มากขึ้นในช่วงกว่า 20 ปีที่ผ่านมา หรืออีกนัยหนึ่งสตรีหลังจบการศึกษาระดับอุดมศึกษามีแนวโน้มยังคงเลือกที่จะอยู่ในตลาดแรงงานมากขึ้น ปรากฏการณ์นี้เองสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของความยากลำบากในการเพิ่มภาวะเจริญพันธุ์ เนื่องจากสตรีมีแนวโน้มที่จะเลือกการทำงานมากกว่าการมีบุตร หรืออาจมองได้ว่าถึงแม้จะเลือกที่จะมีบุตรและประนีประนอมกับการทำงาน สตรีรวมถึงครอบครัวเองอาจประสบปัญหาเรื่องข้อจำกัดด้านเวลาในการเลี้ยงดูบุตรด้วย

¹ อ้างตัวเลขจาก National Institute of Population and Social Security Research

แผนภาพ 0-1: การเปลี่ยนแปลงของการมีส่วนร่วมแรงงานสตรีในญี่ปุ่นหลังทศวรรษ 80

ที่มา: Female Labor Almanac (2003)

ความขัดแย้งของการมีบุตรและการทำงานของสตรีในประเทศไทย

เมื่อหันกลับมาดูกรณีของประเทศไทย เราพบว่า การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ในช่วงที่ผ่านมา นั้นเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับตัวแปรทางประชากรที่สำคัญอันอาจมีผลต่อการมีบุตรหรือการตัดสินใจมีบุตรดังที่แสดงในตาราง 0-3 ไม่ว่าจะเป็นการลดลงของสตรีสมรสในช่วงวัยเจริญพันธุ์ (15-30 ปี) การเพิ่มขึ้นของอายุแรกสมรสของสตรี (SMAM) ค่าเฉลี่ยของอายุแรกสมรส (MAAF) และค่ามัธยฐานอายุมีบุตรคนแรก หรือการลดลงของขนาดของครัวเรือน

นอกจากนั้นในช่วงที่ผ่านมา ยังพบว่า การมีส่วนร่วมแรงงานของสตรีและการมีบุตรเริ่มยากที่จะประนีประนอมได้ในบางพื้นที่ของประเทศไทย มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเป็นปัญหาสองเลือกหนึ่ง เกือ วงศ์บุญสิน (2545) ได้ศึกษาอัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของสตรีไทยระหว่าง 2540-2542 พบว่าในระดับทั่วประเทศ แบบแผนการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานค่อนข้างคงที่ในช่วงอายุ 20-50 ปี หรือเป็นแบบ U-Turn แต่หากพิจารณาเฉพาะในเขตกรุงเทพฯ หรือเขตเทศบาล แบบแผนดังกล่าวมีแนวโน้มเปลี่ยนเป็นลักษณะการทำงานแบบ 2 ช่วง การศึกษาเดียวกันนี้ได้ชี้ว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวน่าจะมาจากการที่สตรีเลือกหยุดงานเพื่อออกมาเลี้ยงดูบุตรมากกว่าสตรีช่วงอายุดังกล่าวถูกให้ออกจากงาน

ความยากลำบากในการประนีประนอมระหว่างการทำงานกับการมีบุตร อาจพิจารณาได้จากความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนสตรีที่เป็นลูกจ้างต่อสตรีในกำลังแรงงานกับภาวะเจริญพันธุ์ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ดังกล่าวโดยใช้ข้อมูลระดับจังหวัดจากการสำมะโนประชากรและการเคหะปี 2543 ดังในแผนภาพ 0-2 ความสัมพันธ์ของทั้งสองตัวแปร มีแนวโน้มที่จะไม่เป็นไปในทางเดียวกันซึ่งก็น่าจะสะท้อน

ความจริงที่ว่า ลูกจ้างน่าจะประสบปัญหาความยากลำบากในการประนีประนอมระหว่างการทำงานกับการมีบุตรน่าจะเป็นเพราะว่า โดยทั่วไปสตรีที่เป็นลูกจ้างจะประสบข้อจำกัดด้านเวลาเนื่องจากต้องทำงานในสถานประกอบการตามจำนวนชั่วโมงทำงานที่ถูุกกำหนด จึงทำให้ไม่มีบุตรมาก

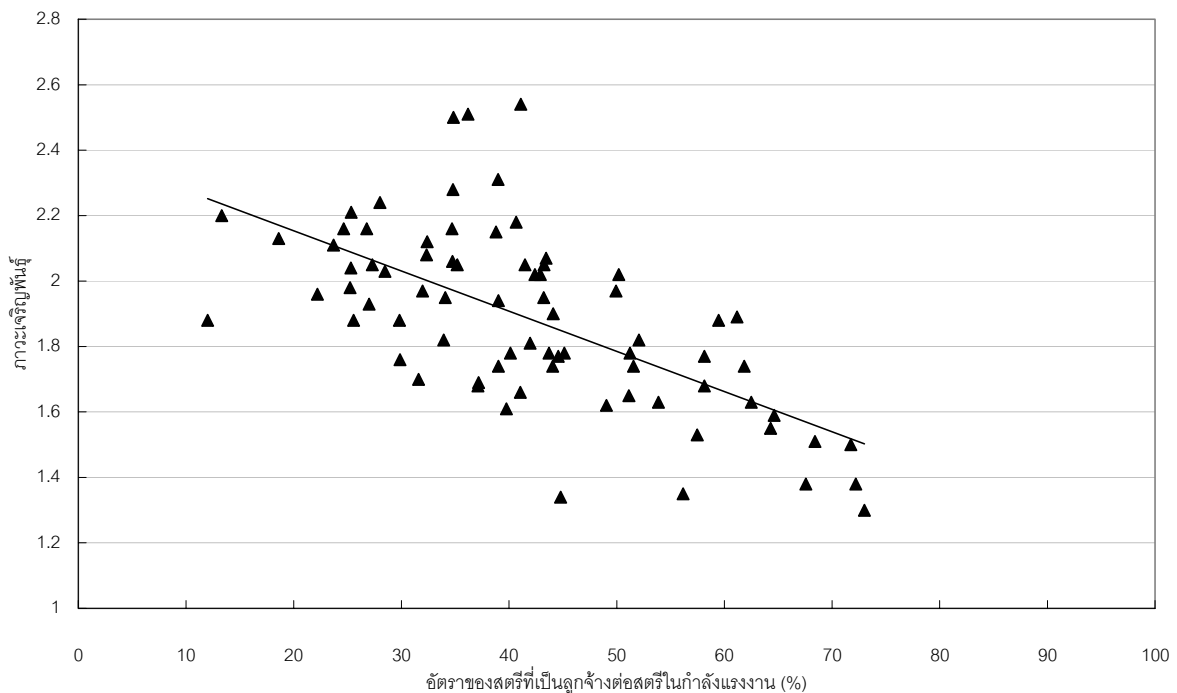
ตาราง 0-3: การเปลี่ยนแปลงทางประชากรของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2490 - 2543

ปีพ.ศ.	2490	2503	2512/13	2513	2518	2523	2524	2530	2533	2540	2543
SMAM											
ชาย	21.1	21.6		22.0		22.5				23.5	
หญิง	24.3	24.5		24.7		24.8				25.9	
MAAF											
สัดส่วนของสตรีสมรส (15-30 ปี)		20.6		19.3		19.5			17.1		12.9
ค่ามัธยฐานอายุมีบุตรคนแรก											
ขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ย		5.6		5.7		5.2			4.4		3.9

หมายเหตุ: ค่ามัธยฐานอายุมีบุตรคนแรกจำแนกตามอายุปัจจุบันปี 2530

ที่มา: ตารางที่ 5 ในเกื้อ วงศ์บุญสิน (2545) และตาราง 2.1 ในวรวุฒิ สุวรรณระดา (2547)

แผนภาพ 0-2: สัดส่วนลูกจ้างสตรีต่อสตรีที่กำลังแรงงานกับภาวะเจริญพันธุ์ในระดับจังหวัดปี 2543

ที่มา: สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543 ฉบับจังหวัด, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร

จากสถานการณ์ภาวะเจริญพันธุ์กำลังลดลงเรื่อยๆ และในครอบครัวเกิดความยากลำบากในการประนีประนอมระหว่างการทำงานกับการมีบุตร จึงเกิดคำถามต่อเนืองขึ้นมาว่าครอบครัวได้รับการสนับสนุนในเรื่องของการมีบุตร รวมไปถึงการเลี้ยงดูบุตรหรือไม่ โดยเฉพาะมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ เพราะว่าภายใต้สถานการณ์ของครอบครัวซึ่งเข้มงวดดั่งที่กล่าวแล้วนั้น เป็นมาตรการของภาครัฐที่ดี เหมาะสม เพียงพอหรือไม่อย่างนั้นคงจะเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ถกเถียงต่อไปได้ แต่มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งคงจะถูกคาดหวังจากสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

รูปแบบการช่วยเหลือครอบครัวโดยภาครัฐนั้นมีหลายรูปแบบ และการแบ่งประเภทนั้นก็ยังไม่มีความชัดเจน ตัวอย่างเช่น Tomura (2000) ได้แบ่งมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยทั่วไปออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ มาตรการทางการคลัง (Fiscal Welfare) มาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) หรือมาตรการทางความมั่นคงทางสังคม (Social Security) และประโยชน์ที่เกี่ยวเนื่องจากนายจ้าง (Fringe Benefits) หรือสวัสดิการอาชีพ (Occupational Welfare) ในขณะเดียวกัน หากพิจารณาเนื้อหาของมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคมขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ หรือ International Labor Organization (จากนี้ไปเรียกว่า ILO) ดังใน Cichon et al.(2004) พบว่าประโยชน์ที่เกี่ยวเนื่องของลูกจ้างภาครัฐในเรื่องของสวัสดิการครอบครัวนั้นจะจัดอยู่ในขอบเขตของ Social Security หรือ Social Protection เพื่อให้ได้เห็นถึงภาพรวมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ งานวิจัยชิ้นนี้จะทำการบูรณาการประเด็นของ Tomura (2000) และเนื้อหาของมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม ILO เข้าด้วยกัน โดยแบ่งประเภทของการสนับสนุนออกเป็น

1. การสนับสนุนผ่านมาตรการการคลัง
 2. การสนับสนุนครอบครัวผ่านมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม
- นอกจากนั้น งานวิจัยนี้จะเพิ่มการสนับสนุนครอบครัวจากภาครัฐอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่
3. มาตรการการสนับสนุนด้านเวลาแก่ครอบครัว
- รายละเอียดของมาตรการสนับสนุนแต่ละรูปแบบ สรุปได้ดังนี้

1. การสนับสนุนผ่านมาตรการทางการคลัง

การช่วยเหลือครอบครัวผ่านมาตรการการคลังที่ให้การสนับสนุนผู้มีบุตรหรือครอบครัวที่มีบุตร ที่สำคัญและถูกใช้อย่างแพร่หลายในนานาประเทศได้แก่ การช่วยเหลือผ่านการลดหย่อนภาษีรายได้ (Income Tax) รูปแบบการลดภาระภาษีนั้นก็มีด้วยกันหลายหลากวิธีการ ยกตัวอย่างเช่น การกำหนดให้มีค่าลดหย่อน (Deduction) สำหรับผู้เสียภาษีหรือครอบครัวผู้เสียภาษีที่มีบุตร การให้เครดิตภาษี (Tax Credits) หรือเงินอุดหนุนต่อครอบครัวที่ทำงานไปพร้อมกับการเลี้ยงดูบุตร หรือวิธีการทางการคลังอื่นๆ ตัวอย่างเช่น การกำหนดวิธีการประเมินภาษีรายได้ให้เอื้อต่อครอบครัวที่มีบุตรมาก อย่างเช่นการเก็บภาษีโดยยึดหน่วยครอบครัวเป็นหน่วยภาษี เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบต่อครอบครัวของการมีมาตรการทางการคลังเพื่อช่วยเหลือครอบครัวนั้น พบว่าการให้เครดิตภาษีต่อครอบครัวที่มีบุตรนั้นจัดได้ว่าเป็นการให้การช่วยเหลือแก่กลุ่มเป้าหมายโดยตรง เพราะการให้เงินอุดหนุนในลักษณะของเครดิตภาษีดังกล่าวนั้นคงจะต้องบ่งบอกอย่างชัดเจนว่า ให้เงินช่วยเหลือแก่ใครดังตัวอย่างของประเทศต่างๆดังที่จะกล่าวในบทต่อไป แต่ต้องระวังว่าการกำหนดให้มีค่าลดหย่อนสำหรับผู้เสียภาษีหรือครอบครัวผู้เสียภาษีที่มีบุตรนั้นจะไม่ได้ให้อานิสงค์กับครอบครัวที่มีรายได้ต่ำเท่าไรนัก ในทางกลับกันหากไม่มีการกำหนดเพดานรายได้ของผู้มีรายได้ที่จะใช้ประโยชน์จากมาตรการนี้ได้ นั้นหมายความว่า ระบบนี้จะเป็นการให้เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้สูงที่มีบุตร แทนที่จะเป็นการช่วยเหลือผู้มีรายได้ต่ำที่มีบุตร

จากนี้ไปจะยกตัวอย่างประกอบเพื่อชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนผ่านมาตรการทางการคลังในรูปแบบของการจัดให้มีค่าลดหย่อนทางภาษีนั้น อาจให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่อาจมีความจำเป็นน้อยกว่า เช่น สมมติว่า รัฐบาลกำหนดให้ก่อนที่จะประเมินภาระภาษีนั้น รัฐบาลกำหนดให้หักค่าลดหย่อนพื้นฐาน B บาทและค่าลดหย่อนสำหรับบุตรต่อคนคิดเป็น C บาท ดังนั้นผู้เสียภาษีที่มีรายได้ Y (สมมติมีบุตร 1 คน) จะมีรายได้ที่เก็บภาษีได้ (Taxable Income) เท่ากับ $Y - B - C$ หากสมมติอัตราภาษีแบบคงที่ $t\%$ ภาระภาษีก็จะเป็น $t\% \times (Y - B - C)$ จากตัวอย่างข้างต้นนี้ คงจะไม่ยากนักที่จะสรุปว่า หากผู้เสียภาษีคนหนึ่งที่มีบุตร 1 คนมีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ B บุคคลนี้จะไม่ได้รับอานิสงค์จากการมีค่าลดหย่อนสำหรับการมีบุตรเลย เพราะเพียงแค่ว่าค่าลดหย่อนพื้นฐานก็ทำให้เขาไม่ต้องชำระภาษีแล้ว หรือในอีกมุมมองหนึ่งก็คือรายได้ของผู้เสียภาษีที่จะเริ่มได้รับอานิสงค์จากการมีค่าลดหย่อนสำหรับบุตรก็คือ B นั่นเอง

ในกรณีของประเทศไทยนั้น ระดับเงินได้ต่ำสุดที่จะเริ่มรับประโยชน์ภายใต้ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจะอยู่ที่ 50,000 บาทหรือ 100,000 บาทต่อปี ขึ้นกับลักษณะองค์ประกอบของครอบครัว ในขณะเดียวกัน ภายใต้การมีค่าลดหย่อนสำหรับการมีบุตรนั้น ระดับการช่วยเหลือที่รัฐบาลให้เป็นเสมือนเงินอุดหนุนแก่ครอบครัวต่างๆจะแตกต่างกันตั้งแต่ 0 บาทจนถึง 11,840 บาท โดยที่ผู้ที่มีรายได้มากยิ่งขึ้นประหยัดภาษีจากการมีค่าลดหย่อนเพื่อการเลี้ยงดูบุตรได้มาก (อ้างจาก วรเวศม์ สุวรรณระดา, 2547)

2. การสนับสนุนผ่านมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคม

นิยามของมาตรการทางความคุ้มครองทางสังคมของ ILO นั้นกล่าวไว้ว่าเป็นระบบที่คุ้มครองปัจเจกบุคคลหรือครอบครัวที่ต้องตกอยู่ในสถานการณ์ ความเสี่ยง หรือความต้องการการช่วยเหลือ (Contingencies หรือ Risks หรือ Needs) 9 ประเภทต่อไปนี้ ความเจ็บป่วย (Sickness and Health) ชราภาพ (Old Age) ทูพพลภาพ (Disability) การสูญเสียหัวหน้าครอบครัว (Survivors) การว่างงาน (Unemployment) การบาดเจ็บจากการทำงาน (Employment Injury) การมีครอบครัวรวมถึงการมีบุตร (Family and Children) ที่อยู่อาศัย (Housing) และการประชาสงเคราะห์ (Social Assistance) โดยที่ในระบบการคุ้มครองทางสังคมนั้น จะไม่รวมประโยชน์ด้านการศึกษา ระบบคุ้มครองทางสังคมจะต้องถูกกำหนดหรือถูกจัดให้มีโดยกฎหมาย (legislatively set up) กฎหมายต้องกำหนดให้เป็นสิทธิเฉพาะในการ

ปฏิบัติการกิจ หรือ กำหนดให้เป็นหน้าที่เฉพาะของหน่วยงานภาครัฐ กึ่งภาครัฐ หรือองค์กรอิสระ กรณีเป็นหน่วยงานเอกชนจะต้องได้รับมอบหมายหน้าที่โดยกฎหมายอย่างชัดเจน รูปแบบเชิงสถาบัน (category of institutions) ของการคุ้มครองอาจมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ เช่น การประกันสังคม (Social Insurance) แบบบังคับหรือสมัครใจ การช่วยเหลือแบบไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินสมทบ (Universal non-contributory schemes) รูปแบบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Funds) รูปแบบการให้ความช่วยเหลือแก่ลูกจ้างภาครัฐ (Special Schemes for public employees) หรือลูกจ้างเฉพาะอุตสาหกรรมหรืออาชีพ (Industrial and occupational schemes) การประชาสงเคราะห์ต่อกลุ่มเป้าหมายพิเศษ (Public social assistance) หรือการบริการด้านสุขภาพแบบถ้วนหน้า (National Health Services) (อ้างจาก Cichon et al., 2004)

ในกรณีของประเทศไทยนั้น การช่วยเหลือครอบครัวภายใต้กรอบของมาตรการคุ้มครองทางสังคมนั้นมีรูปแบบที่หลากหลายและมีความแตกต่างกันระหว่างระบบค่อนข้างสูง รูปแบบของมาตรการคุ้มครองทางสังคมที่ให้การช่วยเหลือครอบครัวมีดังต่อไปนี้ กองทุนประกันสังคม กองทุนสงเคราะห์ครูและครูใหญ่ โรงเรียนเอกชน การช่วยเหลือครอบครัวข้าราชการและลูกจ้างประเภทอื่นโดยรัฐบาล การช่วยเหลือครอบครัววิสาหกิจ กองทุนสงเคราะห์ทหารผ่านศึก และการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายพิเศษภายใต้ระบบการประชาสงเคราะห์

3. การสนับสนุนด้านเวลา

หากพิจารณาว่าการสนับสนุนครอบครัวผ่านมาตรการการคลังและมาตรการการคุ้มครองทางสังคมเป็นการช่วยเหลือในรูปแบบตัวเงิน (in-cash) หรือสิ่งของ (in-kind) ยังมีการช่วยเหลือครอบครัวอีกประเภทหนึ่งคือการสนับสนุนครอบครัวด้านเวลา ในรายละเอียดก็คือ การให้โอกาสครอบครัวที่ประสบข้อจำกัดด้านเวลาให้ได้มีโอกาสได้ดูแลครอบครัวโดยการลางานได้ ในทางปฏิบัติ ดังที่จะได้แสดงรายละเอียดต่อไปนั้น การลางานเพื่อการเลี้ยงดูบุตรมีทั้งแบบระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งแบบมารดาหรือบิดาเป็นผู้ลา

มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐในนานาประเทศ

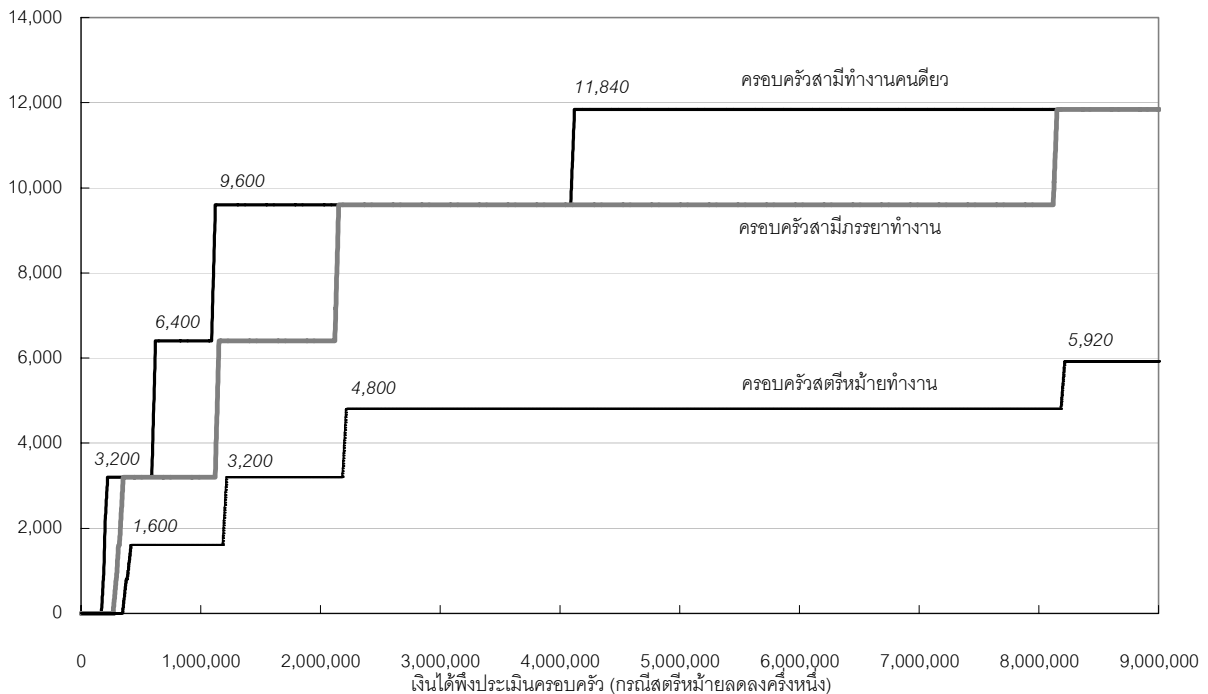
ในการพิจารณาการสนับสนุนครอบครัวด้านการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐของประเทศไทยนั้นว่า มีลักษณะอย่างไรนั้น การวิเคราะห์ไปพร้อมกับมาตรการสนับสนุนครอบครัวที่มีอยู่ในต่างประเทศ คงจะเป็นแนวทางที่จะให้ภาพของสถานะของประเทศไทยได้ชัดขึ้น เนื่องด้วยการพิจารณามาตรการดังกล่าวในต่างประเทศนั้นจำเป็นต้องลงลึกในเชิงนโยบาย จึงจะจำกัดการเรียบเรียงข้อมูลเฉพาะบางประเทศ นอกเหนือจากประเทศไทยแล้ว งานวิจัยนี้เลือกประเทศที่กำลังประสบปัญหาภาวะเจริญพันธุ์ต่ำอันได้แก่ อังกฤษ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฝรั่งเศส เยอรมนี สวีเดน มาพิจารณา นอกจากนั้นประเทศสหรัฐอเมริกาที่ถูกนำมาพิจารณาร่วมด้วยแม้ว่าจะไม่ได้กำลังประสบปัญหาภาวะเจริญพันธุ์ต่ำเหมือนประเทศที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ประเทศสหรัฐอเมริกามีนโยบายสนับสนุนครอบครัวที่น่าสนใจไม่น้อยกว่าประเทศอื่นๆ รายละเอียดของแต่ละประเทศนั้นจะกล่าวถึงตั้งแต่บทที่ 2 เป็นต้นไป

ตาราง 0-4: ระดับเงินได้ต่ำสุดเริ่มรับประโยชน์จากค่าลดหย่อนบุตร

ประเภทครอบครัว	ระดับเงินได้ต่ำสุดเริ่มรับประโยชน์จากค่าลดหย่อนบุตร และเงินได้ต่ำสุดที่ทำให้เงินได้สุทธิ(Taxable Income) เท่ากับ 0 พอดี	
	เงินได้สุทธิ < 0	เงินได้สุทธิ > 0
คนโสด	50,000	
สามี ภรรยา (ไม่ทำงาน) ไม่มีลูก		
สามี ภรรยา (ไม่ทำงาน) กับลูก 1 คน	100,000	128,333
สามี ภรรยา (ไม่ทำงาน) กับลูก 2 คน		152,000
สามี ภรรยา (ทำงาน) ไม่มีลูก		
สามี ภรรยา (ทำงาน) กับลูก 1 คน		62,666
สามี ภรรยา (ทำงาน) กับลูก 2 คน		76,666
สตรี (หม้าย) กับบุตร 1 คน		75,333
สตรี (หม้าย) กับลูก 2 คน		103,333

ที่มา: ตาราง 4.1 ในวรรณคดี สุวรรณระดา (2547)

แผนภาพ 0-3: ผลประโยชน์ที่ได้จากการมีค่าลดหย่อนบุตรของครอบครัวแต่ละระดับรายได้

หมายเหตุ: ผลประโยชน์ของการมีค่าลดหย่อนบุตรของสตรีหม้าย บุตร 2 จะเป็นครึ่งหนึ่งของครอบครัวทำงานทั้งคู่ (แกนก็ลดลงครึ่งหนึ่งด้วย)

ที่มา: แผนภาพ 4.2 ในวรรณคดี สุวรรณระดา (2547)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และผลที่คาดว่าจะได้รับ

โครงการวิจัย “การวิเคราะห์มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย ด้านความครอบคลุมและผลกระทบต่อการตัดสินใจมีบุตร” พยายามวิเคราะห์ถึงบทบาทของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยที่แต่ละครอบครัวได้รับจากภาครัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบันของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย เปรียบเทียบกับมาตรการที่มีในต่างประเทศ
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงระดับความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย โดยพิจารณาการกระจายของครอบครัวที่มีโอกาสได้รับประโยชน์จากมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในระดับต่างๆ โดยยึดอาชีพหรือสถานภาพการทำงานของสามีภรรยาเป็นหลัก
3. เพื่อวิเคราะห์เชิงประจักษ์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของสตรีวัยเจริญพันธุ์และครอบครัวในการตัดสินใจมีบุตร โดยเน้นการพิจารณาผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจดังกล่าว
4. เพื่อทราบถึงแนวทางในการปฏิรูปมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของประเทศไทยในอนาคต

เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการที่วางเอาไว้ โครงการวิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. วิธีการสำรวจสถานการณ์ของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยและต่างประเทศ

ในการสำรวจสถานการณ์ปัจจุบันของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย ได้ใช้สารสนเทศจากเอกสารพิมพ์เผยแพร่โดยหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ กองทุนประกันสังคม กองทุนครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชน และ องค์การทหารผ่านศึก ในส่วนของการสำรวจสถานการณ์ปัจจุบันของต่างประเทศ ขอบเขตการศึกษาอยู่ที่บางประเทศของกลุ่ม OECD และบางประเทศในเอเชียตะวันออก การสำรวจทำโดยการสืบค้นข้อมูลทุติยภูมิ เช่นเอกสารสถิติวรรณกรรมเกี่ยวกับการสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กในวารสาร วิชาการต่างๆ รวมไปถึงเอกสารหรือสถิติราชการที่เผยแพร่โดยรัฐบาลประเทศต่างๆบนอินเทอร์เน็ต

2. วิธีการวิเคราะห์ระดับความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย

มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยในปัจจุบันยังจำกัดการช่วยเหลือสามีหรือภรรยาในบางอาชีพหรือสถานภาพการทำงานเท่านั้น ดังนั้นการพิจารณาระดับความครอบคลุมของมาตรการต่างๆ ดังกล่าวจึงต้องพิจารณาในระดับครอบครัวว่า ครอบครัวที่สามีและ/หรือภรรยาที่มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูบุตรรูปแบบต่างๆมีการกระจายอย่างไร คำว่ารูปแบบต่างๆในที่นี้หมายถึง การได้รับ Maternity Fee, เงิน

สงเคราะห์บุตรรายหัว, เงินอุดหนุนค่าการศึกษา, เงินอุดหนุนค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น การหาการกระจายดังกล่าวใช้ข้อมูลครัวเรือนและอาชีพหรือสถานภาพการทำงานของสามีภรรยาจาก ข้อมูลจากการสำมะโนประชากรและการเคหะปี 2543 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นหลักในการเรียบเรียงข้อมูลใหม่เพื่อหา “การกระจายของการจับคู่อาชีพหรือสถานภาพการทำงานของสามีภรรยา”

3. วิธีการวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจมีบุตร

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ใน 1 และ 2 จะถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจมีบุตร โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางจากการสำมะโนประชากรและการเคหะปี 2543 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยเลือกตัวอย่างครอบครัวที่มีภรรยาอยู่ในวัยเจริญพันธุ์และมีบุตรอายุ 0-3 ปีจากข้อมูลดังกล่าว และดูว่าปัจจัยใดมีผลต่อการมีบุตรโดยใช้วิธีการทางเศรษฐมิติ โดยที่เน้นหนักไปที่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนเลี้ยงดูบุตรที่แต่ละครอบครัวได้รับว่ามีผลหรือไม่ อย่างไร และมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาชีพหรือสถานภาพทำงานอย่างไร และวิเคราะห์ข้อจำกัดของปัจจัยด้านการสนับสนุนเลี้ยงดูบุตรในการส่งเสริมการมีบุตร

ผลที่คาดว่าจะได้รับของโครงการวิจัยชิ้นนี้ มีดังต่อไปนี้

1. ได้ทราบสถานการณ์ปัจจุบันของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย และสามารถเปรียบเทียบกับมาตรการสนับสนุนครอบครัวด้านการเลี้ยงดูบุตรในประเทศต่างๆ ได้
2. ได้ทราบถึงการกระจายของโอกาสได้รับผลประโยชน์จากมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย
3. ได้ทราบพฤติกรรมของครอบครัวในการตัดสินใจมีบุตร และทราบผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจมีบุตรของครอบครัว
4. ได้ทราบแนวทางในการปฏิรูปมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของประเทศไทยในอนาคต บนฐานการวิเคราะห์เชิงประจักษ์

ส่วนที่ 1

มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร ในประเทศต่างๆ

- บทที่ 1: มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย
- บทที่ 2: มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศอังกฤษ
- บทที่ 3: มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศญี่ปุ่น
- บทที่ 4: มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศสิงคโปร์
- บทที่ 5: มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศสหรัฐอเมริกา
- บทที่ 6: มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศอื่นๆ

บทที่ 1

มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย

ในกรณีของประเทศไทย ภาครัฐจัดให้มีมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรครบทั้ง 3 ด้านไม่ว่าจะเป็นมาตรการด้านการคลัง มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม และมาตรการสนับสนุนด้านเวลา แต่ว่าการสนับสนุนดังกล่าวนั้นในความเป็นจริงนั้น มาตรการการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในปัจจุบันยังไม่เป็นแบบครอบคลุมทั่วถึงทุกครอบครัวที่มีบุตร การช่วยเหลือส่วนใหญ่จะจำกัดอยู่เพียงผู้ที่มีรายได้ระดับหนึ่ง และ/หรือผู้ที่มีสถานภาพการทำงานบางประเภท หรือเป็นครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษบางประการเท่านั้น ดังที่จะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป²

1.1 มาตรการทางการคลัง

ในส่วนของมาตรการทางการคลัง รัฐบาลไทยได้จัดให้มีการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แก่ผู้เสียภาษีที่มีภาระในการเลี้ยงดูบุตร ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 47 (1) (ค) (1), (2) ได้มีการกำหนดให้มี “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร” ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2515 ระดับของการลดหย่อนสำหรับบุตรอยู่ที่เพียง 1,000 บาท แต่หลังจากนั้นก็มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนค่าลดหย่อนหลายครั้งตามสภาวะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปนอกจากนี้ยังมี “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรที่อยู่ในสถานศึกษา” (ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 47 (1) (จ)) ขึ้นมาอีกโดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2534 เป็นต้นมา ปัจจุบันการลดหย่อนเกี่ยวกับบุตรนั้นมีกฎเกณฑ์ดังนี้

1. ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร (หรือบุตรบุญธรรมของผู้มีเงินได้ รวมถึงบุตรชอไปด้วยกฎหมายของสามีหรือภรรยาของผู้มีเงินได้ด้วย) มีเกณฑ์ดังนี้ บุตรที่เกิดก่อนหรือในพ.ศ.2522 คนละ 15,000 บาท และบุตรที่เกิดหลังพ.ศ.2522 คนละ 15,000 บาทแต่รวมกันไม่เกิน 3 คน

2. ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรที่อยู่ในสถานศึกษา มีเกณฑ์ดังนี้ สำหรับบุตรผู้มีเงินได้ซึ่งมีสิทธิได้รับค่าลดหย่อนสำหรับบุตร และยังคงศึกษาอยู่ในสถานศึกษาซึ่งหมายถึง สถานศึกษาของทางราชการ สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันการศึกษาเอกชนหรือกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ ให้หักลดหย่อนเพื่อการศึกษาได้อีกคนละ 2,000 บาท

ทั้งนี้ทั้งนั้นตามประมวลรัษฎากร มาตรา 47 (2) ในกรณีที่สามีและภรรยามีเป็นผู้มีเงินได้ทั้งคู่ สามารถหักค่าลดหย่อนทั้งสองได้เพียงกึ่งหนึ่ง

² การเรียบเรียงบทนี้อาศัยงานของ วรเวศม์ สุวรรณระดา (2547) รายละเอียดเชิงวิเคราะห์ของมาตรการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยได้ในบทความเดียวกัน

1.2 มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม

นอกเหนือไปจากมาตรการทางการคลังแล้ว ครอบครัวที่มีบุตรบางครอบครัวยังสามารถได้รับผลประโยชน์จากโครงข่ายคุ้มครองทางสังคมอีกด้วย แต่ว่าการช่วยเหลือในส่วนนี้ยังไม่ครอบคลุมทุกครอบครัวอย่างทั่วถึง รูปแบบการช่วยเหลือและระดับการช่วยเหลือนั้นจะแตกต่างกันไปตาม อาชีพ สถานภาพการทำงาน ลักษณะพิเศษบางประการ หรือระดับรายได้ของครอบครัว นอกจากนี้วิธีการจัดหาเงินทุนหรือรูปแบบทางการคลัง (public finance) มีทั้งที่เป็นการประกันสังคม (social insurance) การสังคมสงเคราะห์ (social welfare) หรือรูปแบบของสวัสดิการลูกจ้างภาครัฐ ในกรณีของการประกันสังคม ผู้ได้รับประโยชน์มีส่วนร่วมในการแบกรับในรูปแบบของเงินสมทบ นายจ้างและรัฐบาลมีส่วนร่วมในการสมทบด้วยส่วนหนึ่ง ขณะที่ในกรณีของสังคมสงเคราะห์นั้นเป็นการใช้งบประมาณของรัฐบาลจ่ายให้ครอบครัวโดยตรง การช่วยเหลือครอบครัวตามมาตรการทางการคุ้มครองทางสังคมประเภทต่าง ๆ นั้นมีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 มาตรการการประกันสังคม

การช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรภายใต้มาตรการประกันสังคมนั้น จะเป็นการช่วยเหลือเฉพาะต่อผู้ประกันตนเท่านั้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรปัจจุบันมีกลุ่มเป้าหมายเพียง 2 กลุ่มได้แก่กลุ่มลูกจ้างผู้เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม และกลุ่มของครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชนผู้เป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน

กองทุนประกันสังคม

กองทุนประกันสังคมจัดตั้งขึ้นมาตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 (แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ. 2537 และ 2542) มีกลุ่มเป้าหมายคือลูกจ้างเอกชนอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ที่อยู่ในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ลูกจ้างดังกล่าวได้รับการคุ้มครองด้านการเจ็บป่วย ทูพพลภาพ คลอดบุตร ตาย ชราภาพ สงเคราะห์บุตร และการว่างงาน ผู้ประกันตน นายจ้าง และรัฐบาลจะต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนตามอัตราดังนี้ กรณีเจ็บป่วย ทูพพลภาพ คลอดบุตร และตาย สมทบฝ่ายละร้อยละ 1.0 ของค่าจ้าง³ (ตั้งแต่ 1 มกราคม 2547 เพิ่มเป็นร้อยละ 1.5) กรณีชราภาพและสงเคราะห์บุตร ผู้ประกันตนและนายจ้างสมทบร้อยละ 3.0 ส่วนรัฐบาลสมทบร้อยละ 1.0 และตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2538) ได้บัญญัติข้อกำหนดเกี่ยวกับค่าจ้างไว้ว่า อัตราค่าจ้างสูงสุดที่แต่ละฝ่ายจะต้องจ่ายเงินสมทบคือ 15,000 บาทต่อเดือน และลูกจ้างที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,650 บาทต่อเดือน ไม่มีสิทธิเป็นผู้ประกันตน

สิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการมีบุตรคือ ประโยชน์ทดแทนคลอดบุตร และประโยชน์ทดแทนเงินสงเคราะห์บุตร กรณีของประโยชน์ทดแทนคลอดบุตร ผู้ที่ได้รับประโยชน์คือสมาชิกกองทุนที่จ่ายเงินสมทบ

³ หมายความว่าของค่าจ้างในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 มาตรา (5)

ไม่น้อยกว่า 7 เดือนนับตั้งแต่วันคลอดบุตร กรณีประโยชน์ทดแทนเงินสงเคราะห์บุตร ผู้ที่ได้รับประโยชน์คือสมาชิกกองทุนที่จ่ายเงินสมทบไม่น้อยกว่า 12 เดือนก่อนเดือนที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน รายละเอียดของสิทธิประโยชน์ทั้งสองประเภทนั้นได้สรุปไว้ในตาราง 1-1

กองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน⁴

กองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนจัดตั้งขึ้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2518 มีกลุ่มเป้าหมายคือครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชน และครอบครัวของครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมครูโรงเรียนเอกชนให้มีความมั่นคงในอาชีพ มีเงินยังชีพเมื่อออกจากงาน ได้รับสวัสดิการต่างๆ ค่าชดเชย และค่าทดแทน เงินสมทบเข้ากองทุนประกอบด้วยเงินสมทบส่วนของครู (3%ของเงินเดือน) ส่วนของผู้รับใบอนุญาต (เท่ากับครู) และส่วนของรัฐ (6%ของเงินเดือน) เมื่อพ้นสภาพความเป็นครูก็จะได้รับเงินทุนเลี้ยงชีพ แต่ว่าในขณะที่ครูโรงเรียนเอกชนดำรงอาชีพครูอยู่ก็มีสิทธิได้รับสวัสดิการต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีบุตรและการเลี้ยงดูบุตรนั้น ครูโรงเรียนเอกชนมีโอกาสได้รับเงินสวัสดิการช่วยเหลือบุตร (จำกัดเฉพาะครูเอกชนที่บรรจุก่อนปี 2544) ซึ่งจะเป็นเงินสนับสนุนทั่วไป นอกจากนั้นกองทุนยังสนับสนุนครอบครัวครูที่มีบุตรในด้านของค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาอีกด้วย รายละเอียดของสิทธิประโยชน์ทั้งสามประเภทนั้นได้สรุปไว้ในตาราง 1-2

1.2.2 มาตรการการประชาสงเคราะห์ (Public Assistance)

นอกเหนือไปจากการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรภายใต้กรอบของการประกันสังคม ดังเช่นกรณีของกองทุนประกันสังคมหรือกองทุนสงเคราะห์ครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชนแล้ว รัฐบาลไทยยังให้การช่วยเหลือแก่ครอบครัวในรูปแบบการสังคมสงเคราะห์ด้วย ซึ่งมีเงินภาษีเป็นแหล่งของทุนสำหรับดำเนินงานรูปแบบการสังคมสงเคราะห์นี้ เป็นการช่วยเหลือด้านสวัสดิการด้านต่างๆแก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ด้อยโอกาส หรือบุคคลผู้ประสบเหตุการณ์ไม่คาดฝันจนทำให้ขาดความสามารถที่จะได้มาซึ่งรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตตามปกติ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีรายได้หรือสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตพื้นฐาน ในปัจจุบันภารกิจของการประชาสงเคราะห์โดยส่วนใหญ่ จะอยู่ภายใต้การดูแลของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และการสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัวโดยองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ ในสังกัดกระทรวงกลาโหม

การประชาสงเคราะห์ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

การประชาสงเคราะห์ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ รวมภารกิจของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และภารกิจงานส่งเสริมอาชีพและรายได้ของกรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทยเข้าด้วยกัน มีจุดประสงค์เพื่อให้การสงเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาสอัน

⁴ เนื้อหาส่วนใหญ่อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2545), คู่มือปฏิบัติงานเงินกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน, กระทรวงศึกษาธิการ.

ประกอบด้วย เด็กและเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ คนไร้ที่พึ่ง ผู้ประสบภัย ผู้ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ราษฎรชาติที่ทำงาน ชาวเขา และครอบครัวยากจน⁵ ในส่วนที่เกี่ยวข้องสวัสดิการสงเคราะห์สนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กโดยตรงนั้น การช่วยเหลือโดยส่วนใหญ่เป็นการช่วยเหลือแก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือแบบเร่งด่วน และมักจะเป็นการสนับสนุนในระยะสั้น กลุ่มเป้าหมายสำคัญเช่น เด็กและเยาวชนแรกเกิดถึงอายุ 18 ปีในครอบครัวยากจน ถูกทอดทิ้ง เหว่อน ขอทาน กำพร้า ถูกใช้แรงงาน หรือถูกกระทำทารุณ ฯลฯ เด็กพิการตั้งแต่แรกเกิดถึง 18ปีในครอบครัวเดือดร้อน รวมไปถึงครอบครัวรายได้น้อยที่หัวหน้าครอบครัวไม่อยู่เนื่องจากถึงแก่กรรม ต้องโทษจำคุก พิกัด เจ็บป่วยเรื้อรัง หรือดูแลครอบครัวไม่ได้เนื่องจากเหตุผลสุดวิสัยอื่น เป็นต้น รายละเอียดของการช่วยเหลือนั้นได้สรุปไว้ในตาราง 1-3

ตาราง 1-1: ประโยชน์ทดแทนเกี่ยวเนื่องกับการมีบุตรที่ได้จากการเป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม

ผลประโยชน์	รายละเอียด
ประโยชน์ทดแทนคลอดบุตร	<ul style="list-style-type: none"> - รวมค่าตรวจและรับฝากครรภ์ ค่าบำบัดทางการแพทย์ ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์ ค่าทำคลอด ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาล ค่าบริบาลและรักษาพยาบาลทารกแรกเกิด ค่ารถพยาบาลรับส่งผู้ป่วย ผู้ประกันตนมีสิทธิรับค่าคลอดเหมาจ่าย 6,000 บาท - ผู้ประกันตนหญิงหากหยุดงานเพื่อคลอดบุตร มีสิทธิรับเงินสงเคราะห์หยุดงานเพื่อการคลอดบุตรไม่เกิน 2 ครั้งๆละร้อยละ 50ของค่าจ้างเฉลี่ย (ที่นำส่งเงินสมทบ 3 เดือนก่อนคลอด) เป็นเวลา 90 วัน
ประโยชน์ทดแทนเงินสงเคราะห์บุตร	- ค่าช่วยเหลือบุตรที่ชอบโดยกฎหมาย (ไม่รวมบุตรบุญธรรมหรือบุตรที่ยกให้เป็นบุตรบุญธรรมผู้อื่น) อายุไม่ถึง 6 ปีบริบูรณ์ (คนที่ 1 ถึงคนที่ 3) เดือนละ 200 บาทต่อคน (คราวละไม่เกิน 2 คน) เพื่อค่าสงเคราะห์ความเป็นอยู่ ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาลบุตร และค่าสงเคราะห์อื่นที่จำเป็น

ที่มา: แก้ไขเพิ่มเติมตาราง 4.2 ในวรรคสาม สุวรรณระดา (2547)

ตาราง 1-2: สวัสดิการเกี่ยวกับการมีบุตรของสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน

ผลประโยชน์	รายละเอียด
เงินสวัสดิการช่วยเหลือบุตร	ค่าช่วยเหลือบุตรอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ (คนที่ 1 ถึงคนที่ 3) เดือนละ 50 บาทต่อคน (ครูที่บรรจุหลังหรือบุตรเกิดหลังวันที่ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสงเคราะห์อื่นเพื่อสวัสดิการครูโรงเรียนเอกชน 2544 ใช้บังคับ ไม่ได้รับสิทธิ)
สวัสดิการค่าการศึกษาบุตร	ค่าช่วยเหลือบุตรที่อยู่ในสถานศึกษา (คนที่ 1 ถึงคนที่ 3) อายุ 3 – 25 ปี สถานศึกษาราชการ - ระดับไม่สูงกว่าอนุญาโตหรือเทียบเท่า) เบิกได้เต็มจำนวน สถานศึกษาเอกชน - หลักสูตรไม่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ได้รับเต็มตามจ่ายจริง หลักสูตรสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายแต่ไม่สูงกว่าอนุญาโตหรือเทียบเท่า ได้รับครึ่งหนึ่งจ่ายจริง
สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล (ยามคลอดบุตรและบุตรป่วย)	สวัสดิการนี้รวมค่ารักษาพยาบาลของตนเมื่อป่วยและคลอดบุตร อีกทั้งค่ารักษาพยาบาลของบิดามารดา บุตร (3 คนอายุไม่เกิน 20 ปี) เมื่อเจ็บป่วย เบิกได้ไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี

ที่มา: ตาราง 4.3 ในวรรคสาม สุวรรณระดา (2547)

⁵ ดู "คู่มือการอบรมเสริมสร้างระบบเครือข่ายการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ" (เอกสารดาวน์โหลดได้จาก <http://www.dsdw.go.th>)

ตาราง 1-3: มาตรการช่วยเหลือสนับสนุนครอบครัวภายในกรอบประชาสงเคราะห์

กลุ่มเป้าหมาย	วิธีการช่วยเหลือ
เด็กและเยาวชนแรกเกิด – 18 ปีในครอบครัวยากจน ถูกทอดทิ้ง เวิร์น ขอทาน กำพัว ถูกใช้แรงงาน หรือถูกกระทำทารุณ ฯลฯ	- เงิน 1,000 บาทต่อเด็ก 1 คนในครอบครัว (ไม่เกิน 3,000 บาทกรณีมีเด็ก 3 คนขึ้นไป) - การช่วยเหลือสิ่งของ (เช่น เครื่องอุปโภคบริโภค แป้งนมเลี้ยงเด็ก อุปกรณ์การศึกษา)
เด็กพิการตั้งแต่แรกเกิด-18ปีในครอบครัวเดือดร้อน	- เงินช่วยเหลือเป็นค่าครองชีพครั้งละไม่เกิน 1,000 บาท - อุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ
ครอบครัวรายได้น้อยที่หัวหน้าครอบครัวไม่อยู่ (ถึงแก่กรรม ต้องโทะจำคุก พิการ เจ็บป่วยเรื้อรัง หรือดูแลครอบครัวไม่ได้เนื่องจากเหตุผลสุวิสัยอื่น)	- เงินช่วยเหลือครอบครัวละไม่เกิน 2,000 บาทไม่เกิน 3 ครั้ง - ช่วยเหลือเป็นสิ่งของ หรือคำแนะนำ

ที่มา: ตาราง 4.4 ในวรรณคดี สุวรรณระดา (2547)

การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัวโดยองค์การทหารผ่านศึก⁶

ทหารผ่านศึกและ/หรือครอบครัวของทหารผ่านศึกเป็นประชากรอีกกลุ่มหนึ่งที่มีโอกาสได้รับการสนับสนุนด้านการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ ซึ่งในที่นี้หมายถึงองค์การทหารผ่านศึก องค์การทหารผ่านศึกเป็นองค์การของรัฐเพื่อการกุศลและเป็นนิติบุคคล ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นมาโดยพระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ. 2491 (ปรับปรุงปีพ.ศ. 2510) เพื่อให้การสงเคราะห์แก่ทหารผ่านศึก ครอบครัวทหารผ่านศึก (บิดา มารดา สามี ภรรยา และบุตรของทหารผ่านศึก) และทหารนอกประจำการ รูปแบบของการสงเคราะห์มี 6 ด้านได้แก่ ด้านสวัสดิการ ด้านอาชีพ ด้านนิคมเกษตรกรรม ด้านกองทุนสงเคราะห์ ด้านการรักษาพยาบาล และด้านการส่งเสริมสิทธิและเกียรติ

ในส่วนที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวทหารผ่านศึกนั้น องค์การฯ จะให้การช่วยเหลือทั้งที่เป็นการช่วยเหลือทั่วไป และการสนับสนุนค่าใช้จ่ายเฉพาะ ซึ่งได้แก่ ค่าคลอดบุตร ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา และค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาล ระดับการช่วยเหลือนั้นจะขึ้นอยู่กับ เงื่อนไขหลายประการเช่น ชั้นของบัตรประจำตัวทหารผ่านศึก (ดังรายละเอียดในตาราง 1-4) หรือเป็นทหารผ่านศึกนอกประจำการหรือทหารที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น ด้านการสงเคราะห์ทั่วไป กรณีที่ทหารผ่านศึกได้รับบัตรชั้นที่ 1 (พิการ) บิดามารดา คู่สมรสหรือบุตรจะได้รับ เงินช่วยเหลือรายเดือนๆละ 1,500 บาท ด้านการสงเคราะห์การศึกษาของบุตรทหารผ่านศึกมีเกณฑ์ดังตาราง 1-5 นอกจากนั้นบุตรของทหารที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ซึ่งอายุต่ำกว่า 20 ปีอยู่ในสถานศึกษาและระดับการศึกษาไม่สูงกว่ามัธยมปลายหรือเทียบเท่า ก็จะได้รับ การสงเคราะห์ค่าบำรุงการศึกษาหรือค่าธรรมเนียมการเรียนเช่นกัน ด้านการสงเคราะห์ค่ารักษาพยาบาล หากเข้ารับการรักษา ณ โรงพยาบาลทหารผ่านศึกแล้วคือกรณีของผู้ป่วยนอก มีเกณฑ์การสงเคราะห์ดังนี้ ทหารผ่านศึกนอกประจำการบัตรชั้นที่ 1, 2, 3, 4 และ ครอบครัวได้รับครอบครัวละไม่เกิน 2,000 บาทต่อปี ส่วนครอบครัวทหารผ่านศึกบัตรชั้นที่ 1 คนละ 2,000 บาทต่อปี ขณะเดียวกันกรณีของผู้ป่วยในห้องสามัญ ทหารผ่านศึก

⁶ ดูรายละเอียดใน “องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์”

นอกประจำการทุกชั้นบัตรและครอบครัว รวมไปถึงทหารที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ได้รับการรักษาโดยไม่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาล กรณีที่ทหารผ่านศึกนอกประจำการทุกชั้นบัตรและครอบครัวไปรับการรักษาพยาบาลนอกโรงพยาบาลทหารผ่านศึกสามารถรับการสงเคราะห์เช่นกันเหมือนเงื่อนไขดังข้างต้น ทหารหญิงหรือภรรยาของทหารที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ยังมีโอกาสได้รับค่าคลอดบุตรคราวละ 700 บาท

ตาราง 1-4: ชั้นของบัตรประจำตัวทหารผ่านศึก

ชั้นของบัตรประจำตัวทหารผ่านศึก	คุณสมบัติและหลักเกณฑ์
บัตรประจำตัวทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๑	1. ทหารผ่านศึกนอกประจำการที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีด้วยความกล้าหาญ หรือญกล้าหาญ 2. ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการสงครามหรือการรบ หรือป้องกันหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นภัยต่อความมั่นคงทั้งในหรือนอกราชอาณาจักร ฯลฯ จนพิการ
บัตรประจำตัวครอบครัวทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๑	บิดา มารดา สามี ภรรยา หรือบุตรทหารผ่านศึกที่ถึงแก่ความตายในหน้าที่ในการสงครามหรือการรบ หรือป้องกันหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นภัยต่อความมั่นคงทั้งในหรือนอกราชอาณาจักร ฯลฯ
บัตรประจำตัวทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๒	ทหารผ่านศึกนอกประจำการที่ได้รับพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิ เหรียญพิทักษ์เสรีชนชั้นที่ ๑ เหรียญงานพระราชสงครามยุโรป เหรียญอื่นที่เทียบเท่า
บัตรประจำตัวทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๓	ทหารผ่านศึกนอกประจำการที่ได้รับพระราชทานเหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เหรียญช่วยราชการเขตภายใน เหรียญราชการชายแดน เหรียญพิทักษ์เสรีชนชั้นที่ ๒ หรือเหรียญอื่นที่เทียบเท่า และต้องมีระยะเวลาปฏิบัติการมากกว่า 8 เดือน (เว้นแต่ขณะปฏิบัติหน้าที่ได้กระทำการปะทะหรือเสี่ยงอันตรายต่อชีวิต)
บัตรประจำตัวทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๔	ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการสงครามหรือการรบ หรือป้องกันหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นภัยต่อความมั่นคงทั้งในหรือนอกราชอาณาจักร ฯลฯ แต่ไม่ได้รับพระราชทานเหรียญใดๆ และมีระยะเวลาปฏิบัติการมากกว่า 8 เดือน (เว้นแต่ขณะปฏิบัติหน้าที่ได้กระทำการปะทะหรือเสี่ยงอันตรายต่อชีวิต)

ที่มา: หนังสือ "องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์"

ตาราง 1-5: มาตรการช่วยเหลือทหารผ่านศึกในส่วนที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือการศึกษาบุตร

บุตรของ	ค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียม	ค่าอุปกรณ์ เครื่องแบบ อาหาร
ทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๑	สงเคราะห์เท่าจ่ายจริง	เหมาะสม โดยมีระดับชั้นเป็นเกณฑ์
ครอบครัวทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๑		
ทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๒	8,000 บาท แบ่งจ่ายเป็นรายปี ปีละไม่เกิน 2,000 บาท	
ทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๓		
ทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๔		

ที่มา: ตาราง 4.5 ในวรรณคดี สุวรรณระดา (2547)

1.2.3 การช่วยเหลือครอบครัวข้าราชการและลูกจ้างรัฐบาล

นอกเหนือจากครอบครัวที่มีบุตรประเภทต่างๆที่รัฐบาลไทยได้ยื่นมือเข้าช่วย ภายใต้กรอบของการประกันสังคมหรือการประชาสงเคราะห์แล้ว ประชากรอีกกลุ่มหนึ่งที่รัฐบาลได้ให้การช่วยเหลือในด้านการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรก็คือลูกจ้างของรัฐบาลและครอบครัวนั่นเอง ซึ่งก็คือข้าราชการ และลูกจ้างรูปแบบอื่นๆ การช่วยเหลือดังกล่าวนั้นอาจมองเป็นการช่วยเหลือในฐานะนายจ้างที่พึงมีต่อลูกจ้าง หรือเป็นประโยชน์เกื้อกูล (Fringe Benefits) นั่นเอง

ในส่วนที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรนั้น มีรูปแบบต่างๆดังนี้ สิทธิการลาคลอดบุตร 90 วันต่อครรภ์ เงินสวัสดิการสงเคราะห์บุตร เงินสวัสดิการช่วยการศึกษาบุตร (ซึ่งยกเลิกไปแล้วแต่ผู้ได้สิทธิเดิมยังคงได้รับอยู่) เงินสวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการและครอบครัว สวัสดิการที่จัดให้มีภายในหน่วยงานราชการที่อาจมีประโยชน์ต่อบุตร เป็นต้น ในส่วนของเงินสวัสดิการสงเคราะห์บุตรนั้นได้ถูกยกเลิกไปแล้ว จะมีก็แต่บุตรข้าราชการที่เกิดก่อน 1 เมษายน พ.ศ.2535 ที่มีสิทธิรับเงินช่วยเหลือ (บุตรคนที่ 1 ถึงคนที่ 3) เป็นรายเดือนๆละ 50 บาทต่อคนจนครบ 18 ปีบริบูรณ์ รายละเอียดของการช่วยเหลือนั้นได้สรุปไว้ในตาราง 1-6

ตาราง 1-6: สวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลเพื่อสตรีสมรสมีหรือจะมีบุตร

สิทธิประโยชน์หรือประโยชน์เกื้อกูล	รายละเอียด
สิทธิการลาคลอดบุตร	สตรีสามารถลาคลอดบุตรโดยได้รับเงินเดือนได้ 90 วันต่อครรภ์
เงินสวัสดิการช่วยเหลือบุตร	ยกเลิกแล้วโดยการตราพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการช่วยเหลือบุตร พ.ศ.2535 แต่เฉพาะบุตรข้าราชการประจำหรือลูกจ้างประจำเกิดก่อน 1 เมษายน พ.ศ.2535 มีสิทธิรับเงินช่วยเหลือ (บุตรคนที่ 1 ถึงคนที่ 3 เป็นรายเดือนๆละ 50 บาทต่อคนจนครบ 18 ปีบริบูรณ์)
เงินสวัสดิการการศึกษาของบุตร	เงินบำรุงการศึกษาสำหรับบุตรคนที่ 1 ถึงคนที่ 3 ที่อยู่ในสถานศึกษาอายุไม่เกิน 25 ปี โดยมีเกณฑ์จ่ายเงิน (ไม่เกินประเภทและอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด) ดังนี้ สถานศึกษาทางราชการ - หลักสูตรไม่สูงกว่าอนุญาโตหรือเทียบเท่าได้รับเต็มตามจ่ายจริง สถานศึกษาเอกชน - หลักสูตรไม่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ได้รับเต็มตามจ่ายจริง หลักสูตรสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายแต่ไม่สูงกว่าอนุญาโตหรือเทียบเท่า ได้รับครึ่งหนึ่งจ่ายจริง
เงินสวัสดิการรักษาพยาบาล	สวัสดิการพยาบาลจะครอบคลุม บิดามารดา คู่สมรส บุตร (3 คนยังไม่บรรลุนิติภาวะ) ของข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชาวต่างประเทศ ผู้ได้รับบำนาญปกติหรือบำนาญพิเศษ เพราะทุพพลภาพ
สวัสดิการจัดขึ้นภายในเฉพาะส่วนราชการ	เป็นสวัสดิการที่จัดเสริมขึ้นให้กับข้าราชการนอกเหนือจากที่ทางราชการจัดให้ ซึ่งผลประโยชน์บางประเภทอาจมีต่อการมีบุตร

หมายเหตุ: * ข้าราชการการเมือง ข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจรองก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ข้าราชการประจำ และลูกจ้างชาวต่างประเทศที่มีหนังสือสัญญาจ้างไม่ได้รับสิทธินี้

ที่มา: ตาราง 5.2 ในวาระคดี สุวรรณระดา (2547)

1.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา

ในส่วนของมาตรการการสนับสนุนเวลาสำหรับการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยนั้น ยังมีแตกต่างจากประเทศพัฒนาแล้วอยู่มาก ภายใต้กฎหมายแรงงานในปัจจุบันนั้น มีการกำหนดให้ลูกจ้างสตรีสามารถลาคลอดได้ 90 วัน สำหรับลูกจ้างที่เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม การลาดังกล่าวจะจัดเป็น Paid Leave หรือเป็นการลาที่สามารถรับเงินชดเชยระหว่างการลานั้น โดยที่นายจ้างและกองทุนประกันสังคมเป็นผู้แบกรับภาระคนละครึ่ง แต่ทว่าการลาเพื่อการเลี้ยงดูบุตรอย่างจริงจังของทั้งมารดาผู้ให้กำเนิดและบิดาในระยะยาวนั้นยังไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย

1.4 จำนวนผู้ได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในปัจจุบัน

ในตอนที่ผ่านมานี้ ได้ทำการเรียบเรียงรูปแบบการช่วยเหลือครอบครัวด้านการเลี้ยงดูบุตรประเภทต่างๆ ของประเทศไทย ประเด็นที่ต้องพิจารณาในลำดับถัดไปคือ หากไม่นับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ มีจำนวนผู้ได้รับประโยชน์จากมาตรการต่างๆ เป็นจำนวนเท่าใด เพื่อจะได้นำมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาประเด็นความครอบคลุมของมาตรการ

1.4.1 จำนวนผู้ได้รับประโยชน์จาก “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร”

เป็นที่น่าเสียดายว่า ในปัจจุบันรายละเอียดทางประชากรของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่ได้ถูกประมวลเพื่อการเผยแพร่สู่สาธารณะ ทำให้ไม่ทราบโดยตรงได้ว่า ในจำนวนผู้ยื่นชำระภาษีอากรในแต่ละปีนั้น มีจำนวนผู้ใช้สิทธิหัก “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร” เมื่อยื่นขอชำระภาษีเป็นจำนวนเท่าใด จากข้อมูลจำนวนผู้ยื่นแบบ ภ.ง.ด. 90 (เงินได้ทั่วไป) และ ภ.ง.ด. 91 (เงินเดือน-ค่าจ้าง) ของกรมสรรพากรในปี 2546 พบว่าจำนวนผู้ยื่นแบบเสียภาษีแต่ละประเภท มีจำนวน 1,517,654 คน และ 5,134,415 คน ตามลำดับ จึงกล่าวได้ว่าในปัจจุบันมีผู้อาจได้รับประโยชน์อย่างมากที่สุดก็ 6,652,069 คน หากพิจารณาจากประชากรทั้งประเทศที่มีงานทำ 34.98 ล้านคนในปีเดียวกัน คิดเป็นประมาณร้อยละ 19

แต่ตัวเลขนี้ต้องพึงระวังเนื่องจากเหตุผลสองประการคือ ประการแรก จำนวนผู้อาจได้รับประโยชน์ 6,652,069 คน นั้น เราคาดการณ์จากจำนวนผู้ยื่นแบบชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ในความเป็นจริงจำนวนดังกล่าวได้รวมผู้ที่ไม่มีบุตร หรือผู้ที่มีบุตรแต่อายุเกินเกณฑ์ไปแล้วด้วย ประการที่สอง วรรคสาม สุวรรณระดา (2547) ได้ชี้ให้เห็นว่าถึงแม้จะเป็นผู้มียื่นชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและมีบุตรที่อายุอยู่ในเกณฑ์ แต่ก็อาจไม่ได้รับอานิสงส์จากการมี “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร” ประเภทต่างๆ เนื่องจากระดับรายได้ที่น้อยอยู่แล้ว ยกตัวอย่างเช่น ครอบครัวหนึ่งมีบิดา มารดา (แม่บ้าน) และบุตร 1 คน (อายุตามเกณฑ์) หากบิดามีรายได้ที่จัดเป็นรายได้พึงประเมินในปีภาษีหนึ่ง 100,000 บาทหลังจากหักค่าลดหย่อนส่วนบุคคล (30,000 บาท) ค่าลดหย่อนค่าใช้จ่าย (40% ของรายได้แต่ไม่เกิน 60,000 บาท) และค่า

ลดหย่อนคู่สมรส (30,000 บาท) จะสังเกตได้ว่าแม้บิดาจะยื่นชำระภาษี แต่หลังจากหักค่าลดหย่อน 3 ประเภทดังกล่าวรายได้สุทธิก็เป็น 0 แล้วจึงไม่ต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนั้นครอบครัวลักษณะนี้จึงไม่ได้รับอานิสงจากการมี “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร” แน่แน่นอน ต่อประเด็นที่สองที่กล่าวข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า ระบบการจัดให้มีค่าลดหย่อนสำหรับบุตรในปัจจุบันนั้น เชื่อประโยชน์กับ “ผู้มีรายได้น้อย” มากกว่า “ผู้มีรายได้น้อย” หรือเป็นมาตรการที่มีลักษณะถดถอย (regressive) ในขณะที่ผู้มีรายได้น้อยไม่ได้รับประโยชน์หรือรับผลประโยชน์เท่ากับศูนย์ แต่ผู้มีรายได้น้อยสามารถรับการช่วยเหลือประเมินเป็นตัวเงินในช่วงตั้งแต่ 1,600 บาทต่อปีถึง 11,840 บาทต่อปี (ดูรายละเอียดในตาราง 0-3 และ วรรณะ สุวรรณระดา, 2547)

1.4.2 จำนวนผู้ได้รับประโยชน์จาก “กองทุนประกันสังคม”

ในกรณีของจำนวนผู้ได้รับประโยชน์จากกองทุนประกันสังคม จากข้อมูลของสำนักงานประกันสังคมพบว่า ณ.เดือนมกราคม 2548 มียอดผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมจำนวน 7,836,414 คน⁷ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกันตนที่มีสิทธิ์จะได้รับสิทธิประโยชน์ทดแทนคลอดบุตรและประโยชน์ทดแทนเงินสงเคราะห์บุตรต้องมีอายุเงินสมทบไม่ต่ำกว่า 15 เดือนก่อนคลอดและ 12 เดือน ตามลำดับ ในขณะที่อาจมีผู้ที่ไม่เข้าข่ายในการได้รับความช่วยเหลืออยู่จำนวนหนึ่ง หากพิจารณาจำนวนการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการมีบุตร พบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นในแต่ละปี ในปีพ.ศ. 2547 มีจำนวนการให้บริการกรณีคลอดบุตร 251,380 รายหรือคิดเป็นร้อยละ 3.2 ของจำนวนผู้ประกันตน ขณะที่จำนวนการให้บริการกรณีสงเคราะห์บุตรสูงถึง 692,109 คน หรือร้อยละ 8.8 ของจำนวนผู้ประกันตน

ตาราง 1-7: จำนวนสมาชิกกองทุนประกันสังคม และจำนวนการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการมีบุตร

ปีพ.ศ.	จำนวนผู้ประกันตน	จำนวนการให้บริการกรณีคลอดบุตร	จำนวนการให้บริการกรณีสงเคราะห์บุตร
2539	5,589,855	171,169	ยังไม่คุ้มครอง
2540	6,084,822	192,361	ยังไม่คุ้มครอง
2541	5,418,182	178,213	ยังไม่คุ้มครอง
2542	5,679,567	167,722	149,926
2543	5,810,140	183,692	624,484
2544	5,865,208	184,281	663,621
2545	6,900,223	194,641	688,466
2546	7,434,237	225,764	812,924
2547	7,831,463	251,380	692,109
2548	7,836,414	N.A.	N.A.

หมายเหตุ: 2539-2547 เป็นตัวเลขปีธันวาคมแต่ละปี, 2548 เป็นตัวเลขเดือนมกราคม 2548

ที่มา: สำนักงานประกันสังคม <http://www.sso.go.th/knowledge/link/statisticsmid4.html>

⁷ อ้างจากโฮมเพจสำนักงานประกันสังคม (<http://www.sso.go.th>)

จากข้อมูลสถิติของกองวิชาการและวางแผน สำนักงานประกันสังคมระหว่างปี 2543-2546 ได้แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้ประกันตนที่ขึ้นกับสำนักงานประกันสังคมมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2545 ซึ่งเป็นปีที่ประกันสังคมได้ขยายขอบเขตรวมถึงสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1-10 คน สามารถเข้าร่วมโครงการประกันสังคมได้ ทำให้ตัวเลขจำนวนของผู้ประกันตนที่ขึ้นต่อประกันสังคมเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด การเพิ่มขึ้นของผู้ประกันตนมีผลทำให้ความครอบคลุมของการได้รับสวัสดิการด้านการดูแลและเลี้ยงดูบุตรของประชากรไทยมีมากขึ้น โดยครอบคลุมประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงานในปี 2543 จำนวน 33.39 ล้านคน ในปี 2544 จำนวน 33.81 ล้านคน ในปี 2545 จำนวน 34.26 ล้านคน และ ในปี 2546 จำนวน 34.90 ล้านคน⁸ คิดเป็นร้อยละ 17.40, 17.35, 20.14 และ 21.30 ของจำนวนประชากรในวัยกำลังแรงงานตามลำดับ อย่างไรก็ตามหากกองทุนประกันสังคมสามารถขยายขอบเขตหลักเกณฑ์ให้ลูกจ้างแรงงานในภาคเกษตรสามารถสมัครรวมเป็นผู้ประกันตนได้ จะทำให้จำนวนผู้ที่ได้รับสวัสดิการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยมีเพิ่มขึ้นอีก

เมื่อพิจารณาเฉพาะข้อมูลจำนวนผู้ประกันตนแยกตามอายุ โดยนำข้อมูลผู้ประกันตนที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์อายุระหว่าง 15-50 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่เหมาะสมต่อการตั้งครรภ์หรือมีบุตร มาวิเคราะห์พบว่าในปี 2543 มีจำนวนผู้ประกันตนที่มีสิทธิ์ได้รับสวัสดิการค่าคลอดบุตรเป็นจำนวน 6,657,486 ขณะที่ในปี 2544 มีจำนวน 5,675,351 คน ในปี 2545 มีจำนวน 5,621,299 คน และในปี 2546 จำนวน 7,434,237 คนคิดเป็นร้อยละ 15.99, 16.15, 15.93 และ 21.06 ของจำนวนประชากรในวัยเจริญพันธุ์ทั้งหมดตามลำดับ¹⁰ จะเห็นได้ว่าสิทธิประโยชน์จากประกันสังคมมีความครอบคลุมประชากรที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากกำลังแรงงานช่วงอายุระหว่าง 15-50 ปี ถือเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของผู้ประกันตนในกองทุนประกันสังคมมีจำนวนเพิ่มขึ้นแต่เมื่อเทียบกับความครอบคลุมประชากรวัยเจริญพันธุ์ทั้งหมดในประเทศยังคงอยู่ในระดับต่ำเห็นได้จากประกันสังคมสามารถให้ความครอบคลุมสวัสดิการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรให้กับประชากรวัยเจริญพันธุ์ได้เพียง 1 ใน 5 ของประชากรวัยเจริญพันธุ์ทั้งหมดเท่านั้น หากจำนวนผู้ประกันตนกับประกันสังคมเพิ่มขึ้นก็จะช่วยให้จำนวนผู้ที่ไม่ได้รับสวัสดิการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรมีลดลงอย่างไรก็ตามข้อมูลเหล่านี้ไม่รวมถึงผู้ประกันตนแบบสมัครใจ

นอกจากนี้ผู้ประกันตนที่มาขอรับบริการด้านค่าคลอดบุตรและค่าสงเคราะห์บุตรกับประกันสังคมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ประกันตนที่เพิ่มขึ้นมาในแต่ละปีเป็นผลทำให้ร้อยละของจำนวนผู้ประกันตนที่ใช้บริการค่าคลอดบุตรยังคงอยู่ในระดับต่ำคิดเป็นร้อยละ 3 โดยประมาณ อย่างไรก็ตามค่าสงเคราะห์บุตรที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดในปี 2546 เป็นผลมาจากการเปลี่ยนหลักเกณฑ์การเข้าร่วมจ่ายเงินสหทบของผู้ประกอบการที่มีลูกจ้างอยู่ระหว่าง 1- 10 คนต้องเข้าร่วมประกันสังคมในปี 2545 แต่การใช้สิทธิค่าคลอดบุตรและสงเคราะห์บุตรได้นั้นจะต้องจ่ายเงินสหทบกับประกันสังคมต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 1 ปี

⁸ ข้อมูลสถิติกำลังแรงงานจาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปีพ.ศ 2546 - 2543 .

⁹ วัยเจริญพันธุ์ หมายถึง ช่วงวัยที่มีบุตรได้ สำหรับสตรีนับตั้งแต่เมื่อเริ่มมีประจำเดือนไปจนหมดประจำเดือน โดยทั่วไป จะนับตั้งแต่อายุ 15 – 49 ปี โดยประมาณ

¹⁰ ข้อมูลสถิติจำนวนประชากรวัยเจริญพันธุ์จาก สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปีพ.ศ 2543.-2546 (www.nso.go.th)

จึงอาจสรุปได้ว่าแม้บทบาทของประกันสังคมจะช่วยแก้ปัญหาของประชากรในด้านการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรได้ระดับหนึ่งแต่ก็ยังถึงเป็นส่วนน้อยในสังคมที่ยังต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐอีกเป็นจำนวนมาก

ตาราง 1-8: ความครอบคลุมของระบบกองทุนประกันสังคมในปี 2543-2546

ปีพ.ศ.	2543	2544	2545	2546
กำลังแรงงานรวม ⁽¹⁾	33.39	33.81	34.26	34.90
จำนวนประชากรวัยเจริญพันธุ์ ⁽²⁾	35.15	35.15	35.29	35.29
จำนวนผู้ประกันตน ⁽³⁾	5.81	5.87	6.90	7.43
จำนวนผู้ประกันตนในวัยเจริญพันธุ์ ⁽⁴⁾	5.62	5.68	6.66	7.11 ^(*)
สวัสดิการครอบคลุมกำลังแรงงานร้อยละ	17.40	17.35	20.14	21.30
สวัสดิการครอบคลุมประชากรวัยเจริญพันธุ์ร้อยละ	15.99	16.15	18.86	20.14

หมายเหตุ: ในปี 2544สำนักงานสถิติแห่งชาติได้เปลี่ยนแปลงฐานอายุของวัยแรงงานเริ่มต้นจาก 13 ปีเป็น 15 ปี

* เป็นการรวมจำนวนผู้ประกันตนในวัยเจริญพันธุ์ช่วงอายุระหว่าง 49-15 ปี แตกต่างจากปี 2545-2543 ที่ใช้ฐานข้อมูลวัยเจริญพันธุ์ช่วงอายุระหว่าง 15- 50ปีในการคำนวณหาอัตราการครอบคลุมของสวัสดิการในประชากรวัยเจริญพันธุ์เนื่องจากในปี 2546 สำนักงานประกันสังคมได้เปลี่ยนหลักเกณฑ์อายุในการทำสำรวจเก็บข้อมูลจาก ช่วงอายุละ 3 ปีเป็นช่วงอายุละ 4 ปี

ที่มา: (1) สำนักงานสถิติแห่งชาติ (หน่วย-ล้านคน)

(2) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย(หน่วย-ล้านคน)

(3), (4) กองวิชาการและวางแผน สำนักงานประกันสังคม(หน่วย-ล้านคน)

ตาราง 1-9: การใช้บริการประกันสังคมแยกประเภทตามสิทธิประโยชน์ในปี 2543-2546

สิทธิประโยชน์	2543	2544	2545	2546	
รวม	183,692	184,281	194,641	226,841	
ค่าคลอดบุตร (คน)	ชาย	53,114	53,007	55,262	61,817
	หญิง	130,578	131,274	139,379	165,024
ค่าสงเคราะห์บุตร (คน)	471,238	507,259	531,651	812,924	
ร้อยละการใช้บริการด้านค่าคลอดบุตร	3.27	3.24	2.92	3.19	
ร้อยละการใช้บริการด้านค่าสงเคราะห์บุตร	8.39	8.93	7.98	11.43	

ที่มา : กองวิชาการและวางแผน สำนักงานประกันสังคม ปี 2543-2546

1.4.3 จำนวนผู้ได้รับประโยชน์จากการสนับสนุนรูปแบบอื่น

ในส่วนที่เหลือจากนี้ไป จะทำการประเมินจำนวนผู้ได้รับประโยชน์จากระบบอื่น ๆ นอกเหนือจากผู้ได้รับประโยชน์จากมาตรการทางภาษีอากรหรือกองทุนประกันสังคม

เมื่อพิจารณาจำนวนผู้ที่อยู่ในข่ายได้รับประโยชน์ด้านการสงเคราะห์บุตรจาก “กองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน” จากข้อมูลในปี 2546 พบว่ามีครูโรงเรียนเอกชนทั้งหมดประมาณ 120,000 คน¹¹ หากพิจารณาเปรียบเทียบประชากรทั้งประเทศที่มีงานทำ 34.98 ล้านคนในปีเดียวกัน ผู้ที่อยู่ในข่ายได้รับประโยชน์คิดเป็นประมาณเพียงร้อยละ 0.34 ขณะที่ผลรายงานการประชุมคณะอนุกรรมการกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนครั้งที่ 4 ประจำปี 2547 ได้รายงานไว้ว่า มีผู้เบิกเงินช่วยเหลือและค่าการศึกษาบุตรเป็นจำนวน 34,021 รายและ 26,491 รายตามลำดับ หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 28.3 และร้อยละ 22.1 ของจำนวนครูโรงเรียนเอกชนทั้งหมด

ในส่วนของการข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2547 พบว่ามีข้าราชการจำนวน 1,338,982 คน¹² ตามลำดับ หากพิจารณาเปรียบเทียบประชากรทั้งประเทศที่มีงานทำ ผู้ที่อยู่ในข่ายได้รับประโยชน์คิดเป็นประมาณร้อยละ 3.82 ในส่วนของพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวนพนักงานมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนข้าราชการหรือจำนวนผู้ประกันตนกับกองทุนประกันสังคม จากข้อมูลศูนย์สารสนเทศ สำนักคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (ณ.วันที่ 15 มีนาคม 2548) พบว่า ในปี 2547 จำนวนพนักงานรัฐวิสาหกิจรวมทุกประเภทกิจการมีจำนวนเพียง 272,549 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.77

¹¹ http://www.info.tdri.or.th/ye_03group/group/3.1worawan.pdf

¹² สำนักงานสถิติแห่งชาติ (<http://www.nso.go.th>)

บทที่ 2

มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศอังกฤษ

การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ไม่ได้เป็นปัญหาเฉพาะกรณีประเทศไทย แต่ยังเป็นปัญหาสำคัญในหลายประเทศทั่วโลกทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ในขณะที่รัฐบาลของหลายประเทศได้ออกมาตรการต่างๆโดยมีเป้าหมายเพื่อชะลอการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ หรืออย่างน้อยก็เพื่อสนับสนุนให้ครอบครัวที่ต้องการมีบุตรสามารถเลี้ยงดูบุตรภายใต้สภาวะแวดล้อมทางการเงินที่เอื้อต่อการดังกล่าว ประเทศอังกฤษเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ ดังที่ได้แสดงให้เห็นแล้วในตาราง 0-3 ว่าอัตราการเจริญพันธุ์รวมของอังกฤษนั้นลดลงเหลือ 1.3 ในปี 2003

ต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลอังกฤษจัดให้มีมาตรการช่วยเหลือครอบครัวอย่างรอบด้าน กล่าวคือทั้งในด้านของมาตรการทางการคลัง มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม และมาตรการสนับสนุนครอบครัวด้านเวลา ในส่วนของมาตรการการคลังนั้น อังกฤษไม่ได้จัดให้มีค่าลดหย่อนสำหรับการมีบุตรอย่างประเทศไทย แต่ใช้ระบบการให้เครดิตทางภาษีหรือ Tax Credit โดยเน้นไปที่การให้เครดิตทางภาษีแก่ครอบครัวรายได้ต่ำและทำงาน การให้ความช่วยเหลือในลักษณะดังกล่าวจะไปถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงกว่าการให้ค่าลดหย่อนทางภาษี ทางด้านของมาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม มีการจัดให้มีการช่วยเหลือด้านการเงินและบริการสาธารณะ อย่างเช่นการรักษาพยาบาลแก่ครอบครัวที่มีบุตร ในส่วนของมาตรการสนับสนุนครอบครัวด้านเวลานั้น นอกเหนือจากการลาหยุดของมารดาเพื่อคลอดบุตรที่คล้ายกับกรณีของประเทศไทยแล้ว ยังมีการจัดให้มีการลาหยุดสำหรับผู้เป็นพ่อ และการลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรอีกด้วย

2.1 มาตรการทางการคลัง

สหราชอาณาจักรมีมาตรการสำคัญทางการคลังที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรอยู่ 2 ประเภทได้แก่ Child Tax Credit (CTC) และ Working Tax Credit (WTC) ซึ่งมาตรการทั้งสองนี้ให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำและมีภาระต้องเลี้ยงดูบุตรเหมือนกัน แต่ในส่วนของ WTC นั้นจะเน้นการให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวที่ทำงาน การที่ WTC เน้นไปที่ครอบครัวทำงานก็เพื่อต้องการที่จะประนีประนอมระหว่างเป้าหมายความเป็นธรรม และควมมีประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรไปพร้อมกัน กล่าวคือต้องการให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวที่จำเป็นไปพร้อมกับการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้ยังคงอยู่ รูปแบบของการช่วยเหลือนั้นจะเป็นเงินอุดหนุนซึ่งจะถูกคำนวณโดยอิงลักษณะของครอบครัวนั้นๆ การคำนวณดังกล่าวจะดำเนินการแยกจากการคำนวณภาษี รายละเอียดของแต่ละมาตรการมีดังนี้

ตาราง 2-1: ภาพรวมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย

รูปแบบการช่วยเหลือ	มาตรการ
มาตรการทางการคลัง	<ul style="list-style-type: none"> - ลดภาระภาษี Credit (Children Tax) - ลดภาระภาษี / เงินอุดหนุน (Working Tax Credit)
มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - National Insurance (Contributory Plan) - Statutory Maternity Pay / Statutory Paternity Pay - Statutory Adoption Pay - การจ่ายเงินชดเชยจากการลาเพื่อคลอดบุตร (Maternity Allowance) - Incapacity Benefit - Noncontributory Programs - Child Benefits / Guardian's Allowance - Means-Tested Programs - Cold Weather Payment - ระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ (National Health System) - สิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพสำหรับคนจน (Health Benefits)
มาตรการการสนับสนุนด้านเวลา	<ul style="list-style-type: none"> - การลาหยุดเพื่อคลอดบุตร (Maternity Leave) - สิทธิการลาหยุดสำหรับผู้เป็นพ่อ (Paternity Leave) - การลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร (Parental Leave)

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้วิจัย

Child Tax Credit

Child Tax Credit หรือ CTC เป็นมาตรการทางการคลังที่ให้การช่วยเหลือครอบครัวฐานะต่ำและฐานะปานกลาง ซึ่งกำลังทำงานอยู่ (เต็มเวลาหรือบางเวลาก็ได้) หรือไม่ได้ทำงาน และมีภาระต้องเลี้ยงดูบุตร รูปแบบการช่วยเหลือจะเป็นการให้เครดิตทางภาษีหรือเงินอุดหนุน ผู้ที่จะได้รับ Child Tax Credit จะต้องเป็นครอบครัวของชาวอังกฤษที่มีบุตรอย่างน้อย 1 คน โดยบุตรที่อยู่ในความดูแลจะต้องมีอายุต่ำกว่า 16 ปีบริบูรณ์ แต่จะมีกรณีที่ได้รับการยกเว้น 2 กรณีคือหากครอบครัวนั้นมีบุตรมีอายุในช่วง 16-19 ปี บุตรที่อยู่ในความดูแลจะต้องเป็นผู้ที่อยู่ในสถานศึกษาเต็มเวลา (full-time education) หรืออีกกรณีหนึ่งคือหากบุตรที่อยู่ในความดูแลมีอายุระหว่าง 16-17 ปีที่ไม่อยู่ในสถานศึกษาแต่อยู่ในภาวะว่างงานหรือกำลังหางานทำ โดยครอบครัวที่จะได้รับสิทธินี้จะต้องเป็นครอบครัวที่มีรายได้รวมไม่เกิน £ 58,000 ต่อปี (ยกเว้นกรณีให้กำเนิดบุตรในปีแรก รัฐบาลขยายขอบเขตรายได้ให้กับครอบครัวที่มีรายได้ไม่เกิน £ 66,000 ต่อปี)

ระดับของเครดิตภาษีหรือเงินอุดหนุน CTC ที่ให้กับครอบครัวนั้นจะพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ เช่น จำนวนบุตร อายุของบุตร สภาพะทุพพลภาพของบุตร เป็นต้น โดยการนำองค์ประกอบที่แสดงไว้ในตาราง 2-2 ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ยื่นขอรับ CTC มารวมกันทั้งหมด แต่ว่าจำนวนเงินดังกล่าวนั้นจะถูกลดทอนลงตามรายได้รวมต่อปีของครอบครัว (Gross Annual Joint Income) หากรายได้รวมต่อปีของครอบครัวเกิน 60,000 ปอนด์ก็จะมีสิทธิรับเครดิตภาษีชนิดนี้เลย ดังที่แสดงไว้ในตาราง 2-3 ยกตัวอย่างเช่น หากเป็นครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ทำงานเลย และมีบุตร 2 คน (อายุตามเกณฑ์และไม่พิการ) จำนวนเครดิตภาษีที่ได้รับก็คือ 545 (ส่วนที่ให้กับครอบครัว) + $1,625 \times 2$ (ส่วนที่ให้กับบุตร) ซึ่งเท่ากับ $3,800$ ปอนด์โดย

ไม่ต้องลดทอนเลย แต่หากว่าครอบครัวเดียวกันนี้มีรายได้รวมรายได้รวมต่อปีของครอบครัวเท่ากับ 20,000 ปอนด์ เครดิตภาษีที่ได้รับจะลดลงเหลือเพียง 1,320 ปอนด์ นอกจากนี้ ยังมีข้อกำหนดบางประการที่แสดงความเชื่อมโยงจำนวนเงินที่ได้รับจากระบบ CTC นี้กับระบบความคุ้มครองทางสังคม กล่าวคือถ้าผู้ยื่นขอรับ CTC ได้รับการช่วยเหลือจากระบบ Income Support, Income-based Job Seeker's Allowance หรือ Pension Credit จะเป็นข้อที่บ่งว่า ผู้นั้นจะได้รับ CTC เต็มจำนวน

ตาราง 2-2: จำนวนเงิน CTC สูงสุดที่มีโอกาสได้รับตามลักษณะของครอบครัว

องค์ประกอบ	จำนวนเงินต่อปี (£)	ความหมาย
ครอบครัว (Family Element)	£ 545	จำนวนเงินที่จ่ายให้กับครอบครัวที่มีสิทธิ (ครอบครัวทั่วไป ครอบครัว Single Parent หรือครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาคนเดียว)
กรณีมีเด็กก่อนอายุต่ำกว่า 1 ปี (Family Element, baby addition)	£ 545	จำนวนเงินที่จ่ายเพิ่มให้กับครอบครัวที่มีเด็กก่อนอายุต่ำกว่า 1 ปี (ไม่ขึ้นกับจำนวนบุตร)
เด็ก (Child Element)	£ 1,625	จำนวนเงินที่จ่ายให้กับการมีบุตรต่อคน
เด็กทุพพลภาพ (Disability Element)	£ 2,215	จำนวนเงินที่จ่ายให้กับการมีบุตรที่ทุพพลภาพแต่ละคน
เด็กทุพพลภาพขั้นรุนแรง (Severe Disability Element)	£ 890	จำนวนเงินที่จ่ายเพิ่มให้กับการมีบุตรที่ทุพพลภาพขั้นรุนแรงแต่ละคน

หมายเหตุ: ตัวเลขข้างต้นเป็นตัวเลขระหว่างปีภาษี 2003-04

ที่มา: "Benefit and Tax Credit Rates 2004", Child Poverty Action Group.

ตาราง 2-3: รายได้ครอบครัว (Gross Annual Joint Income) จำนวนบุตร กับ Child Tax Credit

รายได้รวมรายปีของครอบครัว (£)	ระดับ Child Tax Credit (£)		
	บุตร 1 คน	บุตร 2 คน	บุตร 3 คน
ไม่ได้ทำงาน	2,175	3,800	5,430
5,000	2,175	3,800	5,430
8,000	2,175	3,800	5,430
10,000	2,175	3,800	5,430
15,000	1,610	3,240	4,865
20,000	545	1,390	3,015
25,000	545	545	1,165
30,000	545	545	545
35,000	545	545	545
40,000	545	545	545
45,000	545	545	545
50,000	545	545	545
55,000	210	210	210
60,000	-	-	-

หมายเหตุ: ตัวเลขข้างต้นเป็นตัวเลขระหว่างปีภาษี 2004-05

ที่มา: "Child Tax Credit and Working Tax Credit: An Introduction", Inland Revenue, UK.

Working Tax Credit

Working Tax Credit หรือ WTC เป็นเครดิตทางภาษีอีกประเภทหนึ่งซึ่งอิงกับรายได้ที่ครอบครัวที่มีบุตรมีโอกาสได้รับ โดยจะเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายที่ทำงาน ซึ่งมีการกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้นไว้ดังนี้

- ทำงานสัปดาห์ละ 16 ชั่วโมงหรือมากกว่า และมีคุณสมบัติอื่นด้วยเช่น มีรายได้ต่ำมาก ๆ มีภาระในการดูแลบุตร หรือตกอยู่ในภาวะทุพพลภาพซึ่งทำให้มีข้อเสียเปรียบในการหางานทำ เป็นต้น
- ทำงานสัปดาห์ละ 30 ชั่วโมงหรือมากกว่า และมีอายุมากกว่า 25 ปี
- มีอายุมากกว่า 50 ปี ทำงานสัปดาห์ละ 16 ชั่วโมงหรือมากกว่า

หากพิจารณาสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร ในกรณีที่เป็นครอบครัวทำงานที่มีบุตร การที่บุคคลใดขอรับสิทธิประโยชน์เครดิตภาษี WTC ผู้ขอรับสิทธิจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ บุคคลนั้นต้องมีอายุ 16 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีงานทำอย่างน้อย 16 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (หรือหากครอบครัวบุคคลใดที่อยู่ในสถานภาพสมรสจะต้องมีชั่วโมงการทำงานรวมของทั้งตนเองและคู่สมรสรวมกันไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์) ทั้งนี้ระดับของการให้เครดิตด้านภาษีขึ้นอยู่กับชั่วโมงการทำงานและรายได้รวมของครอบครัวในทำนองเดียวกันกับการกำหนดระดับการช่วยเหลือของ Child Tax Credit โดยครอบครัวที่มีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนนั้น นอกจากสามารถได้รับเงินตามลักษณะของครอบครัวและลักษณะการทำงานแล้วยังได้รับส่วนที่จ่ายเพื่อค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรด้วย หรือเรียกว่า Childcare element จะให้ตามที่ครอบครัวจ่ายค่าใช้จ่ายไปจริงแต่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายสูงสุดรายสัปดาห์ไว้ และเงินที่รัฐบาลจะจ่ายให้จริงนั้นจะเป็นถูกกำหนดไว้เท่ากับ 70% ของค่าใช้จ่ายที่ครอบครัวจ่ายจริงตลอดปี

องค์ประกอบสำคัญสำหรับประเมินเครดิตทางภาษีเป็นดังตาราง 2-4 ซึ่งประกอบด้วย เงินพื้นฐานสำหรับผู้ขอ เงินส่วนเพิ่มสำหรับคู่สมรสหรือครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาคนเดียว เงินส่วนเพิ่มสำหรับผู้ทำงานมากกว่า 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วระดับของ WTC จะขึ้นกับระดับรายได้ของครอบครัวอีกด้วยดังแสดงไว้ในตาราง 2-5

ตาราง 2-4: จำนวนเงินพื้นฐานสำหรับการคำนวณ Working Tax Credit

องค์ประกอบ	จำนวนเงินต่อปี (£)
เงินพื้นฐานสำหรับผู้ขอ	£ 1,570
เงินส่วนเพิ่มสำหรับคู่สมรส หรือครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาคนเดียว (เพิ่มจากเงินพื้นฐาน)	£ 1,545
เงินส่วนเพิ่มสำหรับการทำงาน 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	£ 640
เงินส่วนเพิ่มหากผู้ขอหรือคู่สมรสอยู่ในภาวะทุพพลภาพ	£ 2,200
เงินส่วนเพิ่มกรณีต้องเลี้ยงดูบุตร	ประเมินตามค่าใช้จ่ายจริง โดยจ่ายให้ 70% ของค่าใช้จ่าย
- ค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงดูบุตร 1 คน	ตามจ่ายจริงแต่ไม่เกิน £ 135 ต่อสัปดาห์
- ค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงดูบุตร 2 คนหรือมากกว่า	ตามจ่ายจริงแต่ไม่เกิน £ 200/week

หมายเหตุ: ตัวเลขข้างต้นเป็นตัวเลขระหว่างปีภาษี 2004-05 และพิจารณาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตรเท่านั้น ที่มา: "Benefit and Tax Credit Rates 2004", Child Poverty Action Group.

ตาราง 2-5: รายได้ครอบครัว (Gross Annual Joint Income) จำนวนบุตร กับ Working Tax Credit

รายได้รวมรายปีของครอบครัว (£)	ระดับ Child Tax Credit and Working Tax Credit (£)	
	บุตร 1 คน	บุตร 2 คน
5,000	5,295 (2,175)	6,920 (3,800)
8,000	4,850 (2,175)	6,475 (3,800)
10,000	4,110 (2,175)	5,735 (3,800)
15,000	2,260 (1,610)	3,885 (3,240)
20,000	545	2,035 (545)
25,000	545	545
30,000	545	545
35,000	545	545
40,000	545	545
45,000	545	545
50,000	545	545
55,000	210	210
60,000	-	-

หมายเหตุ: ตัวเลขข้างต้นเป็นตัวเลขระหว่างปีภาษี 2004-05 และตัวเลขในวงเล็บเป็นส่วนของ Child Tax Credit

ที่มา: "Child Tax Credit and Working Tax Credit: An Introduction", Inland Revenue, UK.

2.2 มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม

นอกเหนือจากมาตรการทางการคลังอย่าง Child Tax Credit หรือ Working Tax Credit แล้ว ในกรณีของประเทศไทยยังมีโครงข่ายคุ้มครองทางสังคมเพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรอย่างเป็นระบบและครอบคลุมสถานการณ์ต่างๆ ทั้งก่อนคลอด หลังคลอด หรือช่วงเวลาในการเลี้ยงดูบุตร อีกทั้งรูปแบบการช่วยเหลือยังขึ้นกับลักษณะรายได้ สถานภาพสมรสของครอบครัว ตัวอย่างเช่น การให้ความช่วยเหลือกรณีครอบครัวหย่าร้าง เป็นต้น

การช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรภายใต้โครงข่ายคุ้มครองทางสังคมของอังกฤษ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ การช่วยเหลือภายใต้กรอบของ กองทุนประกันแห่งชาติ หรือที่เรียกว่า National Insurance ซึ่งเป็นประเภทช่วยเหลือประเภทที่ต้องจ่ายเงินสมทบ หรือที่เรียกว่า Contributory Type การช่วยเหลือประเภทนี้จัดเป็นการช่วยเหลือภายใต้กรอบการประกันสังคม (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับเงินสมทบท้ายบทนี้) การช่วยเหลืออีกประเภทหนึ่งคือ การช่วยเหลือแบบไม่ต้องจ่ายเงินสมทบ หรือที่เรียกว่า Non-Contributory Type ซึ่งเป็นการช่วยเหลือในรูปแบบสวัสดิการสังคมหรือเป็น Social Welfare บุคคลหรือครอบครัวสามารถได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐได้ทันทีหากมีคุณสมบัติครบถ้วน โดยไม่จำกัดความเป็นสมาชิกของกองทุนประกันแห่งชาติ นอกจากการช่วยเหลือดังกล่าวแล้ว อีกประเภทหนึ่งของการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล

รายละเอียดของการช่วยเหลือแต่ละประเภทมีดังนี้ (ดูสรุปในตาราง 2-6)

2.2.1 การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ครอบครัวที่มีบุตร

หากพิจารณาการช่วยเหลือตามช่วงเวลา อันได้แก่ การช่วยเหลือเมื่อคลอดบุตร เลี้ยงดูหลังคลอด และช่วงเวลาเลี้ยงดูบุตร การช่วยเหลือด้านการเงินแก่ครอบครัวที่มีบุตรภายใต้กรอบของมาตรการคุ้มครองทางสังคมมีรายละเอียดดังนี้

การช่วยเหลือเมื่อคลอดบุตรนั้น เป็นการจ่ายเงินช่วยเหลือสำหรับคลอดบุตรให้กับครอบครัวที่มีมารดาที่กำลังให้นมบุตร ซึ่งจะคล้ายกับสิทธิประโยชน์คลอดบุตรของกรณีกองทุนประกันสังคมของไทย ครอบครัวจะได้รับในกรณีที่ เป็นสมาชิกหรือเคยเป็นสมาชิก (ดูจากการจ่ายเงินสมทบ) ของกองทุนประกันแห่งชาติ เงินช่วยเหลือนี้มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น Statutory Maternity Pay (SMP) , Maternity Allowance หรือ Incapacity Benefit ผู้ที่เป็นสมาชิกกองทุนประกันแห่งชาติจะได้รับ SMP ในอัตรา 102.8 ปอนด์ต่อสัปดาห์ และระยะเวลาสูงสุดที่มีสิทธิรับคือ 26 สัปดาห์ ส่วน Maternity Allowance หรือ Incapacity Benefit เป็นเงินที่จ่ายให้เป็นค่าคลอดบุตรแก่ผู้เคยเป็นสมาชิกของกองทุนประกันแห่งชาติมาก่อน ในขณะที่บิดาที่เป็นลูกจ้างที่ทำงานให้กับนายจ้างปัจจุบันก่อนวันคลอดเป็นระยะเวลา 15 สัปดาห์ก็มีสิทธิรับ Statutory Paternity Pay ได้ระหว่างที่ตนเองใช้สิทธิลาเพื่อดูแลคู่สมรสของตนหลังคลอด อัตราที่ได้รับคือ 102.8 ปอนด์ต่อสัปดาห์ และระยะเวลาสูงสุดที่มีสิทธิรับคือ 2 สัปดาห์ เงินอุดหนุนส่วนนี้จะมาจากนายจ้าง

สำหรับครอบครัวที่ฐานะต่ำ (รัฐบาลอาจจะพิจารณาจากการได้รับเงินสวัสดิการจากระบบอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น เป็นผู้ได้รับ Income Support, เป็นผู้รับ Child Tax Credit มากกว่าเงินส่วนของครอบครัว หรือ ได้รับ Working Tax Credit รวมส่วนของเงินส่วนเพิ่มสำหรับผู้พิการ เป็นต้น) มีโอกาสได้รับเงินช่วยเหลือเบื้องต้นสำหรับค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูทารกแรกเกิด หรือ Sure Start Maternity Grant ซึ่งเป็นการช่วยเหลือประเภท Non-contributory type โดยมีสิทธิขอก่อนทารกคลอด 1 สัปดาห์หรือหลังคลอดภายใน 3 เดือน เงินอุดหนุนเท่ากับ 500 ปอนด์ต่อบุตร 1 คน

ส่วนกรณีของการเลี้ยงดูบุตรเกิดใหม่นั้น มีมาตรการด้านการคุ้มครองทางสังคมหลายประเภทที่จะเข้ามารองรับภาระของครอบครัว ตัวอย่างเช่น Child Benefits, Child Support Maintenance, Widowed Mother's Allowance, Income Support เป็นต้น

Child Benefit เป็นเงินอุดหนุนที่ให้กับครอบครัวเพื่อการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งจะให้กับครอบครัวคิดเป็นเงิน 16.50 ปอนด์ต่อสัปดาห์ในกรณีของบุตรคนแรก กรณีของบุตรคนต่อไปจะให้ 11.05 ปอนด์ต่อสัปดาห์ หากเป็นครอบครัวประเภท Lone Parent ในกรณีของบุตรคนแรกเงินช่วยเหลือจะเป็น 17.55 ปอนด์ ฟังสังเกตว่า Child Benefit นี้จะไม่มีการจำกัดคุณสมบัติด้านอายุหรือสถานะทางด้านรายได้หรือทางการเงินอื่นๆของผู้ขอ

Guardian's Allowance เป็นเงินอุดหนุนประเภท Non-contributory type ที่ให้กับผู้ปกครองเด็กที่เป็นกำพร้าหรือบิดาและ/หรือมารดาผู้ให้กำเนิดไม่สามารถเลี้ยงดูได้เนื่องจากสาเหตุใดๆเช่น เสียชีวิต จำคุก หายตัวไป เป็นต้น เงินอุดหนุนที่ให้ในกรณีนี้เท่ากับ 11.85 ปอนด์ต่อสัปดาห์

ตาราง 2.6: ภาพรวมของการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรด้านการเงินภายใต้การคุ้มครองทางสังคม (ที่มา: เรียบเรียงจาก Simon Osborne et. Al. (2004), *Welfare Benefits and Tax Credits Handbook 2004/2005*, Child Poverty Action Group, London และ Social Security Agency (2000), *Babies and Children, A guide to benefits for anyone expecting a baby or caring for children*. โดยผู้วิจัย)

สถานการณ์	มาตรการ	กลุ่มเป้าหมาย / ลักษณะของการช่วยเหลือ	เงื่อนไข	ระดับการช่วยเหลือ (ต่อสัปดาห์)
คลอดบุตร	Statutory Maternity Pay (SMP)	Maternity Pay สำหรับผู้จ่ายเงินสมทบ NI	ทำงานให้นายจ้างปัจจุบันแล้ว 28 สัปดาห์ และทำงานก่อนคลอด 15 สัปดาห์	Standard rate £ 102.80 (มากที่สุด 26 สัปดาห์)
	Maternity Allowance (MA)	เป็น Maternity Pay สำหรับผู้คลอดบุตร ที่เคยจ่ายเงินให้ NI แต่ไม่ได้รับ SMP ผู้ออกจากงาน เปลี่ยนงาน Self-employed		Standard rate £ 102.80 Adult Dependent £ 34.80
	Incapacity Benefit	เป็น Maternity Pay เคยจ่ายเงินสมทบให้กับ National Insurance แต่ไม่เคยได้รับ SMP หรือ MA		ดูในตาราง 2-7
	Statutory Paternity Pay (SPP)	ลูกจ้างที่ภรรยาหรือ partner คลอดบุตร (หรือรับบุตรบุญธรรม)	ทำงานให้นายจ้างปัจจุบันก่อนคลอด 15 สัปดาห์	Standard rate £ 102.80 (2 สัปดาห์)
เลี้ยงดูบุตรหลังคลอด	Sure Start Maternity Grant	เงินช่วยเหลือเบื้องต้นสำหรับค่าใช้จ่ายต่างๆของทารกแรกเกิด คู่สมรส/คู่ partner รายได้ต่ำ (ที่ใครคนใดคนหนึ่งได้รับประโยชน์จาก Income Support, Income-based Jobseeker's Allowance, Working Families Tax Credit, Disabled Persons Tax Credit)	- ขอก่อนกำหนดคลอด 11 สัปดาห์หรือหลังคลอดภายใน 3 เดือน	£ 500 ต่อบุตร 1 คน
เลี้ยงดูบุตร	Child Benefit	เงินอุดหนุนแก่ครอบครัวที่เลี้ยงดูเด็ก	- เงื่อนไขอายุของเด็กเหมือน CTC - ไม่มีเงินรายได้หรือเงินออม	สำหรับบุตรคนแรก อัตราต่อสัปดาห์ £ 16.50 หรือกรณี Lone parent £ 17.55 บุตรคนต่อไป £ 11.05
	Guardian's Allowance	เงินอุดหนุนแก่ครอบครัวที่กำลังเลี้ยงดูเด็ก เนื่องจากผู้ปกครองคนใดคนหนึ่งหรือทั้งคู่เสียชีวิต	ต้องเป็นครอบครัวที่ได้รับ Child Benefit	ผู้ยื่นขอได้รับ £ 11.85 ต่อสัปดาห์
	Child Support Maintenance	เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กสำหรับผู้เลี้ยงซึ่งผู้ปกครองเด็กคนหนึ่งอยู่นอกสหราชอาณาจักร	ผู้กำลังเลี้ยงดูเด็กเป็นผู้ที่กำลังรับ Income Support หรือ Income Based Jobseeker's Allowance	
	Widowed Mother's Allowance	เงินอุดหนุนแก่สตรีที่หย่าที่กำลังเลี้ยงดูเด็กอันเกิดจากสามีเดิม	- สามีเดิมต้องเคยจ่ายเงินสมทบ NI - ไม่มีเงื่อนไขเรื่องของการทำงาน - ต้องไม่เป็นผู้ที่กำลังรับ Child Benefit	
	Income Support	การช่วยเหลือทางการเงินและการช่วยเหลือรูปแบบต่างๆแก่ผู้มีรายได้น้อย อายุ 16 ปีขึ้นไป เช่น สตรีมีครรภ์และเด็กต่ำกว่า 5 ปีสามารถรับนมและอาหารเสริมวิตามิน, เงินช่วยเหลือพิเศษแก่ครอบครัว, ผู้มีรายได้น้อยที่ซื้อบ้านอาจได้รับการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่าย	- รายได้ต่ำ และมีเงินออมต่ำกว่า £8,000 เงินออมเกิน £3,000 มีผลต่อการช่วยเหลือ) - ไม่เป็นผู้จ่ายเงินสมทบ NI	ดูรายละเอียดในตาราง 2-8

ตาราง 2-7: รายละเอียดของ Incapacity Benefit

Type	Characteristics	Amount per week
Short-term lower rate	Claimant under pension age	£ 55.90
	Adult dependent	£ 34.60
Short-term higher rate	Claimant under pension age	£ 66.15
	Adult dependent	£ 34.60
Long-term rate	Claimant under pension age	£ 74.15
	Adult dependent	£ 44.35
	Age Addition under 35	£ 15.55
	Age Addition 35-44	£ 7.80
	Permitted work higher rate	£ 72.00
	Permitted work lower rate	£ 20.00

ที่มา: "Child Tax Credit and Working Tax Credit: An Introduction", Inland Revenue, UK.

ตาราง 2-8: Income Support and jobseeker's allowance (income-based)

ประเภท	คุณลักษณะของผู้รับ	เงินอุดหนุนต่อสัปดาห์
เงินอุดหนุนส่วนบุคคล	โสด	
	อายุ 16-17 ปี	£ 33.50
	อายุ 18-24 ปี (16-17 ปีบางกรณี)	£ 44.05
	อายุ 25 ปีหรือมากกว่า	£ 55.65
	บิดา/มารดาที่เลี้ยงดูบุตรตามลำพัง	
	อายุต่ำกว่า 18 ปี	£ 33.50
	อายุต่ำกว่า 18 ปี (บางกรณี)	£ 44.05
	อายุมากกว่า 18 ปี	£ 55.65
	Couples	
	ทั้งคู่อายุต่ำกว่า 18 ปี	£ 66.50 (maximum)
ทั้งคู่หรือคนใดคนหนึ่งอายุมากกว่า 18 ปี	£ 87.30	
พรีเมียม (ส่วนเพิ่ม)	Carer premium	£ 25.55
	Bereavement premium	£ 23.95
	Severe disability premium (one qualifies)	£ 44.15
	Severe disability premium (two qualify)	£ 88.30
	Disability premium	£ 23.05 (S) / £ 23.05 (C)
	Enhanced disability premium	£ 11.60 (S) / £ 16.75 (C)
	Pensioner premium	£ 49.80 (S) / £ 73.65 (C)
	<u>Children</u>	
	Child under 19 personal allowance	£ 42.27
	Family allowance	£ 15.95
	Disabled child premium	£ 42.49
Enhanced disabled child premium	£ 17.08	
ข้อจำกัดด้านทรัพย์สิน	Under age 60	£ 3,000 (L) / £ 8,000 (U)
	Aged 60 or over	£ 6,000 (L) / £ 12,000 (U)
	Care Homes	£ 10,000 (L) / £16,000 (U)

หมายเหตุ: (S) = single, (C) = couple, (L) = Lower, (U) = upper

ที่มา: "Child Tax Credit and Working Tax Credit: An Introduction", Inland Revenue, UK.

Income Support เป็นเงินอุดหนุนประเภท Non-contributory type เป็นการช่วยเหลือทางการเงิน และการช่วยเหลือรูปแบบต่างๆแก่ผู้มีรายได้น้อยที่มีคุณสมบัติต่างๆตามที่กำหนดไว้ ตัวอย่างเช่น อายุสูงกว่า 50 ปีและไม่ได้ทำงานเต็มเวลา ผู้ป่วยและผู้พิการ ผู้ที่จำเป็นต้องดูแลบุตร เป็นต้น แต่เงินอุดหนุนประเภทนี้ จะไม่จ่ายให้กับผู้ที่ตกงานแต่มีศักยภาพเพียงพอที่จะแสวงหางานใหม่ หรือจะไม่จ่ายให้กับผู้ที่กำลังศึกษา เต็มเวลา นอกจากนี้หากกรณีมีคู่สมรสนั้นก็จะต้องไม่ทำงานเต็มเวลาดูด้วย นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดด้าน รายได้หรือสถานะทางการเงินอื่นๆ เช่น เงินออมต้องไม่มากกว่า 8,000 ปอนด์ หรือกรณีที่คู่สมรสอายุ มากกว่า 60 ปี เงินออมต้องไม่มากกว่า 12,000 ปอนด์ เป็นต้น ระดับเงินอุดหนุนประเภทนี้จะขึ้นอยู่กับ ลักษณะส่วนบุคคล ครอบครัว หรือคุณลักษณะอื่นๆของผู้ขอตั้งที่แสดงไว้ในตาราง 2-8

2.2.2 การช่วยเหลือด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล

นอกเหนือจากการช่วยเหลือแก่ครอบครัวดังที่กล่าวข้างต้น ครอบครัวที่มีบุตรมีโอกาสได้รับ สวัสดิการด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลจากรัฐบาลด้วย ระบบการรักษาพยาบาลจากรัฐในประเทศ อังกฤษได้รับการวางรากฐานให้ประชาชนทุกคนได้รับการรักษาพยาบาลที่มีมาตรฐานเท่าเทียมกัน โดย ระบบรักษาพยาบาลที่ว่ามีชื่อเรียกว่า National Health Service (NHS) ซึ่งมีหน้าที่และวัตถุประสงค์เพื่อ การให้ความคุ้มครองทางด้านการรักษาพยาบาลให้ครอบคลุมประชาชนทุกคนที่อยู่ในประเทศ นอกเหนือจากการให้บริการทางด้านการรักษาพยาบาลแล้ว ขอบเขตของการจัดสรรสวัสดิการที่อยู่ภายใต้ การบริหารงานของ NHS ยังรวมไปถึงสิทธิประโยชน์ในกรณีอื่นๆด้วยเช่น เงินบำนาญ เงินสงเคราะห์กรณีมี บุตร เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ขอรับบริการจะต้องจ่ายเงินสมทบให้กับกองทุนประกันแห่งชาติ หรือ National Insurance อย่างไรก็ตามหากบุคคลใดที่มีฐานะยากจนและไม่สามารถจ่ายเงินสมทบได้ ก็สามารถรับ สิทธิ ประโยชน์เหล่านี้ได้ในบางส่วนตามแต่ข้อกำหนดของ NHS

National Health Service (NHS)

ระบบการรักษาพยาบาลสำหรับเด็กถือเป็นกลุ่มหนึ่งในขอบเขตของระบบการรักษาพยาบาล ของ NHS อย่างไรก็ตามจากปัญหาในเรื่องคุณภาพการรักษาพยาบาลที่ต่ำกว่าในหลายๆ ประเทศในยุโรป ตะวันตก ทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบได้กำหนดแผน National Service Framework for Children ขึ้นเพื่อ เป็นบรรทัดฐานสำหรับการดูแลสุขภาพทั้งในส่วนของเด็กและสตรีมีครรภ์ โดยครอบคลุมในเรื่องการให้การ รักษาพยาบาลทั่วไป การให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลบุตร การป้องกันการเกิดโรค ส่งเสริมการดูแลสุขภาพ ทั้งทางกายภาพและจิตใจ ลดความไม่เท่าเทียมและความเสี่ยงทางด้านสุขภาพสำหรับครอบครัวที่ ยากจน ให้ความมั่นใจที่จะได้รับการดูแลสุขภาพอนามัยสำหรับสตรีมีครรภ์ ตลอดจนคำแนะนำต่างๆ ที่จะ ช่วยเหลือให้การดูแลสุขภาพของแม่เด็กและเด็กเป็นไปอย่างถูกวิธี

สิทธิในการรักษาพยาบาลสำหรับเด็กที่อายุต่ำกว่า 16 ปี (รวมถึงนักศึกษาที่มีอายุระหว่าง 16-19 ปี ที่อยู่ในสถานศึกษาเต็มเวลา) และสตรีมีครรภ์หรือสตรีที่ผ่านการคลอดบุตรไม่เกิน 1 ปีจะได้รับสิทธิ ยกเว้นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจ่ายค่ารักษาและค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ เช่น ค่ายา ค่าบริการด้าน

สาวยตา ค่าบริการด้านทันตกรรม ขณะที่บุคคลทั่วไปจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในอัตรา Flat Rate (อัตราที่รวมต้นทุนและค่าใช้จ่ายอื่นๆ แล้ว) คือ 6.2 ปอนด์ต่อรายการ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนที่ได้รับการยกเว้นนอกเหนือจากที่กล่าวมา เช่น ผู้ที่อายุ 60 ปี ขึ้นไป คนพิการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม NHS ได้กำหนดกรอบการให้ความช่วยเหลือด้านการดูแลสุขภาพและการรักษาพยาบาลที่เรียกว่า National Service Framework โดยได้แบ่งแยกประเภทของการรักษาพยาบาลที่ครอบคลุมสำหรับเด็กออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

- Universal Services เป็นบริการขั้นพื้นฐานที่ให้สำหรับเด็กทุกคน
- Targeted Services เป็นบริการสำหรับเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายแล้วแต่กรณี
- Specialist Services เป็นบริการสำหรับเด็กที่ต้องการการดูแลและรักษาพยาบาลพิเศษ

ในส่วนของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการให้บริการด้านการรักษาพยาบาลทาง NHS ได้รับจากเงินมาจากหลายแหล่งด้วยกัน ได้แก่

- เงินภาษีที่รัฐเรียกเก็บภาษีจากประชาชน (General Tax)
- รายได้จากการจ่ายเงินสมทบของผู้ที่มีรายได้ส่วนหนึ่งและนายจ้างส่วนหนึ่ง (National Insurance Contributions)
- ค่าบริการต่างๆ ที่ประชาชนจ่ายเพิ่มเติมให้กับโรงพยาบาล เช่น ค่าเวชภัณฑ์ ค่าบริการทันตกรรม ค่าบริการตรวจสายตา เป็นต้น
- ผลประโยชน์จากเงินลงทุนของกองทุน NHS ในรูปแบบต่างๆ เช่น การลงทุนในที่ดิน เป็นต้น

สิทธิรักษาพยาบาลสำหรับคนจน (Health Benefits)

ด้วยเหตุที่ว่า มีบางครอบครัวมีสถานะยากจนและไม่สามารถจ่ายเงินสมทบให้กับ National Insurance ได้ จึงเป็นเหตุให้ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ที่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองด้านการรักษาพยาบาลของ National Health Insurance แต่ทว่ารัฐบาลอังกฤษได้พยายามจัดให้มีการช่วยเหลือครอบครัวยากจนโดยได้ออกมาตรการสงเคราะห์ด้านการรักษาพยาบาลภายใต้กรอบของโครงการสำหรับผู้มีรายได้น้อย (NHS Low Income Scheme) โดยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ได้แก่ การได้รับยารักษาโรค การได้รับการดูแลรักษาด้านทันตกรรม การได้รับการตรวจสายตาโดยไม่ตั้งเสียค่าบริการใด เป็นต้น ทั้งนี้ยังรวมถึงการให้ความช่วยเหลือในการจัดซื้อแว่นตาหรือคอนแทคเลนส์สำหรับผู้มีรายได้น้อยด้วย

2.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา

กรณีของสหราชอาณาจักร นอกจากการช่วยเหลือครอบครัวโดยเงินอุดหนุนจากรัฐบาลภายใต้มาตรการทางการคลังและโครงข่ายคุ้มครองทางสังคม รวมไปถึงการให้บริการด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลแล้ว ยังมีการช่วยเหลือครอบครัวในรูปแบบของการให้เวลาแก่ครอบครัวเพื่อการมีบุตรและ/หรือการดูแลบุตร มาตรการที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนด้านเวลาต่อครอบครัวได้แก่ การอนุญาตให้

ลาหยุดเพื่อการคลอดบุตร หรือ Maternity Leave สิทธิการลาหยุดสำหรับผู้เป็นพ่อ หรือ Paternity Leave และการลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร (Parental Leave) ซึ่งการลาแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้

1. การลาหยุดเพื่อคลอดบุตร (Maternity Leave)¹³

การลาหยุดเพื่อคลอดบุตรเป็นสิทธิในการลาของลูกจ้างสตรีที่กำลังจะมีบุตรโดยสิทธิประโยชน์นี้จะแบ่งออกเป็นสองส่วนด้วยกันคือ การลาหยุดเพื่อคลอดบุตรธรรมดา (Ordinary Maternity Leave) และการลาหยุดเพื่อคลอดบุตรส่วนเพิ่ม (Additional Maternity Leave) ระยะเวลาการเริ่มขอใช้สิทธิลาหยุดนี้เริ่มนับตั้งแต่ 11 สัปดาห์ ก่อนกำหนดการคลอด

- **Ordinary Maternity Leave:** ลูกจ้างสตรีที่กำลังจะมีบุตรมีสิทธิลาหยุดเพื่อคลอดบุตรได้ 26 สัปดาห์ โดยที่สิทธิดังกล่าวไม่ขึ้นกับว่าลูกจ้างได้เริ่มปฏิบัติงานมาแล้วเป็นระยะเวลาเท่าไร ซึ่งสตรีมีครรภ์ที่ขอใช้สิทธิในการลาหยุดนี้จะได้รับเงินชดเชยโดยแบ่งออกเป็นสองแบบด้วยกันคือ Statutory Maternity Pay (SMP) หรือ Maternity Allowance (MA) ในระยะเวลา 26 สัปดาห์
กรณี SMP: 6 สัปดาห์แรกจะได้รับเงินทดแทนมูลค่า 90% ของค่าจ้าง ส่วน 20 สัปดาห์ถัดไป ได้รับ สัปดาห์ละ £ 100 (หรืออาจได้รับเงินทดแทนมูลค่า 90% ของค่าจ้างตลอด 26 สัปดาห์หากมูลค่าดังกล่าวไม่ถึง £ 100)
กรณี MA: ได้รับ £ 100 ต่อสัปดาห์หรือ 90% ของค่าจ้างตลอด 26 สัปดาห์(หากมูลค่าดังกล่าวไม่ถึง £ 100) ตลอด 26 สัปดาห์ของการลา
- **Additional Maternity Leave:** ลูกจ้างสตรีที่กำลังจะมีบุตรมีสิทธิลาเพิ่มเติมได้อีก 26 สัปดาห์ หลังจากครบกำหนดการลาหยุดเพื่อคลอดบุตรธรรมดา แต่สิทธินี้จำกัดเฉพาะลูกจ้างที่ทำงานให้นายจ้างติดต่อกันไม่น้อยกว่า 26 สัปดาห์ โดยการลาในส่วนเพิ่มเติมนี้มักจะไม่ได้รับเงินชดเชยจากการลาหยุดใดๆ

2. สิทธิการลาหยุดสำหรับผู้เป็นพ่อ (Paternity Leave)¹⁴

เป็นสิทธิในการลาหยุดสำหรับลูกจ้างชายที่ภรรยากำเนิดบุตร โดยมีสิทธิสามารถขอลาได้ 1-2 สัปดาห์ต่อเนื่องกันซึ่งอาจเริ่มจากวันที่บุตรคลอดหรือวันใดก็ได้แต่จะต้องภายในระยะเวลา 56 วันนับจากวันที่ภรรยาให้กำเนิดบุตร ระหว่างการใช้สิทธินี้ ลูกจ้างชายมีสิทธิที่จะได้รับเงินชดเชยจ่ายการลาหยุดสำหรับผู้เป็นพ่อ (Statutory Paternity Pay) £ 100 ต่อสัปดาห์หรือ 90%ของรายได้เฉลี่ยต่อสัปดาห์ แต่หากค่าจ้างของลูกจ้างต่ำกว่าขอบเขตรายได้ขั้นต่ำ (Lower Earnings Limit) ลูกจ้างคนนั้นจะไม่มีสิทธิได้รับ Statutory Paternity Pay แต่สามารถยื่นขอความช่วยเหลือทางการเงินในกรอบของ Income Support ได้

3. การลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร (Parental Leave)¹⁵

ในกรณีของลูกจ้างที่ให้กำเนิดบุตรจะได้รับสิทธิการลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรเพื่อเป็นการช่วงเวลาที่

¹³ อ้างจาก: DTI's HP <http://www2.dti.gov.uk/er/matleafr.htm>; Maternity Leave – Changes: A basic summary (PL 507 Rev 3)

¹⁴ อ้างจาก: DTI's HP <http://www2.dti.gov.uk/er/individual/paternity-pl514.htm>; Paternity – Leave and Pay: A basic summary (PL 514 Rev 1)

¹⁵ Department of Trade and Industry (2004), "Parental Leave: A short guide for employers and employees".

สำคัญต่อการเจริญเติบโตของทารกที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ อีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาการที่ดีของลูกน้อย โดยสิทธิการลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรนี้ให้ความครอบคลุมไปถึงผู้รับเลี้ยงบุตรบุญธรรมด้วย ผู้ที่จะได้รับสิทธิประโยชน์การลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรนี้จะต้องเป็นลูกจ้างที่ทำงานกับนายจ้างปัจจุบันมาต่อเนื่องกันไม่น้อยกว่า 1 ปี ซึ่งจะได้รับสิทธิในการลาหยุดเป็นระยะเวลา 13 สัปดาห์ (หากเด็กอยู่ในภาวะทุพพลภาพหรือพิการ ระยะเวลาจะเพิ่มเป็น 18 สัปดาห์) ในการใช้สิทธิของลูกจ้างนั้นจะต้องอยู่ในช่วงที่บุตรอายุไม่เกิน 6 ปีบริบูรณ์ (หรือไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์สำหรับบุตรที่พิการ) และมีข้อกำหนดสำคัญบางประการเกี่ยวกับการขอใช้สิทธิ ดังนี้

- หากระยะเวลาการลาหยุดน้อยกว่า 4 สัปดาห์ นายจ้างจะต้องอนุญาตให้ลูกจ้างสามารถกลับเข้าปฏิบัติงานตำแหน่งเดิมเหมือนกับก่อนการลาหยุด แต่หากระยะเวลาการลาหยุดตั้งแต่ 4 สัปดาห์ขึ้นไป หากนายจ้างไม่สามารถที่จะให้ลูกจ้างกลับไปปฏิบัติงานในตำแหน่งเดิมหรือมีการให้ผู้อื่นมาปฏิบัติงานทดแทน นายจ้างจะต้องหางานที่มีลักษณะหรือเงื่อนไขเท่ากับหรือดีกว่าเดิม
- หากการลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรมีการใช้สิทธิที่ต่อเนื่องกันกับการลาหยุดเพื่อคลอดบุตร ลูกจ้างมีสิทธิที่จะกลับไปปฏิบัติงานในตำแหน่งเดิม แต่หากในทางปฏิบัติไม่สามารถทำได้ นายจ้างอาจเปลี่ยนงานให้กับลูกจ้างโดยย้ายให้ไปปฏิบัติงานในหน้าที่อื่นภายใต้เงื่อนไขเท่ากับหรือดีกว่าเดิม
- หากนายจ้างพิจารณาว่าการลาของลูกจ้างมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อกิจการของนายจ้าง ๆ อาจขอลើนการลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรนั้นออกไปได้ไม่เกิน 6 เดือนนับจากวันที่ลูกจ้างขอใช้สิทธิลา แต่ถ้าวการลาหลังการคลอดบุตร (รวมถึงรับบุตรบุญธรรม) นายจ้างไม่สามารถขอเลื่อนวันลาหยุดได้

นอกจากมาตรการต่าง ๆ ดังกล่าว ยังมีมาตรการรองรับครอบครัวลูกจ้างที่มีบุตรอีกได้แก่ Flexible Working, Time-off for Dependants กรณีของ Flexible Working ได้มีข้อกำหนดว่า บิดาและมารดาที่เป็นลูกจ้าง มีบุตรอายุต่ำกว่า 6 ปี (หรือต่ำกว่า 18 ปี กรณีบุตรอยู่ในภาวะทุพพลภาพ) ทำงานให้นายจ้างติดต่อกันมาอย่างน้อย 26 สัปดาห์ มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้นายจ้างพิจารณาการปรับเปลี่ยนลักษณะการทำงานของตนได้เพื่อจุดประสงค์ในการดูแลบุตร และนายจ้างต้องมีความรับผิดชอบในการพิจารณาค่าเรียกร้องดังกล่าวอย่างถี่ถ้วน ในส่วนของ Time-off for Dependants นั้นได้กำหนดไว้ว่า ลูกจ้างสามารถลาในระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อดูแลผู้ที่เป็นภาวะในครอบครัวซึ่งรวมไปถึงบุตร ในกรณีฉุกเฉินหรือเกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันได้ ไม่ว่าจะเป็นการเจ็บป่วย เสียชีวิต เป็นต้น

บทเสริม: กองทุนประกันแห่งชาติ (National Insurance)

กองทุนประกันแห่งชาติได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินสทบสำหรับผู้มีรายได้และนายจ้างไว้ โดยแบ่งประเภทของคนเหล่านี้ไว้ออกเป็นกลุ่มๆ เพื่อสะดวกและให้ความเป็นธรรมในการจ่ายเงินตามหลักความสามารถในการจ่ายเงิน (Ability to Pay) ดังนี้

กลุ่มที่ 1: ลูกจ้างทั่วไปที่มีรายได้

สำหรับลูกจ้างทั่วไปที่มีรายได้อัตราของเงินสมทบเข้ากองทุนประกันแห่งชาติเป็นดังตาราง 2-9 อีกทั้งเพื่อเป็นการช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระสำหรับหญิงที่แต่งงานหรือหย่าร้าง ทางรัฐได้กำหนดอัตราจ่ายเงินสมทบเพียง 4.85% ของรายได้ที่เกิน 91 ปอนด์ต่อสัปดาห์ หรือ 394 ปอนด์ต่อเดือน การจ่ายเงินสมทบนี้ นอกจากจะช่วยเหลือลูกจ้างกรณีเจ็บป่วยแล้ว ยังเป็นประโยชน์ในกรณีอื่นๆ ด้วยเช่น เงินบำนาญ เงินสงเคราะห์กรณีมีบุตร เป็นต้น ในส่วนของนายจ้างจะต้องจ่ายเงินสมทบให้กับกองทุนในอัตราคงที่ คือ กรณีรายได้มากกว่า 91ปอนด์ต่อสัปดาห์ขึ้นไป จ่ายเงินสมทบ 12.8 % ของกำไรทั้งหมด (ยกเว้นการจ้างงานแบบสัญญาจ้างหรือที่เรียกว่า Contracted-out)

ตาราง 2-9: อัตราเงินสมทบเข้ากองทุน National Insurance ของลูกจ้างต่อค่าจ้างรายสัปดาห์

รายได้ต่อสัปดาห์	อัตราเงินสมทบสำหรับการจ้างงานแบบ contracted-in	อัตราเงินสมทบสำหรับการจ้างงานแบบ contracted-out	อัตราเงินสมทบแบบลด หรือ Reduced rate (contracted-in & contracted -out)
£0 - £91 (employee's earnings threshold)	0%	0%	0%
£91.01 - £610 (upper earnings limit)	0% on first £91; 11% on remainder	0% on first £91; 9.4% on remainder	0% on first £91; 4.85% on remainder
Over £610	0% on first £91; 11% on £91.01 - £610; 1% on remainder	0% on first £91; 9.4% on £91.01 - £610; 1% on remainder	0% on first £91; 4.85% on £91.01 - £610; 1% on remainder

หมายเหตุ: อัตราข้างต้นเป็นอัตราหลังวันที่ 6 เมษายน 2004

กลุ่มที่ 2: การประกอบอาชีพอิสระ

ใช้เกณฑ์แบ่งตามรายได้จากการประกอบอาชีพ โดยปี 2004 ถ้าผลประกอบการมีกำไรต่ำกว่า 4,215 ปอนด์ต่อปี จะต้องจ่ายเงินสมทบ 2.05 ปอนด์ต่ออาทิตย์ หรือ 106.60 ปอนด์ต่อปี แต่หากผู้ประกอบอาชีพอิสระรายใดที่มีผลรายได้ระหว่าง 4,745 - 31,720 ปอนด์ บุคคลนั้นจะต้องจ่ายเงินสมทบให้กับกองทุนในอัตรา 8%ของรายได้และหากผู้ประกอบอาชีพอิสระรายใดที่มีผลกำไรมากกว่า 31,720 ปอนด์ รายได้ส่วนที่เกิน 31,720 ปอนด์นี้จะคิดในอัตรา 1 %

กลุ่มที่ 3: การจ่ายเงินสมทบแบบสมัครใจ เป็นกลุ่มสำหรับบุคคลที่ต้องการจะได้รับสิทธิประโยชน์ในด้านต่างๆ แต่ไม่อยู่ในกลุ่มที่ 1 และ 2 จะต้องจ่ายเงินสมทบในอัตราคงที่ 7.15 ต่ออาทิตย์ หรือ 371.80 ปอนด์ต่อปี

บทที่ 3

มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย

ดังที่ได้นำเสนอแล้วในบทนำว่า ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังประสบปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ ในปี 2003 นั้นระดับของภาวะเจริญพันธุ์รวมของญี่ปุ่นลดลงมาอยู่ที่ระดับเพียงแค่ 1.3 ในปัจจุบันรัฐบาลญี่ปุ่นกำลังพยายามที่จะดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อที่จะแก้ปัญหานี้ หากพิจารณาในภาพรวมดังที่สรุปไว้ในตาราง 3-1 จะพบว่า มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยนั้นก็จะครอบคลุมทั้ง 3 ด้านเช่นกันไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางการคลัง มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม และ มาตรการสนับสนุนครอบครัวด้านเวลา ในส่วนของมาตรการการคลังนั้น มีการจัดให้มีค่าลดหย่อนสำหรับการมีบุตรในการประเมินภาษีรายได้ทั้งภาษีระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ทางด้านของมาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม มีการจัดให้มีการช่วยเหลือด้านการเงินและบริการสาธารณะ อย่างเช่นนโยบายให้มีเงินสงเคราะห์บุตรหรือ Child Allowance การประกันสุขภาพอย่างถ้วนหน้า ในส่วนของการสนับสนุนครอบครัวด้านเวลานั้น นอกเหนือจากการลาหยุดของมารดาเพื่อคลอดบุตรที่คล้ายกับกรณีของประเทศไทยแล้ว ยังมีการจัดให้มีการลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรในระยะยาวด้วย รวมไปถึงการสนับสนุนให้นายจ้างจัดให้มีมาตรการสมัครใจเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของลูกจ้างอีกด้วย ตัวอย่างเช่น การจัดให้มีเวลาเริ่มงานอย่างยืดหยุ่น การจำกัดจำนวนชั่วโมงทำงานล่วงเวลา การจัดให้มีระบบวันลาเพื่อดูแลบุตรที่ป่วย เป็นต้น

ตาราง 3-1: ภาพรวมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในญี่ปุ่น

รูปแบบการช่วยเหลือ	มาตรการ
มาตรการทางการคลัง	- Income Deduction for Dependents หรือการกำหนดให้มีการหักค่าลดหย่อนสำหรับภาษีรายได้ปัจเจกบุคคลทั้งภาษีเงินได้ ภาษีพลเมืองในระดับจังหวัด (Prefectures) และเมือง (Cities-Towns-Villages) แบบมีเงื่อนไขด้านรายได้
มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม	- Child Allowance - Child Rearing Allowance - In-cash Benefits for Households with Children - การช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล
มาตรการการสนับสนุนด้านเวลา	- มาตรการบังคับ การลาหยุดเพื่อคลอดบุตร (Maternity Leave) การลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร (Parental Leave) - มาตรการตามกฎหมายแม่บทแก้ปัญหาภาวะการมีบุตรน้อย (สมัครใจ)

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้วิจัย

3.1 มาตรการทางการคลัง

ประเทศญี่ปุ่นมีมาตรการทางการคลังสำหรับสนับสนุนครอบครัวที่มีบุตรได้แก่ การกำหนดให้มีการหักค่าลดหย่อนสำหรับภาษีรายได้ของปัจเจกบุคคลทั้งภาษีเงินได้ที่เป็นภาษีระดับชาติ (National Tax) และภาษีพลเมืองซึ่งเป็นภาษีท้องถิ่นที่เก็บจากรฐานรายได้ ซึ่งได้แก่ภาษีพลเมืองในระดับจังหวัดหรือ Prefectures และภาษีพลเมืองในระดับเมือง (Cities-Towns-Villages) โดยค่าลดหย่อนที่หักได้นั้นจะมีสองส่วนคือ ส่วนที่สำหรับบุตรอายุต่ำกว่า 16 ปีจะกำหนดไว้ที่ 380,000 เยนกรณีเป็นภาษีเงินได้ และ 330,000 เยนกรณีที่เป็นภาษีพลเมืองของท้องถิ่น อีกส่วนหนึ่งเป็นส่วนเพิ่มขึ้นไปจากส่วนแรกสำหรับบุตรที่อายุ 16-23 ปี (กำลังศึกษาในระดับมัธยมปลายหรืออุดมศึกษา) กรณีเป็นภาษีเงินได้จะเพิ่มเป็น 630,000 เยน และ 450,000 เยนกรณีที่เป็นภาษีพลเมืองของท้องถิ่น

ตาราง 3-2: ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรเพื่อลดหย่อนภาษีรายได้ของครอบครัวในประเทศญี่ปุ่น

ประเภทของภาษี		ค่าลดหย่อน
ภาษีระดับชาติ	ภาษีเงินได้ (Shotoku-Zei)	Deduction for Dependents: 380,000 เยน อายุ 16-22 ปี: 630,000 เยน
ภาษีระดับท้องถิ่น	ภาษีพลเมืองของจังหวัด (Todoufuken-Min Zei) ☐	Deduction for Dependents: 330,000 เยน อายุ 16-23 ปี: 450,000 เยน
	ภาษีพลเมืองของเมือง (Shichouson-Min Zei)	Deduction for Dependents: 330,000 เยน อายุ 16-23 ปี: 450,000 เยน

ที่มา: Ministry of Finance Statistics Monthly No. 624, Special Issue on Tax System, Japan.

(<http://www.mof.go.jp/kankou/hyou/g624/624.htm>)

3.2 มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม

นอกเหนือจากมาตรการการคลังแล้ว ระบบสวัสดิการสังคม (Social Welfare) ซึ่งเป็นหนึ่งในสี่เสาหลักของระบบคุ้มครองทางสังคม (Social Security System) ของญี่ปุ่น¹⁶ ก็ได้จัดให้มีการช่วยเหลือแก่ครอบครัวที่มีบุตรด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้มีมาตรการช่วยเหลือการเลี้ยงดูบุตรในสังคม การป้องกันการทารุณกรรมเด็ก การดำเนินการจัดให้มีสถานให้คำปรึกษาด้านการเลี้ยงดูบุตร สถานเฝ้าระวัง เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว ภายใต้กรอบการจัดให้มีสวัสดิการแก่ครอบครัวที่มีบุตร ได้มีการกำหนดให้มีการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรในรูปของตัวเงินอีกด้วย ซึ่งได้แก่ Child Allowance, Child Rearing Allowance และ In-cash Benefits for Households with Children¹⁷ นอกจากนั้นญี่ปุ่นเองมีระบบการประกันสุขภาพ

¹⁶ ระบบคุ้มครองทางสังคมในญี่ปุ่นประกอบด้วยสี่เสาหลักได้แก่ ระบบประกันสังคม (Social Insurance), ระบบสังคมสงเคราะห์ (Public Assistance) ระบบสาธารณสุข (Public Health) และระบบสวัสดิการสังคม (Social Welfare)

¹⁷ อ้างจาก Chapter 5 (Child Poverty and Inequality) ใน National Institute of Population and Social Security Research (2003), Child Related Policies in Japan, Tokyo, Japan.

หลายระบบซึ่งให้ความคุ้มครองประชากรอย่างครอบคลุม นอกจากการนี้ที่บุตรสามารถใช้บริการประกันสุขภาพโดยอาศัยความเป็นสมาชิกของบิดาหรือมารดาของตน ที่เป็นสมาชิกระบบประกันสุขภาพระบบใดระบบหนึ่งแล้ว ภายใต้ระบบนี้ครอบครัวที่มีบุตรสามารถรับความช่วยเหลือในเรื่องของเงินอุดหนุนการคลอดบุตร หรือเงินชดเชยรายได้ระหว่างลาคลอดบุตรได้อีกด้วย ระบบการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศญี่ปุ่น แต่ละมาตรการมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 Child Allowance

Child Allowance หรือเงินสงเคราะห์สำหรับเด็กนี้ไม่ได้มีไว้สำหรับทุกครอบครัว กล่าวคือเป็นการช่วยเหลือประเภทที่มีการตรวจสอบสถานะ หรือที่เรียกว่า Means-tested in-cash transfer มาตรการนี้จะเน้นการจัดสรรการช่วยเหลือนี้ไปสู่ครอบครัวที่มีบุตรก่อนวัยเรียนคือมีอายุระหว่าง 0-6 ปีและมีรายได้ครอบครัวต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนของ Dependents ที่อยู่ในครอบครัว (เด็ก คู่สมรส พ่อแม่หรือญาติพี่น้อง) นอกจากนั้นภาระของเงินสงเคราะห์สำหรับเด็กนั้นเป็นการแบกร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนกรณีที่ได้รับประโยชน์เป็นลูกจ้าง นอกจากนั้นยังมีการกำหนดการจ่ายเงินสงเคราะห์สำหรับเด็กกรณีพิเศษสำหรับลูกจ้างทั้งภาคเอกชนและลูกจ้างรัฐบาลที่มีรายได้สูงกว่าเกณฑ์ โดยมีสิทธิสามารถรับเงินสงเคราะห์สำหรับเด็กได้ แต่นายจ้างจะต้องเป็นผู้แบกรับภาระทั้งหมด

ตาราง 3-3: รายละเอียดของการจ่ายและการแบกรับภาระการจ่าย Child Allowance ของญี่ปุ่น

กลุ่มเป้าหมาย*	ครอบครัวที่มีบุตรก่อนวัยเรียน (0-6 ปี)		
เงินโซรายได้** (หน่วย: เยน)	จำนวน Dependents	ลูกจ้าง	ไม่ใช่ลูกจ้าง
	ไม่มี	3,090,000	4,680,000
	1 คน	3,470,000	5,060,000
	2 คน	3,850,000	5,440,000
	3 คน	4,230,000	5,820,000
จำนวนเงิน*	บุตรคนที่ 1 และ 2: 5,000 เยน/คน/เดือน		
	บุตรคนที่ 3 เป็นต้นไป: 10,000 เยน/คน/เดือน		
	ผู้แบกรับภาระ*	กรณีลูกจ้าง 1. เด็กอายุ 0-3 ปี: นายจ้าง 7/10 รัฐบาลกลาง 2/10	
		รัฐบาลท้องถิ่น - จังหวัด 0.5/10, เมือง 0.5/10	
กรณีไม่ใช่ลูกจ้าง: รัฐบาลกลาง 4/6 รัฐบาลท้องถิ่น - จังหวัด 1/6, เมือง 1/6	2. เด็กอายุ 3-6 ปี: รัฐบาลกลาง 4/6 รัฐบาลท้องถิ่น - จังหวัด 1/6, เมือง 1/6		
	กรณีการจ่ายเงินกรณีพิเศษ นายจ้าง 10/10		

ที่มา: * Health and Welfare Statistics Association (2002), Journal of Health and Welfare Statistics 2002, Tokyo, Japan.

** Chapter 5 (Child Poverty and Inequality) ใน National Institute of Population and Social Security Research (2003), *Child Related Policies in Japan*, Tokyo, Japan.

3.2.2 Child Rearing Allowance

Child Rearing Allowance เป็นการช่วยเหลือด้านการเงินแก่ครอบครัวมีบุตรอีกรูปแบบหนึ่งต่อกลุ่มเป้าหมายประเภทครัวเรือนที่มารดาต้องเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง (สามีเสียชีวิต หย่าร้าง พิการ หรือเป็น

สตรีที่ม่ายที่เลี้ยงบุตรโดยลำพัง) โดยมีเงื่อนไขสำคัญว่าบุตรต้องไม่ได้รับการช่วยเหลือทางการเงินใดๆ จากบิดา และมารดามีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งนอกเหนือจากระดับรายได้แล้ว เกณฑ์ดังกล่าวยังขึ้นกับจำนวนบุตรที่มารดาต้องดูแลด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตร ระดับรายได้ของมารดา และจำนวนเงิน Child Rearing Allowance เป็นไปดังนี้

ตาราง 3-4: รายละเอียดของการจ่าย Child Rearing Allowance ของญี่ปุ่น

จำนวนบุตร	ระดับรายได้ของมารดา (ต่อปี)	Child Rearing Allowance (ต่อเดือน)
1 คน	ต่ำกว่า 1,300,000 เยน	42,370 เยน
	1,300,000 เยน – 3,650,000 เยน	42,360 – 10,000 เยน (ลดลงตามลำดับ)
	รายได้มากกว่า 3,650,000 เยน	0 เยน
2 คน	เหมือนข้างต้น	เพิ่มขึ้นอีก 5,000 เยน
3 คนขึ้นไป	เหมือนข้างต้น	เพิ่มขึ้นอีก 3,000 เยน (ต่อคน)

ที่มา: * Health and Welfare Statistics Association (2002), Journal of Health and Welfare Statistics 2002, Tokyo, Japan.

3.2.3 In-cash Benefits for Households with Children

นอกเหนือจากกลุ่มเป้าหมายครัวเรือนที่มารดาต้องเลี้ยงดูบุตรตามลำพังแล้ว ครอบครัวที่มีบุตรและมีฐานะยากจนระดับต่ำมากสามารถสมัครรับการประเมินสถานภาพหรือ mean-test เพื่อรับการช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้ (Seikatsu-Fujo) โดยที่การช่วยเหลือจะประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ซึ่งระดับการอุดหนุนจะขึ้นกับอายุและเขตที่อยู่อาศัย และส่วนที่ 2 ระดับการช่วยเหลือแต่ละส่วนนั้นขึ้นกับ 3 ปัจจัยคือ ขนาดของครอบครัว (จำนวนสมาชิก) และเขตที่อยู่อาศัย (กำหนดตามระดับความหนาแน่น) ดังตาราง 3-5 และตาราง 3-6 ในกรณีของครอบครัวตัวอย่าง ชายอายุ 33 ปี หญิง 29 ปี และบุตร 4 ปี (อาศัยในเขตชั้น 1-1 ซึ่งเป็นเขตเมืองใหญ่) จะได้รับเงินสงเคราะห์ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันต่อเดือนรวม 163,970 เยนและส่วนเพิ่มจากการมีบุตรเดือนละ 5,000 เยน

นอกเหนือการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตร และมีฐานะยากจนระดับต่ำมากโดยการสงเคราะห์ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันแล้ว ยังมีการช่วยเหลือครอบครัวดังกล่าวในด้านอื่นๆอีก ได้แก่ การช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา (ภาคบังคับ) ของบุตร ค่าใช้จ่ายเพื่อที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายเพื่อการคลอดบุตร ค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพ) ฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น

3.2.4 การสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรภายใต้ระบบประกันสุขภาพ

ระบบประกันสุขภาพของญี่ปุ่นนั้นประกอบด้วยหลายระบบด้วยกัน ได้แก่ ระบบประกันสุขภาพสำหรับลูกจ้างและผู้ใช้แรงงานรายวัน ระบบประกันสุขภาพลูกเรือ ระบบประกันสุขภาพข้าราชการส่วนกลาง ระบบประกันสุขภาพข้าราชการท้องถิ่น ระบบประกันสุขภาพครูโรงเรียนเอกชน ระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ และระบบประกันสุขภาพคนชรา การประกันสุขภาพแต่ละระบบนั้นจะครอบคลุมถึงการประกันสุขภาพของครอบครัว (คู่สมรส และบุตร) ของผู้เป็นสมาชิกของแต่ละระบบด้วย

ภายใต้ระบบประกันสุขภาพแต่ละประเภทนั้น นอกเหนือจากการที่บุตรหากป่วยไม่ว่าจะเป็นคนไข้ นอกหรือคนไข้ในจะสามารถได้รับเงินอุดหนุนร้อยละ 70 ของค่าบริการด้านสุขภาพหรือรักษาพยาบาลนั้น หรือจ่ายอีกอย่างหนึ่งก็คือบุตรจ่ายค่าใช้จ่ายเพียงร้อยละ 30 ของค่าใช้จ่าย ดังรายละเอียดในตาราง 3-7 แต่ละครอบครัวยังมีโอกาสได้รับการช่วยเหลือจากระบบประกันสุขภาพในรูปแบบอื่นๆด้วย อันได้แก่ เงินอุดหนุนเหมาจ่ายสำหรับคลอดและเลี้ยงดูบุตร (ขั้นต่ำประมาณ 300,000 เยน) หรือเงินชดเชยรายได้เมื่อลาคลอดบุตรอีกด้วย

ตาราง 3-5: เงินสงเคราะห์ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน-ส่วนที่ 1- เขตชั้น 1-1

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวนเงิน (เยน)
0	15,140
1-2	22,030
3-5	27,250
6-8	32,380
9-11	36,850
12-14	44,500
15-17	47,830
18-19	42,470
20-40	40,410
41-59	38,610
60-69	36,500
70 up	32,690

ที่มา: * Health and Welfare Statistics Association (2002), Journal of Health and Welfare Statistics 2002, Tokyo, Japan.

ตาราง 3-6: เงินสงเคราะห์ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน-ส่วนที่ 2

จำนวนเงินและส่วนเพิ่ม (เยน)		จำนวนสมาชิกในครัวเรือน				
		1 คน	2 คน	3 คน	4 คน	5 คนขึ้นไป เพิ่มคนละ
เงินพื้นฐาน		43,910	48,600	53,880	58,620	440
เงินส่วนเพิ่ม สำหรับพื้นที่เขต หนาว*	พื้นที่ I**	24,620	31,890	38,050	43,150	1,660
	พื้นที่ II**	17,600	22,790	27,200	30,840	1,170
	พื้นที่ III**	11,680	15,130	18,060	20,480	780
	พื้นที่ IV**	8,920	11,550	13,780	15,630	590
	พื้นที่ V**	6,220	8,060	9,620	10,910	410
	พื้นที่ VI**	3,130	4,060	4,840	5,490	200

หมายเหตุ: * จ่ายเฉพาะเดือนพ.ย.- มี.ค. พื้นที่ I - จังหวัดฮกไกโด ฮาคิดะ พื้นที่ II- อิวาเตะ ยะมะกะตะ นีกะตะ พื้นที่ III - มียาคิ ฟุกุชิมะ โทยะมะ นาคาโนะ พื้นที่ IV - อชิคะวะ ฟุคึชิ พื้นที่ V - โทะจึจิ กุนมะ ยะมะนะชิ คิฟุ โทโทริ ชิมาเนะ พื้นที่ VI- จังหวัดที่เหลือน

ที่มา: * Health and Welfare Statistics Association (2002), Journal of Health and Welfare Statistics 2002, Tokyo, Japan.

ตาราง 3-7: การช่วยเหลือครอบครัวด้านการเลี้ยงดูบุตรของระบบประกันสุขภาพของญี่ปุ่น

ระบบประกัน	กลุ่มเป้าหมาย	เงินสมทบ		ผลประโยชน์ของตนและครอบครัว	
		ผู้ถูกประกัน	นายจ้าง	รักษาพยาบาล	มีและเลี้ยงดูบุตร
ประกันสุขภาพสำหรับลูกจ้างและผู้ให้แรงงานรายวัน	ลูกจ้าง ผู้ให้แรงงานรายวัน และครอบครัว	4.25% (หรือ 3.63%)	4.25% (หรือ 4.70%)	- ร้อยละ 80 ของค่ารักษาพยาบาล	- เงินอุดหนุนเหมาจ่ายสำหรับคลอดและเลี้ยงดูบุตร (ขั้นต่ำ 300,000 เยน)
ประกันสุขภาพลูกเรือ	ลูกเรือและครอบครัว	4.40%	4.40%	- สำหรับครอบครัว: ร้อยละ 80 ของค่าใช้จ่ายคนไข้ในและร้อยละ 70 ของค่าใช้จ่ายคนไข้นอก	- เงินอุดหนุนเหมาจ่ายสำหรับคลอดและเลี้ยงดูบุตรของคู่สมรส (ขั้นต่ำ 300,000 เยน)
ประกันสุขภาพข้าราชการส่วนกลาง	ข้าราชการส่วนกลางและครอบครัว	2.46–5.00 %	2.46–5.00 %	- ค่ารักษาพยาบาลราคาสูง เป็นต้น	- เงินชดเชยสำหรับการลาคลอด
ประกันสุขภาพข้าราชการท้องถิ่น	ข้าราชการส่วนท้องถิ่นและครอบครัว	เฉลี่ย 4.2595%	เฉลี่ย 4.2595%	- ค่ารักษาพยาบาลราคาสูง เป็นต้น	- เงินชดเชยสำหรับการลาคลอด
ประกันสุขภาพครูโรงเรียนเอกชน	บุคลากรโรงเรียนเอกชนและครอบครัว	4.225%	4.225%	- ค่ารักษาพยาบาลราคาสูง เป็นต้น	- เงินชดเชยสำหรับการลาคลอด
ประกันสุขภาพแห่งชาติ	เกษตรกร ผู้เกษียณอายุ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว ฯลฯ และครอบครัว	เฉลี่ยต่อครอบครัวประมาณ 144,360 เยน		- ร้อยละ 80 ของค่ารักษาพยาบาล (ผู้เกษียณอายุร้อยละ 70) - สำหรับครอบครัว: ร้อยละ 80 ของค่าใช้จ่ายคนไข้ในและร้อยละ 70 ของค่าใช้จ่ายคนไข้นอก - ค่ารักษาพยาบาลราคาสูง เป็นต้น	เงินอุดหนุนการคลอดบุตร (ขึ้นอยู่กับท้องถิ่นหรือผู้ประกันจะกำหนด)

ที่มา: Murakami Masako (1999)

3.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา

นอกเหนือไปจากการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในรูปแบบตัวเงินหรือบริการสาธารณะแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นยังได้จัดให้มีมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรด้านเวลาอีกด้วย ที่สำคัญและเป็นมาตรการบังคับนายจ้างได้แก่ การกำหนดให้มีวันลาหยุดก่อนและหลังคลอด และการลาหยุดตามกฎหมายลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร-ครอบครัว ซึ่งมีเนื้อหาโดยสังเขปดังต่อไปนี้

3.3.1 การกำหนดให้มีวันลาหยุดก่อนและหลังคลอด (กฎหมายมาตรฐานแรงงานมาตรา 65)

โดยกำหนดไว้ว่า หากสตรีมีครรภ์สามารถขอลาหยุดงานได้ก่อนกำหนดคลอดเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ และสามารถขอหยุดงานได้หลังคลอดเป็นเวลา 8 สัปดาห์

3.3.2 การลาหยุดตามกฎหมายลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร-ครอบครัว (Child Care and Family Leave Law)

สำหรับลูกจ้างที่มีบุตรแรกเกิดจนถึงอายุ 1 ปีที่มีคุณสมบัติสามารถลาหยุดเพื่อดูแลบุตรติดต่อกันได้ไม่เกิน 1 ปี โดยที่สามารถรับเงินทดแทนเท่ากับ 40% ของค่าจ้างตามกฎหมายประกันการว่างงานระหว่างการลาหยุดได้ด้วย แต่มีเงื่อนไขว่า หากได้รับค่าจ้างระหว่างนั้นด้วย ค่าจ้างและเงินทดแทนจะต้องไม่มากกว่า 80% ของรายได้ก่อนคลอดบุตร และหากได้รับค่าจ้างมากกว่า 80% ของรายได้ก่อนคลอดบุตร เงินทดแทนดังกล่าวจะไม่ได้รับ (IPSS, 2003) ระยะเวลาการลาอาจขอยืดออกไปเป็น 1 ปีครึ่งในกรณีที่ไม่สามารถนำบุตรของตนเข้าฝากในสถานดูแลเด็กที่เหมาะสมหรือคู่สมรสประสบภัยภัย เจ็บป่วย หรือเสียชีวิต

นอกจากนั้น ในกฎหมายลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร-ดูแลญาติระยะยาวนั้นได้มีการส่งเสริมให้สถานประกอบการอาจจัดให้มีมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนการรวมชมระหว่างการเลี้ยงดูบุตรกับการทำงาน ยกตัวอย่างเช่น การจำกัดชั่วโมงทำงานล่วงเวลา การจำกัดชั่วโมงทำงานกลางคืน การยื่นจำนวนชั่วโมงทำงาน การจัดให้มีวันลาเพื่อพยาบาลบุตรป่วย การปรับเปลี่ยนตำแหน่งหรือย้ายสถานที่ทำงาน แต่ไม่มีการบังคับให้สถานประกอบการปฏิบัติหากการจัดให้มีสวัสดิการดังกล่าวมีผลเสียต่อการดำเนินการ

บทที่ 4

มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประสบปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์เร็วที่สุดและรุนแรงที่สุด ดังที่ได้แสดงให้เห็นในบทนำแล้วว่า ในปี 2003 นั้นระดับของภาวะเจริญพันธุ์รวมของสิงคโปร์ลดลงมาอยู่ที่ระดับเพียงแค่ว่า 1.3 ซึ่งต่ำกว่าประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เห็นได้ชัด ในปัจจุบันรัฐบาลสิงคโปร์ได้ดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อที่จะแก้ปัญหาในภาพรวมสามารถสรุปมาตรการต่างๆ ได้ดังในตาราง 4-1 กล่าวโดยสรุป มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศสิงคโปร์ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านเช่นกันไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางการคลัง มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม และมาตรการสนับสนุนครอบครัวด้านเวลา ในส่วนของมาตรการการคลังนั้น มีการจัดให้มีค่าลดหย่อนสำหรับการมีบุตรในการประเมินภาษีรายได้ ทางด้านของมาตรการการคุ้มครองทางสังคม มีระบบประกันสุขภาพซึ่งบุตรสามารถรับอานิสงส์ได้จากส่วนนี้ นอกจากนี้ยังมีการให้สิทธิพิเศษในเรื่องของที่อยู่อาศัยแก่ครอบครัวที่มีบุตรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป นอกจากนี้ในส่วนของการสนับสนุนครอบครัวด้านเวลานั้น นอกเหนือจากการลาหยุดของมารดาเพื่อคลอดบุตรที่คล้ายกับกรณีของประเทศไทยแล้ว ยังมีการจัดให้มีการลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรในระยะยาวด้วย

ตาราง 4-1: ภาพรวมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในสิงคโปร์

รูปแบบการช่วยเหลือ	มาตรการ
มาตรการทางการคลัง	<ul style="list-style-type: none"> - การลดหย่อนภาษีสำหรับผู้มีบุตร (Parenthood Tax Rebate) - การลดหย่อนภาษีผู้มีบุตรกรณีที่มีมารดาทำงาน (Mothers' Child Relief) - การลดหย่อนภาษีในกรณีที่มีบุตรได้รับการเลี้ยงดูจากบุพการี
มาตรการการคุ้มครองทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - การให้ความช่วยเหลือด้านการเงินในการฝากดูแลบุตร (Infant Care Subsidy) - Children Development Co-Savings Scheme - การรักษาพยาบาล Medisave - การความช่วยเหลือเรื่องที่อยู่อาศัยสำหรับคู่สมรสที่มีบุตรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป
มาตรการการสนับสนุนด้านเวลา	<ul style="list-style-type: none"> - การลาหยุดเพื่อคลอดบุตร (Maternity Leave) - การลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร (Parental Leave)

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้วิจัย

4.1 มาตรการทางการคลัง

การช่วยเหลือผ่านมาตรการทางภาษีอากร มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระในด้านค่าใช้จ่าย

ของผู้ปกครองที่ต้องเลี้ยงดูและสนับสนุนบุตรซึ่งเห็นได้ทั่วไปในหลายๆประเทศ กรณีของรัฐบาลสิงคโปร์ได้มีลักษณะการช่วยเหลือดังต่อไปนี้

4.1.1. Parenthood Tax Rebate

Parental Tax Rebate หรือ PTR เป็นมาตรการทางการคลังเพื่อช่วยเหลือผู้มีบุตรในด้านการลดหย่อนภาษี โดยนโยบายนี้มีผลบังคับใช้สำหรับเด็กที่เกิดหลังวันที่ 1 มกราคม 2004 แทนที่ Special Tax Rebate หรือ STR ที่กำหนดให้อัตราลดหย่อนภาษีจากการมีบุตรเช่นกัน แต่ PTR เป็นนโยบายที่ได้ปรับปรุงข้อจำกัดบางประการที่กำหนดไว้ใน STR ข้อจำกัดที่ได้ถูกยกเลิกเป็นผลทำให้การลดหย่อนภาษีเพื่อช่วยเหลือการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรมีความความผ่อนปรนมากขึ้นกว่าเดิม ได้แก่ การยกเลิกข้อจำกัดทางด้านเวลาทำให้สามารถอ้างสิทธิ์ลดหย่อนได้ทุกเมื่อ จากเดิมที่ระบุไว้ภายใน 9 ปีเท่านั้น ข้อจำกัดด้านอายุที่เคยระบุไว้อย่างตายตัวได้ยกเลิกไป รวมไปถึงการนับจำนวนบุตรตามลำดับจะเคยนับเฉพาะบุตรที่เป็นพลเมืองสิงคโปร์เท่านั้นได้ถูกยกเลิกไป

ตาราง 4-2: ตารางเปรียบเทียบการลดหย่อนภาษีของ PTR และ STR

ลำดับการมีบุตร	PTR (ใหม่)	STR (เดิม)	
บุตรคนแรก	\$0	\$0	
บุตรคนที่สอง	ภายใต้ข้อกำหนดสำหรับมารดาที่ให้กำเนิดบุตรในปี 2004 ก่อนอายุครบ 29 ปี สามารถที่จะขอรับสิทธิ์ในการลดหย่อนภาษีได้ S\$20,000 หรือ S\$15,000 ตามเกณฑ์ของ STR (มารดาที่ให้กำเนิดบุตรในขณะที่อายุมากกว่าขอบเขตที่กำหนดจะสามารถใช้สิทธิ์ลดหย่อนภาษี PTR ได้ S\$10,000)	อายุมารดา	จำนวนเงินลดหย่อน
		อายุต่ำกว่า 28 ปี	S\$20,000
		อายุต่ำกว่า 29 ปี	S\$15,000
		อายุต่ำกว่า 30 ปี	S\$10,000
		อายุต่ำกว่า 31 ปี	S\$5,000
บุตรคนที่สาม	S\$20,000		
บุตรคนที่สี่			

ที่มา: สรุปจาก "MARRIAGE AND PARENTHOOD (M&P) MEASURES ANNOUNCED DURING NATIONAL DAY RALLY FREQUENTLY ASKED QUESTIONS (FAQs)" (http://www.iras.gov.sg/ESVPortal/resources/marriage_parenthood.pdf)

4.1.2 Working Mother's Child Relief

นโยบาย Working Mother's Child Relief หรือ WMCR เป็นการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของมารดาที่มีภาระในการทำงานภายหลังจากให้กำเนิดบุตรแล้ว นโยบาย WMCR เริ่มมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 2005 โดยสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับมีดังต่อไปนี้ บุตรคนที่ 1 จะได้รับลดหย่อนคิดเป็น 5% ของรายได้ บุตรคนที่ 2 จะได้รับลดหย่อนคิดเป็น 15% ของรายได้ บุตรคนที่ 3 จะได้รับลดหย่อนคิดเป็น 20% ของรายได้ และบุตรคนที่ 4 จะได้รับลดหย่อนคิดเป็น 25% ของรายได้ อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของความช่วยเหลือนี้ได้ให้อनुญาลดหย่อนเงินได้จำนวนไม่เกิน 25,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ต่อคน ในส่วนของคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับ

สิทธิประโยชน์มีข้อกำหนดไว้ดังต่อไปนี้ ประการที่หนึ่ง บุตรที่เกิดต้องเป็นพลเมืองสิงคโปร์ ประการที่สอง บุตรที่เกิดต้องถูกต้องตามกฎหมาย (รวมถึงบุตรบุญธรรมหรือบุตรที่อยู่ในอุปการะ) ที่มีอายุไม่เกิน 16 ปี บริบูรณ์หรือ ศึกษาอยู่ในสถานศึกษา ประการที่สาม บุตรยังไม่เคยผ่านการสมรส และประการสุดท้ายคือ บุตรไม่มีรายได้ต่อปีเกิน 2,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ (ไม่นับรวมบางกรณี เช่น การได้รับทุนการศึกษา เป็นต้น)

4.2 มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม

ในส่วนของมาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม รัฐบาลสิงคโปร์ได้จัดเตรียมมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรที่เป็นการช่วยเหลือทางการเงินโดยตรง ที่อยู่อาศัย และการช่วยเหลือด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ดังมีรายละเอียดของมาตรการต่างๆดังต่อไปนี้

4.2.1 Infant Care Subsidy

นอกจากการกำหนดให้มีค่าลดหย่อนแล้ว รัฐบาลสิงคโปร์ได้ออกมาตรการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูบุตร หรือที่เรียกว่า Infant Care Subsidy เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ปกครองที่มีบุตรอายุตั้งแต่ 2 เดือน ถึง 7 ปี ทั้งที่มีภาระในการทำงานและไม่มีงานทำ การช่วยเหลือจะเป็นในรูปแบบของการจ่ายเงินอุดหนุนค่าธรรมเนียมสำหรับการฝากบุตรในสถานรับเลี้ยงเด็ก (Infant/Child Care Center) การให้เงินอุดหนุนแบ่งออกเป็นสองช่วงอายุคือ เด็กอ่อน มีอายุระหว่าง 2 เดือน ถึง 18 เดือน และ เด็กอายุตั้งแต่ 18 เดือนขึ้นไปถึงอายุ 7 ปี ผู้ปกครองจะได้รับเงินช่วยเหลือโดยแบ่งออกเป็น ผู้ปกครองบุตรที่มีงานทำจะได้รับ S\$ 400 ต่อคน กรณีเด็กอ่อน หรือ S\$ 150 ต่อคนกรณีเด็ก ขณะที่ผู้ปกครองบุตรที่ไม่มีงานทำจะได้รับ S\$ 75 ต่อคน ซึ่งการจ่ายเงินอุดหนุนนี้รัฐบาลจะจ่ายเงินผ่านสถานรับเลี้ยงเด็กโดยตรง สำหรับผู้มีสิทธิ์จะต้องทำการกรอกสมัครและต้องมีคุณสมบัติคือ บุตรต้องเป็นพลเมืองชาวสิงคโปร์หรือผู้พักอาศัยถาวร ซึ่งผู้ปกครองสามารถใช้สิทธิ์ได้ตั้งแต่บุตรคนที่ 1 – 4 ซึ่งมีอัตราค่าธรรมเนียมดังตาราง 4-3

ตาราง 4-3: จำนวนเงินอุดหนุนสำหรับ Infant/Child Care Subsidy

ประเภท		เด็กอ่อน (2 - 18 เดือน)		เด็ก (18 เดือนถึง 7 ขวบ) ¹⁸	
		ทำงาน	ไม่ได้ทำงาน	ทำงาน	ไม่ได้ทำงาน
แบบรายวัน (S\$)	เต็มวัน	400	75	150	75
	ครึ่งวัน	200	75	75	75
แบบคิดตามช่วงต่อรายสัปดาห์ (S\$)	ตั้งแต่ 12 – 24 ชม.	100	25	50	25
	ตั้งแต่ 24 - 36 ชม.	200	50	75	50
	ตั้งแต่ 36 - 48 ชม.	300	75	100	75
	ตั้งแต่ 48 ชม.ขึ้นไป	400	75	150	75

ที่มา: http://www.childcarelink.gov.sg/ccls/docs/information_to_Parents.pdf

¹⁸ กรณีอัตราค่าธรรมเนียมฝากเลี้ยงดูบุตรของผู้อยู่อาศัยถาวร สำหรับบุตรอายุ 2 เดือน ถึง 7 ปี จะคิดในอัตราเดียวกันกับเด็ก (18 เดือนถึง 7 ปี)

4.2.2 Children Development Co-Savings Scheme

Children Development Co-Savings Scheme หรือที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งโดยทั่วไปว่า Baby Bonus Scheme นโยบายนี้เป็นนโยบายที่ส่งเสริมจูงใจให้ประชาชนมีบุตรเพื่อเพิ่มจำนวนประชากรให้รองรับกับกำลังคนในอนาคตโดยการให้เงินกันดูแลครอบครัว นโยบายนี้เริ่มมีผลบังคับใช้หลังวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 2004 โดยผู้ปกครองจะได้ประโยชน์จากการมีบุตรเป็นตัวเงิน นโยบายนี้เริ่มมีผลบังคับใช้หลังวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 2004 โดยผู้ปกครองจะได้ประโยชน์จากการมีบุตร สำหรับบุตรคนแรกจะได้รับ S\$ 3,000 เมื่อมีบุตรคนที่สองจะได้รับ S\$ 9,000 และ สำหรับบุตรคนที่สามหรือบุตรคนที่สี่จะได้รับคนละ S\$ 18,000 อย่างไรก็ตามรัฐบาลสิงคโปร์จะอนุญาตจ่ายเงินส่วนนี้ผ่านบัญชีให้ครบจำนวนภายใน 2 ปี หลังการให้กำเนิดบุตร จากเดิมที่เคยกำหนดไว้ถึง 6 ปี เนื่องจากรัฐบาลได้ตระหนักถึงภาระของผู้ปกครองที่ต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากขึ้นและเร่งเพิ่มจำนวนประชากร

4.2.3 Foreign Domestic Worker Levy Concession

Foreign Domestic Worker Levy Concession เป็นมาตรการการสนับสนุนในรูปแบบของการลดค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร ครอบครัวชาวสิงคโปร์ที่มีความต้องการแรงงานสำหรับช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตรที่อายุต่ำกว่า 12 ปี หรือบุพการีที่อายุ 65 ปี ขึ้นไปและพักอาศัยอยู่ด้วยกัน สามารถที่จะได้รับการลดหย่อนค่าธรรมเนียมเรียกเก็บจากการจ้างแรงงานต่างชาติในอัตราพิเศษ จาก S\$345 เป็นเพียง S\$250 โดยมีข้อจำกัดในการจ้างงานได้ไม่เกิน 2 คน

4.2.4 มาตรการด้านการรักษาพยาบาล

นอกเหนือจากการช่วยเหลือด้านตัวเงินแล้ว รัฐบาลสิงคโปร์ก็จัดให้มีระบบประกันสุขภาพที่เรียกว่า Medisave ขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือประชาชนรวมไปถึงครอบครัววัยเกษียณ Medisave เริ่มต้นโครงการตั้งแต่ในปี ค.ศ.1984 เป็นการนำรูปแบบโครงการออมเงินโดยแยกออกจากบัญชีธนาคารทั่วไปหรือเรียกว่า Medisave Account โดยถือเป็นนโยบายบังคับ¹⁹ให้ประชาชนทุกคนมีหลักประกันสุขภาพและมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้เงินในที่มีอยู่บัญชีเพื่อการรักษาพยาบาลเมื่อตนเองหรือคนในครอบครัววัยเกษียณ นอกจากนี้รัฐได้ออกโครงการ Medifund เพื่อช่วยเหลือคนยากจนให้ได้รับสิทธิในการรักษาพยาบาลอย่างเท่าเทียมกันและโครงการ Medishield เพื่อเป็นการปกป้องสำหรับผู้ที่ต้องได้รับการรักษาที่ต่อเนื่องยาวนานและเรื้อรัง

Medisave

ภายใต้โครงการนี้ประชาชนจะต้องเป็นผู้รับภาระในค่าใช้จ่ายของตนเอง โดยได้รับความช่วยเหลือจากนายจ้างและรัฐบาลโดยคิดเป็นตามอัตราส่วน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรูปแบบของการบริการทางการแพทย์ โดย

¹⁹ อ้างจาก แกมทอง อินทร์ตัน (2542). เศรษฐศาสตร์การปฏิรูประบบสาธารณสุข. (กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) หน้า 73.

ประชาชนทั่วไปจะต้องหักเงินได้ร้อยละ 6 – 8²⁰ ในแต่ละเดือนเพื่อเข้าร่วมโครงการทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรายได้ขั้นต่ำและสถานภาพการทำงาน งาน กรณีลูกจ้างประจำ จ่ายเงินสมทบในอัตราที่กำหนดตามอายุและไม่เกิดเพดานสูงสุดจะเป็นดังที่แสดงในตาราง 4-4 ส่วนกรณีผู้ประกอบการอาชีพอิสระที่มีรายได้สุทธิต่อปีมากกว่า 6,000 ดอลลาร์สิงคโปร์จะใช้เกณฑ์อัตราจ่ายเงินสมทบตามตาราง 4-5 กรณีผู้ประกอบการอาชีพอิสระหรือผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัวที่มีรายได้สุทธิต่อปีต่ำกว่า S\$ 6,000 ไม่ต้องจ่ายเงินสมทบเข้าบัญชีในโครงการ Medisave โดยรัฐได้ให้เงินช่วยเหลือ

อย่างไรก็ตามสำหรับบุคคลทั่วไปจำเป็นที่จะต้องจ่ายเงินออมในบัญชีตนเองเท่านั้นยกเว้นบางกรณี เช่น บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือบิดามารดาที่ไม่สามารถจ่ายค่ารักษาพยาบาลได้ เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อเจ้าของบัญชีเสียชีวิต เงินที่อยู่ในบัญชีสามารถที่จะเป็นทรัพย์สินให้กับผู้สืบสกุลต่อไปได้²¹ ผู้จ่ายเงินสมทบในบัญชีเงินออมเพื่อการรักษาพยาบาลจะได้รับดอกเบี้ยในอัตราตามที่ CPF (Central Provident Fund) เป็นผู้กำหนด นอกจากนี้ในกรณีที่เงินสะสมมากกว่า 30,500 ดอลลาร์สิงคโปร์ (Medisave Contribution Ceiling ในระหว่าง 1 กรกฎาคม 2004 to 30 มิถุนายน 2005)²² เงินส่วนเกินนอกเหนือจากนี้สามารถโอนกลับเข้าไปสู่บัญชีส่วนบุคคลธรรมดาได้เพื่อใช้เงินให้ได้ผลประโยชน์ในทางอื่น

ตาราง 4-4: อัตราการจ่ายเงินสมทบต่อ Medisave ของลูกจ้างประจำ

อายุ	อัตราจ่ายเงินสมทบ (ร้อยละ)	เพดานสูงสุด (1 JAN 04)	เพดานสูงสุด (1 JAN 05)
อายุต่ำกว่า 35 ปี	6	S\$330	S\$300
อายุระหว่าง 35 ถึง 45 ปี	7	S\$385	S\$350
อายุระหว่าง 45 ถึง 60 ปี	8	S\$440	S\$400

ที่มา : กระทรวงสาธารณสุขประเทศสิงคโปร์ (<http://www.moh.gov.sg>)

ตาราง 4-5: อัตราการจ่ายเงินสมทบต่อ Medisave ของ Self-employed

อายุ (เริ่มตั้งแต่ Jan 1998)	อัตราจ่ายเงินสมทบ (ร้อยละ)
อายุต่ำกว่า 35 ปี	6
อายุระหว่าง 35 ถึง 45 ปี	7
อายุระหว่าง 45 ถึง 60 ปี	8

ที่มา : กระทรวงสาธารณสุขประเทศสิงคโปร์ (<http://www.moh.gov.sg>)

²⁰ Ministry of Information, Communications and the Art. Singapore 2003 The official year book. Foosiang Luen Chief.ed.(SNP Sprint Pte Ltd).p.249.

²¹ คู่มือ แกมทอง อินเทอร์เน็ต (2542) Ibid., หน้า 73 และ http://www.cpf.gov.sg/cpf_info/goto.asp?page=mbr_gi_a.asp

²² Handbook Medisave for self-employed, http://www.cpf.gov.sg/cpf_info/Publication/medyou.asp

มาตรการทางด้านการรักษาพยาบาลสำหรับสตรีมีครรภ์และมีบุตร

มาตรการทางด้านการรักษาพยาบาลสำหรับสตรีมีครรภ์และมีบุตร เป็นมาตรการของรัฐในการช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาลสำหรับสตรีในด้านการคลอดบุตร โดยตั้ง Medisave Maternity Package ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ เช่น การปรึกษาวางแผน การตรวจ Ultrasound เป็นต้น จนถึงค่าใช้จ่ายในการทำคลอดและการผ่าออก โดยถอนจากบัญชีเงินออมเพื่อการรักษาพยาบาลจำนวนเท่าไรนั้น ขึ้นอยู่กับรูปแบบและวิธีการให้บริการโดยโรงพยาบาลซึ่งแสดงให้เห็นในตาราง 4-6

ตาราง 4-6: ค่าใช้จ่ายในการทำคลอดและการผ่าออก

Type of Operation	Medisave Limits for Delivery Procedure (S\$)	Medisave Limits under the Medisave Maternity Package (S\$)
ทำคลอด (Normal/Assisted)	450/800	900/1,250
ผ่าคลอด (Normal / Tubal Ligation)	1,400/1,600	1,850/2,050
ผ่าคลอดพิเศษ (with Hysterectomy)	2,400	2,850

ที่มา: A Guide to Medisave²³ (http://www.cpf.gov.sg/cpf_info/Publication/medisave.asp)

Medifund

นอกเหนือจากโครงการ Medisave ยังมีโครงการของรัฐที่มุ่งเน้นความช่วยเหลือทางด้านการรักษาพยาบาลไปที่คนยากจนเพื่อใช้ในการรักษาพยาบาลหรือที่เรียกว่า Medifund โดยหน่วยงาน Medical social Worker เป็นหน่วยงานสื่อกลางที่ให้ความช่วยเหลือผู้ที่ไม่สามารถจ่ายค่ารักษาโดยการรับสมัครโดยตรง ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ของแต่ละโรงพยาบาลเป็นผู้ให้บริการและจัดเตรียมขั้นตอนต่างๆ ภายใต้ข้อตกลงและการอนุมัติของคณะกรรมการ Medifund ในแต่ละโรงพยาบาล (Hospital Medifund Committee) เป็นผู้พิจารณาเพื่อที่ทำให้การเบิกจ่ายเป็นไปอย่างรัดกุมและเหมาะสม โดยการพิจารณาจะกระทำเป็นรายๆไป ตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล โดยผู้ต้องการใช้สิทธิในการช่วยเหลือการจ่ายค่ารักษาพยาบาลอาจได้รับการช่วยเหลือทั้งหมดหรือบางส่วนขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของกรรมการในการตัดสินใจ

MediShield

โครงการ MediShield เป็นโครงการรัฐจัดตั้งขึ้น เพื่อช่วยเหลือประชาชนชาวสิงคโปร์หรือผู้อยู่อาศัยถาวรในสิงคโปร์ที่เจ็บป่วยอาการต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งในหลายกรณีการรักษาพยาบาลผ่านโครงการ Medisave อาจไม่เหมาะสมและทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ผู้ที่สามารถเข้าโครงการ MediShield จะต้องเป็นผู้ที่เป็นสมาชิกที่จ่ายสมทบให้กับ CPF โดยที่คณะกรรมการกองทุนจะให้สิทธิครอบคลุมได้ทันที อย่างไรก็ตาม MediShield ได้กำหนดไว้ว่าบุคคลที่จะเข้าร่วมโครงการจะต้องมีอายุไม่เกิน 75 ปี และจะ

²³ อัตราค่ารักษาพยาบาลในการทำคลอดเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 1 July 2004 ซึ่ง Medisave Maternity Package สามารถเบิกถอนเงินจากบัญชีได้มากกว่าที่ CPF กำหนด

ได้รับความคุ้มครองในการรักษาจนกระทั่งอายุถึง 80 ปี

4.2.5 Third Child Priority Scheme

นอกเหนือจากมาตรการที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ รัฐบาลสิงคโปร์ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น ซึ่งรวมไปถึงนโยบายขยายโอกาสในการซื้อที่อยู่อาศัยที่มีขนาดใหญ่ขึ้น สำหรับครอบครัวที่มาบุตรมากกว่า 2 คนมีสิทธิ์ที่จะขอซื้อที่อยู่อาศัยในโครงการของ Housing & Developing Board หรือ HDB ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล โดยจะได้รับสิทธิ์ในการชুমจับฉลากในกลุ่มแรกที่จะได้รับสิทธิ์เลือกซื้อก่อน หากไม่ได้จะต้องนำไปรวมกับกลุ่มที่สองที่เป็นผู้สมัครทั่วไป

4.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา

เวลาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาการที่สมบูรณ์ของบุตร รัฐบาลสิงคโปร์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของโอกาสการให้ความรักและความอบอุ่นที่มีต่อกันของครอบครัว ซึ่งรวมถึงสิทธิการลาคลอดที่เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดูแลสุขภาพของมารดาและบุตรในครรภ์ มาตรการที่สำคัญมีดังนี้

4.3.1 การลาหยุดเพื่อคลอดบุตร (Maternity Leave)

เช่นเดียวกับในหลายๆประเทศที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสตรีมีครรภ์ให้สามารถลาหยุดเพื่อให้น้ำนมบุตรและได้รับเงินชดเชยจากการลาหยุดเพื่อคลอดบุตร ดังนั้นรัฐบาลสิงคโปร์จึงกำหนดให้สตรีสามารถลาคลอดบุตรได้เป็นระยะเวลา 8 - 12 สัปดาห์ ภายใต้เงื่อนไขว่าลูกจ้างจะต้องผ่านการปฏิบัติงานให้กับนายจ้างเป็นเวลาต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 6 เดือน

ในส่วนการได้รับเงินชดเชยจากการลาหยุดเพื่อคลอดบุตร รัฐบาลสิงคโปร์ได้กำหนดวงเงินที่ช่วยเหลือโดยระบุว่าสำหรับสตรีที่มีบุตรคนแรกหรือคนที่สอง นายจ้างจะต้องจ่ายเงินชดเชยให้ลูกจ้างที่ใช้สิทธิ์ลาคลอดบุตร เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ในส่วนหลังจากนั้นอีก 4 สัปดาห์ รัฐบาลจะรับภาระจ่ายให้ในวงเงินไม่เกิน S\$ 10,000 แต่หากเป็นในกรณีบุตรคนที่ 3 และ 4 นายจ้างให้สิทธิ์ลูกจ้างลาคลอดได้แต่ไม่ต้องจ่ายเงินเดือน ซึ่งรัฐจะเป็นผู้รับภาระในการจ่ายเงินชดเชยให้ทั้งหมดในวงเงินไม่เกิน S\$ 30,000 ต่อบุตรหนึ่งคน

4.3.2 การลาหยุดเพื่อดูแลบุตร (Childcare Leave)

เป็นอีกความพยายามหนึ่งของรัฐบาลสิงคโปร์ที่ได้กำหนดนโยบายการลาหยุดเพื่อดูแลบุตรสำหรับผู้เป็นพ่อขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ชายมีส่วนร่วมและแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูบุตรให้กับภรรยา ซึ่งมีเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้สิทธิประโยชน์คือจะต้องเป็นบุคคลที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 7 ปี (ทั้งนี้รวมถึงบุตรนอกสมรสและบุตรบุญธรรม) และต้องมีอายุงานอย่างต่ำ 3 เดือน จึงสามารถมีสิทธิ์ลางานได้เป็นระยะเวลา 2 วันต่อปี ขณะที่นายจ้างยังคงต้องจ่ายเงินเดือนให้กับลูกจ้างในระหว่างวันลาหยุด

บทที่ 5

มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาอาจจะจัดได้ว่า เป็นประเทศที่ยังไม่ประสบปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์อย่างรุนแรงมากนัก ดังที่แสดงไว้ในบทนำแล้วว่า ในปี 2003 สหรัฐอเมริกามีระดับของภาวะเจริญพันธุ์รวมอยู่ที่ 2.1 แต่ดังที่จะได้เรียบเรียงให้ทราบต่อไปว่า มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของสหรัฐอเมริกาบางอย่างมีประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งก็เหมือนในประเทศต่างๆที่ได้กล่าวถึงในบทที่ผ่านมา มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของสหรัฐอเมริกาคือครอบคลุมทั้งมาตรการทางการคลัง มาตรการทางโครงสร้างสังคม และมาตรการช่วยเหลือครอบครัวด้านเวลา แต่ทว่าเนื่องจากสหรัฐอเมริกามีระบบการปกครองแบบสาธารณรัฐ และมาตรการที่เกี่ยวข้องของสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรถูกกำหนดให้รัฐบาลมลรัฐและ/หรือรัฐบาลท้องถิ่นในระดับต่ำกว่านั้นมีอำนาจในการกำหนดรูปแบบของมาตรการหรือระดับการช่วยเหลือ ดังนั้น มาตรการบางประเภทจึงมีความหลากหลายมากเกินกว่าที่จะเรียบเรียงในงานวิจัยชิ้นนี้ได้ ในเนื้อหาของประเทศสหรัฐอเมริการต่อไปนี้ จะทำการเรียบเรียงไว้เฉพาะมาตรการที่แสดงให้เห็นภาพรวม และจะไม่ลงไปถึงรายละเอียดรายมลรัฐหรือรัฐบาลท้องถิ่นต่ำกว่านั้น

ตาราง 5-1: ภาพรวมมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของสหรัฐอเมริกา

รูปแบบการช่วยเหลือ	มาตรการ
มาตรการทางการคลัง	<ul style="list-style-type: none"> - ลดภาระภาษีจากการมีบุตร (Child Tax Credit) - ลดภาระจากการมีบุตรส่วนเพิ่ม (Additional Child Tax Credit) - ลดภาระภาษีสำหรับเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพัง (Child and Dependent Care Expenses) - ลดภาระภาษีรายได้ EITC (Earned Income Tax Credit)
มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - โครงการความช่วยเหลือชั่วคราวแก่ครอบครัวที่จำเป็น (TANF : Temporary Assistance to Needy Families) - ระบบประกันสุขภาพ Medicaid - โครงการประกันสุขภาพสำหรับเด็ก (Children's Health Insurance Program, CHIP) - การให้ความช่วยเหลือด้านอาหาร Food Stamp
มาตรการการช่วยเหลือด้านเวลา	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติการกีดกันการตั้งครรภ์ Pregnancy Discrimination Act (1978) - พระราชบัญญัติการลาหยุดเพื่อครอบครัวและการรักษาพยาบาล Family and Medical Leave Act (1993)

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้วิจัย

5.1 มาตรการทางการคลัง

ประเทศสหรัฐอเมริกามีมาตรการสำคัญทางการคลังสำหรับสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร 4 ประเภทซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการให้เครดิตทางภาษีเหมือนประเทศอังกฤษ ได้แก่ Child Tax Credit (CTC), Additional Child Tax Credit (ACTC), Credit for Child and Dependent Care Expenses และ Earned Income Credit (EIC) โดยที่แต่ละมาตรการจะให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ยื่นชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Individual Income Tax) ที่มีบุตรในรูปของการลดภาระภาษีที่ต้องชำระแต่ไม่สามารถเรียกคืนเป็นเงินอุดหนุนคืนจากรัฐหรือกล่าวหาว่าไม่สามารถ refund ได้ซึ่งได้แก่ CTC และ Credit for Child and Dependent Care Expenses หรือในบางกรณีอาจได้รับการจ่ายคืน (refund) ด้วยซึ่งได้แก่ ACTC และ EIC ภายใต้มาตรการแต่ละประเภท นิยามของ “บุตร” (child) ที่มีสิทธิรับประโยชน์จากมาตรการต่างๆ มีความหมายกว้างกว่า บุตรชายหรือบุตรสาวโดยกำเนิด กล่าวคือนิยามของคำว่าบุตรจะกินความหมายครอบคลุมไปถึง บุตรบุญธรรม ลูกเลี้ยง บุตรของบุตร บุตรบุญธรรม หรือลูกเลี้ยง Foster Child พี่น้อง พี่น้องต่างบิดามารดา (stepbrother, stepsister) หรือบุตรของพี่น้องหรือพี่น้องต่างบิดามารดา นอกเหนือไปจากการมีบุตรแล้ว การได้รับหรือไม่ได้รับ หรือระดับของสิทธิประโยชน์ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ด้วยเช่น ประเภทการยื่นชำระภาษีของครอบครัว (ร่วมยื่นภาษีกับคู่สมรส หรือ filing jointly หรือแยกยื่นภาษีหรือ filing separately ยื่นภาษีในฐานะ Single Head of Household หรือในฐานะผู้เป็นหม้ายหรือ Qualifying Widow(er)) ระดับรายได้ของครอบครัว การมีรายได้จากการทำงาน ระดับของรายได้ทรัพย์สิน (investment income) เป็นต้น

5.1.1 Child Tax Credit

Child Tax Credit หรือเรียกย่อต่อไปว่า CTC เป็นมาตรการทางการคลังเพื่อลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้กับผู้มีบุตร โดยการให้เครดิตทางภาษีแก่ผู้ยื่นชำระภาษีที่มีบุตรตามจำนวนบุตร เพื่อนำเครดิตดังกล่าวไปลดหย่อนหรือหักออกจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่สมควรจะต้องจ่าย หาก Child Tax Credit เมื่อประเมินแล้วมีมูลค่ามากกว่าภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาก็จะไม่ต้องเสียภาษีดังกล่าว แต่จะไม่ได้รับเงินส่วนต่างคืน เงื่อนไขสำคัญของการได้รับผลประโยชน์จาก CTC คือบุตรจะต้องมีอายุต่ำกว่า 17 ปีเมื่อสิ้นปี โดยพื้นฐาน ระดับสิทธิประโยชน์ที่ผู้ยื่นชำระภาษีพึงได้รับจากมาตรการนี้จะขึ้นกับจำนวนบุตร โดยที่เครดิตทางภาษีสูงสุดที่สามารถนำไปลดหย่อนจากภาษีเงินได้คือมีค่าเท่ากับ “เครดิตทางภาษีสูงสุด (Maximum CTC) = จำนวนบุตร × \$ 1,000 ต่อบุตร 1 คน”

CTC ไม่มีการจำกัดผู้ได้รับสิทธิประโยชน์ตามประเภทการยื่นชำระภาษี แต่มีการกำหนดเงื่อนไขด้านอายุของบุตร และมีการกำหนดเพดานรายได้ของผู้ยื่นชำระภาษีด้วยหาก ซึ่งรายได้ของผู้ยื่นชำระภาษีที่จะนำมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณานั้นเรียกว่า Modified Adjusted Gross Income (Modified AGI) ²⁴

²⁴ Adjusted Gross Income (AGI) คือรายได้รวมของผู้ยื่นชำระภาษีหลังหักค่าลดหย่อนประเภทต่างๆ เช่น Educator expenses, certain business expenses, IRA deduction, Student loan interest deduction, Tuition and fees deduction, health savings account deduction, moving expenses, one-half of self-employment tax, Self-employed health insurance deduction, Alimony paid เป็นต้น ส่วน Modified AGI คือ AGI ที่หักรายได้บางประเภทออกได้แก่ รายได้จากต่างประเทศ (Foreign Earned Income) เป็นต้น

ซึ่งที่จริงแล้วก็คือรายได้รวมของผู้ยื่นชำระภาษีหลังหักค่าลดหย่อนถูกกำหนดให้มีตามกฎหมายนั่นเอง หาก Modified AGI สูงเกินระดับเพดานรายได้ที่กำหนดไว้ เครดิตทางภาษีดังกล่าวจะถูกลดลงไปตามส่วน ซึ่งทำที่สุดแล้วอาจทำให้ผู้ยื่นชำระภาษีนั้นไม่ได้รับ CTC ก็ได้ เงื่อนไขที่ทำให้ผู้ยื่นชำระภาษีนั้นไม่ได้รับ CTC โดยสิ้นเชิงคือ

เครดิตทางภาษีสูงสุด - 5% (Modified AGI - เพดานรายได้) \geq เครดิตทางภาษีสูงสุด
โดยเพดานรายได้ถูกกำหนดไว้ตามประเภทของการยื่นชำระภาษี ดังนี้

- กรณีร่วมยื่นภาษีกับคู่สมรส Married Filing Jointly: \$ 110,000
- กรณียื่นภาษีเดี่ยว Single / Head of Household / Qualifying Widow(er): \$ 75,000
- กรณีมีคู่สมรสแต่แยกกันยื่นภาษี Married Filing Separately: \$ 55,000

กรณีที่เพดานรายได้ของผู้ยื่นชำระภาษีอยู่ในข่ายได้รับ CTC แต่ว่าภาระภาษีเงินได้น้อยกว่าเครดิตทางภาษีสูงสุดที่พึงได้รับของเขาก็จะเท่ากับภาระภาษีเงินได้ที่เขาต้องเสีย อีกนัยหนึ่งก็คือว่า ภายใต้มาตรการ Child Tax Credit จะไม่ได้รับการ refund เงินคืนจากรัฐบาล (อ้างจาก Department of the Treasury (2004), *Child Tax Credit*, Publication 972 for use in preparing 2004 returns, Internal Revenue Service.)

5.1.2 Additional Child Tax Credit

Additional Child Tax Credit หรือ ACTC เป็น เป็นมาตรการทางการคลังเพื่อลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้กับผู้มีบุตร มาตรการนี้เกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงกับมาตรการ Child Tax Credit โดยเป็นมาตรการที่ให้เครดิตทางภาษีเพื่อ refund เงินคืนให้กับผู้ยื่นชำระภาษีที่ เพดานรายได้ของผู้ยื่นชำระภาษีอยู่ในข่ายได้รับ CTC แต่ว่าภาระภาษีเงินได้น้อยกว่าเครดิตทางภาษีสูงสุด CTC ที่พึงได้รับ หรือเป็นผู้ที่ใช้สิทธิประโยชน์จาก CTC ไม่เต็มที่นั่นเอง

ระดับของ Additional Child Tax Credit ของผู้ชำระภาษีที่เข้าข่ายดังกล่าวมีกฎเกณฑ์ในการคำนวณดังนี้ กรณีผู้ยื่นชำระภาษีมียุตรน้อยกว่า 3 คน สิทธิประโยชน์จาก ACTC ที่ผู้ยื่นชำระภาษีพึงได้รับ จะเป็นสูตรการคำนวณ ACTC[1] หรือ ACTC[2] ที่เป็นจำนวนเงินที่น้อยกว่า โดยที่

$$\text{ACTC}[1] = \text{เครดิตทางภาษีสูงสุด} - 5\% (\text{Modified AGI} - \text{เพดานรายได้}) - \text{CTC}$$

$$\text{ACTC}[2] = 15\% (\text{AGI} - \$ 10,750)$$

กรณีผู้ยื่นชำระภาษีมียุตรมากกว่า 3 คน หาก $\text{ACTC}[1] < \text{ACTC}[2]$ ระดับของ ACTC จะได้รับตามสูตรการคำนวณ ACTC[1] แต่ในกรณีตรงข้ามการกำหนดจะซับซ้อนมากขึ้น โดยจะพิจารณา

$$\text{ACTC}[3] = \text{ภาษีประกันสังคมและภาษี Medicare ครึ่งหนึ่งของ Self-employment Tax ที่ต้องจ่ายหักด้วย Earned Income Tax Credit (อธิบายในลำดับถัดไป)}$$

สิทธิประโยชน์จาก Additional Child Tax Credit จะถูกกำหนดโดย ACTC[1] หรือ ACTC[3] ที่มีจำนวนน้อยกว่า (อ้างจาก Department of the Treasury (2004), *Child Tax Credit*, Publication 972 for use in preparing 2004 returns, Internal Revenue Service.)

5.1.3 Credit for Child and Dependent Care Expenses

Credit for Child and Dependent Care Expenses (ย่อเป็น CCDCE) เป็นมาตรการทางการคลังเพื่อลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้กับผู้มีบุตรที่อายุต่ำกว่า 13 ปี²⁵ โดยอนุญาตให้ผู้ยื่นชำระภาษีที่มีบุตรนำค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากต้องออกไปทำงานหรือหางานจนทำให้ไม่สามารถดูแลบุตรด้วยตนเอง ค่าใช้จ่ายเกี่ยวเนื่องกับงาน (Work-Related Expense) หรือค่าใช้จ่ายที่เป็นงานบริการเกี่ยวกับงานบ้านที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องและคุ้มครองสวัสดิภาพของบุตร มาใช้เป็นเครดิตทางภาษีเพื่อนำไปหักลดหย่อนภาษีรายได้บุคคล ค่าใช้จ่ายที่จัดว่าเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการเลี้ยงดูบุตรไม่รวม ค่าอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา หรือค่าใช้จ่ายเพื่อการบันเทิง แต่จะรวมค่าใช้จ่ายที่จัดว่ามีส่วนให้ผู้ยื่นชำระภาษีสามารถทำงานหรือหางานได้ เช่น ค่าใช้จ่ายบริการดูแลเด็กของศูนย์ดูแลเด็ก ค่าใช้จ่ายในโรงเรียนกินนอนที่ไม่ใช่ค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายให้ผู้รับจ้างดูแลบ้านหรือญาติที่อยู่ในบ้านเดียวกันเพื่อช่วยดูแลบุตร

เมื่อเปรียบเทียบกับ CTC และ ACTC เงื่อนไขเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิใช้ CCDCE จะมีความเข้มงวดกว่า กล่าวคือจะมีการพิจารณาถึงลักษณะการอยู่อาศัยร่วมกับบุตร ประเภทการยื่นชำระภาษีของครอบครัว และการมีรายได้จากการทำงาน โดยที่

1. ผู้ยื่นชำระภาษีและบุตรจะต้องอาศัยอยู่ในที่อยู่อาศัยเดียวกันและเป็นที่อยู่อาศัยตามทะเบียนที่ขึ้นต่อรัฐ ในที่นี้หมายถึงที่อยู่อาศัยที่ผู้ยื่นชำระภาษีใช้จ่ายเงินเพื่อการอยู่อาศัยจริง ค่าใช้จ่ายดังกล่าวจะหมายถึง ภาษีทรัพย์สิน ดอกเบี้ยผ่อนชำระ ค่าเช่า ค่าสาธารณูปโภค ค่าซ่อมแซมบ้าน ค่าประกันที่อยู่อาศัย และค่าอาหารบริโภคภายในบ้าน
2. ผู้ยื่นชำระภาษีต้องเป็น คู่สมรสยื่นภาษีร่วมกันเท่านั้น
3. ผู้ยื่นชำระภาษีต้องมีรายได้จากการทำงานหรือ Earned Income ซึ่งรวม ค่าจ้าง เงินเดือน เงินที่นายจ้างจ่ายให้ลูกจ้างที่ต้องถูกหักภาษี เงินได้สุทธิจากการประกอบธุรกิจส่วนตัว และรายได้รวมในฐานะที่เป็น นายจ้างด้วย

ระดับของ Credit for Child and Dependent Care Expenses ถูกคำนวณจากสูตรดังต่อไปนี้ “CDCE = percentage ที่ถูกกำหนดโดยระดับรายได้ของครอบครัว (ดูตาราง 5-2) × ค่าใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงดูบุตร(จ่ายจริง)” หรือ CDCE เท่ากับภาระภาษีเงินที่ต้องจ่ายจริง หากจำนวนเงินที่คำนวณโดยสูตรข้างต้นน้อยกว่า CDCE โดยที่ค่าใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงดูบุตรจะต้องไม่เกิน \$ 3,000 กรณีบุตร 1 คน และ \$ 6,000 กรณีจำนวนบุตรมากกว่า 1 คน

นอกจากนั้น การคำนวณ CDCE ยังกำหนดอีกว่า หากผู้ยื่นชำระภาษีได้รับ Dependent Care Benefits จากนายจ้าง จะต้องนำมาหักออกจากค่าใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงดูบุตร ก่อนคำนวณ CDECE ด้วย ส่วน Percentage

ตาราง 5-2: การลดหย่อนของ Credit for Child and Dependent Care Expenses ตามระดับรายได้

²⁵ หากเป็นบุตรที่มีภาวะทุพพลภาพ ไม่มีเงื่อนไขการจำกัดอายุ

ช่วงของรายได้ AIG	percentage
\$ 0 – \$ 15,000	35%
\$ 15,000 – \$ 17,000	34%
\$ 17,000 – \$ 19,000	33%
\$ 19,000 – \$ 21,000	32%
\$ 21,000 – \$ 23,000	31%
\$ 23,000 – \$ 25,000	30%
\$ 25,000 – \$ 27,000	29%
\$ 27,000 – \$ 29,000	28%
\$ 29,000 – \$ 31,000	27%
\$ 31,000 – \$ 33,000	26%
\$ 33,000 – \$ 35,000	25%
\$ 35,000 – \$ 37,000	24%
\$ 37,000 – \$ 39,000	23%
\$ 39,000 – \$ 41,000	22%
\$ 41,000 – \$ 43,000	21%
\$ 43,000 – No Limit	20%

ที่มา: Department of the Treasury (2004)

5.1.4 Earned Income Credit (EIC)

Earned Income Credit หรือ EIC เป็นมาตรการทางการคลังสำหรับช่วยเหลือครอบครัวคนทำงานรายได้ต่ำทั้งที่มีบุตรและไม่มีบุตร โดยการให้เครดิตทางภาษี (Tax Credit) เพื่อนำไปหักจากภาษีรายได้บุคคลที่แต่ละครอบครัวต้องจ่ายแต่ละปี ในบางกรณีเครดิตทางภาษีดังกล่าวอาจมากกว่าภาษีรายได้บุคคลที่ต้องจ่าย ดังนั้นครอบครัวดังกล่าวอาจได้รับเงินคืน (refund) กลับมา ผู้มีสิทธิได้รับผลประโยชน์ภายใต้กรอบของ EIC ได้แก่ ผู้ยื่นชำระภาษีต้องเป็น คู่สมรสยื่นภาษีร่วมกัน, Single, Head of Household หรือ Qualifying Widow(er) และต้องมีรายได้จากการทำงานหรือ Earned Income แตกต่างจากมาตรการอื่นที่กล่าวมาแล้ว EIC ยังกำหนดสิทธิของผู้รับประโยชน์เพิ่มเติมกล่าวคือรายได้จากทรัพย์สิน (Investment Income) ของครอบครัวต้องไม่เกิน \$2,650 รายได้จากทรัพย์สินในที่นี่รวมไปถึง ดอกเบี้ย เงินปันผล capital gain net income เงินรอลยัลดี ค่าเช่าทรัพย์สินส่วนบุคคล รายได้จาก passive activities นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดเพดานของรายได้ของผู้รับประโยชน์ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับวิธีการยื่นชำระภาษี และจำนวนบุตรดังตาราง 5-3 นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับอายุของบุตรว่าจะต้องต่ำกว่า 19 ปี หรือกรณีศึกษาแบบเต็มเวลาอยู่จะต้องต่ำกว่า 24 ปี หรือกรณีพิการจะไม่มีกำหนดเงื่อนไขด้านอายุ นอกจากนี้จะต้องเป็นบุตรที่อาศัยอยู่ด้วยมากกว่าครึ่งปีภาษี

ตาราง 5-3: เพดานรายได้ในการรับ Earned Income Credit ของสหรัฐอเมริกา

วิธีการยื่นชำระภาษี	โสด / หัวหน้าครัวเรือน* หรือ หม้าย	คู่สมรส (ยื่นชำระภาษีร่วมกัน)**
จำนวนบุตร		
บุตรมากกว่า 1 คน	\$ 34,458	\$ 35,458
บุตร 1 คน	\$ 30,338	\$ 31,338
ไม่มีบุตร	\$ 11,490	\$ 12,490

หมายเหตุ: * กรณีคู่สมรสไม่ได้อยู่ร่วมกันเกิน 6 เดือนในปีภาษี อีกฝ่ายสามารถขอยื่นเสียภาษีในฐานะเป็นหัวหน้าครัวเรือน ** กรณีคู่สมรสถึงแม้จะมีบุตรแต่ยื่นชำระภาษีแยกกันจะไม่มีสิทธิรับประโยชน์จาก EIC ที่มา: Department of the Treasury (2004)

ตาราง 5-4: ช่วงรายได้และ Earned Income Credit สูงสุด

สถานภาพสมรส	จำนวนบุตร	Tax Credit สูงสุด	ช่วงของรายได้
โสด / หัวหน้าครัวเรือน / หม้าย	ไม่มีบุตร	\$ 390	\$ 5,100 - \$ 6,400
	บุตร 1 คน	\$ 2,604	\$ 7,650 - \$ 14,050
	บุตรมากกว่า 1 คน	\$ 4,300	\$ 10,750 - \$ 14,050
คู่สมรส (ยื่นชำระภาษีร่วมกัน)	ไม่มีบุตร	\$ 390	\$ 5,100 - \$ 7,400
	บุตร 1 คน	\$ 2,604	\$ 7,650 - \$ 15,050
	บุตรมากกว่า 1 คน	\$ 4,300	\$ 10,750 - \$ 15,050

ที่มา: Department of the Treasury (2004), *Earned Income Credit (EIC)*, Publication 596 for use in preparing 2004 returns, Internal Revenue Service.

เนื่องจากมาตรการทางการคลังที่กล่าวมานั้น มีความแตกต่างและความเหมือนกันในบางประเด็น ก่อนสิ้นสุดตอนนี้จะได้ทำการสรุปภาพรวมของมาตรการทางการคลังในการสนับสนุนครอบครัวที่มีบุตรของสหรัฐอเมริกาไว้ในตาราง 5-5

ตาราง 5-5: สรุปภาพรวมของการสนับสนุนภายใต้มาตรการทางการคลังของสหรัฐอเมริกา

เงื่อนไข	CTC		CCDCE	EIC
	CTC	Additional CTC	CCDCE	EIC
เงื่อนไขพื้นฐาน	มีบุตร	มีบุตร และ ภรรยา < CTC	มีบุตร และมีค่าใช้จ่ายเพื่อเลี้ยง ดูบุตรเนื่องจากต้อง ทำงาน	มีบุตร รายได้ต่ำและทำงาน
ผู้รับผลประโยชน์	S/H/W Married (J) Married (S)	เหมือน CTC	S/H/W Married (J)	S/H/W Married (J)
อายุของบุตร	ต่ำกว่า 17 ปี	เหมือน CTC	ต่ำกว่า 13 ปี	ต่ำกว่า 19 ปี หรือ 24 ปี (เรียนเต็มเวลา)
ข้อจำกัดแหล่งรายได้	ไม่มี	เหมือน CTC	ต้องมี Earned Income	- ต้องมี Earned Income - รายได้ทรัพย์สินของครอบครัว น้อยกว่า \$2,650 ต่อปี
ข้อจำกัดระดับรายได้ (AIG: รายได้หลังหัก ค่าลดหย่อนสำคัญ)	มี S/H/W: \$ 75,000 Married (J): \$ 110,000 Married (S): \$ 55,000 # AIG มากกว่ารายได้ ดังกล่าว จะมีการปรับ ผลประโยชน์ลง	เหมือน CTC	ไม่มี # แต่ AIG ยิ่งมากตัวคุณ เพื่อปรับค่าเครดิตจะ ลดลง	มี บุตร 1 คน S/H/W: \$ 30,338 Married (J): \$ 31,338 มากกว่า 1 คน S/H/W: \$ 34,458 Married (J): \$ 35,458
เครดิตสูงสุด	จำนวนบุตร × \$ 1,000	-	บุตร 1 คน: \$ 1,050 มากกว่า 1 คน: \$ 2,100	บุตร 1 คน: \$ 2,604 มากกว่า 1 คน: \$ 4,300
เครดิตได้รับ > ภาษี	refund ไม่ได้	refund ได้	refund ไม่ได้	refund ได้

ที่มา: เรียบเรียงโดยผู้วิจัย

5.2 มาตรการทางการคลังคุ้มครองทางสังคม

มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่ทำให้การสนับสนุนครอบครัวในประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรการในระดับประเทศที่สำคัญที่จะนำเสนอต่อไปนี้ได้แก่ มาตรการสนับสนุนชั่วคราวแก่ครอบครัวที่ต้องการความช่วยเหลือ หรือ Temporary Assistance for Needy Families มีชื่อย่อว่า TANF ซึ่งให้ความช่วยรูปแบบสวัสดิการสังคมแก่ครอบครัวระยะสั้นแก่ครอบครัวยากจน การสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร อีกประเภทหนึ่งที่พิจารณาร่วมด้วยคือ การช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล

5.2.1 Temporary Assistance for Needy Families (TANF)

มาตรการ Temporary Assistance for Needy Families หรือ TANF เป็นสวัสดิการสังคมเพื่อช่วยเหลือและสร้างโอกาสการทำงานแก่ครอบครัวยากจน ที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเนื่องจากประสบปัญหาในการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง TANF เริ่มประกาศใช้เมื่อกันยายน 1997 หลังการแก้ไขกฎหมาย *The Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act (PRWORA)* แทนที่มาตรการสวัสดิการสังคมเดิม 3 มาตรการ อันได้แก่ Aid to Families with Dependent Children (AFDC), JOBS (Job Opportunities and Basic Skill Training) program และ Emergency Assistant (EA) Program โดยมีวัตถุประสงค์หลักดังนี้

1. ช่วยเหลือครอบครัวยากจน (needy family) เพื่อให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูในครอบครัวของตนเอง
2. ลดระดับการพึ่งพาสวัสดิการสังคมของครอบครัว โดยสนับสนุนการจัดหางานและการทำงาน
3. ป้องกัน out-of-wedlock pregnancies
4. สนับสนุนการสร้างและความยั่งยืนของครอบครัวที่บิดามารดาอยู่พร้อมหน้า

ภายใต้มาตรการ TANF นี้ รัฐบาลกลาง (Federal Government) จะเป็นผู้กำหนดแนวทางพื้นฐานและจัดสรรงบประมาณในรูปแบบของเงินอุดหนุน (block grant) แก่รัฐบาลมลรัฐ โดยที่รัฐบาลมลรัฐ หรือในบางกรณีรวมไปถึงรัฐบาลท้องถิ่น มีหน้าที่ออกแบบและพัฒนากลยุทธ์ในการดำเนินการช่วยเหลือในรายละเอียดและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ อีกทั้งสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการดำเนินงานเฉพาะตนได้เช่น การกำหนดคุณสมบัติของครอบครัวที่มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือ ระดับและรูปแบบการช่วยเหลือ ข้อกำหนดด้านการทำงาน การตัดหรือลดระดับการช่วยเหลือ ระยะเวลาช่วยเหลือ เป็นต้น โดยที่รูปแบบการช่วยเหลือแก่ครอบครัวมีทั้งเป็นการให้เงินช่วยเหลือ (Cash Assistance) การช่วยเหลือในรูปแบบของการให้การรักษาพยาบาล การให้ Food Stamps Subsidized Housing การสนับสนุนกิจกรรมที่ผู้ได้รับการช่วยเหลือมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงาน การช่วยเหลือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางเพื่อการทำงาน ค่าใช้จ่ายเพื่อการเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น แนวทางพื้นฐานของมาตรการ TANF ต้องการให้ผู้ได้รับการช่วยเหลือออกจากระบบสวัสดิการสังคมสู่การพึ่งตนเองด้การทำงานโดยเร็วที่สุด ดังนั้นโดยหลักการ ระยะเวลาการช่วยเหลือโดยเงินทุนของสาธารณรัฐของแต่ละกรณีถูกกำหนดไว้ภายใน 5 ปี หากไม่มีเหตุผลจำเป็น รัฐบาล

มลรัฐจำเป็นต้องนำเงินจากแหล่งอื่นมาช่วยเหลือครอบครัวแทน (state-only funds หรือ Social Services Block Grants) นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดว่า ผู้ได้รับการช่วยเหลือจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงาน (work activities) อย่างซ้ำภายใน 2 ปีหลังจากได้รับการช่วยเหลือโดยไม่กระทบกระเทือนการเลี้ยงดูบุตรของตน มิฉะนั้นระดับการช่วยเหลือจะลดลงหรือถูกระงับ โดยมีข้อกำหนดชั่วโมงการทำงานไว้ดังนี้ single parents 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ two-parent families 35 หรือ 55 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ นิยามของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานได้แก่ unsubsidized or subsidized employment, on-the-job training, work experience, community service, job search (ไม่เกิน 6 สัปดาห์และไม่เกิน 4 สัปดาห์ติดกัน), vocational training (ไม่เกิน 12 เดือน) job skill training related work, satisfactory secondary school attendance, providing child care services to individuals who are participating in community service ผู้ได้รับการช่วยเหลือที่เป็น Teen Parent การช่วยเหลือจะอยู่บนพื้นฐานของ Live-at-Home and Stay-in School กล่าวคือ ผู้ได้รับการช่วยเหลือจะต้องศึกษาในสถานศึกษาต่อไป โดยอยู่ในอาณาเขตของผู้ปกครองของตน

ตาราง 5-6: เปรียบเทียบรายได้และผลประโยชน์สูงสุดของ TANF ในแต่ละมลรัฐ

Table C
TANF Benefits and Eligibility for a Family of Three
As of March, 2003

	Maximum Monthly Benefit*	Maximum Monthly Income for Eligibility	Maximum Monthly Income for Benefits**
Alabama	\$ 164	\$ 204	\$ 205
Alaska	\$ 923	\$ 1,245	\$ 1,246
Arizona	\$ 347	\$ 585	\$ 587
Arkansas	\$ 204	\$ 278	\$ 699
California	\$ 679	\$ 913	\$ 1,581
Colorado	\$ 356	\$ 510	\$ 779
Connecticut	\$ 543	\$ 834	\$ 1,220
D.C.	\$ 379	\$ 538	\$ 1,299
Delaware	\$ 338	\$ 427	\$ 1,604
Florida	\$ 303	\$ 392	\$ 807
Georgia	\$ 280	\$ 513	\$ 756
Hawaii	\$ 570	\$ 1,362	\$ 1,364
Idaho	\$ 293	\$ 635	\$ 637
Illinois	\$ 377	\$ 466	\$ 1,133
Indiana	\$ 288	\$ 591	\$ 1,948
Iowa	\$ 426	\$ 1,061	\$ 1,065
Kansas	\$ 403	\$ 518	\$ 805
Kentucky	\$ 262	\$ 973	\$ 974
Louisiana	\$ 240	\$ 359	\$ 1,260
Maine	\$ 485	\$ 1,022	\$ 1,023
Maryland	\$ 472	\$ 589	\$ 725
Massachusetts	\$ 633	\$ 797	\$ 1,047
Michigan	\$ 459	\$ 773	\$ 774
Minnesota	\$ 532	\$ 976	\$ 1,421
Mississippi	\$ 170	\$ 457	\$ 704
Missouri	\$ 292	\$ 558	\$ 1,148
Montana	\$ 494	\$ 858	\$ 589
Nebraska	\$ 364	\$ 692	\$ 694
Nevada	\$ 348	\$ 694	\$ 696
New Hampshire	\$ 600	\$ 749	\$ 1,200
New Jersey	\$ 424	\$ 635	\$ 848
New Mexico	\$ 439	\$ 901	\$ 1,037
New York	\$ 577	\$ 810	\$ 1,068
North Carolina	\$ 272	\$ 1,489	\$ 1,491
North Dakota	\$ 477	\$ 2,071	\$ 2,074
Ohio	\$ 373	\$ 979	\$ 996
Oklahoma	\$ 292	\$ 704	\$ 705
Oregon	\$ 460	\$ 615	\$ 616
Pennsylvania	\$ 403	\$ 676	\$ 806
Rhode Island	\$ 554	\$ 1,277	\$ 1,279
South Carolina	\$ 204	\$ 577	\$ 1,070
South Dakota	\$ 469	\$ 675	\$ 677
Tennessee	\$ 185	\$ 979	\$ 980
Texas	\$ 208	\$ 416	\$ 1,959
Utah	\$ 474	\$ 573	\$ 668
Vermont	\$ 629	\$ 988	\$ 989
Virginia	\$ 320	\$ 411	\$ 600
Washington	\$ 546	\$ 1,091	\$ 1,092
West Virginia	\$ 453	\$ 1,130	\$ 1,133
Wisconsin	\$ 673	\$ 1,401	\$ 1,403
Wyoming	\$ 340	\$ 539	\$ 540
States Avg	\$ 412	\$ 773	\$ 1,020

* Benefit levels and income standards based on family size of 3.

** Several states phase-down earnings disregard levels in months after employment is obtained.

ที่มา: Table C ใน "TANF Sixth Annual Report to Congress".

5.2.2 มาตรการทางด้านการรักษาพยาบาล

ระบบรักษาพยาบาลสำหรับเด็กในสหรัฐอเมริกา มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับสถานภาพการทำงานหรืออาชีพของบิดามารดาเช่นเดียวกับประเทศไทย กล่าวคือ การที่เด็กจะได้รับสวัสดิการการรักษาพยาบาลครอบคลุมเพียงใด ขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่บิดามารดาสังกัดอยู่ โดยหน่วยงานจะจัดสวัสดิการให้กับลูกจ้างไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานเอกชน ข้าราชการ หรือแม้แต่ทำงานอิสระก็ตาม โดยทั่วไป ระบบประกันสุขภาพในสหรัฐอเมริกาอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ประกันสุขภาพเอกชน อีกประเภทหนึ่งคือระบบประกันสุขภาพโดยภาครัฐบาลหรือ Government Health Insurance ประกอบไปด้วยหลายระบบที่มีกลุ่มเป้าหมายต่างกัน ได้แก่ Medicaid, Medicare, SCHIP, Federal and State Employee Health Benefits และ Military Health Insurance

กล่าวในภาพรวม Medicaid เป็นระบบประกันสุขภาพที่ช่วยเหลือกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาล โดยรัฐบาลกลางออกเป็นกฎหมายที่ครอบคลุมถึงการช่วยเหลือทางการเงินด้าน การรักษาพยาบาลทั้งในเด็ก สตรีมีครรภ์ และผู้ปกครองเด็กที่มีฐานะยากจน โดยรัฐบาลกลางกำหนดกฎเกณฑ์ในการพิจารณาครอบครัวยากจนจากระดับความยากจนของส่วนกลาง (Federal Poverty Level หรือ FPL) เพื่อพิจารณาและแบ่งแยกกลุ่มผู้สมควรได้รับความช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล นอกจากนี้ การประกันสุขภาพจากรัฐไม่ได้พูดถึงแต่เพียงผู้มีรายได้น้อยเท่านั้น ยังมีการจัดให้มีสวัสดิการเพื่อเป็นประโยชน์ให้แก่บุคคลากรของรัฐ ทหารทั้งในส่วนที่ประจำการอยู่และเกษียณอายุ ซึ่งครอบคลุมถึงครอบครัวและบุตรด้วย นอกจากนี้แม้ระบบประกันสุขภาพของรัฐจะครอบคลุมถึงคนส่วนใหญ่ในประเทศ แต่มีเด็กจากครอบครัวฐานะปานกลางที่ไม่ได้รับสวัสดิการ Medicaid และครอบครัวก็ไม่สามารถที่จะออกค่าใช้จ่ายได้เองทั้งหมดหรือไม่เพียงพอที่จะซื้อประกันส่วนบุคคล (Private Insurance) ซึ่งรัฐบาลกลางเองได้เห็นถึงความสำคัญในส่วนนี้ จึงได้ออกนโยบายโครงการประกันสุขภาพสำหรับเด็ก (State Children's Health Insurance Program หรือ SCHIP) ซึ่งเป็นนโยบายโดยตรงเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลสำหรับเด็กที่สำคัญนโยบายหนึ่ง โดยให้อำนาจการตัดสินใจขึ้นอยู่กับแต่ละรัฐที่จะบริหารเงินกองทุนในทิศทางใดเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและเหมาะสมกับกฎหมายของแต่ละรัฐ รายละเอียดของแต่ละมาตรการมีดังนี้

Medicaid

Medicaid เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ออกเป็นกฎหมายในปี 1965 เพื่อที่จะช่วยเหลือบุคคลหรือครอบครัวที่มีรายได้น้อยให้มีโอกาสในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วย แม้ว่าแต่ละรัฐสามารถกำหนดหลักเกณฑ์และการบริหารงบประมาณได้ด้วยตัวเองแต่รัฐบาลกลางหรือ Federal State ได้กำหนดหลักปฏิบัติไว้เพื่อเป็นบรรทัดฐาน ดังนั้นเมื่อพิจารณาเฉพาะการช่วยเหลือสำหรับการมีบุตร ผู้ที่มีสิทธิใช้นโยบาย Medicaid จำเป็นต้องมีคุณสมบัติ คือ

1. สตรีมีครรภ์ หรือ เด็กที่อายุต่ำกว่า 6 ปีในครอบครัวที่มีรายได้น้อยต่ำกว่าระดับ 133% ของ Federal Poverty Level (ดูตาราง 5-7)
2. เด็กที่อายุระหว่าง 6 ถึง 19 ปี ที่ครอบครัวมีรายได้น้อยไม่เกิน 100% ของ Federal Poverty

Level (ดูตาราง 5-7)

- ผู้ปกครอง ที่มีภาระรับเลี้ยงหรือสงเคราะห์เด็กถูกต้องตามกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติ Social Security Act โดยที่เด็กที่อยู่ในความดูแลอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ (หรือไม่เกิน 19 ปี กรณียังเรียนอยู่ใน High School)

ในบางรัฐได้เพิ่มเติมสิทธิการรักษาพยาบาลตามความเหมาะสมหรือที่เรียกว่า Medically Needy โดยสามารถครอบคลุมบุคคลและครอบครัวได้กว้างขวางมากขึ้นตามการตัดสินใจของแต่ละรัฐ เช่น การเพิ่มอายุของเด็กให้ครอบคลุมถึง 19 - 21 ปี การกำหนดให้เด็กก่อนอายุต่ำกว่า 1 ปี และสตรีมีครรภ์ ในครอบครัวที่มีรายได้รวมน้อยกว่า 185% ของ Federal Poverty Level สามารถรับสิทธิประโยชน์ได้

รูปแบบของการจ่ายเงินที่รัฐจะต้องจ่ายผ่านผู้จัดหาหรือผู้ให้บริการทางด้านการรักษาพยาบาล โดยตรง รัฐบาลกลางจะจ่ายเงินสนับสนุนภายใต้เกณฑ์มาตรฐาน Federal Medical Assistance Percentage (FMAP) ซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่าง State's average per capita กับระดับรายได้ (income level) ของค่าเฉลี่ยรายรายได้ประชาชาติ (national income average) โดยคิดเทียบเป็นรายปี ซึ่งงบประมาณจะแบ่งตามส่วนที่ได้จากการคำนวณโดยกฎหมายกำหนดไว้ว่า FMAP ต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 50% และไม่ เกิน 80% ในส่วนของ Medicare เป็นนโยบายที่เกิดขึ้นพร้อมกับ Medicaid โดยกลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการ ให้ความช่วยเหลือโดยเน้นไปที่ผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามกรณีที่เด็กป่วยเป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับไต เช่น โรคไต ล้มเหลวจะได้รับสิทธิคุ้มครองจากโครงการนี้ด้วย

ตาราง 5-7: Poverty Level Guidelines ในปี 2003 ของทุกมลรัฐยกเว้น Alaska, Hawaii

Family Size	Percent of Poverty								
	100%	120%	133%	135%	150%	175%	185%	200%	250%
1	8,980.00	10,776.00	11,943.40	12,123.00	13,470.00	15,715.00	16,613.00	17,960.00	22,450.00
2	12,120.00	14,544.00	16,119.60	16,362.00	18,180.00	21,210.00	22,422.00	24,240.00	30,300.00
3	15,260.00	18,312.00	20,295.80	20,601.00	22,890.00	26,705.00	28,231.00	30,520.00	38,150.00
4	18,400.00	22,080.00	24,472.00	24,840.00	27,600.00	32,200.00	34,040.00	36,800.00	46,000.00
5	21,540.00	25,848.00	28,648.20	29,079.00	32,310.00	37,695.00	39,849.00	43,080.00	53,850.00
6	24,680.00	29,616.00	32,824.40	33,318.00	37,020.00	43,190.00	45,658.00	49,360.00	61,700.00
7	27,820.00	33,384.00	37,000.60	37,557.00	41,730.00	48,685.00	51,467.00	55,640.00	69,550.00
8	30,960.00	37,152.00	41,176.80	41,796.00	46,440.00	54,180.00	57,276.00	61,920.00	77,400.00

For family units of more than 8 members, add \$3,140 for each additional member

ที่มา: "Medicaid at a glance 2003: A Medicaid Information Source", Department of Health and Human Services

โครงการประกันสุขภาพสำหรับเด็ก (State Children's Health Insurance Program; SCHIP)

ในปี 1997 สภาคองเกรสได้เสนอกฎหมายเพื่อช่วยลดปัญหาการขาดหลักประกันสุขภาพสำหรับเด็ก นโยบายนี้จะช่วยลดช่องว่างของการเข้าถึงการรักษาของเด็กในครอบครัวที่มีรายได้มากกว่าหลักประกันสุขภาพ Medicaid แต่ไม่สามารถที่จะซื้อประกันสุขภาพเองได้ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของแต่ละรัฐที่จะตัดสินใจเลือกว่าจะนำเงินในส่วนนี้ไปจัดสรรโครงการประกันสุขภาพสำหรับเด็กหรือ SCHIP ไปจัดสรรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไร โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. ใช้เงินจากกองทุน SCHIP ในการขยายฐานของผู้มีสิทธิสำหรับเด็กที่อยู่นอกเหนือจากระบบรักษาพยาบาล Medicaid
2. การกำหนดให้ใช้เงินจากกองทุน SCHIP เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนโดยไม่นำไปรวมกับระบบรักษาพยาบาล Medicaid
3. ใช้นโยบายแบบผสมเพื่อสร้างทางเลือกทางการรักษาพยาบาลและใช้เงินกองทุนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่สุด

เด็กที่มีสิทธิสำหรับ SCHIP ในกรณีรัฐใช้เงินกองทุนแยกจาก Medicaid จะต้องมีเงื่อนไขคือ บิดามารดาไม่ได้เป็นสมาชิกของระบบประกันสุขภาพข้าราชการ (state employee insurance) และต้องไม่เป็นผู้รับสิทธิ Medicaid หรือ Institution for Mental Diseases อยู่แล้ว หรือต้องไม่อยู่ในกลุ่มผู้มีสิทธิในประกันสุขภาพใด ๆ

สิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพของข้าราชการรัฐและส่วนกลาง

สิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพของข้าราชการรัฐและส่วนกลาง หรือ Federal and state Employee Health Benefits (FEHB) เริ่มบังคับใช้ในปี 1960 ปัจจุบันกฎหมายฉบับนี้ครอบคลุมข้าราชการมากกว่า 9 ล้านคน ความครอบคลุมนี้ประกอบไปด้วยสวัสดิการ ข้าราชการประจำ ลูกจ้างชั่วคราวในกรณีจ้างงานเกินหนึ่งปีขึ้นไป ข้าราชการที่เกษียณอายุ อดีตข้าราชการ รวมถึงคู่สมรสและบุตรของข้าราชการ ในกรณีบุตรจะได้รับการรักษาพยาบาลจนกระทั่งอายุ 22 ปีบริบูรณ์ ซึ่งสิทธิประโยชน์ในที่ยังครอบคลุมไปถึงกรณีบุตรบุญธรรม ตามกฎหมายและลูกเลี้ยง อีกด้วย ระบบการจ่ายค่ารักษาพยาบาลจะแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนแรกเป็นการช่วยเหลือจากรัฐและอีกส่วนหนึ่งข้าราชการจะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง อย่างไรก็ตาม ทั้งนี้ขึ้นกับข้อกำหนดภายใต้กฎหมายของแต่ละรัฐ โดยรัฐจะให้ช่วยเหลือไม่เกิน 75% ของค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด

ประกันสุขภาพทหาร (Military Health Insurance)

รัฐบาลกลางสหรัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของการรักษาพยาบาลแก่บรรดาทหารเพื่อที่จะให้กองทัพและกำลังพลมีความพอและเข้มแข็งอยู่เสมอ ดังนั้นจึงมีมติอนุมัติให้มีโครงการ Tricare ซึ่งเป็นโครงการที่บริหารงานโดยกระทรวงกลาโหม โดยมีหน้าที่หลักในการให้ความช่วยเหลือทางด้านบริการด้านการรักษาพยาบาลแก่บรรดาทหารประจำการในปัจจุบันทั้งหมด นอกจากนี้รวมไปถึง ทหารผ่านศึก ทหาร

ปลดประจำการและครอบครัวของทหาร

ผู้ใช้บริการจะต้องทำการลงทะเบียนกับระบบ Defense Enrollment Eligibility Reporting System (DEERS) ก่อน โดยต้องมีคุณสมบัติตามหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ ในด้านสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับนั้นครอบคลุมถึงกรณีสำหรับบุตรของผู้ได้รับการลงทะเบียนด้วย โดยสิทธิที่ได้รับนี้อยู่ภายใต้เงื่อนไขดังนี้ คือสำหรับทหารที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นกำลังพลปัจจุบัน ครอบครัวหรือคู่สมรสและบุตรจะได้รับสิทธิไม่ว่าอยู่ในสถานะแต่งงานหรือหย่าร้าง โดยบุตรยังคงได้รับสิทธิเมื่ออายุยังไม่เกิน 21 ปี (ไม่เกินอายุ 23 ปี สำหรับบุตรที่ยังศึกษาในสถานศึกษา) ทั้งนี้รวมถึงลูกนอกสมรสแต่ยกเว้นสำหรับลูกเลี้ยงที่ติดมาจากทางฝ่ายที่หย่าร้าง สิทธิจะสิ้นสุดเมื่อหย่าร้าง

ในส่วนของการใช้จ่ายจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าทางเลือกที่ตกลงกันได้โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ Tricare Prime, Tricare Extra และ Tricare Standard ซึ่งจะมีข้อกำหนดที่แตกต่างกันเช่น จำนวนโรงพยาบาลที่อยู่ในเครือข่าย สิทธิในการรักษาพยาบาลแต่ละประเภท เป็นต้น

5.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา

มาตรการการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรด้านเวลาของสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างกันในแต่ละรัฐ เนื่องจากรูปแบบการปกครองที่เน้นการดูแลด้านความมั่นคงจากส่วนกลางเท่านั้น เป็นผลทำให้แต่ละรัฐสามารถกำหนดนโยบายด้านสวัสดิการอื่นๆ ได้เอง อย่างไรก็ตามมาตรการทั้งด้านเวลาทำงานและเวลาสำหรับลาพักแก่สตรีมีครรภ์ที่เป็นลูกจ้างถูกกำหนดจากพระราชบัญญัติจากส่วนกลางโดยที่ชื่อ Pregnancy Discrimination Act ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่กล่าวถึงสิทธิของผู้ที่เป็นลูกจ้างสตรีที่มีครรภ์จะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม อย่างเช่น การปรับเปลี่ยนงานหรือจำนวนชั่วโมงทำงานให้เหมาะสมหากอยู่ในช่วงเวลาตั้งครรภ์ การได้รับสิทธิลาคลอดโดยได้รับค่าจ้าง เป็นต้น ส่วนในรายละเอียดปลีกย่อยของแต่ละรัฐจะมีความแตกต่างกันเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการดำรงชีพของประชาชนในพื้นที่²⁶

²⁶ อ้างจาก <http://www.paidfamilyleave.org>

ตาราง 5-8: ประเภทโปรแกรมรักษาพยาบาลและอัตราค่าใช้บริการประกันสุขภาพทหาร

ประเภทของการบริการ	TRICARE Prime	TRICARE Extra	TRICARE Standard
Choice of civilian doctors,hospitals, clinics Annual enrollment fees	Must choose from government approved network	Can choose from government approved network for lower cost	Unlimited
All active duty	None		
Retirees	Individual: \$230 Family: \$460	None	None
Annual outpatient deductibles			
E-4 and below	None	Individual: \$50 Family: \$100	Individual: \$50 Family: \$100
All other active duty	None	Individual: \$150 Family: \$300	Individual: \$150 Family: \$300
Retirees	None	Individual: \$150 Family: \$300	Individual: \$150 Family: \$300
Catastrophic cap			
All active duty	\$1,000		
Retirees	\$3,000	\$7,500	\$7,500
Copayments for visit to civilian doctor			
E-4 and below	\$6	15 percent	20 percent
All other active duty	\$12	15 percent	20 percent
Retirees	\$12	20 percent	25 percent
Prescription drugs (retail network)			
All active duty	\$5	15 percent	20 percent
Retirees	\$9	20 percent	25 percent
Mail order pharmacy			
All active duty	\$4 for up to a 90-day supply		
Retirees	\$8 for up to a 90-day supply		
Copayments at civilian hospitals for inpatient care			
All active duty	\$11 per day (\$25 minimum per stay); \$20 per day for mental health	\$10.85 per day (\$25 minimum per stay); \$20 per day for mental health	\$10.85 per day (\$25 minimum per stay); \$20 per day for mental health
Retirees	\$11 per day (\$25 minimum per stay); \$20 per day for mental health	Less of \$250 per day or 25 percent of hospital charges, plus 20 percent of professional fees; for mental health, 20 percent of all charges	Less of \$390 per day or 25 percent of hospital charges, plus 25 percent of professional fees; for mental health, 25 percent of all charges
Ambulance service	\$10	15 percent	20 percent
E-4 and below	\$15	15 percent	20 percent
All other active duty	\$20	15 percent	20 percent
Outpatient surgery	\$25	\$25	\$25
All active duty	\$25	20 percent	25 percent
Preventive services	\$0	Not covered	Not covered
Medical equipment patient takes home			
E-4 and below	10 percent	15 percent	20 percent
All other active duty	15 percent	15 percent	20 percent
Retirees	20 percent	20 percent	20 percent

ที่มา :Adapted from TRICARE Manual for Basic and Advance Course, May 13, 2000

บทที่ 6

มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศอื่น ๆ

นอกจากประเทศอังกฤษแล้ว หลายประเทศในทวีปยุโรปประสบปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น อิตาลี เยอรมนี สวีเดน ฝรั่งเศส เป็นต้น เนื้อหาของบทนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในบางประเทศในทวีปยุโรปโดยสังเขป²⁷

6.1 มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นอีกประเทศหนึ่งในแถบยุโรปตะวันตกที่มีอัตราการเกิดของประชากรอยู่ในระดับต่ำ ขณะที่รัฐบาลได้พยายามหามาตรการต่างๆ มาสนับสนุนไม่ว่าจะเป็น สวัสดิการทางด้านการช่วยเหลือหรือให้เงินอุดหนุน ตลอดจนมาตรการรักษาพยาบาลซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ใช้เพื่อช่วยพยุงอัตราการเกิดของประชากรไม่ให้ต่ำลงไปกว่านี้

6.1.1 มาตรการทางการคลัง

ในทางมาตรการทางการคลังของประเทศฝรั่งเศส มีการสนับสนุนครอบครัวในการเลี้ยงดูบุตร 2 ประเภทได้แก่ การจัดให้มีวิธีการคำนวณภาษีรายได้ของบุคคลให้เอื้อต่อครอบครัวที่มีบุตรมาก ซึ่งได้แก่ระบบการแบ่งรายได้ (Income Splitting System; *technique du quotient familial*) และการกำหนดให้มีเครดิตทางภาษี โดยกำหนดให้สามารถหักค่าใช้จ่ายการเลี้ยงดูบุตรได้²⁸

โดยปกติอัตราภาษีรายได้ของฝรั่งเศสจะเป็นอัตราก้าวหน้า เพื่อที่จะลดภาษีรายได้ของบุคคลของครอบครัวที่มีบุตรมากจึงกำหนดให้ครอบครัวสามารถคำนวณภาษีโดยนำรายได้ของครอบครัวมาหาร (split) ด้วยจำนวนสมาชิกของครอบครัว โดยตัวหารของครอบครัวที่ประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตรได้กำหนดไว้ดังนี้

- สามี ภรรยา ตัวหารเท่ากับ 2
- สามี ภรรยา บุตร 1 คน ตัวหารเท่ากับ 2.5
- สามี ภรรยา บุตร 2 คน ตัวหารเท่ากับ 3
- สามี ภรรยา บุตร 3 คน ตัวหารเท่ากับ 4 (ตั้งแต่บุตรคนที่ 3 เป็นต้นไป ตัวหารเพิ่มทีละ 1)

²⁷ รายละเอียดส่วนใหญ่ในบทนี้อ้างอิงจาก Social Security Association (<http://www.ssa.gov>) และ <http://www.childpolicyintl.org>

²⁸ อ้างจาก <http://www.ambafrance-us.org/intheus/tax/fit.asp>

เมื่อใช้วิธีการดังกล่าวคำนวณฐานภาษีของครอบครัวแล้ว ก็ค่อยนำไปคำนวณภาระภาษีจากอัตราภาษีที่กำหนดไว้ แล้วค่อยนำภาษีนั้นไปคูณกับจำนวนสมาชิกในครอบครัวอีกครั้งเพื่อประเมินภาระภาษีที่ต้องจ่ายจริง การที่ครอบครัวนั้นมีโอกาสได้ split รายได้ก่อนคำนวณภาษีนั้นทำให้ครอบครัวนั้นไม่ต้องถูกประเมินภาษีที่อัตราภาษีหน่วยสุดท้าย (Marginal Tax Rate) ที่สูง จึงสามารถลดภาระภาษีของครอบครัวได้ตามจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น

นอกจากวิธีการคำนวณภาษีแล้ว ยังกำหนดให้มีเครดิตทางภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการเลี้ยงดูบุตร²⁹ โดยมีข้อกำหนดว่า กรณีที่ครอบครัวต้องเสียค่าใช้จ่ายฝากเลี้ยงดูบุตรอายุไม่เกิน 6 ปีนั้น 25% ของค่าใช้จ่ายนั้นสามารถนำมาคิดเป็นเครดิตทางภาษีได้แต่ต้องไม่เกิน 2,300 ยูโรต่อคนต่อปี และหากเครดิตทางภาษีนี้นั้นมากกว่าภาระภาษีที่ต้องชำระก็สามารถเรียกส่วนต่างคืนจากรัฐบาลได้อีกด้วย

6.1.2 มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม

นอกเหนือจากมาตรการด้านภาษีอากรแล้ว รัฐบาลฝรั่งเศสยังให้การช่วยเหลือครอบครัวผ่านมาตรการคุ้มครองทางสังคมอีกด้วย ซึ่งนอกจากมีการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรในรูปตัวเงินประเภทต่างๆ แล้ว ยังมีการให้การช่วยเหลือแก่บุตรในด้านค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลภายใต้ระบบประกันสุขภาพอีกด้วย

Family Allowances

Family Allowances เป็นสวัสดิการจากรัฐที่จัดสรรให้กับครอบครัวที่มีบุตรตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยที่บุตรคนแรกจะไม่ได้รับสวัสดิการนี้ และรายได้ในแต่ละครัวเรือนต่ำกว่าร้อยละ 55 ของค่าจ้างขั้นต่ำที่ประกาศใช้ โดยที่เงินสวัสดิการที่รัฐช่วยเหลือนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนบุตรในครอบครัว โดยบุตรจะต้องมีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ สำหรับครัวเรือนที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนจะได้รับเงินช่วยเหลือ 113.15 ยูโรต่อเดือน ครัวเรือนที่มีบุตร 3 คน จะได้รับเงิน 258.12 ยูโรต่อเดือน ครัวเรือนที่มีบุตร 4 คน จะได้รับเงิน 403.09 ยูโรต่อเดือน และจะเพิ่มขึ้นทุก 144.97 ยูโรต่อเดือนหากครอบครัวนั้นมีเด็กเพิ่มขึ้นหนึ่งคนเป็นอัตราส่วนคงที่ และหากบุตรอายุเกิน 11 ปีเงินช่วยเหลือจะเพิ่มขึ้นเนื่องจากความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้น โดยจะเพิ่มขึ้นอีก 31.82 ยูโร และหากอายุเกิน 16 ปีขึ้นไปจะได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมอีก 56.57 ยูโร

Young Child Benefits

Young Child Benefits เป็นสวัสดิการด้านการเงินที่ถูกออกแบบเพื่อช่วยเหลือครอบครัวตามลักษณะของแต่ละครอบครัวที่มีความเดือดร้อนแตกต่างกัน ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ Birth Grant หรือ Childbirth Allowance, Base Allowance, Income Supplement for Reduced Work และ

²⁹ อ้างจาก http://www.mof.go.jp/kankou/hyou/g636/636_a.pdf

Supplement for Child Care

Birth Grant หรือ Childbirth Allowance เป็นการช่วยเหลือผู้มีสิทธิทุกคนที่คลอดบุตรจะได้รับเงินคนละ 808 ยูโร ในช่วงเวลาตั้งครรภ์เดือนที่เจ็ด หลังจากนั้นจะได้รับเงินช่วยเหลือ 159 ยูโรทุกเดือนจนกระทั่งบุตรอายุครบ 3 ขวบ โดยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับครอบครัวที่จะได้รับสวัสดิการนี้ว่าจะต้องเป็นครอบครัวที่มีรายได้ไม่เกินที่รัฐบาลกำหนด(ในปี 2004 กำหนดรายได้ไว้ที่ 4,575 ยูโรต่อเดือน) หากเกินกว่านี้จะมีได้รับเงินช่วยเหลือ

Base Allowance เพื่อเป็นการช่วยเหลือครอบครัวยากจนที่กำลังจะมีบุตรซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเงินและเพื่อลดความเดือดร้อนของครอบครัวจากค่าใช้จ่ายต่างๆ รัฐบาลฝรั่งเศสจึงได้กำหนดให้มีเงินช่วยเหลือให้สำหรับครอบครัวที่มีบุตรมากกว่าหนึ่งคน ซึ่งอัตราการจ่ายเงินจะแบ่งออกเป็นกรณีทั้งนี้ขึ้นกับจำนวนบุตร โดยหากมีบุตรสองคน จะได้รับเงิน 111 ยูโรต่อเดือน และหากมีบุตรสามคน 260 ยูโรต่อเดือน ตามลำดับและจะเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้น

Income Supplement for Reduced Work เป็นสวัสดิการเงินอุดหนุนช่วยเหลือจากรัฐบาลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มารดาผู้ที่เป็นลูกจ้างสามารถออกจากงานเพื่อเลี้ยงบุตรด้วยตนเองซึ่งรัฐบาลเชื่อว่าน่าจะมีประโยชน์และสำคัญต่อพัฒนาการของบุตรในช่วงแรกเกิด โดยกำหนดไว้เฉพาะสำหรับครอบครัวที่มีเด็กอายุระหว่างแรกเกิดจนถึง 3 ขวบ ยกเว้นเฉพาะบุตรคนแรกที่จะได้รับเงินช่วยเหลือนี้เพียงหกเดือนแรกภายใต้เงื่อนไขที่ว่าผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ที่ทำงานมาไม่น้อยกว่า 2 ปีในระหว่าง 4 ปีก่อนที่จะให้กำเนิดบุตรจึงจะมีสิทธิที่จะได้รับสวัสดิการนี้ซึ่งจะได้รับเงินจำนวน 493 ยูโรต่อเดือน สำหรับครอบครัวที่มารดาทำงานพิเศษเพื่อเป็นรายได้เงินที่ได้รับนี้จะถูกตัดลดตามส่วนที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนดซึ่งจะได้รับเพียงร้อยละ 50-80 ของจำนวนเงินที่จ่ายจริงทั้งหมดโดยขึ้นอยู่กับลักษณะงานพิเศษที่ประกอบอาชีพ

Supplement for Child Care เป็นสวัสดิการที่ผู้มีสิทธิจะได้รับเงินช่วยเหลือในการจัดหาและจ้างพี่เลี้ยงเด็กมาช่วยดูแลบุตรของตนระหว่างที่ต้องไปทำงาน โดยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้สิทธินี้คือสำหรับครอบครัวที่มีบุตรตั้งแต่ 2 ขวบขึ้นไปแต่ไม่เกิน 6 ขวบ แต่ทั้งนี้ยังขึ้นกับกฎระเบียบอื่นๆ ที่อยู่ในข้อกำหนดของกองทุนด้วยซึ่งจะต้องพิจารณาถึงรายได้ของครอบครัวเทียบกับรายได้ขั้นต่ำตามเกณฑ์มาตรฐาน หากรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 2.1 เท่าจะได้รับเงิน 350 ยูโรต่อเดือน หากรายได้ครอบครัวอยู่ระหว่าง 2.1 ถึง 4.5 เท่า จะได้รับเงินช่วยเหลือนี้ 250 ยูโรต่อเดือน และหากมากกว่า 4.5 เท่าก็จะได้รับเงินช่วยเหลือเพียง 150 ยูโรต่อเดือน

Special Education Allowance

Special Education Allowance เป็นการช่วยเหลือกรณีมีการให้กำเนิดบุตรที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือพิการภายใต้กฎเกณฑ์ที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนด บุตรที่พิการจะได้รับความช่วยเหลือทางด้านการศึกษาจนกระทั่งอายุไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์ เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายเนื่องจากการศึกษาพิเศษนี้ ค่าใช้จ่ายที่สูงมาก

Single Parent Allowance

รัฐบาลฝรั่งเศสได้ให้ความช่วยเหลือโดยการรับประกันรายได้ขั้นต่ำให้กับ single parent หรือผู้ปกครองที่ต้องเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพัง (โดยต้องมีบุตรตั้งแต่ 1 คนหรืออยู่ในระหว่างตั้งครรภ์)

นอกเหนือไปจากการช่วยเหลือข้างต้นนั้น ยังมีการช่วยเหลือทางการเงินเมื่อมารดาลาหยุดเพื่อคลอดบุตร หรือลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตร ในรูปแบบของ Maternity Benefits หรือ Parental Leave Allowance ดังที่จะได้กล่าวต่อไปอีกด้วย

สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล

ประเทศฝรั่งเศสเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีระบบประกันสุขภาพโดยรัฐซึ่งครอบคลุมประชากรทั่วทั้งประเทศซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนมกราคม 2000 โดยการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถมีระบบการจัดการทางด้านสาธารณสุขได้ด้วยตัวเอง ประชาชนชาวฝรั่งเศสทุกคนที่เป็นลูกจ้างจะต้องจ่ายค่าประกันตนให้กับ National Health Insurance เพื่อที่จะได้รับสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลซึ่งรวมถึงครอบครัว(ภรรยาและบุตร)ที่ไม่ได้ทำงานด้วย อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้ออกโครงการ Couverture Maladie Universelle หรือ CMU เพื่อเป็นการช่วยเหลือครอบครัวที่มีรายได้น้อย (ต่ำกว่า 6,609 ยูโรต่อปี) ภายใต้การให้บริการด้านการตรวจสุขภาพและวัคซีนที่จำเป็นกับเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งมีอายุครบ 6 ขวบ

6.1.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา

มาตรการสนับสนุนครอบครัวด้านเวลาเป็นอีกเสาหลักหนึ่งที่สำคัญของประเทศฝรั่งเศส ในการสนับสนุนครอบครัวที่มีบุตร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Maternity Leave เป็นนโยบายที่ช่วยเหลือประชาชนผู้ที่อยู่ในฐานะลูกจ้างที่กำลังจะมีบุตรให้สามารถลางานในช่วงเวลาตั้งครรภ์และได้รับค่าจ้าง จำนวนวันที่มีผู้มีสิทธิสามารถลาหยุดได้ขึ้นอยู่กับจำนวนบุตร กล่าวคือหากการตั้งครรภ์เป็นการให้กำเนิดบุตรคนแรกหรือคนที่สอง จะได้รับสิทธิในการลาหยุดโดยแบ่งออกเป็น ช่วงก่อนคลอดและหลังคลอดบุตรสามารถลาหยุดได้ 8 สัปดาห์และ 18 สัปดาห์ตามลำดับและตั้งแต่บุตรคนที่สามขึ้นไปจะได้รับสิทธิในการลาคลอดเพิ่มขึ้น โดยช่วงก่อนคลอดและหลังคลอดบุตรสามารถลาหยุดงานได้ 12 สัปดาห์และ 22 สัปดาห์ ตามลำดับ ในระหว่างช่วงการลาเพื่อคลอดบุตรนั้น ลูกจ้างจะได้รับการคุ้มครองหน้าที่การงานตามกฎหมายซึ่งรวมถึงกรณีมีข้อพิพาทกับนายจ้าง ระหว่างการลาคลอดและหลังคลอดบุตร ระหว่างการลานั้น ผู้ลาจะได้รับ Maternity Benefits ด้วย ซึ่งแบ่งเป็นช่วงก่อนคลอดและหลังคลอดบุตร 6 สัปดาห์และ 10 สัปดาห์ ตามลำดับ

Paternity Leave ในประเทศพัฒนาแล้วหลายๆ ประเทศได้เห็นความสำคัญของบิดาที่ควรจะได้รับสิทธิให้สามารถลาหยุดงานเพื่อไปเลี้ยงดูบุตรได้ ฝรั่งเศสได้แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการลาหยุด Paternity Leave ในเดือนมกราคม 2002 โดยระบุให้ผู้เป็นพ่อที่มีบุตรแรกเกิดมีสิทธิที่จะลาหยุดเพื่อที่จะไปดูแลเลี้ยงดูบุตรของตนได้ โดยขยายเพิ่มช่วงเวลาให้มากขึ้น จากเดิม 3 วัน เป็น 14 วันต่อปี อย่างไรก็ตาม

เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการมีบุตรหากในกรณีนี้ครอบครัวใดมีบุตรตั้งแต่คนที่สามเป็นต้นไป ผู้เป็นพ่อจะได้รับสิทธิการลาหยุดเพื่อที่จะไปดูแลเลี้ยงดูบุตรได้เพิ่มขึ้นถึง 21 วันต่อปี

Parental Leave นี้ออกเป็นกฎหมายเป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 เป็นนโยบายที่รัฐบาลฝรั่งเศส กำหนดให้ประชากรในวัยทำงานสามารถลาเพื่อเลี้ยงดูบุตรได้หลังคลอดบุตรนอกเหนือจาก Maternity Leave ที่มีอยู่แล้ว ในปี ค.ศ.1996 ขอบเขตของสิทธิการลาหยุดได้ขยายครอบคลุมไปถึงกรณีครอบครัวที่มี บุตรบุญธรรมด้วย ภายใต้ข้อกำหนดเกี่ยวกับผู้มีสิทธิระบุว่าลูกจ้างที่จะได้รับสิทธินี้ต้องทำงานกับนายจ้าง อย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป อย่างไรก็ตามการลาเพื่อเลี้ยงดูบุตรสำหรับลูกจ้างจะไม่ได้รับเงินชดเชยหากเป็นบุตร คนแรกแต่จะได้รับเงินชดเชยหากว่าเป็นมีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หากลูกจ้างคนใดที่มีบุตรและต้องการใช้ สิทธินี้จำเป็นอย่างยี่งที่จะต้องแจ้งให้นายจ้างทราบล่วงหน้าก่อนเป็นระยะเวลาหนึ่งเดือน ระหว่างการลา นั้น จะได้รับเงินชดเชยหรือ Parental Leave Allowance ด้วย

Adoption Leave หากคู่สามีภรรยาในครอบครัวใดยินดีที่จะรับเลี้ยงบุตรบุญธรรม รัฐบาลฝรั่งเศส ได้กำหนดให้ครอบครัวนั้นมีสิทธิในการลาหยุดได้เพื่อเป็นการช่วยเหลือและเลี้ยงดูเป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์นับตั้งแต่ที่ได้รับบุตรแรกเข้าเพื่อเลี้ยงดู หากรับเลี้ยงบุตรบุญธรรมมากกว่าหนึ่งคนจะได้รับสิทธิใน การลาหยุดได้เพิ่มขึ้น 22 สัปดาห์ ซึ่งสิทธิในการได้รับการคุ้มครองภาวะการทำงานและเงินเดือนจะ เหมือนกับกรณี Maternity Leave ทุกประการ

Sick Child Leave เป็นนโยบายที่มีไว้เพื่อให้บุคคลวัยทำงานที่เป็นลูกจ้างและมีบุตรสามารถจะลา หยุดเพื่อไปเลี้ยงดูบุตรในกรณีมีบุตร(ที่อายุต่ำกว่า 16 ปีบริบูรณ์) เจ็บป่วยซึ่งสามารถได้รับเงินเดือนเต็ม จำนวน โดยกำหนดให้ลางานได้ไม่เกิน 5 วันต่อปี นอกจากนี้ในปัจจุบันรัฐบาลได้ขยายขอบเขตเพิ่มเติมใน กรณีที่บุตรมีภาวะเจ็บป่วยที่รุนแรง ซึ่งผู้ปกครองสามารถที่จะได้รับการคุ้มครองภาวะการทำงานและได้รับ เงินเดือนตลอดจนระยะเวลาการลาหยุดเป็นเวลา 4 เดือน

Early Childhood Education and Care ในระบบของสถานอนุบาลเด็กในโครงการ ECEC จะแบ่ง ออกเป็นสองกลุ่มเป้าหมายด้วยกันคือ กลุ่มแรกสำหรับเด็กอายุระหว่าง 2-6 ขวบ ซึ่งมีชื่อเรียกว่า Ecole Maternelle และกลุ่มที่สองสำหรับเด็กอ่อนในช่วงอายุระหว่าง 3 เดือนถึง 2 ขวบที่เรียกว่า Creches โดยมี จุดประสงค์เพื่อแบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูบุตรให้กับครอบครัวที่บิดามารดาจำเป็นที่จะต้องทำงาน รัฐบาลจะ ช่วยเหลือกับครอบครัวโดยการออกค่าใช้จ่ายให้ส่วนหนึ่ง ในส่วนที่เหลือเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะต้อง รับผิดชอบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการ

6.2 มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ ในปี 2003 ระดับของภาวะเจริญพันธุ์รวมลดลงไปอยู่ที่ระดับ 1.4 ทั้งที่เมื่อ 10 กว่าปีก่อนหน้านั้นอยู่ประมาณ 2.4 (อ้าง จากตาราง 0-2 ในบทนำ) อย่างไรก็ตามแตกต่างจากประเทศที่กล่าวมาแล้ว เยอรมนีมีมาตรการสนับสนุนการ

เลี้ยงดูบุตรทั้งมาตรการด้านการคลัง การคุ้มครองทางสังคม และมาตรการสนับสนุนด้านเวลา

6.2.1 มาตรการทางการคลัง

มาตรการทางการคลังเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรที่สำคัญของเยอรมนี ได้แก่ การกำหนดให้มีค่าลดหย่อนสำหรับครอบครัวที่มีบุตร โดยมีการกำหนดค่าลดหย่อนที่แตกต่างกันตามวิธีการยื่นเสียภาษีรายได้ของครอบครัวว่าเป็นการยื่นชำระภาษีแบบแยกหรือแบบรวม ดังนี้

1. กรณีแยกยื่นชำระ – 1,824 ยูโร (ต่อคน)
2. กรณีชำระภาษีรวม – 3,648 ยูโร (ต่อคน)

นอกจากยังมีค่าลดหย่อนสำหรับการเลี้ยงดูบุตรที่ให้เพิ่มกับครอบครัว ดังนี้

1. กรณีแยกยื่นชำระ – 1,080 ยูโร (ต่อคน)
2. กรณีชำระภาษีรวม – 2,160 ยูโร (ต่อคน)

6.2.2 มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม

เช่นเดียวกับฝรั่งเศส นอกเหนือจากมาตรการด้านภาษีอากรแล้ว รัฐบาลเยอรมนียังให้การช่วยเหลือครอบครัวผ่านมาตรการคุ้มครองทางสังคมประเภทต่างๆ และมีการให้การช่วยเหลือครอบครัวด้านค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลของบุตรอีกด้วย

Child Benefit

สวัสดิการนี้เป็นสวัสดิการจากรัฐที่ครอบคลุมประชากรทุกครอบครัวที่มีบุตรตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไป โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ประกันตน จะได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลผ่านกองทุน Family Fund เป็นจำนวน 154 ยูโรต่อคนต่อเดือนแต่หากมีบุตรตั้งแต่คนที่สี่เป็นต้นไปจะได้รับเงินสนับสนุนเพิ่มขึ้นเป็น 179 ยูโรต่อคนต่อเดือน โดยเงินที่จ่ายให้นี้จะจ่ายต่อเนื่องจนกระทั่งเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ยกเว้นบางกรณีที่มีสิทธิสามารถขยายระยะเวลาในการได้รับเงินสวัสดิการนี้หากบุคคลนั้นไม่สามารถหางานทำได้สิทธินี้จะสามารถขอรับได้จนกระทั่งอายุ 21 ปี หรือหากยังคงอยู่ในสถานศึกษาจะมีสิทธิได้รับเงินสวัสดิการนี้จนถึงอายุ 27 ปี

Supplementary Child Benefit

Supplementary Child Benefit เป็นสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมด้านการเงินเพื่อแบ่งเบาภาระและช่วยเหลือครอบครัวที่ต้องซื้อที่อยู่อาศัยและมีบุตรที่อายุระหว่างแรกเกิดจนถึง 8 ขวบในความดูแล โดยผู้ที่ยื่นขอรับสิทธิประโยชน์ที่ผ่านการพิจารณาจะได้รับเงินจำนวน 767 ยูโรต่อปีต่อบุตรหนึ่งคน

Child Raising Allowance

Child Raising Allowance หรือที่เรียกว่า *Erziehungsgeld* เป็นสวัสดิการที่คล้ายคลึงกับ

Income Supplement for Reduced Work ของฝรั่งเศส โดยการให้พ่อหรือแม่ที่ต้องการออกจากงานหรือลดเวลาทำงานเพื่อเลี้ยงดูบุตรในช่วงระยะเวลา 24 เดือนแรกของการให้กำเนิดบุตร โดยเงื่อนไขของการรับสิทธิประโยชน์นี้สำหรับผู้ที่เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองและทำงานไม่เกิน 30 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งผู้ปกครองจะได้รับเงินเป็นจำนวนไม่เกิน 307 ยูโรต่อเดือนยกเว้นกรณีครบรอบวันเกิดปีแรกของทารกซึ่งจะได้รับเงินเป็นจำนวน 460 ยูโร และในระหว่าง 6 เดือนแรกของการให้กำเนิดบุตรผู้ขอรับสิทธิจะต้องคงอยู่ในสถานภาพสมรสและมีรายได้ไม่เกิน 30,000 ยูโรต่อปี

สวัสดิการทางด้านการรักษาพยาบาล

ระบบประกันสุขภาพในประเทศเยอรมันนี้เป็นระบบแบบคู่ขนานคือ มีการดำเนินการและจัดการโดยรัฐและเอกชน โดยประชาชนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกันตามกฎหมายซึ่งบังคับให้นายจ้างและลูกจ้างจ่ายเงินสหทบส่วนกัน โดยนายจ้างและลูกจ้างต้องจ่ายเงินสหทบร้อยละ 7 ของรายได้(ยกเว้นกรณีกรณีลูกจ้างมีรายได้ต่ำกว่า 400 ยูโรต่อเดือน นายจ้างจะต้องจ่ายเงินสหทบเป็นร้อยละ 11 ของอัตราเงินเดือนลูกจ้าง) โดยผู้มีรายได้ต่ำกว่า 400 ยูโรต่อเดือนจะได้รับการยกเว้นการจ่ายเงินสหทบ ซึ่งให้ความคุ้มครองในด้านการประกันสุขภาพรวมถึงคู่สมรสและบุตรด้วย ขณะที่ประชาชนบางส่วนคิดเป็นประมาณร้อยละ 9 ซึ่งประกันสุขภาพจากเองจากเอกชน โดยส่วนที่เหลือจะเป็นระบบประกันสุขภาพจากรัฐที่มอบให้กับลูกจ้างรัฐเพื่อเป็นสวัสดิการโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามแม้ว่าค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจะใช้วิธี Co-Payment ซึ่งผู้เข้ารับรักษาพยาบาลจะต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่ง แต่กรณีที่ผู้ที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี จะได้รับการยกเว้นในการจ่ายค่ารักษาพยาบาล (การยกเว้นการจ่ายค่ารักษาพยาบาลไม่รวมกรณีทันตกรรมบางประเภทและค่าเดินทางเพื่อการนำส่งโรงพยาบาล)

6.2.3 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา

Maternity Leave

สิทธิในการลาหยุดเพื่อครรภ์บุตรของสตรีเยอรมันภายใต้การคุ้มครองภาวะการมีงานทำตามกฎหมายระบุไว้ว่าสามารถลาหยุดได้ 14 สัปดาห์โดยแบ่งออกเป็นก่อนคลอดบุตร 6 สัปดาห์และหลังคลอดบุตร 8 สัปดาห์ ระหว่างการลานั้นกองทุนประกันสุขภาพจะจ่ายเงินให้กับสตรีมีครรภ์ที่เป็นผู้ประกันสุขภาพ โดยแบ่งออกเป็นสองช่วงเวลาคือ ช่วงก่อนคลอดบุตรและหลังคลอดบุตรซึ่งจะได้รับเงินชดเชยรายได้เต็มจำนวนในช่วงระหว่างลาหยุด เป็นจำนวนเต็มของรายได้ที่สูญเสียไป (แต่กองทุนจะจ่ายเงินให้ไม่เกิน 12.78 ยูโรต่อคนต่อวันเท่านั้นหากเกินกว่านั้นบริษัทที่ผู้ประกันตนสังกัดอยู่จะต้องเป็นผู้จ่าย)

Parental Leave

Parental Leave หรือในภาษาเยอรมันเรียกว่า *Elternzeit* เป็นนโยบายที่ปรับปรุงมาจาก Child Raising Leave ที่ถูกยกเลิกไปโดยทั้งบิดาและมารดาของบุตรที่เกิดมาสามารถลาหยุดได้พร้อมกันสูงสุด

ไม่เกินสามปีต่อบุตรที่ให้นกำเนิด 1 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของครอบครัวและต้องได้รับความยินยอมจากนายจ้าง โดยการลาหยุด Parental Leave สามารถให้สิทธิแก่ครอบครัวที่มีบุตรได้หลังจากที่ลาหยุด Maternity Leave ครบตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้หรือ 8 สัปดาห์หรืออาจใช้สิทธิภายหลังในช่วงที่บุตรมีอายุระหว่าง 3-8 ขวบ ก็ได้

6.3 มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในสวีเดน

สวีเดนจัดเป็นประเทศที่มีรูปแบบของรัฐสวัสดิการ สามีภรรยาส่วนใหญ่จะทำงานทั้งคู่ ดังนั้นการช่วยเหลือครอบครัวส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การสนับสนุนให้ครอบครัวที่มีบุตรยังสามารถทำงานได้ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นไปที่ความครอบคลุมอย่างทั่วถึง และสิทธิส่วนบุคคล รวมถึงความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงอีกด้วย รูปแบบของการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรของสวีเดนจะไม่มีการใช้มาตรการทางการคลังอย่างการจัดให้มีค่าลดหย่อนทางภาษี เครดิตภาษี³⁰ แต่การสนับสนุนนั้นจะอยู่ในรูปของนโยบายครอบครัว (Family Policy)³¹ ที่ให้การช่วยเหลือก่อนและหลังคลอดบุตร การสนับสนุนขณะเลี้ยงดูบุตรทั้งในรูปแบบตัวเงิน บริการรับเลี้ยงเด็ก และการสนับสนุนด้านเวลา

6.3.1 มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม

มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคมของสวีเดน มีทั้งการช่วยเหลือในรูปแบบตัวเงินแก่ผู้ให้กำเนิดบุตรเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่จำเป็น โดยทั่วไปอาจแบ่งออกเป็นสองส่วนด้วยกันคือการช่วยเหลือช่วงระหว่างตั้งครรภ์ และช่วงระหว่างหลังให้นกำเนิดบุตร นอกจากนี้ยังมีการให้ความช่วยเหลือครอบครัวด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลด้วยเช่นกัน

ช่วงระหว่างตั้งครรภ์รัฐบาลสวีเดนได้ออกนโยบาย Pregnancy Cash Benefit ซึ่งเป็นนโยบายที่คุ้มครองและช่วยเหลือบรรดาลูกจ้างที่ตั้งครรภ์ที่อาจต้องสูญเสียรายได้จากการลาหยุด Maternity Leave โดยลูกจ้างจะได้รับเงินชดเชยร้อยละ 80 ภายใต้การกำหนดกฎเกณฑ์ว่าลูกจ้างจะได้รับเงินช่วยเหลือนี้ ในส่วนของนโยบายที่ช่วยเหลือในช่วงหลังการให้นกำเนิดบุตรจะมีรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ซึ่งได้แก่ Parent's Cash Benefit for Childbirth เป็นความช่วยเหลือทางการเงินของรัฐบาลสวีเดนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครอบครัวที่ให้นกำเนิดมีบุตรสามารถใช้เวลาในการเลี้ยงดูบุตรหรือสามารถหยุดงานเพื่อไปเลี้ยงดูบุตรได้โดยที่ได้รับเงินเดือนจากการอุดหนุนของรัฐในอัตราร้อยละ 80 ของรายได้ตลอดช่วงระยะเวลาการลาหยุด (โดยจะได้รับสิทธิประโยชน์ขั้นต่ำ 180 โครเนอร์ต่อวันและไม่เกิน 646 โครเนอร์ ต่อวัน) และได้รับ 60 โครเนอร์ ต่อวันในส่วนที่ลาเกินจากนั้นโดยที่จะต้องไม่เกิน 90 วัน อีกมาตรการหนึ่งที่เรียกว่า Temporary Parent's Cash Benefit เป็นมาตรการเสริมที่ให้สิทธิกับบิดามารดาใน

³⁰ อ้างจาก "Swedish Taxes" จัดทำโดย Ministry of Finance ดาวน์โหลดได้จาก <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/03/02/15/9b7fb3f1.pdf>

³¹ อ้างจาก Fact Sheet เรื่อง "Swedish Family Policy" (No.11, April 2005) โดย Ministry of Health and Social Affairs.

การลาหยุดงานเช่นกัน แต่มีเงื่อนไขในกรณีที่บุตรเจ็บป่วยและจำเป็นต้องได้รับการดูแลจากบิดามารดาซึ่งก็จะได้รับเงินอุดหนุนคิดเป็นร้อยละ 80 ของรายได้ เช่นเดียวกับกับในกรณีของ Parent's Cash Benefit ภายใต้วงเงินไม่เกิน 294,700 โครเนอร์ต่อปี โดยมีขอบเขตว่าบุตรของคู่สมรสนั้นจะต้องมีอายุไม่เกิน 12 ปี บริบูรณ์ ยกเว้นบางกรณีเช่น บุตรพิการ เป็นต้น

นอกเหนือจากการช่วยเหลือด้านการเงินจากการชดเชยวันลาหยุดเพื่อดูแลบุตรแล้ว ยังมีเงินสนับสนุนอีกส่วนหนึ่งที่เรียกว่า Family Allowances เป็นเงินที่รัฐบาลสวีเดนมอบให้กับครอบครัวที่ให้น้ำเงินบุตร เพื่อเป็นการช่วยเหลือและแบ่งเบาค่าใช้จ่าย โดย Family Allowances แบ่งออกเป็นสองแบบคือ Child Allowance และ Maintenance Support ในส่วนของ Child Allowance สวัสดิการนี้ ให้ความครอบคลุมสำหรับประชาชนทุกคนที่มีบุตรตั้งแต่ 1 คน เป็นจำนวนเงิน 950 โครเนอร์ทุกเดือน หากครอบครัวในมีจำนวนบุตรมากก็จะได้รับเงินอุดหนุนนี้เพิ่มมากขึ้น โดยระยะเวลาในการรับสิทธินี้รัฐจะจ่ายเงินให้กับทุกครอบครัวตั้งแต่ให้น้ำเงินบุตรจนกระทั่งบุตรอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ (ยกเว้นบางกรณี เช่นกรณีเป็นนักศึกษาจะได้รับเงินอุดหนุนนี้จนกระทั่งอายุไม่เกิน 23 ปีบริบูรณ์) และยังคงพักอาศัยถาวรกับผู้ปกครอง (อาจจะบิดาและมารดาหรือคนใดคนหนึ่ง) ส่วนทางด้าน Maintenance Support จะเป็นการช่วยเหลือสำหรับบุตรที่อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์และบิดามารดาหย่าร้างกัน ภายใต้อาการดูแลของรัฐที่จะช่วยเหลือทางด้านรายได้หากบิดาหรือมารดาที่หย่าร้างกันไม่สามารถจ่ายค่าเลี้ยงดูบุตรได้เพียงพอซึ่งในกรณีเป็นการช่วยเหลือประเภท Full Maintenance Support บุตรจะได้รับเงินจำนวน 1,173 โครเนอร์ต่อเดือน และจะลดลงหากว่าบุตรสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้บางส่วนขึ้นอยู่กับสภาพการมีงานทำและอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีนโยบายที่ช่วยเหลือเฉพาะในกรณีที่มียุติหรือมารดาคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต ความช่วยเหลือนี้มีชื่อว่า Survivor 's Pension ซึ่งเป็นความช่วยเหลือผู้ที่เป็นหม้ายโดยเป็นการจ่ายเงินช่วยเหลือเป็นระยะเวลา 10 เดือน และจะขยายออกไปอีกเป็นเวลา 10 เดือนหากว่าผู้นั้นมีบุตรที่อายุต่ำกว่า 18 ปี แต่หากผู้นั้นมีบุตรที่อายุต่ำกว่าอายุ 12 ปี รัฐบาลจะจ่ายเงินช่วยเหลือจนกระทั่งบุตรอายุครบ 12 ปี

นอกจากนี้รัฐบาลสวีเดนยังให้เงินช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย (Housing Allowance) แก่ครอบครัวที่มีบุตรด้วย การให้ความช่วยเหลือหรือไม่นั้นจะต้องผ่าน Mean-Tested เงินช่วยเหลือนั้นจะแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบคือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายที่อยู่อาศัย และอีกส่วนจะเกี่ยวข้องกับจำนวนบุตร โดยมีข้อกำหนดว่า จำนวนบุตร 1 คนจะได้รับ 600 โครเนอร์ต่อเดือน จำนวนบุตร 2 คน 900 โครเนอร์ต่อเดือน และหากจำนวนบุตร 3 คนขึ้นไป 1,200 โครเนอร์ต่อเดือน เงินช่วยเหลือสำหรับครอบครัวที่มีบุตรป่วยหรือพิการก็เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่รัฐบาลสวีเดนสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัว การช่วยเหลือนั้นเป็นการอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดูแล โดยแบ่งเป็นระดับตามอาการของบุตร (อุดหนุน 1 ใน 4 / 1 ใน 2 / 3 ใน 4 หรือเต็มจำนวน) แต่มีข้อกำหนดว่าจะต้องไม่เกิน 2.5 เท่าของค่าใช้จ่ายมาตรฐานซึ่งจะถูกกำหนดในแต่ละปี สำหรับปี 2005 เป็นจำนวนเงิน 39,400 โครเนอร์

สวัสดิการทางด้านการรักษาพยาบาล

ระบบประกันสุขภาพในประเทศสวีเดนเป็นระบบการจัดสรรทรัพยากรโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้

ประชาชนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการรักษาพยาบาล รัฐบาลจึงทำหน้าที่จัดสรรให้โดยการมอบภารกิจให้การปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้การสนับสนุนของงบประมาณรัฐ โดยรายได้หลักนอกเหนือจากงบประมาณของรัฐบาลที่ใช้เป็นค่าใช้จ่ายยังได้รับรายได้จากเงินประกันตนที่ประชาชนในวัยกำลังแรงงานจ่ายสมทบโดยขึ้นกับรายได้ของแต่ละบุคคลโดยมีเกณฑ์ในการจ่ายเงินสมทบคิดเป็นร้อยละ 11.81 และอีกส่วนหนึ่งมาจากนายจ้างภาคธุรกิจที่ต้องจ่ายสมทบจำนวนร้อยละ 11.08 ของบัญชีเงินเดือน ซึ่งถือว่าเป็นตัวเลขที่สูงมากเมื่อเทียบกับหลายๆประเทศที่กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ ภายใต้ระบบประกันสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับมาตรการส่งเสริมการเลี้ยงดูบุตรซึ่งพิจารณาในกรณีสำหรับเด็กและมารดาพบว่า เด็กที่อายุต่ำกว่า 20 ปีจะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมการตรวจรักษาซึ่งปกติจะเก็บอยู่ในอัตรา 100 โครเนอร์

6.3.2 มาตรการสนับสนุนด้านเวลา

นอกจากการสนับสนุนด้านตัวเงินแล้ว รัฐบาลสวีเดนยังให้การช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรด้านเวลาอีกด้วยโดยให้สิทธิทั้งสามีและภรรยาในการเลี้ยงดูบุตรอย่างเสมอภาคกัน ตัวอย่างได้แก่ **Maternity Leave** เป็นมาตรการที่ช่วยเหลือลูกจ้างในการลาหยุดเพื่อคลอดบุตร โดยสิทธินี้ได้รับรองตามกฎหมายในการได้รับเงินช่วยเหลือในช่วงระยะเวลาที่ลาหยุดเป็นระยะเวลา 14 สัปดาห์ โดยแบ่งออกเป็นก่อนคลอดบุตร 7 สัปดาห์ และหลังคลอดบุตรอีก 7 สัปดาห์ **Parental Leave** เป็นมาตรการที่ช่วยเหลือลูกจ้างหลังการคลอดบุตรโดยสามารถลาหยุดได้ต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 390 วันเพื่อที่จะเลี้ยงบุตรในช่วงเด็กแรกเกิดซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญมาก นอกจากนี้จำนวนวันการลาหยุดที่รวมจากบิดาและมารดาจะสามารถใช้รวมกันได้เป็น 480 วัน ซึ่งมีระยะเวลาการใช้สิทธิได้จนกระทั่งบุตรมีอายุ 8 ขวบโดยระหว่างระยะเวลานั้นหากบิดาหรือมารดาลาหยุดก็จะได้รับเงินชดเชยตามกฎหมายแต่กรณีลาเกินจากนี้จะไม่ได้รับเงินช่วยเหลือ นอกจากนี้ก็มี "Dad's Days" ซึ่งอนุญาตให้บิดาลาได้ 10 วันเมื่อครอบครัวให้กำเนิดบุตรคนใหม่

ส่วนที่ 2

การวิเคราะห์มาตรการสนับสนุน การเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย

บทที่ 7: การเปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร
ในประเทศไทยกับนานาประเทศ

บทที่ 8: ความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร
ในประเทศไทย

บทที่ 9: ผลกระทบของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร
ต่อการตัดสินใจมีบุตรของครัวเรือนไทย

บทที่ 7

การเปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร ในประเทศไทยกับนานาประเทศ

ส่วนที่ 1 ได้นำเสนอรายละเอียดของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ส่วนที่ 2 นี้จะนำมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยมาวิเคราะห์ในแง่มุมต่างๆ ในบทที่ 7 นี้จะพิจารณาสถานะของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับมาตรการในนานาประเทศ การเปรียบเทียบนี้จะพิจารณาทั้งในภาพรวม มาตรการทางด้านการศึกษา มาตรการทางด้านสุขภาพ การคุ้มครองทางสังคม และมาตรการสนับสนุนครอบครัวด้านเวลาตามลำดับ

ภาพรวมของมาตรการช่วยเหลือครอบครัวด้านการเลี้ยงดูบุตรของประเทศไทยและนานาประเทศ ในภาพรวมนั้นสรุปในตาราง 7-1 ไม่แตกต่างกับกรณีของนานาประเทศ ในกรณีของประเทศไทย รัฐบาลจัดให้มีมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรครบทั้ง 3 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางด้านการศึกษา มาตรการทางด้านสุขภาพ การคุ้มครองทางสังคม ซึ่งก็มีทั้งการช่วยเหลือผ่านการประกันสังคมอย่างที่ผู้ได้รับประโยชน์ต้องมีส่วนร่วมในการจ่ายเงินสมทบและการช่วยเหลือผ่านการสังคมสงเคราะห์แก่ครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษบางประการเท่านั้น และมาตรการสนับสนุนครอบครัวด้านเวลา

แต่ที่ว่า การสนับสนุนของไทยในปัจจุบันนั้น ยังไม่เป็นแบบครอบคลุมทั่วถึงทุกครอบครัวที่มีบุตร (universal) กล่าวคือการช่วยเหลือผ่านมาตรการทางการคลังนั้นใช้วิธีการจัดให้มีค่าลดหย่อนภาษีแบบ Income Deduction ซึ่งเลือกประโยชน์เฉพาะผู้มีรายได้สูงระดับหนึ่งเท่านั้น มาตรการด้านการคุ้มครองทางสังคมนั้น จะให้การช่วยเหลือผู้ที่มีสถานภาพการทำงานหรืออาชีพบางประเภท (ลูกจ้างเอกชนส่วนใหญ่ ครู โรงเรียนเอกชน ข้าราชการ และลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ) หรือเป็นครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษบางประการเท่านั้น ในประเด็นของความครอบคลุมนี้ บางประเทศที่มีระดับภาวะเจริญพันธุ์ต่ำอย่างอังกฤษหรือญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา มาตรการส่วนใหญ่ไม่ได้ครอบคลุมทุกครอบครัว แต่ประเทศต่างๆดังกล่าวจะเน้นไปที่การช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรที่ฐานะยากจนหรือครอบครัวที่มีความจำเป็น แต่ในประเทศในยุโรปภาคพื้นทวีป บางประเทศอย่างฝรั่งเศส เยอรมนี หรือสวีเดนจะมีมาตรการให้เงินอุดหนุนแก่ครอบครัวที่มีบุตรอย่างครอบคลุม

ตาราง 7-1: เปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรระหว่างประเทศ

รูปแบบ	ประเทศ	ไทย	สหรัฐอเมริกา	อังกฤษ	ฝรั่งเศส	เยอรมัน	สวีเดน	ญี่ปุ่น	สิงคโปร์
มาตรการทางการคลัง									
การกำหนดค่าลดหย่อนทางภาษีอากร		○	X	X	X	○	X	○	○
การให้เครดิตทางภาษี		X	○ จำกัดรายได้	○ จำกัดรายได้	○	X	X	X	X
มาตรการรูปแบบอื่นๆ		X	X	X	วิธีการ คำนวณภาษี	X	X	เพิ่มค่าลดหย่อน หากพิจารณา	เพิ่มค่าลดหย่อน มารดาทำงาน
มาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม									
เงินอุดหนุนสำหรับการมีบุตร		- แบบจ่ายเงินสมทบ - ประชาสงเคราะห์	TANF เป็นต้น รายละเอียด แต่ละรัฐต่างออก	- แบบจ่ายเงินสมทบ - ไม่จ่ายเงินสมทบ	○ Universal / ภรรยาเลี้ยงบุตรเอง	○ Universal / ภรรยาเลี้ยงบุตรเอง	○ universal	○	○
เงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อคลอดบุตร		○	มาตรการต่างๆ เป็น ของตนเองโดยไม่	○	○	○	○	○	○
เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร		X	ขึ้นกับส่วนกลาง	อยู่ในเครดิตภาษี	X	X	X	X	○
ความคุ้มครองทางด้านการศึกษาพยาบาล		○	○	○	○	○	○	○	○
มาตรการรูปแบบอื่นๆ		อุดหนุนการศึกษา (เฉพาะกลุ่ม)	-	Sure Start	เงินช่วยมารดาที่ ออกจากงานเพื่อ เลี้ยงดูบุตร	ค่าใช้จ่ายที่อยู่อาศัย	บุตรป่วย / ค่าที่อยู่อาศัย	X	เงินกันดูง
มาตรการการสนับสนุนด้านเวลา									
มาตรการลาหยุดเพื่อคลอดบุตร		○	แต่ละรัฐต่างออก	○	○	○	○	○	○
มาตรการลาหยุดเพื่อเลี้ยงดูบุตรหลังคลอดบุตร		X	มาตรการต่างๆ เป็นของ ตนเองโดยไม่ขึ้นกับ	○	○	○	○	○	○
มาตรการลาหยุดเพื่อคลอดบุตรสำหรับพ่อ		X	ส่วนกลาง	○	○	○	○	X	○

7.1 การเปรียบเทียบด้านมาตรการทางการคลัง

ในด้านของมาตรการทางด้านการคลัง รัฐบาลไทยได้กำหนดให้มีการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแก่ผู้เสียภาษีที่มีภาระในการเลี้ยงดูบุตร “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร” และ “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรที่อยู่ในสถานศึกษา” ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร (หรือบุตรบุญธรรมของผู้มีเงินได้ รวมถึงบุตรชอบด้วยกฎหมายของสามีหรือภรรยาของผู้มีเงินได้ด้วย) มีเกณฑ์ดังนี้ บุตรที่เกิดก่อนหรือในพ.ศ.2522 คนละ 15,000 บาท และบุตรที่เกิดหลังพ.ศ.2522 คนละ 15,000 บาทแต่รวมกันไม่เกิน 3 คน ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรที่อยู่ในสถานศึกษา มีเกณฑ์ดังนี้ สำหรับบุตรผู้มีเงินได้ซึ่งมีสิทธิ์ได้รับค่าลดหย่อนสำหรับบุตร และยังคงศึกษาอยู่ในสถานศึกษาซึ่งหมายถึง สถานศึกษาของทางราชการ สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันการศึกษา เอกชนหรือกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ ให้หักลดหย่อนเพื่อการศึกษาได้อีกคนละ 2,000 บาท แต่ว่าการใช้มาตรการค่าลดหย่อนในลักษณะนี้ จะไม่มีอันสืบต่อครอบครัวที่มีรายได้ต่ำเท่าไรนัก ยิ่งไปกว่านั้นหากไม่มีการกำหนดเพดานรายได้ของผู้มีรายได้ที่จะใช้ประโยชน์จากมาตรการนี้ได้ ก็จะทำให้ระบบนี้กลายเป็นการให้เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้สูงที่มีบุตร แทนที่จะเป็นการช่วยเหลือผู้มีรายได้ต่ำที่มีบุตร

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับนานาประเทศที่ได้เผชิญหรือกำลังประสบปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ ดังเช่น สหราชอาณาจักร อังกฤษ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฝรั่งเศส เยอรมนี สวีเดน พบว่า การใช้ “ค่าลดหย่อน” ประเภทลดหย่อนรายได้หรือ Income Deduction มาเป็นมาตรการทางการคลังเพื่อช่วยครอบครัวที่มีบุตรนั้น ในจุดนี้ประเทศไทยมีระบบที่ไม่ต่างจากสิงคโปร์ ญี่ปุ่นหรือเยอรมนี

ในขณะเดียวกันอีกบางประเทศอย่างเช่น สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา จะไม่มีการใช้การลดหย่อนรายได้เพื่อหักภาษีในการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรอย่างกรณีของประเทศไทย ในประเทศดังกล่าวมีการใช้มาตรการที่เรียกว่า “การให้เครดิตทางภาษี” หรือ Income Tax Credit โดยกำหนดให้มีภาษีลบหรือการให้เงินอุดหนุนแก่ผู้ที่ได้รับเครดิตทางภาษีมากกว่าภาษีที่ต้องจ่ายด้วย ในสองประเทศดังกล่าวนี้มีรัฐบาลมีเป้าหมายชัดเจนที่ไม่ต้องการให้ประชาชนตกอยู่ในกับดักของสวัสดิการ จึงให้การช่วยเหลือเป็นพิเศษแก่ครอบครัวที่มีบุตรที่ฐานะยากจนและต้องทำงานหารายได้ การให้การช่วยเหลือในลักษณะของการให้เครดิตทางภาษีนี้นั้นจะสามารถสร้างระบบการกระจายรายได้ใหม่แฝงอยู่ด้วย

แตกต่างจากประเทศต่างๆที่กล่าวมา ฝรั่งเศสมีระบบ Income Splitting System กล่าวคือให้ครอบครัวสามารถนำจำนวนสมาชิกของครอบครัวมาหารรายได้รวมของครอบครัวก่อน แล้วค่อยคำนวณภาษี เพื่อที่ว่าครอบครัวที่มีบุตรมากจะได้ไม่เสียในอัตราส่วนเพิ่มที่สูงเกินไป แต่วิธีดังกล่าวก็เอื้อกับคนมีฐานะที่มีบุตรมากเช่นกัน ในนานาประเทศที่ยกขั้วมานั้น มีประเทศสวีเดนที่ไม่ได้จัดให้มีมาตรการทางการคลังเพื่อช่วยเหลือครอบครัว เนื่องจากสวีเดนนั้นได้เน้นการช่วยเหลือทั้งหมดในรูปแบบของสวัสดิการทางสังคม

แบบ universal

7.2 การเปรียบเทียบด้านมาตรการทางการคุ้มครองทางสังคม

ในด้านของมาตรการทางการคุ้มครองทางสังคมนั้น กรณีของประเทศไทยมีการช่วยเหลือทั้งรูปแบบของการประกันสังคม และการประชาสงเคราะห์ อาจสรุปภาพรวมได้ดังต่อไปนี้ **มาตรการทางการประกันสังคม** เป็นมาตรการการช่วยเหลือเฉพาะต่อผู้ประกันตนผู้ซึ่งจ่ายเงินสมทบและครอบครัวเท่านั้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตร ปัจจุบันมีกลุ่มเป้าหมายเพียง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มลูกจ้างผู้เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม และกลุ่มของครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชนผู้เป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอก ในกรณีของกองทุนประกันสังคมมีสิทธิประโยชน์คือค่าคลอดบุตร เงินชดเชยรายได้ขณะลาคลอด และเงินสงเคราะห์บุตร ส่วนสิทธิประโยชน์ของกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนนั้น ประกอบด้วยเงินสงเคราะห์บุตร เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาและรักษาพยาบาล

ในด้านของมาตรการทางการประชาสงเคราะห์ เป็นการช่วยเหลือด้านสวัสดิการด้านต่างๆแก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ด้อยโอกาส หรือบุคคลผู้ประสบเหตุการณ์ไม่คาดฝันจนทำให้ขาดความสามารถที่จะได้มาซึ่งรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตตามปกติ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีรายได้หรือสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตพื้นฐาน ในปัจจุบันภารกิจของการประชาสงเคราะห์โดยส่วนใหญ่ อยู่ภายใต้การดูแลของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และการสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัวโดยองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ ในสังกัดกระทรวงกลาโหม หากพิจารณาเฉพาะด้านการรักษาพยาบาล กรณีของค่ารักษาพยาบาลของเด็กนั้น หากเป็นบุตรของข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ รวมถึงครูโรงเรียนเอกชนที่เป็นสมาชิกของกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนครอบครัว หรือครอบครัวทหารผ่านศึก มีสิทธิเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลตามข้อกำหนดต้นสังกัด กองทุนฯ หรือองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้กำหนดไว้ ส่วนเด็กที่เหลือนั้นมีตาข่ายของ “30 บาทรักษาทุกโรค” รองรับเอาไว้ กล่าวโดยสรุปแล้ว หากไม่นับเรื่องของค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่มีตาข่ายของ “30 บาทรักษาทุกโรค” รองรับเอาไว้ หรือการประชาสงเคราะห์ที่ช่วยครอบครัวที่มีบุตรที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในลักษณะที่เป็นกรณีพิเศษช่วยเหลือในระยะสั้นแล้ว ประเทศไทยมีเพียงระบบช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตร เฉพาะในกรณีที่บิดามารดาอยู่ในบางอาชีพหรือสถานภาพการทำงานเท่านั้น ซึ่งจะเป็นในรูปแบบของการประกันสังคมหรือประโยชน์เกื้อกูลจากนายจ้างเท่านั้น การช่วยครอบครัวที่มีบุตรในรูปแบบสวัสดิการสังคมนั้นยังไม่มีมาตรการที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของประเทศไทยกับนานาประเทศเช่น

ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฝรั่งเศส เยอรมนี สวีเดน สหราชอาณาจักร พบว่ากรณีของไทยแตกต่างจากประเทศเหล่านั้น ซึ่งมีตาข่ายรองรับอันเป็นสวัสดิการสังคมที่ไม่ขึ้นกับอาชีพ หรือสถานภาพการทำงานของบิดามารดาแก่ครอบครัวที่มีบุตรโดยเฉพาะครอบครัวที่ด้อยฐานะ ตัวอย่างเช่น เงินอุดหนุนแก่ครอบครัวที่มีบุตร หรือ Child Allowances หรือ Child Benefits ในระยะกลางและ/หรือระยะยาว บางประเทศอย่างเช่นสิงคโปร์ แม้จะไม่มีระบบสวัสดิการสังคมดังกล่าวก็ตาม แต่ก็ได้ช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรในด้านค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรทั้งแก่ครอบครัวที่ทำงานและไม่ทำงาน และยังมีมาตรการมอบเงินกักตุนแก่ครอบครัวที่ให้กำเนิดบุตรใหม่ด้วย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยมีลักษณะการช่วยเหลือคล้ายกับของสหรัฐอเมริการในความหมายที่ว่า เป็นมาตรการช่วยเหลือเฉพาะแต่ครอบครัวที่มีความจำเป็นและเป็นการช่วยเหลือเพียงในระยะสั้น

7.3 การเปรียบเทียบด้านมาตรการสนับสนุนด้านเวลา

ในด้านการสนับสนุนด้านเวลาแก่ครอบครัวนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับนานาประเทศ พบว่าประเทศไทยยังมีมาตรการด้านนี้น้อยกว่านานาชาติ ภายใต้กฎหมายแรงงานของประเทศไทยในปัจจุบันนั้น มีการกำหนดให้ลูกจ้างสตรีสามารถลาคลอดได้ 90 วัน สำหรับลูกจ้างที่เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม การลาดังกล่าวจะจัดเป็น Paid Leave หรือเป็นการลาที่สามารถรับเงินชดเชยระหว่างการลานั้น โดยที่นายจ้างและกองทุนประกันสังคมเป็นผู้แบกภาระคนละครึ่ง แต่ว่าทุกประเทศที่ทำการศึกษานี้ นอกจากมีมาตรการสำหรับให้มารดาลาเพื่อเลี้ยงดูบุตรนอกเหนือจากการลาคลอดปกติ อีกทั้งเป็นการลาประเภทที่มีการชดเชยรายได้ การลาในลักษณะนี้จัดเป็นการลาเพื่อการพักผ่อนและปรับตัวในการเลี้ยงดูบุตรของมารดาในประเทศอื่นมีมาตรการสำหรับการลาเพื่อเลี้ยงดูบุตรในระยะยาว กล่าวคือมีการจัดให้มี Parental Leave ซึ่งให้การช่วยเหลือ นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาอีกด้วย จึงมีการกำหนด “วันของพ่อ” หรือ Papa's Day อย่างในสวีเดน หรือการลาเพื่อการเลี้ยงดูบุตรของบิดาหรือ Paternity Leave

บทที่ 8

ความครอบคลุมของมาตรการ สนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย

บทที่ 8 นี้มีเป้าหมายในการพิจารณาความครอบคลุมของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาความครอบคลุมของครอบครัวที่หัวหน้าครัวเรือนและคู่สมรสอาศัยอยู่ร่วมกันจำนวน 81,656 ครอบครัวโดยเลือกจากข้อมูล 1% ของการสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543 เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูล ในการประมาณการความครอบคลุมจะได้พิจารณาคนโสด คนที่สมรสแล้วแต่ไม่สามารถแยกแยะได้จากข้อมูล และครัวเรือนที่มีสามีหรือภรรยาเพียงคนเดียว (Single Parent) ร่วมด้วย

8.1 การนิยามความหมายของความครอบคลุม

ในกรณีของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ การวัดความครอบคลุม (Coverage) แสดงถึง จำนวนผู้ที่อยู่ในโครงการต่างๆที่มีอยู่ให้สิทธิต่อการรับผลประโยชน์ด้านการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรกลุ่มต่างๆที่ควรได้รับสิทธิดังกล่าวจากโครงการเหล่านั้น (อ้างอิงจาก มัทนา พนานิรามัย และ สมชาย สุขสิริเสรีกุล; 2540) ความครอบคลุมตามความหมายดังกล่าวเป็นการพิจารณาในระดับปัจเจกบุคคล การพิจารณาเพียงแค่ว่าความครอบคลุมในระดับปัจเจกบุคคลนั้น อาจทำให้การประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับการกระจายอย่างทั่วถึงหรือไม่ทั่วถึงของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐผิดไปหากไม่พิจารณาในระดับครอบครัวด้วย

ยกตัวอย่างเช่น สมมติสังคมที่ประกอบด้วยคน 5 คนดังต่อไปนี้ กล่าวคือ A, B และ C ผู้ได้รับประโยชน์จากมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ D และ E ผู้ไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ ดังนั้นหากเราพิจารณาความครอบคลุมของมาตรการจากนิยามที่กล่าวไปแล้วนั้นจะพบว่า มีผู้ได้รับประโยชน์ 3 คนจากจำนวน 5 คน หรือกล่าวได้ว่า ความครอบคลุมจะอยู่ที่ระดับ 60% จากตัวอย่างเดียวกัน ลองสมมติว่า A และ B D และ E เป็นคู่สมรสกัน หากพิจารณาในระดับครอบครัวหรือครัวเรือนแล้ว เราอาจจะกล่าวได้ว่า มี 2 ครอบครัว (A และ B และครัวเรือนที่มีแต่ C) ใน 3 ครอบครัว ดังนั้นความครอบคลุมในกรณีจะเป็น 66.6% หรือหากการสมรสระหว่างสมาชิกในสังคมต่างจากกรณีดังกล่าว หรือเป็นกรณีที่ A และ D B และ E เป็นคู่สมรสกัน เมื่อพิจารณาสวัสดิการระดับครอบครัวแล้วพบว่าทั้ง 3 ครอบครัวอยู่ในข่ายการได้รับสวัสดิการ ดังนั้นในกรณีเช่นนี้จะเป็น 100%

การวิเคราะห์ความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ โดยพิจารณา รายครอบครัวนั้น ในทางปฏิบัติจริงนั้นจำเป็นต้องทราบสถานการณ์การได้รับสวัสดิการของแต่ละครอบครัว ว่าสามีและ/หรือภรรยาได้รับสวัสดิการประเภทใด แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านข้อมูลดังกล่าว งานวิจัยนี้จึง อาศัยสถานภาพการทำงานและอาชีพของสามี-ภรรยาเป็นตัวชี้ว่า แต่ละคนนั้นจัดอยู่ในกลุ่มที่ได้รับหรือไม่ ได้รับสวัสดิการ เนื่องจากสถานภาพการทำงานและอาชีพของสามี-ภรรยามีความสัมพันธ์สูงกับโอกาสการ ได้รับสวัสดิการดังที่ได้อธิบายในบทที่ 1 กรณีของประเทศไทยนั้น หากไม่พิจารณากรณีของสังคมสงเคราะห์ ซึ่งให้การช่วยเหลือครอบครัวกลุ่มเป้าหมายพิเศษ โดยปกติการได้รับสวัสดิการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรนั้น จะขึ้นกับสถานภาพการทำงานของสามีและ/หรือภรรยา จากการจัดประเภทข้อมูลสถิติของสำนักงานสถิติ แห่งชาติได้แบ่งสถานภาพการทำงานของผู้ทำงานออกเป็น นายจ้าง การประกอบธุรกิจส่วนตัว การช่วย ธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง การรวมกลุ่ม ลูกจ้างเอกชน และลูกจ้างรัฐบาล (ข้าราชการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างอื่นๆ) ในการวิเคราะห์นี้จะพิจารณาว่า ลูกจ้างเอกชน (ยกเว้นผู้ที่มีอาชีพทาง การเกษตร) ข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดู บุตรจากภาครัฐ และผู้ที่เป็นนายจ้าง การประกอบธุรกิจส่วนตัว การช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง การรวมกลุ่ม ลูกจ้างเอกชนที่ประกอบกิจการเกษตร ลูกจ้างรัฐบาลอื่นๆ และผู้ไม่ทำงานจัดเป็นกลุ่มไม่อยู่ใน ข่ายได้รับสวัสดิการ นอกจากนี้ในการวิเคราะห์นี้ยังเพิ่มสามีและ/หรือภรรยาที่ไม่ได้ทำงานเข้ามาในการ วิเคราะห์ด้วย

แผนภาพ 8-1 แสดงสถานภาพของแต่ละครอบครัวแบ่งตามสถานภาพการทำงานของสามี-ภรรยา ว่าเป็นครอบครัวที่ได้รับประโยชน์จากมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรหรือไม่ ซึ่งสามารถแบ่งครอบครัว ออกได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มที่ไม่มีโอกาสได้รับสวัสดิการ (×) กลุ่มที่สองได้แก่กลุ่มที่สามีหรือภรรยาคน ใดคนหนึ่งมีโอกาสได้รับสวัสดิการซึ่งอาจแบ่งย่อยเป็น กลุ่มที่สามีมีโอกาสได้รับสวัสดิการ (Δ) และกลุ่มที่ ภรรยามีโอกาสได้รับสวัสดิการ (□) กลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มที่สามีและภรรยามีโอกาสได้รับสวัสดิการ ซึ่งอาจ แบ่งย่อยได้เป็น กลุ่มที่สถานภาพการทำงานต่างกัน (□) และกลุ่มที่สถานภาพการทำงานเหมือนกัน (□)

โดยเปรียบเทียบแล้ว กลุ่มที่สามีและภรรยามีโอกาสได้รับสวัสดิการโดยที่สถานภาพการทำงาน ต่างกัน (□) นั้นจัดว่าเป็นผู้ที่มีโอกาสรับสวัสดิการมากกว่า เนื่องจากมีโอกาสได้รับสวัสดิการจาก 2 แหล่ง แต่กลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มที่สามีและภรรยามีโอกาสได้รับสวัสดิการแต่สถานภาพการทำงานเหมือนกัน (□) ตัวอย่างเช่น เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคมหรือเป็นข้าราชการเหมือนกัน ในกรณีของกลุ่มหลังนี้สามีหรือ ภรรยาคนใดคนหนึ่งเท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิขอรับผลประโยชน์ ดังนั้นในทางปฏิบัติจริงแล้วกลุ่มนี้จะไม่มีความแตกต่างจากกลุ่มที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งมีโอกาสได้รับสวัสดิการ (Δ หรือ □)

แผนภาพ 8-1: ประเภทของครอบครัวแบ่งตามสถานภาพการทำงานของสามี-ภรรยา

สามี-ภรรยา		สถานภาพการทำงาน (ภรรยา)									
		ไม่ทำงาน	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วยครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้างเกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้างเอกชน	ข้าราชการ
สถานภาพการทำงาน (สามี)	ไม่ทำงาน	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	นายจ้าง	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	ธุรกิจ	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	ช่วยครัวเรือน	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	รวมกลุ่ม	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	ลูกจ้างเกษตร	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
	ลูกจ้างเอกชน	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
	ข้าราชการ	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□

ที่มา: วิเคราะห์และเรียบเรียงโดยผู้วิจัย

8.2 แหล่งข้อมูลและการสร้างข้อมูลครอบครัว

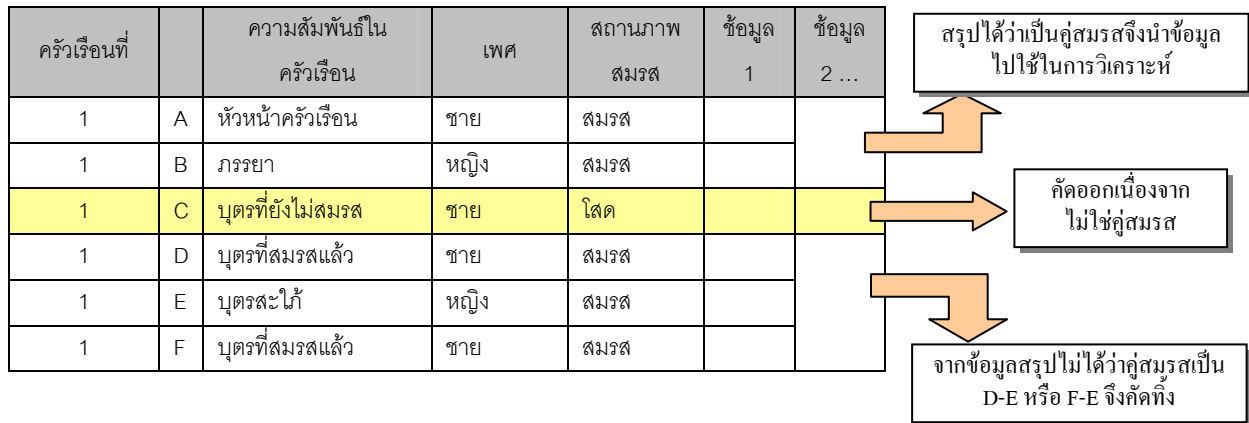
ข้อมูลที่ใช้เพื่อหาระดับความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ ได้แก่ ข้อมูล 1% ของการสำมะโนประชากรและเคหะพ.ศ. 2543 (จากนี้ไปเรียกว่า ข้อมูล 1%) สาเหตุที่เลือกใช้ข้อมูลนี้ก็คือ ในบทที่ 9 จะทำการวิเคราะห์ถึงประเด็นที่ว่าความแตกต่างของการได้รับประโยชน์มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรอย่างไร ในข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะนั้นนอกจากจะรายงานสถานภาพการทำงานของตัวเองแล้ว ยังมีข้อถามเกี่ยวกับจำนวนบุตรเกิดรอดในรอบปีที่ผ่านมาของตัวเองที่เป็นสตรีอีกด้วย

ในทางปฏิบัติเราไม่ได้ใช้ข้อมูล 1% ของการสำมะโนประชากรและเคหะพ.ศ. 2543 ทั้งหมด จากข้อมูลทั้งหมดเราคัดกรองเฉพาะคู่สมรสออกมาจากข้อมูลครัวเรือนทั้งหมด การเลือกตัวอย่างนั้นจะต้องอาศัยข้อถาม ความเกี่ยวข้องกับหัวหน้าครัวเรือน เพศ และสถานภาพสมรสเพื่อกำหนดลงไปว่าเป็นคู่สมรสและใครเป็นสามีหรือภรรยาของใคร ดังตัวอย่างครัวเรือนที่แสดงในแผนภาพ 8-2 ในความเป็นจริงเราสามารถเลือกได้เฉพาะคู่สมรสที่ใครคนใดคนหนึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวเท่านั้น เนื่องจากหากในครัวเรือนใดที่มีคู่สมรสอื่นอยู่ด้วย ภายใต้ข้อถามของการสำมะโนประชากรและเคหะนั้น เราไม่สามารถตัดสินใจได้อย่างถ่องแท้ได้ว่า ใครแต่งงานกับใคร ดังนั้นในการวิเคราะห์นั้นจึงมีเฉพาะคู่สมรสที่ใครคนใดคนหนึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่า ประเด็นนี้เป็นข้อจำกัดของการใช้ข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะในการวิเคราะห์ปัญหา

ผลการคัดกรองข้อมูลดังวิธีข้างต้น ทำให้ได้ข้อมูลครอบครัวที่สามี-ภรรยาอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน (ใครคนใดคนหนึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน) และพิจารณาเฉพาะครอบครัวที่ภรรยาอยู่ในวัยเจริญพันธุ์หรือมี

อายุในช่วง 15-49 ปี โดยผลลัพธ์จะมีจำนวนครอบครัวตัวอย่างทั้งหมด 81,656 ครอบครัว จากนั้นก็ทำการเทียบดูว่าแต่ละครอบครัวจัดอยู่ในกลุ่มที่ไม่มีโอกาสได้รับสวัสดิการ (×) หรือกลุ่มที่ได้รับสวัสดิการประเภทใดตามแผนภาพ 8-1 จากนั้นก็จะทำการรวบรวม (aggregate) หากการกระจายตัวของกลุ่มครอบครัวแต่ละประเภท

แผนภาพ 8-2: การกรองข้อมูลคู่สมรสออกจากข้อมูลครัวเรือนของการสำรวจประชากรและเคหะ

8.3 ผลการประมาณการความครอบคลุมระดับครัวเรือน

ผลการประมาณการความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ โดยใช้พิจารณาหัวหน้าครัวเรือนและคู่สมรสจากข้อมูล 1% ของการสำรวจประชากรและเคหะปี 2543 สรุปรายละเอียดไว้ในตาราง 8-1 ซึ่งแสดงผลทั้งในตัวอย่างระดับประเทศ เขตเมืองหรือชนบท กรุงเทพมหานคร และภูมิภาคต่างๆ รวมไปถึงตัวอย่างครอบครัวแยกตามอายุภรรยา ส่วนผลการประมาณการในรายละเอียดนั้นจะแสดงในตาราง 8-2 ถึงตาราง 8-12 ผลการประมาณการความครอบคลุมของโอกาสการได้รับสวัสดิการของครอบครัวในมิติต่างๆในภาพรวม เป็นดังนี้

ตัวอย่างครอบครัวทั่วประเทศ

เมื่อพิจารณาตัวอย่างทั้งหมด 81,656 ครอบครัวทั่วประเทศพบว่า ครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการสูงถึง 52,907 ครอบครัวหรือประมาณร้อยละ 64.8 ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่สามีประกอบธุรกิจส่วนตัวและภรรยาจะช่วยครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จากกลุ่มตัวอย่างจะมีถึง 36,362 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 68.7 ของกลุ่มที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ

ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีจำนวน 28,749 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 35.2 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 18.1 ซึ่งส่วนใหญ่สามีจะเป็นผู้มีสิทธิได้รับ กล่าวคือ จำนวนครอบครัวที่สามีได้รับสวัสดิการคิดเป็นร้อยละ 14.3 ในขณะที่ จำนวนครอบครัว

ที่ภรรยาได้รับสวัสดิการคิดเป็นร้อยละ 3.8 ของตัวอย่างทั้งหมด ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่นั้นคิดเป็นร้อยละ 17.1 ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันหรือร้อยละ 15.3 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาเป็นลูกจ้างเอกชน หากพิจารณาว่าการได้สวัสดิการจากแหล่งเดียวกันมีค่าเท่ากับได้รับจากคนใดคนหนึ่ง จะพบว่ามีครอบครัวประเภทนี้อยู่ประมาณร้อยละ 33.4 ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีลูกจ้างเอกชนทั้งคู่ คิดเป็นร้อยละ 12.0 ส่วนกรณีของข้าราชการทั้งคู่นั้นมีร้อยละ 3.1 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรรยาจากต่างแหล่งกัน ซึ่งอนุมานได้ว่าเป็นครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการในระดับที่สูงนั้นมีเพียงร้อยละ 1.7 ของตัวอย่างทั้งหมด

ตัวอย่างครอบครัวในเขตเมือง-ชนบท

เมื่อพิจารณาเฉพาะในเขตเมือง 24,151 ครอบครัวพบว่า จำนวนครอบครัวที่มีผู้ได้รับสวัสดิการนั้นมีสัดส่วนสูงกว่า กล่าวคือครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ 9,982 ครอบครัวหรือคิดเป็นร้อยละ 41.3 ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่สามีประกอบธุรกิจส่วนตัวและภรรยาจะช่วยครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างเหมือนกับตัวอย่างระดับประเทศ จากกลุ่มตัวอย่างจะมีถึง 3,989 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 39.9 ของกลุ่มที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ

ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีจำนวน 14,169 ครอบครัวหรือคิดเป็นร้อยละ 58.6 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 31.4 ซึ่งส่วนใหญ่สามีจะเป็นผู้มีสิทธิได้รับ กล่าวคือ จำนวนครอบครัวที่สามีได้รับสวัสดิการคิดเป็นร้อยละ 25.2 ในขณะที่ จำนวนครอบครัวที่ภรรยาได้รับสวัสดิการคิดเป็นร้อยละ 6.3 ของตัวอย่างทั้งหมด ในกลุ่มที่สามีได้รับสวัสดิการคนเดียวนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีที่ภรรยาไม่ได้ทำงาน หรือคิดเป็นร้อยละ 45.4 ของตัวอย่างในกลุ่มเดียวกัน

ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่นั้นคิดเป็นร้อยละ 27.2 ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันหรือร้อยละ 23.2 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาเป็นลูกจ้างเอกชน หากพิจารณาว่าการได้สวัสดิการจากแหล่งเดียวกันมีค่าเท่ากับได้รับจากคนใดคนหนึ่ง จะพบว่ามีครอบครัวประเภทนี้อยู่ประมาณร้อยละ 54.6 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรรยาจากต่างแหล่งกัน ซึ่งอนุมานได้ว่าเป็นครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการในระดับที่สูงนั้นมีประมาณร้อยละ 4.0 ของตัวอย่างทั้งหมด

ขณะเดียวกันจากตัวอย่างของครอบครัวในเขตชนบทนั้น พบว่าเกือบร้อยละ 75 เป็นครอบครัวที่อยู่ในข่ายไม่ได้รับสวัสดิการใดๆเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่สามีประกอบธุรกิจส่วนตัวและภรรยาจะช่วยครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างเหมือนกับตัวอย่างระดับประเทศ จากกลุ่มตัวอย่างจะมีถึง 32,373 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 75.4 ของกลุ่มที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ ในกลุ่มครอบครัวที่มีโอกาสได้รับสวัสดิการนั้น ร้อยละ 12.6 เป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรรยาแต่เป็นสวัสดิการจากแหล่งเดียวกัน มีร้อยละ 12.0 ส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการประเภทเดียวกัน ครอบครัวที่มีโอกาสได้รับสวัสดิการในระดับที่สูงนั้นมีประมาณเพียงร้อยละ 0.8 ของตัวอย่างทั้งหมด

ตัวอย่างครอบครัวในกรุงเทพมหานครและภูมิภาคต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาตัวอย่างครอบครัวในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่าโอกาสการได้รับสวัสดิการของครอบครัวแตกต่างกันมากอย่างเห็นได้ชัดระหว่างกลุ่มของกรุงเทพมหานครและภาคกลาง กับกลุ่มของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ดังนี้

กรุงเทพมหานคร

จากจำนวนตัวอย่างจำนวน 8,230 ตัวอย่างของกรุงเทพมหานคร จำนวนครอบครัวที่ไม่ได้รับสวัสดิการนั้นมีประมาณร้อยละ 33.7 ซึ่งเป็นตัวเลขที่ตรงกันข้ามกับกรณีของตัวอย่างทั่วประเทศอย่างสิ้นเชิง ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่สามีประกอบธุรกิจส่วนตัวและภรรยาจะช่วยครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จากกลุ่มตัวอย่างจะมีถึง 751 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 27.1 ของกลุ่มที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ

ขณะที่จำนวนครอบครัวที่มีผู้ได้รับสวัสดิการนั้นมีสัดส่วนสูงกว่าคิดเป็นร้อยละ 66.3 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีได้รับสวัสดิการร้อยละ 27.8 ครอบครัวที่ภรรยาได้รับสวัสดิการร้อยละ 8.2 ในจำนวนครอบครัวที่มีเพียงสามีได้รับสวัสดิการ ร้อยละ 56.0 ของจำนวนดังกล่าวเป็นครอบครัวที่สามีเป็นลูกจ้างเอกชนและภรรยาไม่ทำงาน ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่มีร้อยละ 30.3 ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีลูกจ้างเอกชนทั้งคู่ คิดเป็นร้อยละ 25.4 นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนครอบครัวที่สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากต่างประเภทกันมีสูงถึงร้อยละ 6.5 ซึ่งจากตาราง 8-1 จะพบว่าสูงกว่าภาคอื่นๆ

ภาคกลาง

ในเขตภาคกลางมีจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 18,928 ครัวเรือน จำนวนครอบครัวที่ไม่ได้รับสวัสดิการนั้นมีประมาณร้อยละ 48.1 ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่สามีประกอบธุรกิจส่วนตัวและภรรยาจะช่วยครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จากกลุ่มตัวอย่างจะมีถึง 9,103 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 55.5 ของกลุ่มที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ

จำนวนครอบครัวที่มีผู้ได้รับสวัสดิการนั้นมีสัดส่วนสูงกว่าครึ่งหนึ่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 51.9 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีได้รับสวัสดิการร้อยละ 18.5 จำนวนครอบครัวที่ภรรยาได้รับสวัสดิการร้อยละ 5.6 ในจำนวนครอบครัวที่มีเพียงสามีได้รับสวัสดิการ ร้อยละ 47.9 ของจำนวนดังกล่าวเป็นครอบครัวที่สามีเป็นลูกจ้างเอกชนและภรรยาไม่ทำงาน ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่มีร้อยละ 27.8 นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนครอบครัวที่สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากต่างประเภทกันมีร้อยละ 2.4 ซึ่งสูงกว่าภาคอื่นๆ แต่ต่ำกว่าของกรุงเทพมหานคร

ภาคเหนือ

จากจำนวนตัวอย่าง 16,278 ครัวเรือนของภาคเหนือ จำนวนครอบครัวที่ไม่ได้รับสวัสดิการนั้นมี

สูงถึงร้อยละ 70.3 ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่สามีประกอบธุรกิจส่วนตัวและภรรยาจะช่วยครัวเรือน โดยไม่ได้รับค่าจ้าง จากกลุ่มตัวอย่างจะมีถึง 9,103 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 73.2 ของกลุ่มที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ

จำนวนครอบครัวที่มีผู้ได้รับสวัสดิการนั้นมีเพียงร้อยละ 29.7 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีได้รับสวัสดิการร้อยละ 10.8 จำนวนครอบครัวที่ภรรยาได้รับสวัสดิการร้อยละ 2.9 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่มีร้อยละ 16.0 นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนครอบครัวที่สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากต่างประเภทกันมีต่ำกว่าระดับประเทศ กล่าวคือเพียงร้อยละ 0.9 เท่านั้น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรณีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มไม่แตกต่างจากภาคเหนือมากนัก จากจำนวนตัวอย่าง 27,440 ครัวเรือนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนครอบครัวที่ไม่ได้รับสวัสดิการนั้นมีสูงถึงร้อยละ 80.6 ซึ่งสูงกว่าภาคอื่นๆทั้งหมด ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่สามีประกอบธุรกิจส่วนตัวและภรรยาจะช่วยครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างเช่นเดียวกัน จากกลุ่มตัวอย่างจะมีถึง 18,148 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 82.1 ของกลุ่มที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ

จำนวนครอบครัวที่มีผู้ได้รับสวัสดิการนั้นมีเพียงร้อยละ 19.4 ซึ่งต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีได้รับสวัสดิการร้อยละ 9.0 จำนวนครอบครัวที่ภรรยาได้รับสวัสดิการร้อยละ 1.7 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่มีร้อยละ 8.7 นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนครอบครัวที่สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากต่างประเภทกันมีต่ำกว่าระดับประเทศ กล่าวคือเพียงร้อยละ 0.7 เท่านั้น ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวก็น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคที่เหลือเช่นเดียวกัน

ภาคใต้

กรณีของภาคใต้มีแนวโน้มไม่แตกต่างจากภาคเหนือหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากจำนวนตัวอย่าง 10,780 ครัวเรือนของภาคใต้ จำนวนครอบครัวที่ไม่ได้รับสวัสดิการนั้นมีสูงถึงร้อยละ 69.3 เช่นเดียวกับภาคอื่นๆ ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่สามีประกอบธุรกิจส่วนตัวและภรรยาจะช่วยครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จากกลุ่มตัวอย่างจะมีถึง 4,034 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 53.9 ของกลุ่มที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ

จำนวนครอบครัวที่มีผู้ได้รับสวัสดิการนั้นมีเพียงร้อยละ 20.7 ซึ่งต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีได้รับสวัสดิการร้อยละ 15.6 จำนวนครอบครัวที่ภรรยาได้รับสวัสดิการร้อยละ 4.0 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่มีร้อยละ 11.1 ส่วนใหญ่จะเป็นสวัสดิการจากแหล่งเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่า จำนวนครอบครัวที่สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากต่างประเภทกันนั้นต่ำมาก กล่าวคือเพียงร้อยละ 1.0 เท่านั้น ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวก็น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคที่เหลือเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างของครอบครัวแบ่งตามกลุ่มอายุภรรยา

เมื่อพิจารณาจำนวนครอบครัวที่ได้รับหรือไม่ได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐ และพิจารณาตามช่วงอายุภรรยาในวัยเจริญพันธุ์เป็นเกณฑ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ 15-29 ปี 30-39 ปี และ 40-49 ปี

อายุ 15-29 ปี

ในกลุ่มครอบครัวที่ภรรยาอายุ 15-29 ปี จำนวนครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการมีประมาณร้อยละ 57.4 ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่สามีประกอบธุรกิจส่วนตัวและภรรยาจะช่วยครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างเหมือนตัวอย่างระดับประเทศ จากกลุ่มตัวอย่างจะมีถึง 6,208 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 67.3 ของกลุ่มที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ ในขณะที่ครอบครัวที่มีใครคนหนึ่งได้รับสวัสดิการมีร้อยละ 20.3 ในจำนวนนั้น จำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีได้รับสวัสดิการร้อยละ 16.1 จำนวนครอบครัวที่ภรรยาได้รับสวัสดิการร้อยละ 4.1 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่มีร้อยละ 22.4 ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีลูกจ้างเอกชนทั้งคู่ จำนวนครอบครัวที่สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากต่างประเภทกันมีเพียงร้อยละ 1.6 เท่านั้น

อายุ 30-39 ปี

ในกลุ่มครอบครัวที่ภรรยาอายุ 30-39 ปี จำนวนครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการมีประมาณร้อยละ 64.0 ซึ่งสูงกว่ากลุ่มที่แล้ว ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่สามีประกอบธุรกิจส่วนตัวและภรรยาจะช่วยครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างเหมือนตัวอย่างระดับประเทศ จากกลุ่มตัวอย่างจะมีถึง 15,487 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 69.7 ของกลุ่มที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ ในขณะที่ครอบครัวที่มีใครคนหนึ่งได้รับสวัสดิการมีร้อยละ 18.8 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีได้รับสวัสดิการร้อยละ 14.8 จำนวนครอบครัวที่ภรรยาได้รับสวัสดิการร้อยละ 4.1 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่มีร้อยละ 17.2 ส่วนใหญ่จะเป็นสวัสดิการจากแหล่งเดียวกัน จำนวนครอบครัวที่สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากต่างประเภทกันมีเพียงร้อยละ 2.0

อายุ 40-49 ปี

ในกลุ่มครอบครัวที่ภรรยาอายุ 40-49 ปี จำนวนครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการมีประมาณร้อยละ 69.6 ซึ่งสูงกว่าสองกลุ่มที่แล้ว ข้อเท็จจริงนี้สะท้อนให้เห็นถึง กลุ่มคนที่เข้าสู่ตลาดแรงงานรุ่นใหม่มากกว่ามีแนวโน้มเข้าสู่ภาคทางการที่มีระบบสวัสดิการที่ดีกว่ามากกว่าคนรุ่นก่อน ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่สามีประกอบธุรกิจส่วนตัวและภรรยาจะช่วยครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง เหมือนตัวอย่างระดับประเทศ จากกลุ่มตัวอย่างจะมีถึง 14,667 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 68.2 ของกลุ่มที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ ในขณะที่ครอบครัวที่มีใครคนหนึ่งได้รับสวัสดิการมีร้อยละ 16.2 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีได้รับสวัสดิการร้อยละ 12.9 จำนวนครอบครัวที่ภรรยาได้รับสวัสดิการร้อยละ 3.3 ส่วนครอบครัวที่ได้รับ

สวัสดิการทั้งคู่มีร้อยละ 14.2 ส่วนใหญ่จะเป็นสวัสดิการจากแหล่งเดียวกัน จำนวนครอบครัวที่สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากต่างประเภทกันมีเพียงร้อยละ 1.5

ตาราง 8-1: ตารางสรุปการกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา

ครอบครัว	โอกาส ไม่ได้รับ สวัสดิการ (A)	โอกาสได้รับสวัสดิการ						รวม A+D+G
		รับสวัสดิการคนเดียว			รับสวัสดิการสองคน			
		รวม (D=B+C)	สามี ได้รับ (B)	ภรรยา ได้รับ (C)	รวม (G=E+F)	แหล่ง เดียวกัน (E)	ต่าง แหล่ง (F)	
ทั่วประเทศ	52,907 64.8	14,810 18.1	11,699 14.3	3,111 3.8	13,939 17.1	12,519 15.3	1,420 1.7	81,656 100.0
เขตเมือง	9,982 41.3	7,591 31.4	6,075 25.2	1,516 6.3	6,578 27.2	5,601 23.2	977 4.0	24,151 100.0
เขตชนบท	42,925 74.6	7,219 12.6	5,624 9.8	1,595 2.8	7,361 12.8	6,918 12.0	443 0.8	57,505 100.0
กรุงเทพ	2,773 33.7	2,966 36.0	2,291 27.8	675 8.2	2,491 30.3	1,957 23.8	534 6.5	8,230 100.0
ภาคกลาง	9,103 48.1	4,560 24.1	3,505 18.5	1,055 5.6	5,265 27.8	4816 25.4	449 2.4	18,928 100.0
ภาคเหนือ	11,440 70.3	2,234 13.7	1,760 10.8	474 2.9	2,604 16.0	2459 15.1	145 0.9	16,278 100.0
ภาคตอ/น	22,116 80.6	2,942 10.7	2,463 9.0	479 1.7	2,382 8.7	2203 8.0	179 0.7	27,440 100.0
ภาคใต้	7,475 69.3	2,108 19.6	1,680 15.6	428 4.0	1,197 11.1	1084 10.1	113 1.0	10,780 100.0
15-29 ปี	9,221 57.4	3,259 20.3	2,593 16.1	666 4.1	3,597 22.4	3339 20.8	258 1.6	16,077 100.0
30-39 ปี	22,206 64.0	6,539 18.8	5,125 14.8	1,414 4.1	5,954 17.2	5268 15.2	686 2.0	34,699 100.0
40-49 ปี	21,480 69.6	5,012 16.2	3,981 12.9	1,031 3.3	4,388 14.2	3912 12.7	476 1.5	30,880 100.0

ที่มา: ประมาณการโดยผู้วิจัย โดยใช้ข้อมูล 1% จากการสำมะโนประชากรและเคหะพ.ศ. 2543

หมายเหตุ: ตัวเลขแถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว ส่วนตัวเลขแถวล่างเป็นสัดส่วนต่อจำนวนครอบครัวรวมในกลุ่มนั้นๆทั้งหมด

ตาราง 8-2: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา – ทั่วประเทศ

ภรรยา สามี	ไม่ ทำงาน	ไม่ ทราบ	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วย ครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้าง เกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	ข้าราชการ	รวม
ไม่ทำงาน	685 0.8	25 0	42 0.1	456 0.6	7 0	0 0	9 0	23 0	18 0	447 0.5	116 0.1	1828 2.2
ไม่ทราบ	169 0.2	253 0.3	2 0	47 0.1	11 0	0 0	1 0	1 0	0 0	24 0	4 0	521 0.6
นายจ้าง	702 0.9	1 0	104 0.1	205 0.3	850 1	1 0	4 0	9 0	22 0	192 0.2	92 0.1	2182 2.7
ธุรกิจ	3130 3.8	108 0.1	53 0.1	4196 5.1	36362 44.5	17 0	77 0.1	152 0.2	28 0	1368 1.7	343 0.4	45834 56.1
ช่วยครัวเรือน	21 0	2 0	80 0.1	2019 2.5	193 0.2	0 0	0 0	3 0	0 0	14 0	11 0	2343 2.9
รวมกลุ่ม	16 0	0 0	0 0	7 0	0 0	11 0	1 0	1 0	0 0	5 0	0 0	41 0.1
ลูกจ้างเกษตร	155 0.2	0 0	4 0	87 0.1	56 0.1	0 0	806 1	4 0	0 0	88 0.1	1 0	1201 1.5
ลูกจ้าง (รัฐบาล)	515 0.6	6 0	16 0	696 0.9	30 0	1 0	7 0	468 0.6	8 0	237 0.3	93 0.1	2077 2.5
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	494 0.6	6 0	23 0	203 0.2	3 0	0 0	2 0	30 0	213 0.3	207 0.3	152 0.2	1333 1.6
ลูกจ้างเอกชน	4712 5.8	55 0.1	82 0.1	2274 2.8	87 0.1	2 0	79 0.1	129 0.2	60 0.1	9767 12	375 0.5	17622 21.6
ข้าราชการ	1858 2.3	30 0	75 0.1	1286 1.6	36 0	4 0	3 0	226 0.3	70 0.1	556 0.7	2539 3.1	6683 8.2
รวม	12457 15.3	486 0.6	481 0.6	11476 14.1	37635 46.1	36 0	989 1.2	1046 1.3	419 0.5	12905 15.8	3726 4.6	81656 100

หมายเหตุ : แถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว แถวล่างตัวเอียงเป็นส่วนในกลุ่มนั้นต่อจำนวนครอบครัวทั้งหมด

ตาราง 8-3: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา – เขตเมือง

ภรรยา สามี	ไม่ ทำงาน	ไม่ ทราบ	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วย ครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้าง เกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	ข้าราชการ	รวม
ไม่ทำงาน	387 1.6	10 0	32 0.1	244 1	0 0	0 0	2 0	7 0	15 0.1	274 1.1	79 0.3	1050 4.3
ไม่ทราบ	70 0.3	43 0.2	1 0	11 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	10 0	2 0	137 0.6
นายจ้าง	515 2.1	1 0	62 0.3	105 0.4	441 1.8	0 0	0 0	4 0	18 0.1	142 0.6	66 0.3	1354 5.6
ธุรกิจ	1661 6.9	14 0.1	30 0.1	1107 4.6	3989 16.5	2 0	4 0	54 0.2	19 0.1	561 2.3	154 0.6	7595 31.4
ช่วยครัวเรือน	11 0	0 0	47 0.2	353 1.5	15 0.1	0 0	0 0	2 0	0 0	3 0	4 0	435 1.8
รวมกลุ่ม	11 0	0 0	0 0	4 0	0 0	6 0	0 0	1 0	0 0	4 0	0 0	26 0.1
ลูกจ้างเกษตร	55 0.2	0 0	0 0	28 0.1	0 0	0 0	33 0.1	2 0	0 0	34 0.1	0 0	152 0.6
ลูกจ้าง (รัฐบาล)	235 1	2 0	8 0	177 0.7	6 0	1 0	2 0	187 0.8	4 0	79 0.3	48 0.2	749 3.1
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	328 1.4	3 0	18 0.1	115 0.5	1 0	0 0	0 0	17 0.1	121 0.5	159 0.7	112 0.5	874 3.6
ลูกจ้างเอกชน	2764 11.4	23 0.1	56 0.2	967 4	41 0.2	1 0	10 0	74 0.3	47 0.2	4128 17.1	260 1.1	8371 34.7
ข้าราชการ	1033 4.3	10 0	49 0.2	429 1.8	20 0.1	2 0	0 0	114 0.5	52 0.2	347 1.4	1352 5.6	3408 14.1
รวม	7070 29.3	106 0.4	303 1.3	3540 14.7	4513 18.7	12 0	51 0.2	462 1.9	276 1.1	5741 23.8	2077 8.6	24151 100

หมายเหตุ : แถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว แถวล่างตัวเอียงเป็นสัดส่วนในกลุ่มนั้นต่อจำนวนครอบครัวทั้งหมด

ตาราง 8-4: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา – เขตชนบท

ภรรยา สามี	ไม่ ทำงาน	ไม่ ทราบ	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วย ครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้าง เกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	ข้าราชการ	รวม
ไม่ทำงาน	298 0.5	15 0	10 0	212 0.4	7 0	0 0	7 0	16 0	3 0	173 0.3	37 0.1	778 1.4
ไม่ทราบ	99 0.2	210 0.4	1 0	36 0.1	11 0	0 0	1 0	1 0	0 0	14 0	2 0	375 0.7
นายจ้าง	187 0.3	0 0	42 0.1	100 0.2	409 0.7	1 0	4 0	5 0	4 0	50 0.1	26 0	828 1.4
ธุรกิจ	1469 2.6	94 0.2	23 0	3089 5.4	32373 56.3	15 0	73 0.1	98 0.2	9 0	807 1.4	189 0.3	38239 66.5
ช่วยครัวเรือน	10 0	2 0	33 0.1	1666 2.9	178 0.3	0 0	0 0	1 0	0 0	11 0	7 0	1908 3.3
รวมกลุ่ม	5 0	0 0	0 0	3 0	0 0	5 0	1 0	0 0	0 0	1 0	0 0	15 0
ลูกจ้างเกษตร	100 0.2	0 0	4 0	59 0.1	56 0.1	0 0	773 1.3	2 0	0 0	54 0.1	1 0	1049 1.8
ลูกจ้าง (รัฐบาล)	280 0.5	4 0	8 0	519 0.9	24 0	0 0	5 0	281 0.5	4 0	158 0.3	45 0.1	1328 2.3
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	166 0.3	3 0	5 0	88 0.2	2 0	0 0	2 0	13 0	92 0.2	48 0.1	40 0.1	459 0.8
ลูกจ้างเอกชน	1948 3.4	32 0.1	26 0	1307 2.3	46 0.1	1 0	69 0.1	55 0.1	13 0	5639 9.8	115 0.2	9251 16.1
ข้าราชการ	825 1.4	20 0	26 0	857 1.5	16 0	2 0	3 0	112 0.2	18 0	209 0.4	1187 2.1	3275 5.7
รวม	5387 9.4	380 0.7	178 0.3	7936 13.8	33122 57.6	24 0	938 1.6	584 1	143 0.2	7164 12.5	1649 2.9	57505 100

หมายเหตุ : แถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว แถวล่างตัวเอียงเป็นสัดส่วนในกลุ่มนั้นต่อจำนวนครอบครัวทั้งหมด

ตาราง 8-5: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา – เขตกรุงเทพมหานคร

ภรรยา สามี	ไม่ ทำงาน	ไม่ ทราบ	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วย ครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้าง เกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	ข้าราชการ	รวม
ไม่ทำงาน	156 1.9	0 0	19 0.2	94 1.1	0 0	0 0	0 0	1 0	9 0.1	149 1.8	21 0.3	449 5.5
ไม่ทราบ	14 0.2	1 0	0 0	2 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	2 0	0 0	19 0.2
นายจ้าง	279 3.4	0 0	29 0.4	29 0.4	206 2.5	0 0	0 0	0 0	12 0.1	93 1.1	19 0.2	667 8.1
ธุรกิจ	693 8.4	2 0	15 0.2	235 2.9	751 9.1	0 0	0 0	5 0.1	13 0.2	280 3.4	34 0.4	2028 24.6
ช่วยครัวเรือน	1 0	0 0	28 0.3	87 1.1	2 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	118 1.4
รวมกลุ่ม	3 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	4 0	0 0	7 0.1
ลูกจ้างเกษตร	1 0	0 0	0 0	1 0	0 0	0 0	1 0	0 0	0 0	4 0	0 0	7 0.1
ลูกจ้าง (รัฐบาล)	50 0.6	0 0	5 0.1	27 0.3	0 0	0 0	0 0	36 0.4	0 0	22 0.3	13 0.2	153 1.9
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	161 2	1 0	11 0.1	30 0.4	0 0	0 0	0 0	6 0.1	61 0.7	95 1.2	41 0.5	406 4.9
ลูกจ้างเอกชน	1283 15.6	4 0	38 0.5	333 4	0 0	0 0	0 0	24 0.3	34 0.4	1626 19.8	141 1.7	3483 42.3
ข้าราชการ	295 3.6	0 0	26 0.3	49 0.6	0 0	0 0	0 0	30 0.4	39 0.5	184 2.2	270 3.3	893 10.9
รวม	2936 35.7	8 0.1	171 2.1	887 10.8	959 11.7	0 0	1 0	102 1.2	168 2	2459 29.9	539 6.5	8230 100

หมายเหตุ : แถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว แถวล่างตัวเอียงเป็นสัดส่วนในกลุ่มนั้นต่อจำนวนครอบครัวทั้งหมด

ตาราง 8-6: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา – เขตภาคกลาง

ภรรยา สามี	ไม่ ทำงาน	ไม่ ทราบ	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วย ครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้าง เกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	ข้าราชการ	รวม
ไม่ทำงาน	199 1.1	13 0.1	10 0.1	132 0.7	0 0	0 0	5 0	9 0	5 0	186 1	33 0.2	592 3.1
ไม่ทราบ	65 0.3	69 0.4	0 0	9 0	2 0	0 0	0 0	1 0	0 0	14 0.1	1 0	161 0.9
นายจ้าง	200 1.1	0 0	30 0.2	75 0.4	207 1.1	0 0	1 0	3 0	3 0	39 0.2	22 0.1	580 3.1
ธุรกิจ	804 4.2	21 0.1	4 0	943 5	5054 26.7	1 0	12 0.1	30 0.2	7 0	507 2.7	98 0.5	7481 39.5
ช่วยครัวเรือน	9 0	2 0	21 0.1	494 2.6	51 0.3	0 0	0 0	3 0	0 0	3 0	2 0	585 3.1
รวมกลุ่ม	4 0	0 0	0 0	1 0	0 0	1 0	0 0	0 0	0 0	1 0	0 0	7 0
ลูกจ้างเกษตร	27 0.1	0 0	1 0	20 0.1	5 0	0 0	205 1.1	0 0	0 0	28 0.1	1 0	287 1.5
ลูกจ้าง (รัฐบาล)	121 0.6	1 0	0 0	124 0.7	0 0	1 0	2 0	111 0.6	2 0	88 0.5	15 0.1	465 2.5
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	132 0.7	1 0	6 0	60 0.3	0 0	0 0	2 0	4 0	61 0.3	72 0.4	42 0.2	380 2
ลูกจ้างเอกชน	1679 8.9	20 0.1	22 0.1	641 3.4	27 0.1	0 0	24 0.1	38 0.2	12 0.1	4209 22.2	112 0.6	6784 35.8
ข้าราชการ	511 2.7	3 0	12 0.1	276 1.5	5 0	0 0	0 0	42 0.2	19 0.1	192 1	546 2.9	1606 8.5
รวม	3751 19.8	130 0.7	106 0.6	2775 14.7	5351 28.3	3 0	251 1.3	241 1.3	109 0.6	5339 28.2	872 4.6	18928 100

หมายเหตุ : แถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว แถวล่างตัวเอียงเป็นสัดส่วนในกลุ่มนั้นต่อจำนวนครอบครัวทั้งหมด

ตาราง 8-7: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา – เขตภาคเหนือ

ภรรยา สามี	ไม่ ทำงาน	ไม่ ทราบ	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วย ครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้าง เกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	ข้าราชการ	รวม
ไม่ทำงาน	131 0.8	6 0	2 0	87 0.5	2 0	0 0	2 0	2 0	3 0	57 0.4	14 0.1	306 1.9
ไม่ทราบ	19 0.1	69 0.4	1 0	9 0.1	0 0	0 0	1 0	0 0	0 0	3 0	3 0	105 0.6
นายจ้าง	73 0.4	1 0	9 0.1	29 0.2	189 1.2	0 0	0 0	0 0	1 0	17 0.1	20 0.1	339 2.1
ธุรกิจ	429 2.6	21 0.1	12 0.1	972 6	8375 51.4	7 0	16 0.1	33 0.2	3 0	208 1.3	53 0.3	10129 62.2
ช่วยครัวเรือน	2 0	0 0	16 0.1	372 2.3	56 0.3	0 0	0 0	0 0	0 0	6 0	2 0	454 2.8
รวมกลุ่ม	4 0	0 0	0 0	3 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	7 0
ลูกจ้างเกษตร	12 0.1	0 0	1 0	15 0.1	1 0	0 0	88 0.5	1 0	0 0	8 0	0 0	126 0.8
ลูกจ้าง (รัฐบาล)	103 0.6	3 0	3 0	145 0.9	4 0	0 0	0 0	114 0.7	2 0	60 0.4	14 0.1	448 2.8
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	92 0.6	2 0	1 0	40 0.2	1 0	0 0	0 0	7 0	40 0.2	15 0.1	18 0.1	216 1.3
ลูกจ้างเอกชน	556 3.4	10 0.1	6 0	363 2.2	26 0.2	0 0	8 0	26 0.2	2 0	1990 12.2	40 0.2	3027 18.6
ข้าราชการ	288 1.8	11 0.1	17 0.1	262 1.6	10 0.1	2 0	1 0	31 0.2	5 0	65 0.4	429 2.6	1121 6.9
รวม	1709 10.5	123 0.8	68 0.4	2297 14.1	8664 53.2	9 0.1	116 0.7	214 1.3	56 0.3	2429 14.9	593 3.6	16278 100

หมายเหตุ : แถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว แถวล่างตัวเอียงเป็นสัดส่วนในกลุ่มนั้นต่อจำนวนครอบครัวทั้งหมด

ตาราง 8-8: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา – เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภรรยา สามี	ไม่ ทำงาน	ไม่ ทราบ	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วย ครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้าง เกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	ข้าราชการ	รวม
ไม่ทำงาน	155 0.6	6 0	5 0	80 0.3	5 0	0 0	0 0	7 0	1 0	30 0.1	31 0.1	320 1.2
ไม่ทราบ	40 0.1	103 0.4	1 0	22 0.1	9 0	0 0	0 0	0 0	0 0	4 0	0 0	179 0.7
นายจ้าง	63 0.2	0 0	9 0	32 0.1	155 0.6	0 0	0 0	3 0	2 0	13 0	14 0.1	291 1.1
ธุรกิจ	428 1.6	41 0.1	14 0.1	1162 4.2	18148 66.1	2 0	11 0	53 0.2	0 0	184 0.7	102 0.4	20145 73.4
ช่วยครัวเรือน	4 0	0 0	6 0	864 3.1	78 0.3	0 0	0 0	0 0	0 0	4 0	7 0	963 3.5
รวมกลุ่ม	3 0	0 0	0 0	3 0	0 0	3 0	0 0	1 0	0 0	0 0	0 0	10 0
ลูกจ้างเกษตร	3 0	0 0	0 0	7 0	3 0	0 0	40 0.1	0 0	0 0	1 0	0 0	54 0.2
ลูกจ้าง (รัฐบาล)	123 0.4	2 0	2 0	260 0.9	25 0.1	0 0	0 0	135 0.5	2 0	45 0.2	39 0.1	633 2.3
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	55 0.2	2 0	2 0	43 0.2	2 0	0 0	0 0	6 0	22 0.1	12 0	36 0.1	180 0.7
ลูกจ้างเอกชน	534 1.9	16 0.1	4 0	572 2.1	31 0.1	0 0	8 0	29 0.1	6 0	1208 4.4	52 0.2	2460 9
ข้าราชการ	507 1.8	16 0.1	10 0	498 1.8	21 0.1	2 0	0 0	105 0.4	4 0	69 0.3	973 3.5	2205 8
รวม	1915 7	186 0.7	53 0.2	3543 12.9	18477 67.3	7 0	59 0.2	339 1.2	37 0.1	1570 5.7	1254 4.6	27440 100

หมายเหตุ : แถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว แถวล่างตัวเอียงเป็นส่วนในกลุ่มนั้นต่อจำนวนครอบครัวทั้งหมด

ตาราง 8-9: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา – เขตภาคใต้

ภรรยา สามี	ไม่ ทำงาน	ไม่ ทราบ	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วย ครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้าง เกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	ข้าราชการ	รวม
ไม่ทำงาน	44 0.4	0 0	6 0.1	63 0.6	0 0	0 0	2 0	4 0	0 0	25 0.2	17 0.2	161 1.5
ไม่ทราบ	31 0.3	11 0.1	0 0	5 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	1 0	0 0	48 0.4
นายจ้าง	87 0.8	0 0	27 0.3	40 0.4	93 0.9	1 0	3 0	3 0	4 0	30 0.3	17 0.2	305 2.8
ธุรกิจ	776 7.2	23 0.2	8 0.1	884 8.2	4034 37.4	7 0.1	38 0.4	31 0.3	5 0	189 1.8	56 0.5	6051 56.1
ช่วยครัวเรือน	5 0	0 0	9 0.1	202 1.9	6 0.1	0 0	0 0	0 0	0 0	1 0	0 0	223 2.1
รวมกลุ่ม	2 0	0 0	0 0	0 0	0 0	7 0.1	1 0	0 0	0 0	0 0	0 0	10 0.1
ลูกจ้างเกษตร	112 1	0 0	2 0	44 0.4	47 0.4	0 0	472 4.4	3 0	0 0	47 0.4	0 0	727 6.7
ลูกจ้าง (รัฐบาล)	118 1.1	0 0	6 0.1	140 1.3	1 0	0 0	5 0	72 0.7	2 0	22 0.2	12 0.1	378 1.4
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	54 0.5	0 0	3 0	30 0.3	0 0	0 0	0 0	7 0.1	29 0.3	13 0.1	15 0.1	151 1.4
ลูกจ้างเอกชน	660 6.1	5 0	12 0.1	365 3.4	3 0	2 0	39 0.4	12 0.1	6 0.1	734 6.8	30 0.3	1868 17.3
ข้าราชการ	257 2.4	0 0.1	10 1.9	201 0	0 0	0 0	2 0.2	18 0	3 0	46 0.4	321 3	858 8
รวม	2146 19.9	39 0.4	83 0.8	1974 18.3	4184 38.8	17 0.2	562 5.2	150 1.4	49 0.5	1108 10.3	468 4.3	10780 100

หมายเหตุ : แถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว แถวล่างตัวเอียงเป็นสัดส่วนในกลุ่มนั้นต่อจำนวนครอบครัวทั้งหมด

ตาราง 8-10: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา – ภรรยาอายุ 15-29 ปี

ภรรยา สามี	ไม่ ทำงาน	ไม่ ทราบ	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วย ครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้าง เกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	ข้าราชการ	รวม
ไม่ทำงาน	111 0.7	9 0.1	7 0	31 0.2	3 0	0 0	0 0	4 0	3 0	119 0.7	4 0	291 1.8
ไม่ทราบ	52 0.3	52 0.3	0 0	5 0	1 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	110 0.7
นายจ้าง	121 0.8	0 0	13 0.1	27 0.2	137 0.9	0 0	0 0	2 0	1 0	35 0.2	1 0	337 2.1
ธุรกิจ	716 4.5	17 0.1	8 0	589 3.7	6208 38.6	4 0	17 0.1	33 0.2	4 0	370 2.3	22 0.1	7988 49.7
ช่วยครัวเรือน	5 0	0 0	8 0	318 2	34 0.2	0 0	0 0	0 0	0 0	4 0	0 0	369 2.3
รวมกลุ่ม	3 0	0 0	0 0	3 0	0 0	4 0	1 0	0 0	0 0	0 0	0 0	11 0
ลูกจ้างเกษตร	69 0.4	0 0	0 0	16 0.1	29 0.2	0 0	239 1.5	0 0	0 0	23 0.1	0 0	376 2.3
ลูกจ้าง (รัฐบาล)	119 0.7	2 0	0 0	113 0.7	5 0	0 0	1 0	85 0.5	0 0	63 0.4	17 0.1	405 2.5
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	58 0.4	0 0	4 0	29 0.2	1 0	0 0	0 0	6 0	21 0.1	45 0.3	9 0.1	173 1.1
ลูกจ้างเอกชน	1504 9.4	16 0.1	11 0.1	398 2.5	14 0.1	0 0	22 0.1	21 0.1	11 0.1	3156 19.6	56 0.3	5209 32.4
ข้าราชการ	310 1.9	2 0	8 0	136 8	7 0	0 0	0 0	46 0.3	4 0	133 0.8	162 1	808 5
รวม	3068 19.1	98 0.6	59 0.4	1665 10.4	6439 40.1	8 0	280 1.7	197 1.2	44 0.3	3948 24.6	271 1.7	16077 100

หมายเหตุ : แถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว แถวล่างตัวเอียงเป็นสัดส่วนในกลุ่มนั้นต่อจำนวนครอบครัวทั้งหมด

ตาราง 8-11: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา – ภรรยาอายุ 30-39 ปี

ภรรยา สามี	ไม่ ทำงาน	ไม่ ทราบ	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วย ครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้าง เกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	ข้าราชการ	รวม
ไม่ทำงาน	165 0.5	8 0	21 0.1	142 0.4	2 0	0 0	4 0	7 0	11 0	186 0.5	27 0.1	573 1.7
ไม่ทราบ	68 0.2	117 0.3	0 0	18 0.1	5 0	0 0	1 0	0 0	0 0	17 0	3 0	229 0.7
นายจ้าง	290 0.8	0 0	45 0.1	92 0.3	321 0.9	0 0	4 0	5 0	12 0	108 0.3	36 0.1	913 2.6
ธุรกิจ	1284 3.7	45 0.1	16 0	1795 5.2	15487 44.6	8 0	30 0.1	73 0.2	16 0	640 1.8	164 0.5	19558 56.4
ช่วยครัวเรือน	4 0	0 0	39 0.1	775 2.2	89 0.3	0 0	0 0	3 0	0 0	4 0	3 0	917 2.6
รวมกลุ่ม	8 0	0 0	0 0	3 0	0 0	6 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	17 0
ลูกจ้างเกษตร	51 0.1	0 0	3 0	40 0.1	22 0.1	0 0	340 1	2 0	0 0	36 0.1	0 0	494 1.4
ลูกจ้าง (รัฐบาล)	211 0.6	3 0	9 0	295 0.9	11 0	1 0	4 0	234 0.7	2 0	117 0.3	32 0.1	919 2.6
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	190 0.5	4 0	10 0	86 0.2	1 0	0 0	0 0	14 0	108 0.3	116 0.3	62 0.2	591 1.7
ลูกจ้างเอกชน	1883 5.4	26 0.1	52 0.1	1113 3.2	56 0.2	1 0	42 0.1	65 0.2	32 0.1	4190 12.1	166 0.5	7626 22
ข้าราชการ	820 2.4	12 0	42 0.1	581 1.7	10 0	4 0	1 0	112 0.3	31 0.1	279 0.8	970 2.8	2862 8.2
รวม	4974 14.3	215 0.6	237 0.7	4940 14.2	16004 46.1	20 0.1	426 1.2	515 1.5	212 0.6	5693 16.4	1463 4.2	34699 100

หมายเหตุ : แถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว แถวล่างตัวเอียงเป็นสัดส่วนในกลุ่มนั้นต่อจำนวนครอบครัวทั้งหมด

ตาราง 8-12: การกระจายตัวของจำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา – ภรรยาอายุ 40-49 ปี

ภรรยา สามี	ไม่ ทำงาน	ไม่ ทราบ	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วย ครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้าง เกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	ข้าราชการ	รวม
ไม่ทำงาน	409 1.3	8 0	14 0	283 0.9	2 0	0 0	5 0	12 0	4 0	142 0.5	85 0.3	964 3.1
ไม่ทราบ	49 0.2	84 0.3	2 0	24 0.1	5 0	0 0	0 0	1 0	0 0	7 0	1 0	173 0.6
นายจ้าง	291 0.9	1 0	46 0.1	86 0.3	392 1.3	1 0	0 0	2 0	9 0	49 0.2	55 0.2	932 3
ธุรกิจ	1130 3.7	46 0.1	29 0.1	1812 5.9	14667 47	5 0	30 0.1	46 0.1	8 0	358 1.2	157 0.5	18288 59.2
ช่วยครัวเรือน	12 0	2 0	33 0.1	926 3	70 0.2	0 0	0 0	0 0	0 0	6 0	8 0	1057 3.4
รวมกลุ่ม	5 0	0 0	0 0	1 0	0 0	1 0	0 0	1 0	0 0	5 0	0 0	13 0
ลูกจ้างเกษตร	35 0.1	0 0	1 0	31 0.1	5 0	0 0	227 0.7	2 0	0 0	29 0.1	1 0	331 1.1
ลูกจ้าง (รัฐบาล)	185 0.6	1 0	7 0	288 0.9	14 0	0 0	2 0	149 0.5	6 0	57 0.2	44 0.1	753 2.4
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	246 0.8	2 0	9 0	88 0.3	1 0	0 0	2 0	10 0	84 0.3	46 0.1	81 0.3	569 1.8
ลูกจ้างเอกชน	1325 4.3	13 0	19 0.1	763 2.5	17 0.1	1 0	15 0	43 0.1	17 0.1	2421 7.8	153 0.5	4787 15.5
ข้าราชการ	728 2.4	16 0.1	25 0.1	569 1.8	19 0.1	0 0	2 0	68 0.2	35 0.1	144 0.5	1407 4.6	3013 9.8
รวม	4415 14.3	173 0.6	185 0.6	4871 16	15192 49	8 0	283 0.9	334 1.1	163 0.5	3264 10.6	1992 6.5	30880 100

หมายเหตุ : แถบสีเทาในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว แถบสีส้มเป็นตัวเอียงเป็นส่วนในกลุ่มนั้นต่อจำนวนครอบครัวทั้งหมด

8.4 การเปรียบเทียบความครอบคลุมระดับครัวเรือนกับระดับบุคคล

ดังที่ได้รายงานไว้ในตอนแรกของบทนี้ว่า การพิจารณาเพียงแค่ว่าความครอบคลุมในระดับปัจเจกบุคคลนั้น อาจทำให้การประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับการกระจายอย่างทั่วถึงหรือไม่ทั่วถึงของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐผิดไปหากไม่พิจารณาในระดับครอบครัว ในตอนนี้จะชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในการพิจารณาความครอบคลุมระดับปัจเจกบุคคลโดยใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน ผลของการกระจายตัวของตัวอย่างตามเพศและสถานภาพการทำงานของตัวอย่างในระดับประเทศได้ทำการสรุปไว้ในตาราง 8-13

ในการพิจารณาการมีโอกาสได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐหรือไม่นั้น หากใช้เกณฑ์เดียวกันกับตอนที่แล้ว กล่าวคือพิจารณาว่า ลูกจ้างเอกชน (ยกเว้นผู้มีอาชีพทางการเกษตร) ข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ และผู้ที่เป็นนายจ้าง การประกอบธุรกิจส่วนตัว การช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง การรวมกลุ่มลูกจ้างเอกชนที่ประกอบการเกษตร ลูกจ้างรัฐบาลอื่นๆ และผู้ไม่ทำงานจัดเป็นกลุ่มไม่อยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการ จะพบว่ากลุ่มที่อยู่ในข่ายไม่ได้รับสวัสดิการจะมีประมาณร้อยละ 73.8 เป็นเพศชาย 34.3 และเพศหญิง 39.5 ในขณะที่กลุ่มที่อยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการจะมีประมาณร้อยละ 26.1 เป็นเพศชาย 15.7 และเพศหญิง 10.4 แน่แน่นอนว่าคนส่วนใหญ่ที่ได้รับสวัสดิการนั้นไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง จะเป็นลูกจ้างเอกชน

เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลชุดเดียวกัน แต่คำนึงถึงความเป็นครอบครัวที่ได้รับประโยชน์จากระบบสวัสดิการร่วมกันแล้ว ดังที่แสดงไว้ในตาราง 8-1 พบว่าความครอบคลุมนั้นมีมากถึงร้อยละ 35.2 ของครอบครัวที่เป็นตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งความครอบคลุมนี้จะดูสูงกว่าเมื่อมองระดับปัจเจกบุคคล อาจกล่าวได้ว่าการมองการได้รับหรือไม่ได้รับสวัสดิการเป็นระดับครอบครัวนั้น กรณีของข้อมูลหัวหน้าครัวเรือนที่มีสถานภาพสมรสและคู่สมรสยังมีชีวิตอยู่ที่คิดจาก 1% ของการล้มระโนประชากรและเคหะนั้นจะให้ผลที่เป็น การมองโลกในแง่ดีมากกว่า แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นหากจะพิจารณาความครอบคลุมอย่างสมบูรณ์จริงๆ แล้ว เรายัง อาจจะต้องพิจารณากรณีของคนโสด และครัวเรือนที่มีสามีหรือภรรยาเพียงคนเดียว (Single Parent) ร่วม อีกด้วย

ตาราง 8-13: การกระจายตัวของตัวอย่างตามเพศและสถานภาพการทำงาน

สถานภาพการทำงาน	ชาย	หญิง	รวม
ไม่ทำงาน	1,828 1.12	12,457 7.63	14,285 8.75
ไม่ทราบ	512 0.31	486 0.30	998 0.61
นายจ้าง	2,182 1.34	481 0.29	2,663 1.63
ธุรกิจ	45,834 28.07	11,476 7.03	57,310 35.09
ช่วยครัวเรือน	2,343 1.43	37,635 23.04	39,978 24.48
รวมกลุ่ม	41 0.03	36 0.02	77 0.05
ลูกจ้างเกษตร	1,201 0.74	989 0.61	2,190 1.34
ลูกจ้างรัฐบาล	2,077 1.27	1,046 0.64	3,123 1.91
รัฐวิสาหกิจ	1,333 0.82	419 0.26	1,752 1.07
ลูกจ้างเอกชน	17,622 10.79	12,905 7.90	30,527 18.69
ข้าราชการ	6,683 4.09	3,726 2.28	10,409 6.37
รวม	81,656 50.0	81,656 50.0	163,312 100.0

หมายเหตุ : แถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว แถวล่างตัวเอียงเป็นสัดส่วนในกลุ่มนั้นต่อจำนวนครอบครัวทั้งหมด

บทที่ 9

ผลกระทบของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร ต่อการตัดสินใจมีบุตรของครัวเรือนไทย

ในบทที่ 9 จะทำการวิเคราะห์ในประเด็นที่ว่า ลักษณะของการได้รับสวัสดิการด้านการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรตั้งที่พิจารณาในบทที่ผ่านมา ซึ่งก็คือการไม่ได้รับสวัสดิการของครอบครัว การที่สามีหรือภรรยาได้รับสวัสดิการจากภาครัฐ หรือการที่ทั้งสามีและภรรยาได้รับสวัสดิการจากภาครัฐ (แต่อาจจากแหล่งเดียวกันหรือต่างแหล่งกัน) จะมีผลกระทบต่อ การตัดสินใจมีบุตรหรือไม่มีบุตรหรือไม่อย่างไร ดังที่จะเรียบเรียงให้เห็นในตอนถัดจากนี้ ต่อคำถามวิจัยที่ว่าอะไรคือปัจจัยกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ หรือการตัดสินใจมีหรือไม่มีบุตรอย่างนั้นไม่ใช่ประเด็นใหม่สำหรับวงการวิชาการไทย มีงานวิจัยจากแง่มุมต่างๆที่วิเคราะห์พฤติกรรมของสตรีหรือครอบครัวในประเด็นที่เกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์ หรือการตัดสินใจมีบุตรอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อยในอดีต แต่งานวิจัยชิ้นนี้ ได้เพิ่มเติมมิตินโยบายสาธารณะในด้านลักษณะการได้รับหรือไม่ได้รับมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของครัวเรือนเข้าไปในการวิเคราะห์ ซึ่งประเด็นนี้ยังไม่ได้ถูกพิจารณามาก่อน องค์ประกอบของบทนี้คือ ในตอนที่ 9.1 เป็นวรรณกรรมปริทัศน์ด้านการวิเคราะห์ภาวะเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับงานวิจัยของประเทศไทย ตอนที่ 9.2 แสดงให้เห็นถึงกรอบทางทฤษฎีข้อมูลครัวเรือนที่จะใช้ในการวิเคราะห์เชิงประจักษ์จะอยู่ในตอนที่ 9.3 ตอนที่ 9.4 เป็นการแสดงผลการวิเคราะห์

9.1 ปัจจัยกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย: วรรณกรรมปริทัศน์

หากกล่าวโดยทั่วไปแล้ว สิ่งที่จะมากำหนดภาวะเจริญพันธุ์นั้นมีด้วยกันหลายปัจจัยด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะเชิงประชากรของครอบครัวนั้นๆ ปัจจัยทางเศรษฐกิจหรือสังคม อิทธิพลของความเชื่อและทัศนคติ ศาสนา เชื้อชาติ พฤติกรรมการคุมกำเนิด เป็นต้น กรณีของประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา มีงานศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ในประเด็นต่างๆที่กล่าวมาแล้วจำนวนไม่น้อย

9.1.1 งานวิจัยทั่วไป

งานวิจัยที่วิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยทางสภาพเศรษฐกิจและสังคมต่อภาวะเจริญพันธุ์มีจำนวนไม่น้อย ตัวอย่างเช่นงานวิจัยของ เทียนฉาย กิระนันท์ (2524) นิพนธ์ เทพวัลย์ (2524) สุนทรี สุวิปกิจ (2540) เป็นต้น สุนทรี สุวิปกิจ (2540) มุ่งศึกษาภาวะเจริญพันธุ์กับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ผลที่

ได้รับจากการวิจัยพบว่ามิติทิศทางเดียวกันกับนิพนธ์คือ สตรีที่เป็นแม่บ้านมีอัตราการเจริญพันธุ์สูงกว่าสตรีทำงานนอกบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสตรีที่เป็นข้าราชการมีระดับการเจริญพันธุ์ที่ต่ำที่สุด ขณะที่รายได้ของสามีก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่น่ามาวิเคราะห์ ผลคือสตรีที่มีสามีทำงานราชการจะเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มอัตราการเจริญพันธุ์ที่ต่ำที่สุด รองลงมาคือกลุ่มสตรีที่มีสามีไม่ทำงานและพนักงานบริษัทตามลำดับ นอกจากนี้รายได้มีความสัมพันธ์กับระดับอัตราภาวะเจริญพันธุ์นั้นคือ ผู้ที่มีรายได้ต่ำมักจะมีบุตรมากกว่าผู้ที่มีรายได้สูง เนื่องมาจากระดับการศึกษาและความรู้ในเรื่องการวางแผนครอบครัวที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามจากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจะหาว่าการเจริญพันธุ์ในแง่ของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ของเทียนฉาย กิระนันท์ (2524) ได้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยเหล่านี้ไม่ได้มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการกำหนดจำนวนบุตร ยกเว้นก็เพียงแต่ในส่วนของการใช้จ่ายสำหรับทารกเพียงอย่างเดียวเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ผลสรุปที่ได้จากวิเคราะห์ชี้ว่าจำนวนบุตรในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับอายุของมารดาอย่างมีนัยสำคัญและต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับเด็กนั้นจะแปรตามรายได้ของครัวเรือน ตลอดจากระดับการศึกษาของบิดาและมารดาด้วย ทางด้านของ นิพนธ์ เทพวัลย์ (2524) ได้อธิบายถึงผลการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการทำงานของสตรีต่อภาวะเจริญพันธุ์ พบว่า การที่สตรีในวัยเจริญพันธุ์ได้ทำงานนอกบ้านในลักษณะงานฝีมือหรือวิชาชีพ โดยเฉพาะงานประเภทบริหารและเสมียน มีผลทำให้สตรีมีจำนวนบุตรที่น้อยลง ขณะที่สตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมภาวะเจริญพันธุ์สูงที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอาชีพอื่นๆ นอกจากนี้ผลกระทบของที่อยู่อาศัยในเขตเมืองที่มีค่าใช้จ่ายในการครองชีพและเลี้ยงดูบุตรที่สูงกว่าในเขตชนบททำให้ในเขตเมืองมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำ

ในขณะที่ งานวิจัยบางชิ้นวิเคราะห์ผลกระทบของระดับการศึกษาต่อภาวะเจริญพันธุ์มีจำนวนไม่น้อย ตัวอย่างเช่นงานวิจัยของ นพวรรณ จงวัฒนา (2526) ซึ่งพบว่าระดับการศึกษาของสตรีมีผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ สตรีที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปจะมีผลทำให้ภาวะเจริญพันธุ์ลดลง นพวรรณ จงวัฒนา (2526) แบ่งการศึกษาของสตรีไทยออกเป็นเขตชนบทและเขตเมือง เพื่อทำการเปรียบเทียบภาวะเจริญพันธุ์ โดยวิธีการสร้างดัชนีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Index) ซึ่งได้ข้อสรุปว่าความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางด้านสังคม โดยมีตัวแปรที่สำคัญคือระดับการศึกษา ผลการวิเคราะห์ให้ข้อสรุปว่าทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท สตรีที่มีการศึกษาต่ำมีบุตรเกิดรอดที่สูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิพนธ์ เทพวัลย์ (2524) ขณะที่ความแตกต่างระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจไม่ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างของอัตราบุตรเกิดรอดมากนัก

งานวิจัยที่เน้นในเรื่องของอิทธิพลของความเชื่อ ทัศนคติ และศาสนาต่อภาวะเจริญพันธุ์ก็มีอยู่จำนวนหนึ่ง ตัวอย่างเช่น การศึกษาของ Charuvan และ Malinee (1977) ได้พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเจริญพันธุ์กับศาสนาที่สตรีไทยนับถือศาสนาพุทธและอิสลาม ผลของการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่าสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามที่ได้รับการศึกษาภาคบังคับจะมีอัตราการให้กำเนิดบุตรโดยเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มสตรีที่นับถือศาสนาพุทธ ในขณะที่กลุ่มสตรีที่ไม่ได้รับการศึกษาจะมีทิศทางตรงข้ามคือสตรีกลุ่มนี้จะมีอัตราการให้กำเนิดบุตรโดยเฉลี่ยที่สูง ในขณะที่มีงานวิจัยที่บ่งชี้ว่าอัตราการเจริญพันธุ์ของกลุ่ม

สตรีไทยพุทธและไทยมุสลิมกำลังลดลง จากการศึกษานี้ของ Napaporn Havanon and Anthony Pramualratana (2526) ที่เน้นการวิเคราะห์ไปที่สตรีไทยที่นับถือศาสนาพุทธเปรียบเทียบกับสตรีไทยที่นับถือศาสนาอิสลามโดยใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพแบบ Focus Group ซึ่งได้สะท้อนสิ่งที่เหมือนกันคือการเปลี่ยนแปลงขนาดครอบครัวว่าในปัจจุบันมีความต้องการครอบครัวขนาดเล็กลง เหตุผลก็คือปัจจุบันได้มีการนำวิธีการคุมกำเนิดสมัยใหม่มาใช้ ซึ่งในอดีตได้มีการคุมกำเนิดที่เหมาะสมส่งผลให้เกิดภาวะเจริญพันธุ์โดยไม่ได้ตั้งใจ นอกจากนี้ปัจจัยทางเศรษฐกิจก็มีอิทธิพลมากขึ้น เช่นการแบ่งที่ดินที่กินให้บุตรอาจไม่เพียงพอ ความต้องการให้บุตรของตนมีการศึกษามากขึ้น ทำให้ครอบครัวมีปัญหาในการรับภาระค่าใช้จ่าย โดยนอกเหนือจากการศึกษาเฉพาะกลุ่มสตรีไทยพุทธและไทยมุสลิมแล้ว ยังมีงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่ได้ศึกษาถึงอัตราภาวะเจริญพันธุ์โดยเปรียบเทียบระหว่างสตรีเชื้อสายจีนและสตรีเชื้อสายไทย โดย Visid Prachuabmoh, John Knodel and J.Oscar Alers (1974) ได้วิเคราะห์ถึงความต้องการมีลูกชายจะมีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่มแยกต่างเขตชนบท เขตเมือง สตรีไทยเชื้อสายจีนและสตรีเชื้อสายไทย พบว่าความอยากได้ลูกชายไม่มีผลชัดเจนต่อความต้องการมีบุตรเพิ่ม ยกเว้นก็แต่สตรีเชื้อสายจีนในเขตชนบท อย่างไรก็ตามเมื่อสตรีส่วนใหญ่มีบุตรเกิน 3 คนหรือมากกว่า ความต้องการมีบุตรจะลดลงขณะที่สตรีเชื้อสายไทยไม่ปรากฏปัจจัยเหล่านี้

ข้อมูลจากงานวิจัยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2536) แสดงข้อมูลที่ได้สอบถามเก็บข้อมูลกับประชาชนเกี่ยวกับทัศนคติความต้องการมีบุตร บ่งชี้ได้อย่างชัดเจนว่าอัตราภาวะเจริญพันธุ์มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการมีบุตรของสตรีที่มีแนวโน้มลดลงในทิศทางเดียวกัน ขณะที่ความพอใจในเรื่องเพศของบุตรสำหรับครอบครัว พบว่า คู่สมรสมีแนวโน้มที่ต้องการมีบุตรเพศละ 1 คนสูงสุด ขณะที่งานวิจัยของ Napaporn Havanon, Anthony Pramualratana and John Knodel (2526) ทำการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเกี่ยวกับอัตราภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย ซึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงต้นทุนของการเลี้ยงดูบุตรที่สูงขึ้นมีผลต่ออัตราภาวะเจริญพันธุ์ที่ลดลง โดยจากการศึกษาพบว่าภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การเลี้ยงดูบุตรมีต้นทุนที่สูงมากขึ้น ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการศึกษาที่มากกว่าในอดีต เป็นเหตุให้อัตราภาวะเจริญพันธุ์มีแนวโน้มลดลง ขณะที่การคุมกำเนิดมีผลที่ช่วยให้มีการลดลงของอัตราภาวะเจริญพันธุ์แตกต่างจากสมัยอดีตที่ไม่คำนึงถึงวิธีการป้องกันทำให้เกิดภาวะตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ

นอกจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา อิทธิพลของความเชื่อ ทัศนคติ และศาสนาต่อภาวะเจริญพันธุ์แล้ว ประเด็นด้านนโยบายการวางแผนครอบครัวก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจ ความแตกต่างของอัตราภาวะเจริญพันธุ์ระหว่างพื้นที่เขตชนบทและเขตเมืองจากการสร้างแบบจำลองทางเศรษฐมิติโดยวิธี ordinary least squares และ two stage least squares ของ เทียนฉาย กิระนันท์ (2519) ได้สะท้อนให้เห็นถึงตัวแปรที่มีความสำคัญที่เป็นตัวกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ระหว่างสองเขต ซึ่งได้แก่อัตราเกิดรอดของบุตรและทารก ความพึงพอใจในการมีบุตรชาย ความคิดเกี่ยวกับขนาดของครัวเรือน ความยาวนานของการสมรสและการคุมกำเนิด โดยเฉพาะการคุมกำเนิดที่มีผลอย่างมากต่ออัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดลงใน

เขตเมือง โดยมีงานวิจัยของ วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ (2521) สนับสนุนถึงความสำคัญของการคุมกำเนิดหรือวิธีการวางแผนครอบครัวได้ฉายภาพให้เห็นจากการทำสำรวจวิจัยที่สรุปได้ว่าสตรีส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัวและต้องการจำกัดขนาดครอบครัวให้มีขนาดเล็กและเหมาะสม ขณะที่อัตราการตายมีจำนวนลดลงแต่อัตราการเกิดมีแนวโน้มว่าจะเริ่มลดลงด้วยเช่นกัน เช่นเดียวกับนภาพร ชโยวรรณ มาลินี วงษ์สิทธิ์ และ วิพรรณ ประจวบเหมาะ รูปโฟโล (2538) ที่ได้ศึกษาถึงสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทยในหลายๆด้าน สำหรับส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยสถานภาพสตรีกับภาวะเจริญพันธุ์ พบว่าเมื่อนำตัวแปรภูมิหลังอื่นๆ ซึ่งได้แก่ อายุ การศึกษา การทำงาน และที่อยู่อาศัยมาพิจารณาประกอบ สถานภาพสตรีมีความผันแปรในทิศทางตรงข้ามกับภาวะเจริญพันธุ์ ยิ่งสถานภาพในครอบครัวสูงขึ้น ความต้องการจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีจะลดลง แต่การใช้วิธีการคุมกำเนิดจะอยู่ในระดับสูง

9.1.2 งานวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์

ในประเทศไทย มีการวิเคราะห์ที่ปัจจัยกำหนดภาวะเจริญพันธุ์จากมุมมองของเศรษฐศาสตร์และโดยเครื่องมือทางเศรษฐมิติมากขึ้นมากพอสมควรตั้งแต่อดีต ตัวอย่างเช่น Kiranandana (1977, 1979), เทียนฉาย กิระนันท์ (2524, 2527), Phananimamai (1979), นานนภางค์ ปวีณการณ์ (2526), วนิดา สุขเมธานนท์ (2527), สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537), ปาลิดา นันท์เดชขจร (2541) เป็นต้น รายละเอียดของงานวิจัยแต่ละชิ้นสรุปไว้ในตาราง 9-1

งานวิจัยเหล่านั้นอ้างกรอบทางทฤษฎีมาจาก Becker (1960) Mincer (1963) Becker (1965) Becker and Lewis (1973) และ/หรือ Willis (1973) ซึ่งเป็นแบบจำลองจุลภาคเชิงสถิติ ในงานของ Becker (1960) เสนอว่าครัวเรือน (พ่อแม่) ได้รับอรรถประโยชน์จากการมีบุตรเสมือนหนึ่งเป็นสินค้าบริการ นอกเหนือจากการบริโภคสินค้าบริโภคทั่วไป และพ่อแม่ตัดสินใจกำหนดจำนวนบุตรเพื่ออรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้ข้อจำกัดงบประมาณ ผลลัพธ์จากการตัดสินใจนั้นอุปสงค์ของบุตรนั้นขึ้นกับรายได้ของพ่อแม่ ส่วนงานของ Mincer (1963) และ Becker (1965) ได้เพิ่มเติมประเด็นด้านค่าเสียโอกาสของการมีบุตรเข้าไปในแบบจำลองของ Becker (1960) โดยพิจารณาปัญหาการจัดสรรเวลาของครัวเรือนที่มีอย่างจำกัดเพื่อการทำงานและการผลิตในครัวเรือน การใช้เวลาอย่างหลังนั้นนำมาซึ่งต้นทุนค่าเสียโอกาสของการเลี้ยงดูบุตร หรือเท่ากับเวลาที่ใช้ในการผลิตภายในครัวเรือนคูณกับอัตราค่าจ้าง ดังนั้นนอกเหนือจากรายได้ของพ่อแม่แล้ว อุปสงค์ของบุตรนั้นขึ้นกับค่าเสียโอกาสดังกล่าวด้วย งานวิจัยที่อิงกรอบเชิงทฤษฎีเหล่านี้จะประมาณการภาวะเจริญพันธุ์ในฐานะเป็นฟังก์ชันของรายได้ครัวเรือน ค่าจ้าง ต้นทุนในการเลี้ยงดูบุตร และอาจพิจารณาปัจจัยทางประชากรหรือสังคมของพ่อแม่เพื่อเป็นตัวแปรควบคุม ซึ่งได้แก่งานวิจัยของ Kiranandana (1979) (เพิ่มเติมประเด็นของอัตราการตายของบุตรเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย) เทียนฉาย กิระนันท์ (2524, 2527) สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537) เป็นต้น นอกเหนือจากจำนวนบุตรแล้ว Becker and Lewis (1973) และ Willis (1973) ยังเสนออีกว่า อรรถประโยชน์ที่พ่อแม่ได้รับอาจมาจากทั้งจำนวนบุตรและคุณภาพของบุตร งานวิจัยของไทยที่อิงกรอบความคิดของ Willis (1973) เช่น งานของ Phananimamai (1979) นานนภางค์ ปวีณการณ์ (2526) วนิดา สุขเมธานนท์ (2527) เป็นต้น นอกจากนั้นยัง

มีงานวิจัยที่วิเคราะห์ในกรอบเชิงพลวัต กล่าวคือ นำประเด็น Timing ของการตั้งครรภ์และการมีบุตรเข้ามาพิจารณาร่วมในรูปของการใช้เครื่องมือกำเนิดอย่างเช่น Kiranandana (1977) ปาลิดา นันทเดชขจร (2541) เป็นต้น

ตาราง 9-1: สรุปงานวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์เรื่องผลกระทบของปัจจัยต่างๆต่อภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทย

งานวิจัย	แหล่งข้อมูล	จำนวนตัวอย่าง	ระดับข้อมูล	วิธีการ	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผลการวิเคราะห์โดยย่อ
Thienchay Kiranandana (1977)	กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง และชนบทจาก Thai National Longitudinal Survey of Social and Economic and Demographic Change ของสถาบันวิจัยสังคม	1,546 ตัวอย่าง	ภาพรวม / เมือง- ชนบท	OLS / Two-Stages Least Squares	จำนวนบุตรเกิด รอดทั้งหมดของ สตรีอายุ 15-54 ปี	<ul style="list-style-type: none"> - อายุของสตรี - การศึกษาของสามีและภรรยา - ระยะเวลาสมรส - อัตราการตายของบุตร (Child ever born – Child now living) / Child ever born - สัดส่วนบุตรชายต่อบุตรมีชีวิต - การใช้ยาคุมกำเนิด - ขนาดครอบครัวในอุดมคติ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในภาพรวม ระยะเวลาสมรส อัตราการตายของบุตร สัดส่วนจำนวนบุตรชายต่อบุตรมีชีวิต การใช้ยาคุมกำเนิด และขนาดครอบครัวในอุดมคติเป็นปัจจัยหลักในการ กำหนดภาวะเจริญพันธุ์ โดยที่อัตราการตายของบุตรเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุด 2. ในเขตเมือง อัตราการตายของบุตร ขนาดครอบครัวในอุดมคติ และระดับการศึกษาที่มีความสำคัญต่อภาวะเจริญพันธุ์ ขณะที่ในเขตชนบทระยะเวลาสมรส การใช้ยาคุมกำเนิด และอายุสตรีจะมีบทบาทสำคัญ
Phananiramai Mathana (1979)	1975 Survey of Fertility in Thailand	2,042 ตัวอย่าง	ภาพรวม / รายกลุ่มตาม ลักษณะการ ทำงานของ ภรรยา 1. กลุ่มที่ภรรยา ทำงานรับค่าจ้าง 2. กลุ่มที่ภรรยา ทำกิจการของ ครอบครัว 3. กลุ่มที่ภรรยา เป็นแม่บ้าน)	Two-Stages Least Squares	จำนวนบุตรที่ ต้องการตลอด ชีวิตหาก สามารถกำหนด จำนวนได้	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้ครอบครัว - ค่าจ้างของมารดา - คุณภาพของบุตร - การศึกษาของสามี - อาชีพของสามี - ขนาดของกิจการของครัวเรือน - มีผู้ดูแลบุตรแทนมารดา - มีปัญหาความขัดแย้งระหว่าง การทำงานและการเลี้ยงดูบุตร - คุณภาพของบุตรแทนโดยจำนวนปีรับ การศึกษาที่บิดาคาดว่าจะพอต่อการ ดำรงชีวิตของบุตร (รายได้ครอบครัว / จำนวนบุตรที่ปรารถนา / การศึกษาสามี / อาชีพของสามี และที่ตั้งครัวเรือน) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อัตราค่าจ้างของภรรยา (กรณีกลุ่ม 1) และรายได้ของ ครอบครัว (กรณีกลุ่ม 2 และ 3) มีผลต่อจำนวนบุตรที่ ต้องการเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ 2. ขนาดของกิจการของครัวเรือนมีผลต่อจำนวนบุตรที่ ต้องการเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ 3. ตัวแปรหุ่นการมีผู้ดูแลบุตรแทนมารดามีผลต่อจำนวน บุตรที่ต้องการเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะใน กลุ่มที่ 2 และ 3

งานวิจัย	แหล่งข้อมูล	จำนวนตัวอย่าง	ระดับข้อมูล	วิธีการ	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผลการวิเคราะห์โดยย่อ
Thienchay Kiranandana (1979)	ข้อมูลการสำรวจรอบที่ 1 และ 2 จาก แหล่งข้อมูลเดียวกับ Thienchay Kiranandana (1977)	รอบที่ 1: 786 ตัวอย่าง / รอบ ที่ 2: 860 ตัวอย่าง	ภาพรวม / เมือง- ชนบท	Simultaneous Equation System	จำนวนบุตรเกิด รอดทั้งหมดของ สตรีอายุ 35-54 ปีที่มีบุตร มากกว่า 1 คน และอายุบุตรคน โตมากกว่า 16 ปี	เน้นการวิเคราะห์ผลกระทบของการ ตายของบุตร (Child Mortality) ต่อภาวะ เจริญพันธุ์ - อัตราการตายของบุตร - รายได้ทรัพย์สิน - การศึกษาของสามีและภรรยา - จำนวนปีการศึกษาของบุตรคน โต - จำนวนสมาชิกในครอบครัว โดยแบบจำลองกำหนดอัตราการตาย ของบุตรประกอบด้วยตัวแปรตาม ต่อไปนี้ จำนวนบุตรเกิดรอด ระดับ การศึกษาของสามี-ภรรยา อายุของ ภรรยา และตัวแปรหุ่นชนบท	1. รายได้ทรัพย์สินไม่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ แต่จำนวนปี การศึกษาของบิดาและมารดามีผลเชิงลบอย่างมี นัยสำคัญ 2. อายุของบุตรชายคนโตซึ่งเป็นตัวแปรแทนต้นทุนของ การมีบุตร (Child Price) มีผลเชิงลบต่อภาวะเจริญพันธุ์ 3. อัตราการตายของบุตรมีผลเชิงบวกต่อภาวะเจริญพันธุ์
เทียนฉาย กีระนันท์ (2524)	ข้อมูลจากโครงการวิจัย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร 2519	908 ตัวอย่าง	กรุงเทพมหานคร	OLS	จำนวนบุตรเกิด รอดของ ประชากรสตรีใน เขต กรุงเทพมหานคร ที่มีบุตรอายุไม่ เกิน 7 ปี	เน้นการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ - รายได้ของครอบครัว - ต้นทุนส่วนบุคคลของบุตร เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการ ตั้งครุฑ ค่าใช้จ่ายสำหรับทารกต่ำกว่า 1 ปี ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ค่าใช้ จ่ายที่เป็นตัวเงินอื่นๆ - การศึกษาของบิดา/มารดา - อายุของมารดา	1. รายได้ของครัวเรือน และการศึกษาของบิดาและมารดา มีอิทธิพลในการกำหนดค่าใช้จ่ายของบุตรแต่ละคน 2. จำนวนบุตรขึ้นกับการศึกษาของมารดา แลอายุของ มารดาเป็นสำคัญ แต่ไม่ปรากฏความสัมพันธ์ในเชิงสถิติ ระหว่างจำนวนบุตรกับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตรแต่ละคน (อาจเกิดจากปัญหาของการไม่ใช้วิธี Simultaneous Equations System)

งานวิจัย	แหล่งข้อมูล	จำนวนตัวอย่าง	ระดับข้อมูล	วิธีการ	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผลการวิเคราะห์โดยย่อ
นภานภางค์ ปวีณภรณ์ (2526)	ข้อมูลปฐมภูมิจากการ สำรวจตัวอย่างกรรมกร สตรีที่สมรสแล้ว อายุ 35 ปีขึ้นไปในอุตสาหกรรม สิ่งทอ	193 ตัวอย่าง	อุตสาหกรรม สิ่งทอที่โรงงาน ตั้งอยู่ในกรุงเทพ และจังหวัด ใกล้เคียง รวม 20 โรงงาน	OLS	จำนวนบุตรเกิด รอดกับสามี ปัจจุบันของสตรี ที่แต่งงานแล้ว และมีอายุ 35 ปี ขึ้นไป	<ul style="list-style-type: none"> - อายุของสตรี - ชั่วโมงทำงานของสตรี / สามี - อัตราค่าจ้าง / รายได้ต่อเดือน ของสตรี และสามี - รายได้ทั้งหมดของครอบครัว - ทรัพย์สินของสตรี - ระดับการศึกษาของบุตรคนโต 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตัวแปรสำคัญในการกำหนดความต้องการมีบุตรคือ อัตราค่าจ้างของแม่ (เชิงลบ) รายได้ของครอบครัว และ อายุของมารดา 2. อัตราค่าจ้างของพ่อ จำนวนชั่วโมงทำงานของพ่อและ แม่ และราคาของเด็กให้ผลคลุมเครือ
เทียนฉาย กิระนันท์ (2527)	ข้อมูลดิบของโครงการ สำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะ การตาย และการ วางแผนครอบครัวใน ประเทศไทย พ.ศ. 2522 จัดทำโดยสถาบัน ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	1,430 ครัวเรือน	ประเทศ	OLS	จำนวนบุตรเกิด รอดของสตรี สมรสอายุ 15-49 ปี และ กำลังอยู่กับ สามี	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้จากทรัพย์สิน - อัตราค่าจ้างของพ่อ (สามี) แทน โดยจำนวนปีการศึกษาใน โรงเรียน - อัตราค่าจ้างของแม่ (ภรรยา) แทนโดยจำนวนปีการศึกษาใน โรงเรียน - อายุแรกสมรสของภรรยา - จำนวนคนในครัวเรือน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. รายได้มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ แต่ค่าเสียเวลาเรื่อง เวลาของบิดามารดาพบว่าไม่มีอิทธิพลใดๆ ขณะที่อายุ แรกสมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนพบว่ามีผลต่อ ภาวะเจริญพันธุ์ 2. เมื่อเทียบครอบครัวชนบทกับครอบครัวเมือง พบว่า จำนวนบุตรเกิดรอดของครอบครัวชนบทมากกว่า สาเหตุ มาจากความแตกต่างของค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร 3. มีการตัดสินใจเลือกระหว่างจำนวนบุตรกับคุณภาพ บุตร
วนิดา สุเมธานนท์ (2527)	ข้อมูลของโครงการวิจัย สภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรของ กรุงเทพมหานคร จัดทำ โดยจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	1,011 ตัวอย่าง	กรุงเทพมหานคร / เขตเมือง เขตต่อ เมือง และเขต ชานเมือง	OLS	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนบุตร เกิดรอดของสตรี สมรสอายุ 35- 49 ปีและมีบุตร อย่างน้อย 1 คน - จำนวนปีการ ศึกษาของบุตร คนโต (คุณภาพ) 	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นการวิเคราะห์ไปที่การทดแทนกัน ระหว่างปริมาณและคุณภาพของบุตร - รายได้ครอบครัว - อัตราค่าจ้างของพ่อ (สามี) - อัตราค่าจ้างของแม่ (ภรรยา) - ภูมิภาคเดิม - อายุของมารดา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในภาพรวมจำนวนบุตรของครัวเรือนจะขึ้นกับอายุของ แม่และ ภูมิภาคเดิมของหัวหน้าครัวเรือน แต่จะแปรผัน กลับกับอัตราค่าจ้างของแม่ อัตราค่าจ้างของพ่อและ รายได้ของครอบครัวไม่มีบทบาทต่อจำนวนบุตรเลย 2. คุณภาพของบุตรจะขึ้นกับอายุของแม่และอัตราค่าจ้าง ของพ่อ 3. วิเคราะห์ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรและ คุณภาพของบุตร

งานวิจัย	แหล่งข้อมูล	จำนวนตัวอย่าง	ระดับข้อมูล	วิธีการ	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผลการวิเคราะห์โดยย่อ
สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537)	การสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับบุตร พ.ศ. 2536	8,507 ตัวอย่าง	ภาพรวม	Logistic Regression Model	ความต้องการมีบุตรเพิ่มของสตรีสมรสอายุ 15-49 ปี ที่มีบุตร 1 คนหรือ 2 คน	<ul style="list-style-type: none"> - อายุของสตรี (ภรรยา) - จำนวนและเพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่ - อาชีพของภรรยาและสามี - รายได้ต่อเดือนของครัวเรือน - ภาค / เขตที่อยู่อาศัย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนและเพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่มีผล กระทบต่อความต้องการมีบุตรเพิ่ม ครอบคลุมที่มีบุตร 2 คนและเพศละคนแล้ว มีแนวโน้มที่จะมีบุตรน้อย 2. ผู้ที่อยู่ในชนบท และผู้อาศัยอยู่ในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มต้องการมีบุตรเพิ่ม 3. ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง (ดูจากรายได้และอาชีพ) มีแนวโน้มต้องการมีบุตรเพิ่มมากกว่า
ปาไลดา นันท์เดชขจร (2541)	ข้อมูล 1.2% จากการสำรวจในประชากรและการเคหะ 2533 และข้อมูลสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคม 2533	21,476 ตัวอย่าง	ภาพรวม / เมือง-ชนบท / ชั้นอายุสตรี	OLS	จำนวนบุตรเกิดรอดทั้งหมดของสตรี อายุ 15-49 ปี	<p>เน้นการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุของสตรี - จำนวนปีการศึกษา - ศาสนา - รายได้ของสตรี - การใช้ยาคุมกำเนิด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในภาพรวม รายได้ (หรือจำนวนปีการศึกษา) จะมีผลเชิงลบต่อภาวะเจริญพันธุ์ ส่วนศาสนาอิสลามมีผลทางบวก อายุจะมีผลบวกในช่วงแรกและมีผลลบเมื่ออายุเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ 2. ผลการวิเคราะห์รายเขตที่อยู่อาศัย (เมืองหรือชนบท) จะเหมือนกับภาพรวม 3. เมื่อจำแนกสตรีตามกลุ่มอายุ พบว่า เฉพาะรายได้และจำนวนปีการศึกษาเท่านั้นที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ กล่าวคือมีความสัมพันธ์เชิงลบ

แหล่งที่มา: งานวิจัยแต่ละชิ้น

9.2 กรอบการวิเคราะห์

9.2.1 แบบจำลองการมีบุตรของครอบครัว

เพื่อให้เกิดความชัดเจนด้านปัจจัยกำหนดการมีบุตร เลี้ยงดูบุตรและการทำงานของสตรีและครอบครัว ในตอนนี้เราจะแสดงแบบจำลองการตัดสินใจของครอบครัว³² โดยอิงจาก Quality-Quantity Model ของ Becker (1960) ซึ่งกล่าวไว้ว่าคุณภาพของบุตรและจำนวนบุตรต่างก็มีผลต่ออรรถประโยชน์ของผู้เป็นพ่อและแม่ และพิจารณาแบบจำลองของ Willis (1973) ซึ่งคำนึงถึงการจัดสรรทรัพยากรภายในครอบครัวโดยเฉพาะเวลาเพื่อการทำงาน การดูแลบุตร และการพักผ่อน นอกจากนี้เนื่องจากเราให้ความสนใจมาตรการต่างๆเพื่อการเลี้ยงดูบุตรของทั้งภาครัฐและนายจ้าง เราจึงใส่ตัวแปรนโยบายดังกล่าวเข้าไปในแบบจำลองด้วย³³

พิจารณาครอบครัวหนึ่งๆ ประกอบด้วยสามี (M) และภรรยา (F) สมมติว่าสตรีและคู่สมรสสามารถตกลงเป้าหมายร่วมกันได้ กล่าวคือตัดสินใจจัดสรรทรัพยากรภายในครอบครัวโดย (Intra-family Resource Allocation) มีจุดประสงค์ที่จะทำให้สวัสดิการครอบครัวสูงสุด ทรัพยากรดังกล่าวมีทั้งที่เป็นตัวเงินและเวลาที่มีอย่างจำกัด สมมติให้ฟังก์ชันสวัสดิการของครอบครัว $W(\cdot)$ มีอรรถประโยชน์ของสามี U_M และภรรยา U_F เป็นองค์ประกอบ ซึ่งระดับอรรถประโยชน์ของพวกเขาถูกกำหนดโดย ระดับสินค้าเอกชนสำหรับบริโภค (C) เวลาเพื่อการพักผ่อน (l) จำนวนบุตร (N) และคุณภาพของบุตร (q) สมมติให้สำหรับสามีและภรรยาแล้ว N และ q จะเป็นสินค้าสาธารณะ ฟังก์ชันสวัสดิการครอบครัวแสดงโดย

$$W = W(U_M(C_M, l_M, N, q; E_M), U_F(C_F, l_F, N, q; E_F)) \quad (1)$$

โดยสมมติให้ E_M และ E_F แทนตัวแปรแวดล้อมใดๆที่อาจมีผลต่ออรรถประโยชน์ของสามีภรรยา³⁴ เวลาที่มีอยู่เดิม (Time Endowment) ของทั้งสามีและภรรยาคือ 1 หน่วย ซึ่งจะถูกใช้เพื่อการทำงาน (L) การพักผ่อน (l) และการดูแลบุตร (z) ดังนั้นการจัดสรรเวลาของแต่ละคนต้องเป็นไปตามเงื่อนไขดังนี้

$$L_M + l_M + z_M = 1 \quad (2)$$

$$L_F + l_F + z_F = 1 \quad (3)$$

เราสมมติอีกว่าคุณภาพของบุตร q ถูกกำหนดโดย (1) การใช้เวลาในการดูแลบุตร z (2) ค่าใช้จ่ายเพื่อการดูแลบุตร $p_x X$ (p_x : ราคาสินค้าเพื่อการดูแลเด็ก X : ปริมาณสินค้าสำหรับดูแลเด็ก) และ (3) ปัจจัยแวดล้อมอื่นให้แทนด้วย E_q ดังนั้นฟังก์ชันคุณภาพของบุตรสามารถเขียนแทนด้วย

$$q = q(z_M, z_F, p_x X; E_q) \quad (4)$$

ลำดับถัดมาหันมาดูข้อจำกัดด้านงบประมาณของครอบครัว ให้ค่าจ้างชายและหญิงแทนด้วย w_M และ w_F ตามลำดับ ดังนั้นรายได้ค่าจ้างของสามีและภรรยา คือ $w_M L_M$ และ $w_F L_F$ รายได้อื่นนอกจาก

³² อ้างจากงานของ Kato Hisakazu (2001), *Demographic Economics*, Nihonhyouronsha, Tokyo.

³³ ในความเป็นจริง ภาพของครอบครัวมีจำเป็นต้องถูกจำกัดในรูปแบบเหมือนแบบจำลองนี้ สตรีและคู่สมรสอาจมีพฤติกรรมเชิงกลยุทธ์และทำการต่อรองกันในกระบวนการจัดสรรทรัพยากรภายในครอบครัวก็ได้ (เช่น McElroy and Horney, 1981)

³⁴ ให้ฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของครอบครัวมีคุณสมบัติดังนี้ $U_C > 0, U_L < 0, U_N > 0$ และ $U_q > 0$ โดยที่ $U_j = \partial U / \partial j, j = C, L, N, q$

รายได้แรงงาน (labor income) ของทั้งสองแทนด้วย I_M และ I_F ดังนั้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของแต่ละคน³⁵ คือ

$$T_M = \tau_M (w_M L_M + I_M - E_M) \quad (5)$$

$$T_F = \tau_F (w_F L_F + I_F - E_F) \quad (6)$$

ให้ E แทนค่าหักลดหย่อนที่เกี่ยวข้อง และ τ_M และ τ_F แทนอัตราภาษีหน่วยสุดท้ายที่สอดคล้องกับระดับรายได้สุทธิ(หลังหักค่าลดหย่อน) ของแต่ละคน ในขณะที่เดียวกันให้สามีหรือภรรยาได้รับเงินอุดหนุนช่วยเหลือบุตรต่อคนเท่ากับ s (ไม่เสียภาษี) ดังนั้นข้อจำกัดทางงบประมาณของครอบครัวนี้คือ

$$W_M + \tau_M E_M + W_F + \tau_F E_F + sN = C_M + C_F + p_x X \quad (7)$$

โดยที่ $W = (1 - \tau)(wL + I)$ และราคาสินค้าเอกชนเป็น 1

โดยสรุป การวางแผนของครอบครัวนี้คือการเลือก $C_M, C_F, L_M, L_F, z_M, z_F, z_F, X$ และ N เพื่อทำให้ระดับสวัสดิการครอบครัวสูงสุด ภายใต้ข้อจำกัดทั้งทางเวลาและทรัพยากร หรือ

$$\begin{aligned} \text{Max}_{C_M, C_F, L_M, L_F, N, z_M, z_F, X} \quad & W = W(U_M(C_M, L_M, N, q; E_M), U_F(C_F, L_F, N, q; E_F)) \\ \text{โดยที่} \quad & q = q(z_M, z_F, p_x X; E_q) \end{aligned}$$

Subject To

1. $L_M + l_M + z_M = 1$
2. $L_F + l_F + z_F = 1$
3. $W_M + \tau_M E_M + W_F + \tau_F E_F + sN = C_M + C_F + p_x X$

หากพิจารณาฟังก์ชันที่เราให้ความสนใจอยู่ อันได้แก่ จำนวนบุตรที่ปรารถนา การใช้แรงงานในตลาดแรงงาน การใช้เวลาดูแลบุตรเอง และความต้องการในสินค้าเพื่อการเลี้ยงดูเด็กขึ้นกับ อัตราค่าจ้าง หลังหักภาษีของสามีและภรรยา Tax Expenditure ที่ได้รับจากรัฐ และรายได้จากแหล่งอื่นของสามีและภรรยา, เงินอุดหนุนต่อหัวเพื่อการมีบุตร, ราคาสินค้าเพื่อการเลี้ยงดูเด็ก และตัวแปรแวดล้อมอื่นๆ ดังนี้

$$\begin{aligned} N &= N((1 - \tau_M)w_M, (1 - \tau_F)w_F, \tau_M E_M, \tau_M E_M, I_M, I_F, s, p_x; E_M, E_F, E_q) \\ L_F &= L_F((1 - \tau_M)w_M, (1 - \tau_F)w_F, \tau_M E_M, \tau_M E_M, I_M, I_F, s, p_x; E_M, E_F, E_q) \\ z_F &= z_F((1 - \tau_M)w_M, (1 - \tau_F)w_F, \tau_M E_M, \tau_M E_M, I_M, I_F, s, p_x; E_M, E_F, E_q) \\ X &= X((1 - \tau_M)w_M, (1 - \tau_F)w_F, \tau_M E_M, \tau_M E_M, I_M, I_F, s, p_x; E_M, E_F, E_q) \end{aligned}$$

Tax Expenditure ได้รับคือประโยชน์ที่ได้จากการลดหย่อนภาษีกรณีมีบุตร ส่วนเงินอุดหนุนต่อหัวเพื่อการมีบุตรขึ้นอยู่กับอาชีพของสามีภรรยา เพราะเงินอุดหนุนอาจได้มาในรูปแบบสวัสดิการและประโยชน์เกี่ยวเนื่องจากนายจ้าง หรือว่าสิทธิประโยชน์จากระบบประกันสังคมที่ครอบครัวเป็นสมาชิกอยู่ ตัวอย่างของ E_q เช่นโรคประจำตัวของเด็กที่มีติดตัวมา เป็นต้น

9.2.2 แบบจำลองโพธิทิ

³⁵ การคำนวณภาษี

การวิเคราะห์ในงานนี้จะพิจารณาเฉพาะประเด็นของผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อภาวะเจริญพันธุ์ โดยวิเคราะห์เฉพาะประเด็นที่ว่ามาตรการดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อการตัดสินใจ “มีบุตรเพิ่มอีกคน” หรือไม่ งานในอดีตนั้นยังไม่ได้พิจารณาถึงผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อภาวะเจริญพันธุ์อย่างจริงจัง ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเจาะลึกไปที่ประเด็นดังกล่าว แต่เนื่องจากการได้รับสวัสดิการหรือไม่ขึ้นขึ้นกับการทำงานในปัจจุบัน เราจึงไม่สามารถวิเคราะห์ผลของการได้รับสวัสดิการในปัจจุบันต่อจำนวนบุตรเกิดรอดซึ่งมักถูกใช้เป็นตัวแปรตามในงานในอดีต การวิเคราะห์นี้จะพิจารณาเพียงว่าการได้รับสวัสดิการในปัจจุบันนั้นมีผลต่อการมีบุตรหรือไม่โดยใช้แบบจำลองโพรบิท

แบบจำลองโพรบิทสำหรับวิเคราะห์ที่ปัจจัยกำหนดการตัดสินใจมีบุตรหรือไม่มีบุตรของครอบครัว มีลักษณะดังนี้ พิจารณาแบบจำลองการตัดสินใจมีบุตรของครอบครัวที่สามี-ภรรยาอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน (ใครคนหนึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน) โดยที่ภรรยาอยู่ในวัยเจริญพันธุ์หรือมีอายุในช่วง 15-49 ปี การตัดสินใจนั้นขึ้นกับตัวแปรอธิบายแบบต่อเนื่องใดๆ X_i (Continuous Explanatory Variable) เช่น อายุ ค่าจ้าง เป็นต้น และตัวแปรอธิบายแบบ Discrete Explanatory Variable ใดๆ D_i เช่น เพศ (ชายหรือหญิง) สถานที่อยู่ หรือการได้รับสวัสดิการหรือไม่ เป็นต้น ดังสมการที่ 8-2

$$y_i = \alpha + \beta X_i + \gamma D_i + u_i \quad (8)$$

โดยที่ $y_i = 1$: กรณีตัดสินใจมีบุตร, $y_i = 0$: กรณีตัดสินใจไม่มีบุตร

α , β และ γ เป็นพารามิเตอร์ที่จะถูกทำการประมาณการ u_i เป็นความคาดเคลื่อน กำหนดให้ $F(\alpha + \beta X_i + \gamma D_i)$ มีการกระจายแบบ Standard Normal Distribution ซึ่ง

$$P(y_i = 1) = \Phi(\alpha + \beta X_i + \gamma D_i) = (1/\sqrt{2\pi}) \int_{-\infty}^{\alpha + \beta X_i + \gamma D_i} \exp(-z^2/2) dz \quad (9)$$

โดยที่ $\Phi(\cdot)$ เป็น Accumulative Function ของการกระจายมาตรฐานแบบปกติ พิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่า ตัวเลือกมีเพียงสองตัวเลือกคือมีบุตรหรือไม่มีบุตร ดังนั้น

$$P(y_i = 0) = 1 - \Phi(\alpha + \beta X_i + \gamma D_i) \quad (10)$$

พิจารณาค่าความคาดหวังของความน่าจะเป็นที่จะมีบุตรหรือไม่มีบุตร เราจะได้สมการที่ (11) ดังนี้

$$E(y_i) = \Phi(\alpha + \beta X_i + \gamma D_i) \quad (11)$$

ซึ่งนั่นก็หมายความว่าความน่าจะเป็นของการเลือกไม่มีบุตร รวมไปถึงค่าความคาดหวังของการมีบุตร หรือไม่มีบุตรจะตกอยู่ในช่วงปิดระหว่าง 0 และ 1 กรณีของแบบจำลองโพรบิท สัมประสิทธิ์ของตัวแปรอธิบายที่ถูกประมาณการออกมานั้น ซึ่งในกรณีนี้ได้แก่ β และ γ สัมประสิทธิ์ดังกล่าวจะแสดงเพียงแค่วิศวกรรมของผลกระทบหรืออิทธิพลของตัวแปรอธิบายนั้นว่ามีผลต่อการมีบุตร แต่จะไม่บ่งบอกนัยเชิงขนาดของผลกระทบแต่อย่างใด การพิจารณาขนาดของผลกระทบหรือ Marginal Effect นั้นจะพิจารณาในรูปของผลกระทบของตัวแปรที่สนใจที่มีต่อค่าความคาดหวังของการมีบุตร $E(y_i)$ ซึ่งต้องแยกออกมาพิจารณาต่างหากจากสัมประสิทธิ์ที่ถูกประมาณการออกมาดังนี้ กรณีตัวแปรอธิบายแบบต่อเนื่อง (หรือ X)

$$\partial E(y_i) / \partial X_i = \phi(\alpha + \beta X_i + \gamma D_i) \times \beta \quad (12)$$

$\phi(\cdot)$ คือ Standard Normal Density Distribution โดยที่ $1 > \phi(\alpha + \beta X_i + \gamma D_i) \times \beta \geq 0$ จะเห็น

ได้ว่าทิศทางของ Marginal Effect จะตรงกับเครื่องหมายสัมประสิทธิ์ β กรณีตัวแปรอธิบายแบบ Discrete Explanatory Variable หรือตัวแปรหุ่น จะคำนวณได้ดังนี้

$$\text{กรณีตัวแปรหุ่น } D_i = 1: P(y_i = 1) = \Phi(\alpha + \beta X_i + \gamma)$$

$$\text{กรณีตัวแปรหุ่น } D_i = 0: P(y_i = 0) = \Phi(\alpha + \beta X_i)$$

Marginal Effect คือ $\Phi(\alpha + \beta X_i + \gamma) - \Phi(\alpha + \beta X_i)$ จะเห็นได้ว่าหากผลการประมาณการสัมประสิทธิ์ออกมาเป็นบวก (ลบ) $\Phi(\alpha + \beta X_i + \gamma) - \Phi(\alpha + \beta X_i)$ จะเป็นบวก (ลบ) ด้วยเหมือนกัน

ในการวิเคราะห์ แบบจำลองที่จะทำการประมาณการนั้นมีลักษณะดังต่อไปนี้ และรายละเอียดของตัวแปรต่างๆที่ปรากฏในแบบจำลองมีดังในตาราง 8-2

$$\begin{aligned} \text{NEWBORN} - YN_i = & \text{Cons} + \alpha_1 \text{FAge}_i + \alpha_2 \text{FAgeSq}_i + \alpha_3 \text{MAge}_i + \alpha_4 \text{MAgeSq}_i \\ & + \alpha_5 \text{MSchool}_i + \alpha_6 \text{FSchool}_i + \alpha_7 \text{Islam}_i + \alpha_8 \text{Central}_i + \alpha_9 \text{North}_i \\ & + \alpha_{10} \text{Northeast}_i + \alpha_{11} \text{South}_i + \alpha_{12} \text{Rural}_i + \alpha_{13} \text{Member}_i + \alpha_{14} \text{DoubleIncome}_i \\ & + \alpha_{15} \text{Housewife}_i + \alpha_{16} \text{Welfare}_i + \alpha_{17} \text{MortalRate}_i + u_i \end{aligned} \quad (13)$$

โดยที่ *Cons* เป็นค่าคงที่ และ $\alpha_i, i = 1-17$ เป็นสัมประสิทธิ์ที่จะถูกประมาณค่าออกมา

9.3 ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลสามี-ภรรยาที่คัดกรองจากข้อมูล 1% และเป็นชุดเดียวกับข้อมูลครอบครัวที่สามี-ภรรยาอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน (ใครคนหนึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน) โดยที่ภรรยาอยู่ในวัยเจริญพันธุ์หรือมีอายุในช่วง 15-49 ปีซึ่งใช้ในบทก่อน โดยคัดเอาข้อมูลบางครัวเรือนที่ไม่สมบูรณ์เนื่องจากไม่ตอบบางคำถามออกไป ทำที่สุดจะเหลือข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ทั้งหมด 70,177 ตัวอย่าง ส่วนข้อมูลชั่วโมงการทำงานของสามีและภรรยา นั้น ประมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ยของชั่วโมงทำงานของชาย-หญิงในเขตและนอกเขตเทศบาลแบ่งแยกตามสถานภาพการทำงาน แหล่งข้อมูลได้แก่รายงานการสำรวจสภาวะการทำงานของประชากรรอบที่ 3 ประจำปีพ.ศ. 2543 ในการประมาณการนั้นจะแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลทั่วประเทศ และข้อมูลที่ทำกรควบคุม กรณีหลังนี้จะทำการควบคุมโดยการเลือกเฉพาะตัวอย่างที่มีลักษณะบางประการเหมือนกันอันได้แก่ ครอบครัวที่ทำงานทั้งสามีและภรรยา และครอบครัวที่ภรรยามีอายุ 15-29 ปี

ตาราง 9-2: รายละเอียดของตัวแปรต่างๆที่ปรากฏในแบบจำลอง

ตัวแปร		คำจำกัดความ	ลักษณะตัวแปร
<i>NEWBORN – YN</i>		การมีบุตรเกิดใหม่ในรอบปีที่แล้ว เป็นตัวแปรที่นำจำนวนบุตรเกิดรอดในรอบปีที่แล้ว มาแปลงเป็นตัวแปรคุณภาพ โดยไม่คำนึงถึงจำนวนที่มี	0 - ถ้าไม่มี, 1 - ถ้ามี
อายุ	<i>FAge</i>	อายุปัจจุบันของภรรยา	ตัวแปรปริมาณ
	<i>FAgeSq</i>	อายุปัจจุบันของภรรยา ยกกำลังสอง	ตัวแปรปริมาณ
	<i>MAge</i>	อายุปัจจุบันของสามี	ตัวแปรปริมาณ
	<i>MAgeSq</i>	อายุปัจจุบันของสามี ยกกำลังสอง	ตัวแปรปริมาณ
การศึกษา	<i>FSchool</i>	จำนวนปีที่เรียนในสถานศึกษา-ภรรยา	ตัวแปรปริมาณ
	<i>MSchool</i>	จำนวนปีที่เรียนในสถานศึกษา-สามี	ตัวแปรปริมาณ
ศาสนา	<i>Islam</i>	ครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยานับถือศาสนาอิสลาม	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
ที่ตั้งที่อยู่อาศัย	<i>Central</i>	ที่ตั้งครัวเรือนอยู่ในภาคกลาง	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
	<i>North</i>	ที่ตั้งครัวเรือนอยู่ในภาคเหนือ	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
	<i>Northeast</i>	ที่ตั้งครัวเรือนอยู่ในภาคตอ./น.	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
	<i>South</i>	ที่ตั้งครัวเรือนอยู่ในภาคใต้	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
	<i>Rural</i>	ที่ตั้งครัวเรือนอยู่นอกเขตเทศบาล	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
ขนาดครัวเรือน	<i>Member</i>	จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน	ตัวแปรปริมาณ
การทำงาน	<i>DoubleIncome</i>	สามีและภรรยาประกอบอาชีพทั้งคู่	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
	<i>Housewife</i>	สามีประกอบอาชีพ-ภรรยาแม่บ้าน	
ลักษณะครอบครัวแบ่งตามประเภทการได้รับสวัสดิการ Welfare	<i>Double</i>	สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากแหล่งเดียวกัน	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
	<i>DoubleGOV</i>	สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากแหล่งเดียวกัน (ข้าราชการ)	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
	<i>DoublePUB</i>	สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากแหล่งเดียวกัน (รัฐวิสาหกิจ)	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
	<i>DoubleEMP</i>	สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากแหล่งเดียวกัน (ลูกจ้างเอกชนไม่ใช่เกษตรกร)	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
	<i>DoubleDIFF</i>	สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่แต่ต่างแหล่ง	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
	<i>Single</i>	สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
	<i>SingleGOV</i>	สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ (ข้าราชการ)	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
	<i>SinglePUB</i>	สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ (รัฐวิสาหกิจ)	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่
<i>SingleEMP</i>	สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ (ลูกจ้างเอกชนไม่ใช่เกษตรกร)	0 - ถ้าไม่ใช่, 1 - ถ้าใช่	
ประวัติการมีบุตรในอดีต	<i>MortalRate</i>	อัตราการตายของบุตรนิยามตาม Kiranandana (1977): (จำนวนบุตรเกิดรอด - จำนวนบุตรมีชีวิต) / จำนวนบุตรเกิดรอด	ตัวแปรปริมาณ
ชั่วโมงทำงาน	<i>FWorkHour</i>	จำนวนชั่วโมงทำงานโดยเฉลี่ยของภรรยาต่อสัปดาห์	ตัวแปรปริมาณ
	<i>MWorkHour</i>	จำนวนชั่วโมงทำงานโดยเฉลี่ยของภรรยาต่อสัปดาห์	ตัวแปรปริมาณ

หมายเหตุ: จำนวนปีการศึกษายึดหลักตามงานของ Samtisant (1997) (อ้างจาก ปาลิตา นันท์เดชขจร, 2541)

9.4 ผลการวิเคราะห์การได้รับสวัสดิการของครอบครัวต่อการมีบุตร

ตาราง 9-3 – 9-14 แสดงผลการวิเคราะห์ภายใต้ข้อมูลประเภทต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะที่แตกต่างกันบางประการของครอบครัว ได้แก่ข้อมูลครอบครัวทั่วประเทศ ครอบครัวที่ทำงานทั้งสามีและภรรยา (Double Income Family) ครอบครัวที่สามีทำงานและภรรยาเป็นแม่บ้าน ครอบครัวในเขตเมือง ครอบครัวในเขตชนบท และครอบครัวที่ภรรยาอายุ 15-29 ปี นอกจากนั้นภายใต้ข้อมูลเดียวกันแต่ละชุด ได้ทำการพิจารณาตัวแปรการได้รับสวัสดิการของครอบครัว 2 แบบคือ แบบแรกคือ แบ่งครอบครัวออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ สามีภรรยามีโอกาสได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากแหล่งเดียวกัน สามีภรรยามีโอกาสได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากต่างแหล่งกัน สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งมีโอกาสได้รับสวัสดิการ และสามีภรรยาที่ไม่มีโอกาสได้รับสวัสดิการเลย อีกแบบหนึ่งจะชี้สวัสดิการที่สามีภรรยามีโอกาสได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากต่างแหล่งกัน และสามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งมีโอกาสได้รับสวัสดิการอย่างชัดเจนว่ารับจากแหล่งใด ส่วนในตาราง 9-15 เป็นการสรุปผลของสถานะการได้รับสวัสดิการของครอบครัวต่อการตัดสินใจมีบุตรในภาพรวม

9.4.1 ครอบครัวทั่วประเทศ

จากตาราง 9-3 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มโดยใช้ข้อมูลครอบครัวทั่วประเทศ พบว่า เมื่อพิจารณาแบบจำลอง 1 ในส่วนของปัจจัยด้านการได้รับสวัสดิการนั้น พบว่าการมีโอกาสได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรรยามีผลเชิงลบต่อความน่าจะเป็นที่ครอบครัวจะตัดสินใจมีบุตร สาเหตุหลักของผลลัพธ์นี้อาจจะเกิดจากตัวแปรที่ใช้เป็นตัวแปรแทนการได้รับสวัสดิการนั้นอาจจะมีส่วนสะท้อนถึง “ข้อจำกัดของเวลาในการเลี้ยงดูบุตร” ไปพร้อมๆ กันก็ได้ ในกรณีวิเคราะห์นี้ได้ใช้สถานภาพการทำงานเป็นตัวแปรแทนของโอกาสการได้รับสวัสดิการ กลุ่มที่ได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรรยานั้นทั้งหมดจะเป็นลูกจ้างเอกชนหรือลูกจ้างรัฐบาล ซึ่งอาจประสบปัญหาความยากลำบากในการประนีประนอมเรื่องเวลาในการทำงานกับการเลี้ยงดูบุตร หรือกล่าวอีกนัยก็คืออาจมีปัญหาการแลกเปลี่ยนระหว่างกิจกรรมทั้งสอง ผลกระทบที่ออกมาจึงเป็นเชิงลบและไม่ได้สะท้อนผลกระทบของการได้รับสวัสดิการอย่างแท้จริง ดังนั้นในแบบจำลองที่ 2 3 และ 4 จึงได้ทดลองควบคุมผลกระทบที่อาจเกิดจากการมีข้อจำกัดด้านเวลาดำเนินการเพิ่มตัวแปร “ชั่วโมงการทำงานโดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของสามีและภรรยาตามสถานภาพการทำงาน” เข้าไปในแบบจำลอง พบว่า จำนวนชั่วโมงทำงานเฉลี่ยของภรรยาต่อสัปดาห์หรือ *FWorkHour* มีผลเชิงลบต่อการตัดสินใจ ซึ่งหมายความว่าหากชั่วโมงการทำงานของภรรยาเพิ่มขึ้น ความน่าจะเป็นในการตัดสินใจมีบุตรจึงลดลง เมื่อควบคุมผลด้วยตัวแปรดังกล่าวและพิจารณาในรายละเอียดของลักษณะการได้รับสวัสดิการแล้วพบว่า ไม่มีผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจมีบุตรเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ในทำนองเดียวกัน เมื่อพิจารณารายละเอียดของลักษณะการได้รับสวัสดิการลงไปอีก อย่างในตาราง 9-4 พบว่าไม่มีผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจมีบุตรเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน

ในกรณีของครอบครัวทั่วประเทศนี้ ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาตัวแปรการได้รับสวัสดิการของครอบครัวประเภทใด ผลกระทบของตัวแปรประเภทอื่นๆ มีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรอย่างไม่แตกต่างกัน

กล่าวคือ ปัจจัยหลักที่มีผลต่อความน่าจะเป็นที่ครอบครัวจะตัดสินใจมีหรือไม่มีบุตร ได้แก่ อายุของสามี เขตที่อยู่อาศัย จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาของภรรยา และศาสนา กล่าวคือ ครอบครัวในกรุงเทพฯ เขตภาคกลาง และเขตภาคเหนือมีแนวโน้มที่จะมีบุตรเพิ่มน้อยกว่าในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคใต้ ส่วนครอบครัวที่ทั้งสามีและภรณยานับถือศาสนาอิสลามมีแนวโน้มที่จะมีบุตรเพิ่มมากกว่าครอบครัวอื่นๆ และนอกจากนั้นจำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาของภรรยาซึ่งอาจจะพิจารณาเป็นตัวแทนของค่าจ้างนั้น มีส่วนเพิ่มความน่าจะเป็นในการมีบุตรเพิ่ม

9.4.2 ครอบครัวเขตเมืองและครอบครัวเขตชนบท

ตาราง 9-5 ถึงตาราง 9-8 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มโดยใช้ข้อมูลครอบครัวในเขตเมืองและชนบท จากผลในแบบจำลองที่ควบคุมโดยจำนวนชั่วโมงการทำงานของตาราง 9-5 และ 9-6 นั้น พบว่า การได้รับสวัสดิการของครอบครัวนั้น ไม่มีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญของทั้งครอบครัวเขตเมืองและชนบท แต่หากพิจารณาเพียงเครื่องหมายพบว่า กรณีของครอบครัวในเขตเมืองที่มีสามีหรือภรรยาผู้ใดผู้หนึ่งได้รับสวัสดิการ จะมีผลต่อความน่าจะเป็นในการมีบุตรเพิ่ม และกรณีของครอบครัวในชนบทที่ได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรรยาแต่จากต่างแหล่งกันก็เช่นเดียวกัน ในทำนองเดียวกัน เมื่อพิจารณารายละเอียดของลักษณะการได้รับสวัสดิการลงไปอีก อย่างในตาราง 9-7 หรือตาราง 9-8 พบว่าไม่มีผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจมีบุตรเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มของครอบครัวเขตเมืองแล้วพบว่า จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาของทั้งสามีและภรรยา และจำนวนชั่วโมงการทำงานของภรณามีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม ปัจจัยสองตัวแรกคงจะสะท้อนถึงระดับรายได้ของครอบครัวว่าหากมีมากก็อาจจะตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม ปัจจัยหลังน่าจะสะท้อนถึงความยากที่จะการรวมชมระหว่างการทำงานกับการมีบุตรของครอบครัวในเขตเมือง นอกจากนี้ไม่พบว่าครอบครัวที่ทั้งสามีและภรณยานับถือศาสนาอิสลามมีแนวโน้มที่จะมีบุตรเพิ่มมากกว่าครอบครัวอื่นๆเหมือนในระดับประเทศ ในแง่ของภูมิภาคนั้นพบว่า ครอบครัวในเขตเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มที่มีบุตรเพิ่มน้อยกว่าภูมิภาคอื่นๆ กรณีของครอบครัวเขตชนบทนั้น พบว่าครอบครัวที่ทั้งสามีและภรณยานับถือศาสนาอิสลามและครอบครัวที่ภรณามีระดับการศึกษาสูงกว่ามีแนวโน้มที่จะมีบุตรเพิ่มมากกว่าครอบครัวอื่นๆ แต่ว่าครอบครัวที่ภรณามีจำนวนชั่วโมงทำงานมากกว่ามีแนวโน้มที่มีบุตรเพิ่มน้อยกว่า

9.4.3 ครอบครัวสามี-ภรรยาทำงานทั้งคู่

ตาราง 9-9 และตาราง 9-10 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มโดยใช้ข้อมูลครอบครัวสามี-ภรรยาทำงานทั้งคู่ พบว่าการได้รับสวัสดิการของครอบครัวนั้น ไม่มีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณารายละเอียดของลักษณะการได้รับสวัสดิการลงไปอีกดังในตาราง 9-10 พบว่า การได้รับสวัสดิการสำหรับบางครอบครัวอย่างเช่น ครอบครัวที่ทั้งสามีและภรณายเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือทั้งสองเป็นลูกจ้างเอกชน (ที่ไม่ใช่การเกษตร) ครอบครัวที่สามีหรือภรณาคคนหนึ่งคนใดเป็น

ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ จะมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม แต่ต้องระวังว่ามีเฉพาะครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจเท่านั้นที่ผลถูกประมาณการอย่างมีนัยสำคัญ

ในส่วนของปัจจัยประเภทอื่นๆนั้นพบว่า จำนวนชั่วโมงทำงานนั้นมีผลเชิงลบก็จริง แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีของภรรยาจะมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม เช่นเดียวกับครอบครัวที่ทั้งสามีและภรณยานับถือศาสนาอิสลามพบว่า มีแนวโน้มที่จะมีบุตรเพิ่มมากกว่าครอบครัวอื่นๆ เหมือนในระดับประเทศ

9.4.4 ครอบครัวภรรยาไม่ทำงานและเป็นแม่บ้าน

ตาราง 9-11 และตาราง 9-12 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มโดยใช้ข้อมูลครอบครัวภรรยาไม่ทำงานและเป็นแม่บ้าน พบว่าการได้รับสวัสดิการของครอบครัวนั้น ไม่มีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของปัจจัยประเภทอื่นๆนั้น จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีของภรรยาจะไม่มีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม แต่พบว่าครอบครัวที่ภรรยาไม่ทำงานและเป็นแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร ภาคกลางและภาคเหนือมีแนวโน้มมีบุตรน้อยกว่าครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคใต้ นอกจากนี้ครอบครัวที่ทั้งสามีและภรณยานับถือศาสนาอิสลามและครอบครัวในชนบท มีแนวโน้มที่จะมีบุตรเพิ่มมากกว่าครอบครัวอื่นๆ

9.4.5 ครอบครัวภรรยาอายุ 15-29 ปี

ตาราง 9-13 และตาราง 9-14 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มโดยใช้ข้อมูลครอบครัวภรรยาอายุ 15-29 ปี หากกล่าวโดยทั่วไปแล้วช่วงอายุดังกล่าวนี้เป็นช่วงวัยเจริญพันธุ์ตอนต้นและกำลังเริ่มจะมีบุตรคนแรก ในกรณีนี้พบว่าแตกต่างไปจากกรณีอื่นๆที่ผ่านมา กล่าวคือการได้รับสวัสดิการของครอบครัวนั้นมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มเชิงบวก โดยเฉพาะในกรณีที่ครอบครัวได้รับอยู่ในสถานภาพการทำงานที่อยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการทั้งคู่ การได้รับสวัสดิการมีผลบวกอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้เมื่อได้พิจารณารายละเอียดของลักษณะการได้รับสวัสดิการลงไปอีก อย่างในตาราง 9-14 พบว่าครอบครัวหลายประเภทเมื่ออยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการแล้ว มีความน่าจะเป็นที่จะมีบุตรเพิ่มมากขึ้น ซึ่งได้แก่ ครอบครัวที่ทั้งสามีและภรณยานับถือศาสนาอิสลามและหรือรัฐวิสาหกิจ ในส่วนของปัจจัยประเภทอื่นๆนั้น จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีของภรรยาจะมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ระดับรายได้ของภรรยาหากมีมากขึ้นก็อาจจะตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม

ตาราง 9-3: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (ทั่วประเทศ-1)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>F</i> Age	-0.0250	-1.775*	-0.0184	-1.304	-0.0307	-2.141**	-0.0307	-2.142**
<i>F</i> AgeSq	-0.0003	-1.575	-0.0004	-1.959**	-0.0003	-1.646*	-0.0003	-1.645*
<i>M</i> Age	-0.0448	-4.335***	-0.0448	-4.295***	-0.0540	-5.050***	-0.0540	-5.050***
<i>M</i> AgeSq	0.0003	2.772***	0.0003	2.720***	0.0004	3.100***	0.0004	3.101***
<i>Central</i>	-0.1087	-2.580***	-0.0952	-2.249**	-0.0939	-2.197**	-0.0938	-2.197**
<i>North</i>	-0.1230	-2.695***	-0.0918	-1.999**	-0.0699	-1.505	-0.0698	-1.504
<i>Northeast</i>	-0.1093	-2.555***	-0.0650	-1.506	-0.0962	-2.211**	-0.0962	-2.211**
<i>South</i>	-0.0403	-0.859	-0.0226	-0.481	-0.0671	-1.413	-0.0671	-1.412
<i>Islam</i>	0.2280	4.960***	0.2042	4.412***	0.0914	1.934*	0.0915	1.937*
<i>Rural</i>	-0.0384	-1.365	-0.0028	-0.098	-0.0153	-0.531	-0.0152	-0.531
<i>F</i> School	0.0123	3.061**	0.0126	3.130***	0.0202	4.916***	0.0202	4.916***
<i>M</i> School	0.0053	1.352	0.0029	0.735	0.0054	1.360	0.0054	1.360
<i>MortalRate</i>	-0.0851	-0.549	-0.0834	-0.536	0.0075	0.045		
<i>NumChildren</i>					0.1867	16.90***	0.6597	2.807***
<i>F</i> WorkHour			-0.0060	-9.411**	-0.0059	-9.100***	-0.0059	-9.100***
<i>M</i> WorkHour			0.0011	0.673	0.0009	0.548	0.0009	0.548
<i>Cons</i>	0.4923	2.227**	0.5253	2.248**	0.6594	2.805***	0.6597	2.807***
ตัวแปรสวัสดิการ								
<i>Double</i>	-0.0910	-2.844***	-0.0430	-1.329	-0.0347	-1.061	-0.0347	-1.061
<i>DoubleDIFF</i>	-0.2032	-2.163**	-0.1410	-1.498	-0.1082	-1.146	-0.1082	-1.146
<i>Single</i>	0.0601	2.177**	-0.0356	-1.194	-0.0195	-0.648	-0.0195	-0.648
จำนวนตัวอย่าง	70,177		70,177		67,941		67,941	
มีบุตร	2,178		2,178		2,105		2,105	
ไม่มีบุตร	67,999		67,999		65,836		65,836	
Log Likelihood	-8579.111		-8535.589		-8401.033		-8401.034	

หมายเหตุ: ตัวเขียนแสดงถึงค่า z-statistics, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 1%

ตาราง 9-4: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (ทั่วประเทศ-2)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>F</i> Age	-0.0248	-1.760*	-0.0184	-1.298	-0.0305	-2.129**	-0.0305	-2.130**
<i>F</i> AgeSq	-0.0003	-1.600*	-0.0004	-1.971**	-0.0003	-1.662*	-0.0003	-1.662*
<i>M</i> Age	-0.0443	-4.287***	-0.0441	-4.222***	-0.0533	-4.981***	-0.0533	-4.982***
<i>M</i> AgeSq	0.0003	2.748***	0.0003	2.672***	0.0004	3.058***	0.0004	3.058***
<i>Central</i>	-0.1051	-2.483**	-0.0914	-2.150**	-0.0899	-2.096**	-0.0899	-2.096**
<i>North</i>	-0.1185	-2.565**	-0.0861	-1.852*	-0.0640	-1.361	-0.0640	-1.361
<i>Northeast</i>	-0.1055	-2.427**	-0.0598	-1.364	-0.0909	-2.052**	-0.0908	-2.052**
<i>South</i>	-0.0367	-0.777	-0.0180	-0.381	-0.0624	-1.303	-0.0624	-1.303
<i>Islam</i>	-0.0378	-1.342	0.2030	4.384***	0.0904	1.913*	0.0905	1.915*
<i>Rural</i>	0.2262	4.919***	-0.0021	-0.075	-0.0145	-0.504	-0.0145	-0.504
<i>F</i> School	0.0115	2.775***	0.0121	2.916***	0.0197	4.680***	0.0197	4.681***
<i>M</i> School	0.0061	1.521	0.0039	0.970	0.0064	1.569	0.0064	1.568
<i>MortalRate</i>	-0.0863	-0.557	-0.0847	-0.545	0.0063	0.038		
<i>F</i> WorkHour			-0.0060	-9.357***	-0.0058	-9.048***	-0.0058	-9.048***
<i>M</i> WorkHour			0.0009	0.518	0.0007	0.396	0.0007	0.396
<i>NumChildren</i>					0.1865	16.88***	0.1865	16.88***
<i>Cons</i>	0.4741	2.125**	0.5106	2.1800**	0.6431	2.729***	0.6433	2.730***
ตัวแปรตัวสถิติการ								
<i>DoubleDIFF</i>	-0.2682	-2.511**	-0.0158	-0.143	-0.0182	-0.164	-0.0182	-0.164
<i>DoubleEMP</i>	-0.1062	-3.073***	-0.0533	-1.525	-0.0438	-1.241	-0.0438	-1.241
<i>DoubleGOV</i>	-0.0193	-0.265	0.0013	0.018	0.0031	0.042	0.0031	0.042
<i>DoublePUB</i>	-0.0734	-0.334	-0.0478	-0.217	-0.0395	-0.179	-0.0396	-0.179
<i>SingleEMP</i>	0.0862	2.843***	-0.0106	-0.329	0.0040	0.123	0.0040	0.123
<i>SingleGOV</i>	-0.0103	-0.200	-0.1050	-1.957*	-0.0859	-1.586	-0.0859	-1.586
<i>SinglePUB</i>	-0.0017	-0.018	-0.1033	-1.066	-0.0842	-0.857	-0.0842	-0.857
จำนวนตัวอย่าง	70,177		70,177		67,941		67,941	
มีบุตร	2,178		2,178		2,105		2,105	
ไม่มีบุตร	67,999		67,999		65,836		65,836	
Log Likelihood	-8576.494		-8533.512		-8399.242		-8399.243	

หมายเหตุ: ตัวเขียนแสดงถึงค่า z-statistics, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 1%

ตาราง 9-5: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร

(เฉพาะครอบครัวในเขตเมือง-1)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>F</i> Age	0.0298	1.078	0.0396	1.426	0.0336	1.204	0.0336	1.206
<i>F</i> AgeSq	-0.0012	-2.929**	-0.0013	-3.215***	-0.0013	-3.147**	-0.0013	-3.147***
<i>M</i> Age	-0.0597	-3.169***	-0.0619	-3.260***	-0.0690	-3.603***	-0.0690	-3.608***
<i>M</i> AgeSq	0.0005	2.328**	0.0005	2.391**	0.0006	2.672***	0.0006	2.676***
<i>Central</i>	-0.0635	-1.293	-0.0493	-1.000	-0.0495	-1.000	-0.0493	-0.998
<i>North</i>	-0.1390	-2.011**	-0.1073	-1.540	-0.0956	-1.364	-0.0955	-1.363
<i>Northeast</i>	-0.1241	-2.235**	-0.1014	-1.815*	-0.1217	-2.165**	-0.1214	-2.161**
<i>South</i>	-0.0582	-0.866	-0.0386	-0.573	-0.0637	-0.940	-0.0633	-0.934
<i>Islam</i>	-0.1556	-1.421	-0.1731	-1.577	-0.2360	-2.132**	-0.2361	-2.133**
<i>F</i> School	0.0140	2.224**	0.0153	2.421**	0.0175	2.743***	0.0175	2.740***
<i>M</i> School	0.0209	3.333***	0.0184	2.916***	0.0202	3.178***	0.0202	3.176***
<i>MortalRate</i>	-0.0708	-0.212	-0.0428	-0.128	0.0602	0.175		
<i>NumChildren</i>					0.1150	4.751***	0.1150	4.746***
<i>F</i> WorkHour			-0.0044	-4.408***	-0.0043	-4.276***	-0.0043	-4.273***
<i>M</i> WorkHour			-0.0004	-0.176	-0.0005	-0.256	-0.0005	-0.256
<i>Cons</i>	-0.2150	-0.502	-0.1973	-0.450	-0.1182	-0.269	-0.1174	-0.267
ตัวแปรสวัสดิการ								
<i>Double</i>	-0.0768	-1.458	-0.0104	-0.189	0.0040	0.072	0.0038	0.069
<i>DoubleDIFF</i>	-0.3487	-2.805***	-0.2828	-2.257**	-0.2504	-1.996**	-0.2504	-1.996**
<i>Single</i>	0.0586	1.313	0.0073	0.158	0.0231	0.496	0.0232	0.500
จำนวนตัวอย่าง	19,105		19,105		19,105		19,105	
มีบุตร	658		658		658		658	
ไม่มีบุตร	18,447		18,447		18,447		18,447	
Log Likelihood	-2491.989		-2482.261		-2471.383		-2471.398	

หมายเหตุ: ตัวเฉียงแสดงถึงค่า z-statistics, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 1%

ตาราง 9-6: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร

(เฉพาะครอบครัวในเขตชนบท-1)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>F</i> Age	-0.0470	-2.836***	-0.0425	-2.549**	-0.0569	-3.338***	-0.0567	-3.327***
<i>F</i> AgeSq	1.6E-05	0.066	4.8E-05	-0.163	3.9E-05	0.153	3.5E-05	0.138
<i>M</i> Age	-0.0375	-2.973***	-0.0353	-2.741***	-0.0438	-3.240***	-0.0438	-3.240***
<i>M</i> AgeSq	0.0003	1.660*	0.0002	1.458	0.0003	1.567	0.0003	1.567
<i>North</i>	0.0004	0.009	0.0211	0.543	0.0457	1.154	0.0453	1.146
<i>Northeast</i>	0.0196	0.563	0.0613	1.732**	0.0258	0.720	0.0256	0.715
<i>South</i>	0.0798	1.780*	0.0812	1.802**	0.0277	0.606	0.0276	0.605
<i>Islam</i>	0.3143	5.895***	0.2864	5.321***	0.1656	3.012**	0.1646	2.997***
<i>F</i> School	0.0079	1.482	0.0070	1.301	0.0186	3.414***	0.0187	3.426***
<i>M</i> School	-0.0066	-1.289	-0.0089	-1.708*	-0.0061	-1.156	-0.0060	-1.150
<i>MortalRate</i>	-0.1352	-0.768	-0.1505	-0.850	-0.0770	-0.406		
<i>NumChildren</i>			-0.0079	-9.257***	-0.0079	-9.068***	-0.0079	-9.064***
<i>F</i> WorkHour			0.0027	0.955	0.0029	1.021	0.0029	1.022
<i>M</i> WorkHour					0.2055	16.370***	0.2056	16.383***
<i>Cons</i>	0.6446	2.504**	0.7383	2.582**	0.8327	2.874***	0.8289	2.862***
ตัวแปรสวัสดิการ								
<i>Double</i>	-0.1006	-2.431**	-0.0662	-1.593	-0.0659	-1.564	-0.0659	-1.563
<i>DoubleDIFF</i>	0.0282	0.193	0.0730	0.499	0.0846	0.575	0.0842	0.573
<i>Single</i>	0.0837	2.302**	-0.0569	-1.401	-0.0466	-1.133	-0.0464	-1.127
จำนวนตัวอย่าง	51,072		51,072		51,072		51,072	
มีบุตร	1,520		1,520		1,520		1,520	
ไม่มีบุตร	49,552		49,552		49,552		49,552	
Log Likelihood	-6055.386		-6055.386		-6055.386		-6055.386	

หมายเหตุ: ตัวเขียนแสดงถึงค่า z-statistics, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 1%

ตาราง 9-7: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร

(เฉพาะครอบครัวในเมือง-2)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>FAge</i>	0.0323	1.169	0.0412	1.483	0.0355	1.272	0.0355	1.273
<i>FAgeSq</i>	-0.0012	-3.026***	-0.0013	-3.272***	-0.0013	-3.214***	-0.0013	-3.215***
<i>MAge</i>	-0.0583	-3.088***	-0.0596	-3.130***	-0.0668	-3.478***	-0.0668	-3.481***
<i>MAgeSq</i>	0.0005	2.280**	0.0005	2.293**	0.0006	2.579***	0.0006	2.582***
<i>Central</i>	-0.0581	-1.178	-0.0438	-0.885	-0.0438	-0.882	-0.0437	-0.881
<i>North</i>	-0.1286	-1.840*	-0.0946	-1.342	-0.0837	-1.180	-0.0836	-1.179
<i>Northeast</i>	-0.1135	-1.956*	-0.0865	-1.479	-0.1077	-1.831*	-0.1075	-1.828*
<i>South</i>	-0.0498	-0.735	-0.0283	-0.416	-0.0537	-0.784	-0.0534	-0.781
<i>Islam</i>	-0.1619	-1.473	-0.1780	-1.616	-0.2395	-2.156**	-0.2395	-2.157**
<i>FSchool</i>	0.0117	1.802**	0.0134	2.052**	0.0155	2.362**	0.0155	2.361**
<i>MSchool</i>	0.0229	3.558***	0.0209	3.230***	0.0226	3.465***	0.0226	3.464***
<i>MortalRate</i>	-0.0869	-0.258	-0.0611	-0.182	0.0397	0.114		
<i>FWorkHour</i>			-0.0042	-4.255***	-0.0041	-4.121***	-0.0041	-4.120***
<i>MWorkHour</i>			-0.0008	-0.367	-0.0010	-0.429	-0.0010	-0.429
<i>NumChildren</i>					0.1132	4.668***	0.1130	4.668***
<i>Cons</i>	-0.2904	-0.672	-0.2710	-0.615	-0.1922	-0.436	-0.1917	-0.435
ตัวแปรสวัสดิการ								
<i>DoubleDIFF</i>	-0.3338	-2.299**	-0.1695	-1.126	-0.1719	-1.141	-0.1721	-1.143
<i>DoubleEMP</i>	-0.1213	-2.066**	-0.0465	-0.754	-0.0331	-0.535	-0.0332	-0.537
<i>DoubleGOV</i>	0.0743	0.790	0.1037	1.094	0.1184	1.245	0.1184	1.244
<i>DoublePUB</i>	-0.2148	-0.681	-0.1770	-0.560	-0.1511	-0.476	-0.1513	-0.477
<i>SingleEMP</i>	0.1173	2.425*	0.0688	1.381	0.0820	1.640*	0.0822	1.644*
<i>SingleGOV</i>	-0.1017	-1.299	-0.1573	-1.968*	-0.1353	-1.687*	-0.1353	-1.687*
<i>SinglePUB</i>	-0.1031	-0.792	-0.1564	-1.196	-0.1399	-1.063	-0.1399	-1.063
จำนวนตัวอย่าง	19,105		19,105		19,105		19,105	
มีบุตร	658		658		658		658	
ไม่มีบุตร	18,447		18,447		18,447		18,447	
Log Likelihood	-2484.777		-2475.692		-2465.178		-2465.184	

หมายเหตุ: ตัวเขียนแสดงถึงค่า z-statistics, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 1%

ตาราง 9-8: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร

(เฉพาะครอบครัวในเขตชนบท-2)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>F</i> Age	-0.0470	-2.838***	-0.0427	-2.556***	-0.0571	-3.347***	-0.0569	-3.336***
<i>F</i> AgeSq	1.8E-05	0.075	3.6E-05	-0.147	4.4E-05	0.175	4.1E-05	0.160
<i>M</i> Age	-0.0378	-2.992***	-0.0356	-2.759***	-0.0439	-3.239***	-0.0439	-3.239***
<i>M</i> AgeSq	0.0003	1.671*	0.0002	1.468	0.0003	1.563	0.0003	1.563
<i>North</i>	0.0005	0.013	0.0218	0.556	0.0480	1.204	0.0477	1.197
<i>Northeast</i>	0.0203	0.580	0.0625	1.758**	0.0284	0.787	0.0282	0.781
<i>South</i>	0.0802	1.785*	0.0819	1.814*	0.0292	0.638	0.0292	0.638
<i>Islam</i>	0.3156	5.917***	0.2878	5.345***	0.1669	3.036***	0.1660	3.020***
<i>F</i> School	0.0085	1.551	0.0078	1.421	0.0199	3.551***	0.0199	3.564***
<i>M</i> School	-0.0069	-1.299	-0.0092	-1.711**	-0.0060	-1.107	-0.0060	-1.101
<i>MortalRate</i>	-0.1350	-0.767	-0.1503	-0.848	-0.0764	-0.402		
<i>F</i> WorkHour			-0.0080	-9.277***	-0.0079	-9.096***	-0.0079	-9.093***
<i>M</i> WorkHour			0.0029	0.995	0.0030	1.019	0.0030	1.019
<i>NumChildren</i>					0.2058	16.383***	0.2059	16.396***
<i>Cons</i>	0.6487	2.499**	0.7344	2.562**	0.8235	2.837***	0.8197	2.826***
ตัวแปรสวัสดิการ								
<i>DoubleDIFF</i>	-0.1761	-1.081	0.1483	0.884	0.1422	0.843	0.1414	0.839
<i>DoubleEMP</i>	-0.0941	-2.166**	-0.0562	-1.289	-0.0515	-1.165	-0.0514	-1.163
<i>DoubleGOV</i>	-0.1779	-1.379	-0.1657	-1.279	-0.2026	-1.541	-0.2029	-1.543
<i>DoublePUB</i>	0.0637	0.205	0.0620	0.199	0.0383	0.123	0.0387	0.125
<i>SingleEMP</i>	0.0697	1.720*	-0.0742	-1.671*	-0.0628	-1.398	-0.0625	-1.391
<i>SingleGOV</i>	0.1149	1.627*	-0.0141	-0.190	-0.0143	-0.191	-0.0142	-0.189
<i>SinglePUB</i>	0.1554	1.062	-0.0050	-0.033	0.0054	0.036	0.0054	0.036
จำนวนตัวอย่าง	51,072		51,072		51,072		51,072	
มีบุตร	1,520		1,520		1,520		1,520	
ไม่มีบุตร	49,552		49,552		49,552		49,552	
Log Likelihood	-6054.716		-6013.163		-5886.529		-5886.612	

หมายเหตุ: ตัวเขียนแสดงถึงค่า z-statistics, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 1%

ตาราง 9-9: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร

(เฉพาะครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาทำงาน-1)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>F</i> Age	-0.0297	-1.832*	-0.0299	-1.843*	-0.0436	-2.649***	-0.0437	-2.653***
<i>F</i> AgeSq	-0.0002	-0.916	-0.0002	-0.905	-0.0001	-0.590	-0.0001	-0.586
<i>M</i> Age	-0.0496	-4.128***	-0.0492	-4.095***	-0.0585	-4.743***	-0.0585	-4.744***
<i>M</i> AgeSq	0.0004	2.886***	0.0004	2.864***	0.0004	3.106***	0.0004	3.106***
<i>Central</i>	-0.0375	-0.662	-0.0355	-0.625	-0.0385	-0.670	-0.0384	-0.669
<i>North</i>	-0.0339	-0.571	-0.0307	-0.514	-0.0105	-0.174	-0.0103	-0.171
<i>Northeast</i>	-0.0094	-0.166	-0.0062	-0.109	-0.0443	-0.765	-0.0441	-0.762
<i>South</i>	0.0189	0.305	0.0220	0.353	-0.0324	-0.513	-0.0323	-0.511
<i>Islam</i>	0.1868	3.240***	0.1864	3.232***	0.0647	1.096	0.0648	1.100
<i>Rural</i>	-0.0491	-1.441	-0.0492	-1.444	-0.0619	-1.793*	-0.0619	-1.792*
<i>F</i> School	0.0174	3.573***	0.0172	3.365***	0.0263	5.087***	0.0263	5.085***
<i>M</i> School	0.0006	0.126	0.0015	0.315	0.0046	0.933	0.0046	0.930
<i>MortalRate</i>	-0.0660	-0.381	-0.0659	-0.380	0.0268	0.144		
<i>NumChildren</i>					0.2061	16.61***	0.2061	16.60***
<i>F</i> WorkHour			-0.0031	-0.333	-0.0020	-0.213	-0.0020	-0.213
<i>M</i> WorkHour			0.0078	0.839	0.0080	0.850	0.0080	0.849
<i>Cons</i>	0.4904	1.909**	0.2578	0.465	0.3281	0.585	0.3289	0.587
ตัวแปรสวัสดิการ								
<i>Double</i>	-0.0443	-1.313	-0.0368	-0.995	-0.0275	-0.733	-0.0275	-0.734
<i>DoubleDIFF</i>	-0.1499	-1.566	-0.1274	-1.269	-0.0935	-0.927	-0.0934	-0.926
<i>Single</i>	-0.0468	-1.145	-0.0369	-0.861	-0.0185	-0.426	-0.0184	-0.424
จำนวนตัวอย่าง	59,007		59,007		67,941		67,941	
มีบุตร	1,567		1,567		2,105		2,105	
ไม่มีบุตร	57,440		57,440		65,836		65,836	
Log Likelihood	-6494.469		-6494.114		-6365.074		-6365.084	

หมายเหตุ: ตัวเขียนแสดงถึงค่า z-statistics, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 1%

ตาราง 9-10: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร

(เฉพาะครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาทำงาน-2)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>F</i> Age	-0.0291	-1.792*	-0.0294	-1.805*	-0.0432	-2.619***	-0.0433	-2.623***
<i>F</i> AgeSq	-0.0002	-0.964	-0.0002	-0.953	-0.0001	-0.628	-0.0001	-0.624
<i>M</i> Age	-0.0502	-4.182***	-0.0500	-4.152***	-0.0593	-4.793***	-0.0593	-4.794***
<i>M</i> AgeSq	0.0004	2.927***	0.0004	2.897***	0.0004	3.134***	0.0004	3.134***
<i>Central</i>	-0.0427	-0.751	-0.0396	-0.697	-0.0427	-0.744	-0.0427	-0.743
<i>North</i>	-0.0444	-0.740	-0.0422	-0.703	-0.0220	-0.362	-0.0218	-0.359
<i>Northeast</i>	-0.0200	-0.348	-0.0193	-0.336	-0.0568	-0.977	-0.0567	-0.974
<i>South</i>	0.0111	0.178	0.0151	0.242	-0.0391	-0.617	-0.0389	-0.614
<i>Islam</i>	0.1861	3.229***	0.1863	3.230***	0.0651	1.104	0.0653	1.107
<i>Rural</i>	-0.0493	-1.448	-0.0518	-1.520	-0.0644	-1.861*	-0.0643	-1.861*
<i>F</i> School	0.0160	3.190	0.0159	3.091***	0.0252	4.830***	0.0252	4.828***
<i>M</i> School	-0.0007	-0.152	0.0001	0.022	0.0032	0.654	0.0032	0.652
<i>MortalRate</i>	-0.0656	-0.379	-0.0653	-0.377	0.0273	0.147		
<i>F</i> WorkHour			0.0104	0.898	0.0107	0.916	0.0107	0.916
<i>M</i> WorkHour			0.0222	1.940*	0.0217	1.877*	0.0217	1.877*
<i>NumChildren</i>					0.2059	16.58***	0.2059	16.58**
<i>Cons</i>	0.5287	2.040**	-0.9997	-1.239	-0.8616	-1.056	-0.8606	-1.055
ตัวแปรสวัสดิการ								
<i>DoubleDIFF</i>	-0.0876	-0.701	-0.1180	-0.939	-0.1192	-0.943	-0.1192	-0.943
<i>DoubleEMP</i>	-0.0548	-1.522	-0.0294	-0.773	-0.0199	-0.517	-0.0199	-0.517
<i>DoubleGOV</i>	0.0204	0.266	0.2223	1.725*	0.2139	1.642*	0.2139	1.642*
<i>DoublePUB</i>	-0.0147	-0.067	0.1893	0.778	0.1915	0.783	0.1913	0.782
<i>SingleEMP</i>	-0.0620	-1.318	-0.0409	-0.851	-0.0240	-0.493	-0.0239	-0.492
<i>SingleGOV</i>	0.0013	0.019	0.1294	1.375	0.1426	1.498	0.1426	1.498
<i>SinglePUB</i>	0.0105	0.080	0.1363	0.946	0.1470	1.003	0.1471	1.003
จำนวนตัวอย่าง	59,007		59,007		59,007		59,007	
มีบุตร	1,567		1,567		1,567		1,567	
ไม่มีบุตร	57,440		57,440		57,440		57,440	
Log Likelihood	-6493.765		-6491.351		-6362.651		-6362.661	

หมายเหตุ: ตัวเขียนแสดงถึงค่า z-statistics, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 1%

ตาราง 9-11: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร

(เฉพาะครอบครัวที่ภรรยาไม่ทำงานและเป็นแม่บ้าน-1)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>F</i> Age	0.0298	0.859	0.0297	0.856	0.0221	0.629	0.0227	0.647
<i>F</i> AgeSq	-0.0011	-2.200**	-0.0011	-2.195**	-0.0011	-2.101**	-0.0011	-2.124**
<i>M</i> Age	-0.0499	-1.815*	-0.0513	-1.854*	-0.0568	-2.002**	-0.0565	-1.986**
<i>M</i> AgeSq	0.0002	0.779	0.0003	0.833	0.0003	0.919	0.0003	0.905
Central	-0.2317	-2.959***	-0.2306	-2.944***	-0.2309	-2.938***	-0.2308	-2.937***
North	-0.3314	-3.250***	-0.3297	-3.231***	-0.3111	-3.034***	-0.3109	-3.032***
Northeast	-0.0505	-0.592	-0.0477	-0.559	-0.0675	-0.785	-0.0679	-0.790
South	-0.0909	-1.014	-0.0901	-1.006	-0.1226	-1.362	-0.1230	-1.366
Islam	0.2120	2.428**	0.2106	2.410**	0.1387	1.556	0.1318	1.483
Rural	0.1410	2.266**	0.1403	2.253**	0.1329	2.127	0.1312	2.100**
<i>F</i> School	-0.0022	-0.256	-0.0023	-0.272	0.0016	0.191	0.0019	0.221
<i>M</i> School	0.0096	1.197	0.0101	1.246	0.0114	1.401	0.0114	1.396
MortalRate	-0.4891	-1.103	-0.4901	-1.039	-0.4217	-0.854		
<i>M</i> WorkHour			0.0022	0.511	0.0027	0.611	0.0027	0.610
NumChildren					0.1216	4.423***	0.1226	4.470***
Cons	0.2689	0.496	0.1865	0.329	0.2365	0.414	0.2175	0.381
ตัวแปรสวัสดิการ								
สามีได้รับสวัสดิการ	-0.0672	-1.311	-0.0673	-1.313	-0.0574	-1.116	-0.0556	-1.080
จำนวนตัวอย่าง		7,924		7,924		7,924		7,924
มีบุตร		491		491		491		491
ไม่มีบุตร		7,433		7,433		7,433		7,433
Log Likelihood		-1554.201		-1554.067		-1544.573		-1544.977

หมายเหตุ: ตัวเขียนแสดงถึงค่า z-statistics, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 1%

ตาราง 9-12: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร

(เฉพาะครอบครัวที่ภรรยาไม่ทำงานและเป็นแม่บ้าน-2)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>F</i> Age	0.0290	0.835	0.0290	0.836	0.0219	0.624	0.0225	0.642
<i>F</i> AgeSq	-0.0011	-2.151**	-0.0011	-2.153**	-0.0011	-2.072**	-0.0011	-2.095**
<i>M</i> Age	-0.0451	-1.634*	-0.0444	-1.595	-0.0502	-1.763*	-0.0499	-1.749*
<i>M</i> AgeSq	0.0002	0.647	0.0002	0.611	0.0002	0.718	0.0002	0.705
<i>Central</i>	-0.2267	-2.885***	-0.2270	-2.888***	-0.2277	-2.886***	-0.2276	-2.886***
<i>North</i>	-0.3084	-3.002	-0.3086	-3.004***	-0.2914	-2.823***	-0.2910	-2.819***
<i>Northeast</i>	-0.0254	-0.294	-0.0260	-0.300	-0.0469	-0.538	-0.0472	-0.542
<i>South</i>	-0.0730	-0.807	-0.0728	-0.805	-0.1062	-1.168	-0.1065	-1.172
<i>Islam</i>	0.2149	2.455**	0.2155	2.461**	0.1452	1.625*	0.1385	1.554
<i>Rural</i>	0.1477	2.365**	0.1482	2.371**	0.1408	2.245**	0.1391	2.219**
<i>F</i> School	-0.0011	-0.131	-0.0010	-0.122	0.0028	0.327	0.0031	0.356
<i>M</i> School	0.0159	1.891*	0.0159	1.884*	0.0169	1.991*	0.0168	1.989*
<i>MortalRate</i>	-0.4809	-1.023	-0.4802	-1.021	-0.4131	-0.839		
<i>NumChildren</i>					0.1191	4.337***	0.1201	4.384***
<i>M</i> WorkHour			-0.0009	-0.214	-0.0003	-0.090	-0.0004	-0.092
<i>Cons</i>	0.0758	0.138	0.1039	0.184	0.1591	0.280	0.1408	0.248
ตัวแปรสวัสดิการ								
<i>SingleEMP</i>	-0.0170	-0.315	-0.0158	-0.291	-0.0087	-0.160	-0.0068	-0.125
<i>SingleGOV</i>	-0.2121	-2.392**	-0.2155	-2.393**	-0.1981	-2.185**	-0.1966	-2.169**
<i>SinglePUB</i>	-0.4599	-2.267**	-0.4634	-2.277**	-0.4487	-2.185**	-0.4473	-2.178**
จำนวนตัวอย่าง	7,924		7,924		7,924		7,924	
มีบุตร	491		491		491		491	
ไม่มีบุตร	7,433		7,433		7,433		7,433	
Log Likelihood	-1549.624		-1549.602		-1540.466		-1540.855	

หมายเหตุ: ตัวเอียงแสดงถึงค่า z-statistics, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 1%

ตาราง 9-13: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร

(เฉพาะครอบครัวที่ภรรยาอายุ 15-29 ปี-1)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>F</i> Age	0.0728	0.905	0.0665	0.824	0.0861	1.056	0.0870	1.067
<i>F</i> AgeSq	-0.0026	-1.599	-0.0025	-1.482	-0.0033	-1.940	-0.0033	-1.953*
<i>M</i> Age	-0.0090	-0.352	-0.0037	-0.142	-0.0230	-0.874	-0.0229	-0.871
<i>M</i> AgeSq	-0.0002	-0.424	-0.0003	-0.638	-0.0001	-0.197	-0.0001	-0.200
<i>Central</i>	-0.0498	-0.665	-0.0386	-0.512	-0.0481	-0.632	-0.0488	-0.640
<i>North</i>	0.0328	0.407	0.0639	0.786	0.0662	0.806	0.0651	0.792
<i>Northeast</i>	0.0548	0.716	0.1073	1.390	0.0505	0.647	0.0498	0.638
<i>South</i>	0.1390	1.713*	0.1486	1.822*	0.0894	1.084	0.0880	1.068
<i>Islam</i>	0.1491	2.091**	0.1162	1.615*	0.0185	0.252	0.0159	0.216
<i>Rural</i>	-0.0310	-0.650	0.0197	0.409	0.0073	0.149	0.0072	0.148
<i>F</i> School	0.0106	1.505	0.0109	1.548	0.0252	3.478	0.0254	3.512***
<i>M</i> School	0.0011	0.158	-0.0025	-0.368	-0.0020	-0.291	-0.0020	-0.287
<i>MortalRate</i>	-0.4630	-1.491	-0.4587	-1.482	-0.2839	-0.856		
<i>NumChildren</i>					0.3323	13.328***	0.3332	13.382***
<i>F</i> WorkHour			-0.0079	-7.563***	-0.0078	-7.354***	-0.0078	-7.355***
<i>M</i> WorkHour			0.0022	0.655	0.0028	0.840	0.0029	0.848
<i>Cons</i>	-1.2226	-1.214	-1.0928	-1.070	-1.3141	-1.277	-1.3307	-1.294
ตัวแปรสวัสดิการ								
<i>Double</i>	0.0045	0.089	0.0763	1.485	0.1086	2.073**	0.1092	2.084**
<i>DoubleDIFF</i>	-0.0012	-0.007	0.0976	0.551	0.1341	0.752	0.1336	0.749
<i>Single</i>	0.2054	4.611***	0.0570	1.157	0.0788	1.581	0.0791	1.587
จำนวนตัวอย่าง	12,052		12,052		12,052		12,052	
มีบุตร	1,042		1,042		1,042		1,042	
ไม่มีบุตร	11,010		11,010		11,010		11,010	
Log Likelihood	-3422.174		-3393.742		-3305.898		-3306.288	

หมายเหตุ: ตัวเขียนแสดงถึงค่า z-statistics, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 1%

ตาราง 9-14: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร

(เฉพาะครอบครัวที่ภรรยาอายุ 15-29 ปี-2)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>F</i> Age	0.0792	0.984	0.0725	0.897	0.0914	1.121	0.0923	1.132
<i>F</i> AgeSq	-0.0028	-1.687*	-0.0026	-1.564	-0.0034	-2.016**	-0.0034	-2.028**
<i>M</i> Age	-0.0101	-0.397	-0.0053	-0.203	-0.0249	-0.944	-0.0248	-0.941
<i>M</i> AgeSq	-0.0002	-0.400	-0.0002	-0.597	-0.0001	-0.151	-0.0001	-0.154
	-0.0512	-0.681	-0.0402	-0.532	-0.0494	-0.646	-0.0500	-0.655
<i>North</i>	0.0088	0.108	0.0395	0.481	0.0402	0.485	0.0391	0.471
<i>Northeast</i>	0.0343	0.445	0.0858	1.102	0.0287	0.364	0.0280	0.356
<i>South</i>	0.1183	1.447	0.1272	1.549	0.0681	0.820	0.0667	0.804
<i>Islam</i>	0.1552	2.173**	0.1223	1.697*	0.0236	0.320	0.0210	0.284
	-0.0333	-0.698	0.0167	0.345	0.0038	0.077	0.0037	0.076
<i>F</i> School	0.0060	0.842	0.0065	0.909	0.0207	2.814***	0.0209	2.849***
<i>M</i> School	-0.0021	-0.306	-0.0056	-0.808	-0.0053	-0.756	-0.0053	-0.751
<i>MortalRate</i>	-0.4696	-1.511	-0.4642	-1.499	-0.2895	-0.872		
<i>F</i> WorkHour			-0.0079	-7.491***	-0.0078	-7.287***	-0.0078	-7.28***
<i>M</i> WorkHour			0.0035	1.010	0.0043	1.214	0.0043	1.221
<i>NumChildren</i>					0.3343	13.392***	0.3352	13.44***
<i>Cons</i>	-1.1830	-1.173	-1.1036	-1.079	-1.3152	-1.277	-1.3320	-1.293
ตัวแปรสวัสดิการ								
<i>DoubleDIFF</i>	-0.4438	-2.248**	-0.0597	-0.292	-0.0780	-0.378	-0.0787	-0.382
<i>DoubleEMP</i>	-0.0330	-0.632	0.0399	0.752	0.0711	1.312	0.0718	1.324
<i>DoubleGOV</i>	0.6250	3.661***	0.6750	3.931***	0.7465	4.281***	0.7466	4.282***
<i>DoublePUB</i>	-5.9320	0.000	-5.7305	0.000	-5.9792	0.000	-6.1111	0.000
<i>SingleEMP</i>	0.1959	4.126***	0.0479	0.921	0.0684	1.301	0.0688	1.308
<i>SingleGOV</i>	0.2915	3.102***	0.1561	1.601	0.1844	1.864*	0.1846	1.866*
<i>SinglePUB</i>	0.2584	1.383	0.1265	0.671	0.1861	0.959	0.1843	0.950
จำนวนตัวอย่าง	12,052		12,052		12,052		12,052	
มีบุตร	1,042		1,042		1,042		1,042	
ไม่มีบุตร	11,010		11,010		11,010		11,010	
Log Likelihood	-3414.497		-3386.425		-3297.718		-3298.123	

หมายเหตุ: ตัวเขียนแสดงถึงค่า z-statistics, * มีนัยสำคัญที่ระดับ 10%, ** มีนัยสำคัญที่ระดับ 5%, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ 1%

ตาราง 9-15: สรุปผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร

แบบจำลอง	รูปแบบการได้รับสวัสดิการของครอบครัว	ทั่วประเทศ	สามี-ภรรยาทำงานทั้งคู่	ภรรยาเป็นแม่บ้าน	เขตเมือง	เขตชนบท	ภรรยาอายุ 15-29 ปี	
ไม่ควบคุมโดยจำนวนชั่วโมงทำงาน	1	<i>Double</i>	(-)	-	-	-	+	
		<i>DoubleDIFF</i>	(-)	-	-	(-)	+	-
		<i>Single</i>	+	-	-	+	(+)	(+)
	2	<i>DoubleDIFF</i>	(-)	-	-	(-)	-	(-)
		<i>DoubleGOV</i>	(-)	-	-	(-)	(-)	-
		<i>DoublePUB</i>	-	+	-	+	-	(+)
		<i>DoubleEMP</i>	-	-	-	-	+	-
		<i>SingleEMP</i>	+	-	-	(+)	(+)	(+)
		<i>SingleGOV</i>	-	+	(-)	-	(+)	(+)
		<i>SinglePUB</i>	-	+	(-)	-	+	+
	1	<i>Double</i>	-	-	-	-	-	(+)
		<i>DoubleDIFF</i>	-	-	-	(-)	+	+
		<i>Single</i>	-	-	-	+	-	+
		2	<i>DoubleDIFF</i>	-	-	-	-	+
<i>DoubleGOV</i>			-	-	-	-	-	+
<i>DoublePUB</i>			+	(+)	-	+	-	(+)
<i>DoubleEMP</i>			-	+	-	-	+	-
<i>SingleEMP</i>	-	-	-	+	(-)	-		
<i>SingleGOV</i>	(-)	+	(-)	(-)	-	(+)		
<i>SinglePUB</i>	-	+	(-)	-	-	+		

หมายเหตุ: เครื่องหมายแสดงทิศทางของผลกระทบ วงเล็บแสดงผลที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: สรุปจากตาราง 9-3 ถึงตาราง 9-15

บทสรุป

ผลจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยในอีกสองทศวรรษข้างหน้าได้ชี้ให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรของประเทศไทยที่สำคัญ กล่าวคือโครงสร้างของประชากรกำลังเปลี่ยนผ่านสู่ Aging Society หรือสังคมชราภาพเหมือนกับหลายประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว จำนวนประชากรสูงอายุมีมากขึ้น จนกระทั่งในองค์ประกอบของประชากรมีสัดส่วนของวัยสูงอายุเพิ่มมากขึ้น หรือหากกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จำนวนประชากรวัยแรงงานที่จะต้องดูแลประชากรวัยสูงอายุมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ โดยเปรียบเทียบ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรดังกล่าวนี้ นอกจากปัจจัยด้านการลดลงของอัตราการตายของประชากร อันเกิดจากสุขภาพอนามัยของประชากรไทยที่ดีขึ้นจนทำให้อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดเพิ่มจาก 59 ปีเมื่อเกือบ 50 ปีที่ผ่านมาเป็นประมาณ 72 ปีในปี 2548 แล้ว การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ก็เป็นสาเหตุสำคัญที่จะเร่งให้สังคมไทยเข้าสู่สังคมชราภาพเร็วขึ้นอีกด้วย

หากพิจารณาจากอัตราเจริญพันธุ์รวมของไทย จากข้อมูลจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีวัยเจริญพันธุ์ซึ่งรายงานไว้ใน “รายงานการสำมะโนประชากรและเคหะ” ในช่วงเกือบ 40 ปีที่ผ่านมาพบว่าจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีไทยนั้นลดลงอย่างต่อเนื่องมาตลอด แต่ว่าปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์นั้นไม่ใช่เป็นปัญหาเฉพาะของประเทศไทยเท่านั้น หลายประเทศกำลังประสบภาวะเดียวกันกับหรือแย่กว่าประเทศไทย เช่นอัตราการเจริญพันธุ์รวมในสหรัฐอเมริกาเป็น 2.0 ในขณะที่ แคนาดา 1.5 ฝรั่งเศส 1.9 เยอรมนี 1.3 สวีเดน 1.7 สหราชอาณาจักร 1.7 ญี่ปุ่น 1.3 เกาหลีใต้ 1.2 ใต้หวัน 1.2 หรือ สิงคโปร์ 1.3 เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมชราภาพนั้นมีโอกาสก่อให้เกิดทางปัญหาทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อผลิตภาพของประเทศ ภาระของวัยทำงานในการดูแลผู้สูงอายุ และอาจรวมถึงภาระทางภาษีอากร หรือภาระของภาครัฐอันเกิดการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายเพื่อผู้สูงอายุ แม้จะเป็นประเด็นที่ยากทั้งในแง่ของการทำให้เกิดขึ้นจริง หรือในแง่ของความไม่เหมาะสมที่ภาครัฐเข้าไปแทรกแซงการตัดสินใจของครอบครัวเกี่ยวกับการมีหรือไม่มีบุตร มาตรการภาครัฐเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรเป็นประเด็นที่ไม่ควรละเลย

จุดประสงค์ของการศึกษาจะมีดังนี้ *ประการแรก* เพื่อทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบันของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย เปรียบเทียบกับมาตรการที่มีในต่างประเทศ *ประการที่สอง* เพื่อวิเคราะห์ถึงระดับความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐในประเทศไทย โดยพิจารณาการกระจาย (distribution) ของครอบครัวที่มีโอกาสได้รับสิทธิประโยชน์จากมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐ *ประการที่สาม* เพื่อวิเคราะห์เชิงประจักษ์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของสตรีวัยเจริญพันธุ์และครอบครัวในการตัดสินใจมีบุตร โดยเน้นการพิจารณาผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจดังกล่าว *ประการสุดท้าย* เพื่อทราบถึงแนวทางในการปฏิรูปมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของประเทศไทยในอนาคต โดยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ภาพรวมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐในประเทศไทย

ในกรณีของประเทศไทย รัฐบาลจัดให้มีมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรครบทั้ง 3 ด้าน กล่าวคือ

มาตรการทางด้านการศึกษา มาตรการทางด้านความคุ้มครองทางสังคม และมาตรการการสนับสนุนด้านเวลา แต่ว่าการสนับสนุนดังกล่าวในความเป็นจริงในปัจจุบันนั้น ยังไม่เป็นแบบครอบคลุมทั่วถึงทุกครอบครัวที่มีบุตร มาตรการด้านการศึกษา การช่วยเหลือส่วนใหญ่จะจำกัดอยู่เพียงผู้ที่มีรายได้ระดับหนึ่ง ในขณะที่มาตรการด้านความคุ้มครองทางสังคมนั้น จะให้การช่วยเหลือผู้ที่มีสถานภาพการทำงานหรืออาชีพบางประเภท หรือเป็นครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษบางประการเท่านั้น นอกจากนี้การสนับสนุนครอบครัวทางด้านเวลาก็ยังอยู่ในขอบเขตที่จำกัดอีกด้วย

มาตรการทางด้านการศึกษา รัฐบาลได้กำหนดให้มีการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแก่ผู้เสียภาษีที่มีภาระในการเลี้ยงดูบุตร “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร” และ “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรที่อยู่ในสถานศึกษา” ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร (หรือบุตรบุญธรรมของผู้มีเงินได้ รวมถึงบุตรชดด้วยกฎหมายของสามีหรือภรรยาของผู้มีเงินได้ด้วย) มีเกณฑ์ดังนี้ บุตรที่เกิดก่อนหรือในพ.ศ.2522 คนละ 15,000 บาท และบุตรที่เกิดหลังพ.ศ.2522 คนละ 15,000 บาทแต่รวมกันไม่เกิน 3 คน ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรที่อยู่ในสถานศึกษา มีเกณฑ์ดังนี้ สำหรับบุตรผู้มีเงินได้ซึ่งมีสิทธิได้รับค่าลดหย่อนสำหรับบุตร และยังคงศึกษาอยู่ในสถานศึกษาซึ่งหมายถึง สถานศึกษาของทางราชการ สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันการศึกษา เอกชนหรือกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ ให้หักลดหย่อนเพื่อการศึกษาได้อีกคนละ 2,000 บาท แต่ว่าการใช้มาตรการค่าลดหย่อนในลักษณะนี้จะไม่ได้ให้อานิสงค์กับครอบครัวที่มีรายได้ต่ำเท่าไรนัก ในทางกลับกัน หากไม่มีการกำหนดเพดานรายได้ของผู้มีรายได้ที่จะใช้ประโยชน์จากมาตรการนี้ได้ นั้นหมายความว่าระบบนี้จะเป็นการให้เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้สูงที่มีบุตร แทนที่จะเป็นการช่วยเหลือผู้มีรายได้ต่ำที่มีบุตร

มาตรการทางโครงการคุ้มครองทางสังคม มาตรการนี้อาจแบ่งออกเป็น

1. **มาตรการทางการประกันสังคม** เป็นมาตรการการช่วยเหลือเฉพาะต่อผู้ประกันตนผู้ซึ่งจ่ายเงินสมทบและครอบครัวเท่านั้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตร ปัจจุบันมีกลุ่มเป้าหมายเพียง 2 กลุ่มได้แก่กลุ่มลูกจ้างผู้เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม และกลุ่มของครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชนผู้เป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน ในกรณีของกองทุนประกันสังคมมีสิทธิประโยชน์คือค่าคลอดบุตร เงินชดเชยรายได้ขณะลาคลอด และเงินสงเคราะห์บุตร ส่วนสิทธิประโยชน์ของกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนนั้น ประกอบด้วยเงินสงเคราะห์บุตร เงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา และรักษาพยาบาล
2. **มาตรการทางการประชาสงเคราะห์** เป็นการช่วยเหลือด้านสวัสดิการด้านต่างๆแก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ด้อยโอกาส หรือบุคคลผู้ประสบเหตุการณ์ไม่คาดฝันจนทำให้ขาดความสามารถที่จะได้มาซึ่งรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตตามปกติ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีรายได้หรือสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตพื้นฐาน ในปัจจุบันภารกิจของการประชาสงเคราะห์โดยส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การดูแลของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และการสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัวโดย

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ ในสังกัดกระทรวงกลาโหม

3. **สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล** กรณีของค่ารักษาพยาบาลของเด็กนั้น หากเป็นบุตรของข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ รวมถึงครูโรงเรียนเอกชนที่เป็นสมาชิกของกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนครอบครัว หรือครอบครัวทหารผ่านศึก มีสิทธิเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลตามข้อกำหนดต้นสังกัด กองทุนฯ หรือองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกได้กำหนดไว้ ส่วนเด็กที่เหลือนั้นมีตาข่ายของ “30 บาทรักษาทุกโรค” รองรับเอาไว้ กล่าวโดยสรุปแล้ว หากไม่นับในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลที่มีตาข่ายของ “30 บาทรักษาทุกโรค” รองรับเอาไว้ หรือการประชาสัมพันธ์ช่วยครอบครัวที่มีบุตรที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในลักษณะที่เป็นกรณีพิเศษช่วยเหลือในระยะสั้นแล้ว ประเทศไทยมีเพียงระบบช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตร เฉพาะในกรณีที่บิดามารดาอยู่ในบางอาชีพหรือสถานภาพการทำงานเท่านั้น ซึ่งจะเป็นในรูปแบบของการประกันสังคมหรือประโยชน์เกื้อกูลจากนายจ้างเท่านั้น การช่วยครอบครัวที่มีบุตรรูปแบบสวัสดิการสังคมนั้นยังไม่มีมาตรการที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

มาตรการการสนับสนุนด้านเวลา ภายใต้กฎหมายแรงงานในปัจจุบันนั้น มีการกำหนดให้ลูกจ้างสตรีสามารถลาคลอดได้ 90 วัน สำหรับลูกจ้างที่เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม การลาดังกล่าวจะจัดเป็น Paid Leave หรือเป็นการลาที่สามารถรับเงินชดเชยระหว่างการลานั้น โดยที่นายจ้างและกองทุนประกันสังคมเป็นผู้แบกรับภาระคนละครึ่ง

การเปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐระหว่างประเทศ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของประเทศไทยกับนานาประเทศที่ได้เผชิญหรือกำลังประสบปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ ดังเช่น สหราชอาณาจักร อังกฤษ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมนี สวีเดน พบว่า

มาตรการทางด้านการคลัง ประเทศไทยใช้ “ค่าลดหย่อน” ประเภทลดหย่อนรายได้หรือ Income Deduction ซึ่งค่าลดหย่อนประเภทนี้จะเอื้อให้กับคนมีรายได้สูงมากกว่าคนมีรายได้ต่ำ ในจุดนี้ประเทศไทยมีระบบที่ไม่ต่างจากสิงคโปร์ ญี่ปุ่นหรือเยอรมนี ฝรั่งเศสมีระบบ Income Splitting System กล่าวคือให้ครอบครัวสามารถนำจำนวนสมาชิกของครอบครัวมาหารรายได้รวมแล้วค่อยคำนวณภาษีเพื่อครอบครัวที่มีบุตรมากจะได้ไม่เสียในอัตราส่วนเพิ่มที่สูงเกินไป วิธีดังกล่าวก็เอื้อกับคนมีฐานะที่มีบุตรมากเช่นกัน ในขณะที่เดียวกันอีกหลายประเทศ มีการใช้มาตรการการคลังแบบที่มีระบบการกระจายรายได้ใหม่แฝงอยู่ ซึ่งจะมีมาตรการโน้มเอียงไปทางช่วยผู้มีฐานะด้อยที่มีบุตร อย่างเช่น สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ได้จำกัดการให้เครดิตทางภาษีหรือเงินอุดหนุนให้กับครอบครัวที่มีบุตรและครอบครัวทำงานที่มีบุตรที่มีรายได้ต่ำ นอกจากนี้แล้วประเทศไทยยังไม่มีกรอบที่อนุญาตให้นำค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรมาหักลดหย่อนภาษี หรือให้เป็นเงินอุดหนุนเหมือนอย่างกรณีของสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ หรือฝรั่งเศส

มาตรการทางโครงสร้างคุ้มครองทางสังคม กรณีของไทยแตกต่างจากนานาประเทศซึ่งมีตาข่าย

รองรับอัน เป็นสวัสดิการสังคมที่ไม่ขึ้นกับอาชีพหรือสถานภาพการทำงานของบิดามารดาแก่ครอบครัวที่มีบุตรโดยเฉพาะครอบครัวที่ด้อยฐานะ ตัวอย่างเช่น เงินอุดหนุนแก่ครอบครัวที่มีบุตร หรือ Child Allowances หรือ Child Benefits ในระยะกลางและ/หรือระยะยาว บางประเทศอย่างเช่นสิงคโปร์ แม้จะไม่มีระบบสวัสดิการสังคมดังกล่าวก็ตาม แต่ก็ได้ช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรในด้านค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตรทั้งแก่ครอบครัวที่ทำงาน และไม่ทำงาน และยังมีมาตรการมอบเงินกู้ยืมแก่ครอบครัวที่ให้กำเนิดบุตรใหม่ด้วย

มาตรการการสนับสนุนด้านเวลา เกือบทุกประเทศที่ทำการศึกษานางานวิจัยนี้มีมาตรการสำหรับให้มารดาเพื่อเลี้ยงดูบุตรนอกเหนือจากการลาคลอดปกติ อีกทั้งเป็นการลาประเภทที่มีการชดเชยรายได้ นอกจากนี้ในบางประเทศยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดา จึงมีการกำหนด Paternity Leave ขึ้นมาอีกด้วย ตัวอย่างเช่น สหราชอาณาจักร เป็นต้น

ความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐของประเทศไทย

ถึงแม้จะมีรูปแบบหลายประการแตกต่างจากนานาชาติ ประเทศไทยมีมาตรการการช่วยเหลือการเลี้ยงดูบุตรอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งส่วนใหญ่จะขึ้นกับสถานภาพการทำงานหรืออาชีพของบิดาหรือมารดา บางรูปแบบเช่น กองทุนประกันสังคม หากทั้งบิดาและมารดาเป็นสมาชิกกองทุนฯหรือเป็นข้าราชการ เพียงคนใดคนหนึ่งเท่านั้นที่สามารถขอสิทธิประโยชน์ได้ หรือในกรณีตัวอย่างเช่น บิดาเป็นข้าราชการ ส่วนมารดาเป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม การขอสิทธิประโยชน์นั้นกระทำทั้งบิดาและมารดาตามสิทธิที่พึงมีของแต่ละคน ดังนั้นการพิจารณาการจับคู่ของสถานภาพการทำงานหรืออาชีพของสามีภรรยา นั้น ทำให้เราสามารถที่จะทราบสถานการณ์ความครอบคลุมของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐว่า มีความครอบคลุมมากน้อยเพียงใด และมีครอบครัวที่ได้รับสิทธิประโยชน์ในระดับต่างๆมากน้อยแค่ไหน ในงานวิจัยนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์คือข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ 1% ของปีพ.ศ. 2543

ผลการประมาณการด้านความครอบคลุมของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร เมื่อพิจารณาจาก 81,656 ครอบครัวทั่วประเทศพบว่า ครอบครัวที่ไม่ได้รับสวัสดิการสูงถึงร้อยละ 64.8 ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีร้อยละ 35.2 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 18.1 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่คิดเป็นร้อยละ 17.1 ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันคือร้อยละ 15.3 ในขณะที่เมื่อพิจารณาเฉพาะในเขตเมือง 24,151 ตัวอย่างพบว่าจำนวนครอบครัวที่มีผู้ได้รับสวัสดิการนั้นมีสัดส่วนสูงกว่า คือครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการมีจำนวน 9,982 ครอบครัวหรือคิดเป็นร้อยละ 41.3 ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีจำนวน 14,169 ครอบครัวหรือคิดเป็นร้อยละ 58.6 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 31.4 ซึ่งส่วนใหญ่สามีจะเป็นผู้มีสิทธิได้รับเหมือนระดับประเทศ ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่คิดเป็นร้อยละ 27.2 ส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันหรือร้อยละ 23.2 ขณะเดียวกันจากตัวอย่างของครอบครัวในเขตชนบทนั้น พบว่าเกือบร้อยละ 75 เป็นครอบครัวที่อยู่ในข่ายไม่ได้รับสวัสดิการใดๆเกี่ยวกับการเลี้ยงดู

บุตร ในกลุ่มครอบครัวที่มีโอกาสได้รับสวัสดิการนั้น ร้อยละ 12.6 เป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรรยามีร้อยละ 12.8 ส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการประเภทเดียวกัน

แต่หากว่า ใช้ข้อมูลชุดเดียวกันพิจารณาความครอบคลุมระดับปัจเจกบุคคลโดยไม่สนใจในความเป็นสามีภรรยาของสมาชิกครอบครัวที่อยู่ในตัวอย่าง พบว่าผู้ที่อยู่ในข่ายไม่ได้รับสวัสดิการจะมีประมาณร้อยละ 73.8 เป็นเพศชาย 34.3 และเพศหญิง 39.5 ในขณะที่กลุ่มที่อยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการจะมีประมาณร้อยละ 26.1 เป็นเพศชาย 15.7 และเพศหญิง 10.4 แน่แน่นอนว่าคนส่วนใหญ่ที่ได้รับสวัสดิการนั้นไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง จะเป็นลูกจ้างเอกชน กล่าวได้ว่าเมื่อคำนึงถึงความเป็นครอบครัวที่ได้รับประโยชน์จากระบบสวัสดิการร่วมกันแล้ว ความครอบคลุมจะสูงกว่าเมื่อพิจารณาในระดับปัจเจกบุคคล

ผลกระทบของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจมีบุตร

นอกจากประเด็นด้านความครอบคลุมของมาตรการแล้ว อีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญในเชิงนโยบายสาธารณะก็คือ การได้รับหรือไม่ได้รับสิทธิประโยชน์หรือสวัสดิการด้านการเลี้ยงดูบุตร หรือการได้รับสวัสดิการในระดับที่แตกต่างกันนั้นจะมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรของครอบครัวหรือไม่ งานวิจัยนี้พยายามที่จะตอบประเด็นดังกล่าว ในรูปของผลกระทบของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มหรือไม่ โดยการใช้ข้อมูลระดับประเทศและระดับย่อยกว่า

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองโพรบิทพบว่า การได้รับสวัสดิการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวนั้นไม่ค่อยมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญเมื่อพิจารณาข้อมูลในระดับประเทศ ข้อมูลเขตเมือง-ชนบท ข้อมูลครอบครัวที่สามีภรรยาทำงานทั้งคู่ หรือข้อมูลที่สามีทำงานและภรรยาเป็นแม่บ้าน แต่การได้รับสวัสดิการเลี้ยงดูบุตรน่าจะช่วยส่งเสริมการตัดสินใจมีบุตรสำหรับครอบครัวที่ภรรยาอายุ 15-29 ปี หากกล่าวโดยทั่วไปแล้วช่วงอายุดังกล่าวนั้นเป็นช่วงวัยเจริญพันธุ์ตอนต้นและกำลังเริ่มจะมีบุตรคนแรก ในกรณีนี้พบว่าแตกต่างไปจากกรณีอื่นๆที่ผ่านมา กล่าวคือการได้รับสวัสดิการของครอบครัวนั้นมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่มเชิงบวก โดยเฉพาะในกรณีที่ครอบครัวได้รับอยู่ในสถานภาพการทำงานที่อยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการทั้งคู่ การได้รับสวัสดิการมีผลบวกอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนั้นเมื่อได้พิจารณาลงไปถึงรายละเอียดของลักษณะการได้รับสวัสดิการ พบว่าครอบครัวหลายประเภทเมื่ออยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการแล้ว มีความน่าจะเป็นที่จะมีบุตรเพิ่มมากขึ้น ซึ่งได้แก่ ครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาเป็นข้าราชการและ/หรือรัฐวิสาหกิจ ในส่วนของปัจจัยประเภทอื่นๆนั้น จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาของภรรยามีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ระดับรายได้ของภรรยาหากมีมากขึ้นก็อาจจะตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม

นอกจากนั้น ประเด็นสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ที่ควรให้ความสนใจก็คือ การเพิ่มชั่วโมงการทำงานของภรรยาทำให้โอกาสการมีบุตรเพิ่มของครอบครัวลดความน่าจะเป็นลงอย่างมีนัยสำคัญ แต่จากข้อมูลของงานวิจัยนี้ ภรรยาที่ไม่ทำงานชั่วโมงการทำงานจะเป็นศูนย์ ดังนั้นผลจึงออกมาในลักษณะดังกล่าว แต่เมื่อพิจารณากรณีของครอบครัวที่ทั้งสามีภรรยาทำงาน การเพิ่มชั่วโมงการทำงานของภรณานั้นลดความน่าจะเป็นในการมีบุตรเพิ่มของครอบครัวก็จริง แต่น่าจะสำคัญทางสถิติที่นั่นยังไม่สูงมาก ดังนั้น

จึงอาจจะยังสรุปได้ไม่ชัดเจนนักถึงการดำรงอยู่ของความสามารถออมชอมกันระหว่างการทำงานและการมีบุตร

นัยเชิงนโยบาย

จากผลการเปรียบเทียบมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยกับนานาประเทศ รวมไปถึงถึงผลการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ สรุปได้ว่า แนวทางลดปัญหาของการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ในอนาคตข้างหน้า การขยายการให้สวัสดิการแก่ครอบครัวที่ยังไม่อยู่ในข่ายเป็นหนทางหนึ่งที่จะอาจจะช่วยชดเชยต้นทุนที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างการทำงานของสตรีและการมีบุตรแล้ว ยังอาจกระตุ้นให้ครอบครัวไม่ตัดสินใจเลิกคิดมีบุตร ในการขยายการให้สวัสดิการสู่ครอบครัวที่ไม่มีสวัสดิการดังกล่าวนั้นจำเป็นต้องพิจารณาถึงการช่วยเหลือที่เป็นการช่วยเหลือในระยะยาว อย่างเช่นการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายการศึกษา และการรักษาพยาบาลอย่างของข้าราชการ เพราะหากการช่วยเหลืออยู่ในระดับต่ำจนเกินไป นอกจากจะไม่เพียงพอในการเลี้ยงดูบุตรแล้ว อาจน้อยเกินไปกว่าที่ครอบครัวจะพิจารณาในการวางแผนมีบุตรเพิ่มด้วยก็ได้ นอกเหนือจากนั้นแล้ว ความพยายามลดความขัดแย้งระหว่างการทำงานของสตรี และการมีบุตรหรือการเลี้ยงดูบุตรในรูปของการให้การสนับสนุนครอบครัวด้านเวลาอย่างเป็นรูปธรรม เป็นประเด็นที่ต้องนำมาพิจารณาด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็ประเด็นการให้สิทธิการลาที่มีอยู่เดิมแก่มารดาหลังคลอดบุตรอย่างเต็มที่ การส่งเสริมให้มีการลาหยุดเพื่อการเลี้ยงดูบุตรในระยะกลางหรือยาวอย่างแท้จริง หรือประเด็นการให้บิดาเข้ามามีส่วนในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น

แต่ทว่าประเด็นที่ยังไม่อาจตอบได้จากงานวิจัยคราวนี้ก็คืว่าการขยายการให้สวัสดิการแก่ครอบครัวที่ยังไม่อยู่ในข่ายนั้นครอบคลุมถึงกลุ่มใด จำเป็นที่จะต้องพิจารณาปัญหาการกระจายรายได้ใหม่ (Redistributive Effect) หรือไม่ นอกจากนั้นแล้วประเด็นในเรื่องของข้อจำกัดด้านเวลาของครอบครัวนั้น อาจจะต้องพิจารณาในมิติของอาชีพและ/หรืออุตสาหกรรมเพิ่มเติมเข้าไปด้วย เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ประเด็นเหล่านี้คงจะต้องฝากไว้กับงานวิจัยในลำดับถัดไป

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร (2546), *ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร 2546*, กรุงเทพมหานคร. เรือนแก้วการพิมพ์.

เกื้อ วงศ์บุญสิน (2545), *ประชากรศาสตร์ สาระเพื่อการตัดสินใจเชิงธุรกิจ*, กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แกมทอง อินทร์ตัน (2542). *เศรษฐศาสตร์การปฏิรูประบบสาธารณสุข*. (กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 73.

จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณและคณะ (2541), *รายงานการทบทวนองค์ความรู้เรื่องเด็ก เยาวชน และครอบครัวในประเทศไทย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัย*, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เกื้อ วงศ์บุญสิน (2546), *การปันผลทางประชากรอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทย*, เอกสารหมายเลข 295, พฤษภาคม, วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกื้อ วงศ์บุญสิน และคณะ (2546), *การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย (พ.ศ. 2543-2568) ผลต่อการกำหนดทิศทางนโยบายประชากรในอนาคต*, เอกสารหมายเลข 293, พฤษภาคม, วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณและคณะ (2541), *รายงานการทบทวนองค์ความรู้เรื่องเด็ก เยาวชน และครอบครัวในประเทศไทย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัย*, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เทียนฉาย กิระนันท์ (2524). *ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างการเจริญพันธุ์ รายได้และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร*. สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทียนฉาย กิระนันท์ (2527), *อุปสงค์ต่อบุตร: การเปลี่ยนแปลงในช่วงทศวรรษ*, เอกสารวิจัยหมายเลข 47, สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภาพร ชัยวรรณ, มาลินี วงษ์สิทธิ์ และ วิพรรณ ประจวบเหมาะ รุฟโฟโล (2538). *รายงานการวิจัยโครงการศึกษาสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย*. เอกสารหมายเลข 229/38 สถาบันประชากรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นพวรรณ (ปาลวัฒน์วิไชย) จงวัฒนา (2526). *ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยในเขตชนบทและเขตเมือง*. สถาบันประชากรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวลปรานค์ ปวีณการณ์ (2526), *ภาวะเศรษฐกิจในครอบครัวกับจำนวนบุตรของกรรมกรในอุตสาหกรรมสิ่งทอ*, วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิพนธ์ เทพวัลย์ (2524). *ผลกระทบของการทำงานของสตรีต่อภาวะเจริญพันธุ์*. โครงการประชากรกับการพัฒนา, สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปราโมทย์ ประสาทกุล และ ปัทมา ว่าพัฒนางศ์, 2548. “สถานการณ์ประชากรของประเทศไทยพ.ศ 2548”, ใน กฤตยา อาชวนิจกุล และปราโมทย์ ประสาทกุล บรรณาธิการ, *ประชากรของประเทศไทย ณ พ.ศ.2548*, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า 14-31.
- ปาลิดา นันท์เดชขจร (2541), *การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย*, วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วนิดา สุเมธานนท์ (2527), *อุปสงค์ต่อบุตรของชาวกรุงเทพมหานคร*, วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรชัย ทองไทย และ อัจฉรา มาศมาลัย, 2548. “จับตา 13 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทย”, ใน กฤตยา อาชวนิจกุล และปราโมทย์ ประสาทกุล บรรณาธิการ, *ประชากรของประเทศไทย ณ พ.ศ. 2548*, ประชากรและสังคม 2548, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า 32-39.
- วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์, 2544. “โครงการควบคุมครองทางสังคมและการประกันว่างงาน”, การสัมมนาวิชาการประจำปีพ.ศ. 2544 เรื่องยุทธศาสตร์การขจัดปัญหาความยากจน, สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย.
- วรเวศม์ สุวรรณระดา , 2547. “มาตรการสนับสนุนการดูแลบุตรและการทำงานของสตรีในประเทศไทย”, ใน เกื้อ วงศ์บุญสิน บรรณาธิการ, “6 ปีทองสุดท้ายของโอกาสการแข่งขันทางเศรษฐกิจ: ผลจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร”, รวมบทความชุดโครงการทักษะแรงงานระยะที่ 2, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, หน้า 13-57.
- วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ (2521). รวมบทความวิชาการ วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ, กรุงเทพมหานคร, ไทยวัฒนาพานิช.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546. *การฉายภาพประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543-2568*, พิมพ์ครั้งที่ 1, นนทบุรี.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, บรรณาธิการ, 2525. *ภาวะเจริญพันธุ์กับการพัฒนาในประเทศไทย*, โครงการวิจัยระดับจุลภาคในประเทศไทย เรื่องประชากรกับการพัฒนา, กรุงเทพมหานคร.
- สุนทรী สุวิปกิจ (2520). *รายงานการศึกษาเรื่องภาวะเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัวของสตรีในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรพล ปธานวนิช (2547), *นโยบายสังคมเส้นทางสู่รัฐสวัสดิการ*. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 224-247.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, 2536. *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการมีบุตรเพิ่มจากการสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับบุตร*, กรุงเทพมหานคร.

เอกสารภาษาอังกฤษ

Becker, G. S. (1960), An Economic Analysis of Fertility, in A.J. Coale et.al, *Demographic and Economic Change in Developed Countries*, Princeton University Press.

Becker, G. S. (1965), "A Theory of the Allocation of Time". *Economic Journal*. Vol. 75.No.299: 493-517.

Becker, G. S. and Lewis, H.G. (1973), "On the Interaction Between Quantity and Quality of Children". *Journal of Political Economy*. Vol 81. No.2: 279-288.

Bhandari S. and Gifford E. (2003), *Children with Health Insurance 2001*, Economics and Statistics Administration, U.S. Department of Commerce.

Busse Reinhard (2002). *Health Care Systems : Towards an Agenda for Policy Learning Between Britain and Germany* .Technical University Berlin. European Observatory on Health Care Systems.

Department of the Treasury (2004), *Child Tax Credit*, Publication 972 for use in preparing 2004 returns, Internal Revenue Service.

Department of the Treasury (2004), *Earned Income Credit for use in preparing 2004 returns (EIC)*, Publication 596, Internal Revenue Service.

Centres for Medicare and Medicaid Services, *Medicaid At-a-Glance 2003*, Department of Health and Human Services, USA.

Chone Phillippe, D. Le Blanc and R. Isabelle (2003), *Female Labour Supply and Childcare in France*, CESifo Working Paper No. 1059, October.

Claxton G.(2002), *How Private Insurance Works ? : A Primer*, Institution for Health Care Research and Policy, Georgetown University, Kaiser Family Foundation.

Green D.,Irvine Benedict (2001).*Health Care in France and Germany: Lessons for the UK*. Institute for the Study of Civil Society, London.

Department of Health (2004), *Executive Summary of the National Service Framework for Children, Young and Maternity Services*. (<http://www.dh.gov.uk>)

Green D.,Irvine Benedict (2001). *Health Care in France and Germany: Lessons for the UK*. Institute for the Study of Civil Society, London.

Kiranandana, T. (1977), *An Economic Analysis of Fertility Determination Among Rural And Urban Thai Women*. Institute of Population Studies, Chulalongkorn University.

Kiranandana, T. (1979), *Notes on the economic impacts of child mortality on the parents' fertility behavior*. Paper No.31. Institute of Population Studies, Chulalongkorn University.

- Lo Sasso A., Buchmueller T.(2004), *The effect of the state children's health insurance program on health insurance coverage*, Journal of Health Economics 23, Elsevier, p.1059-1082.
- Mincer J. (1963), "Market Prices, Opportunity Costs and Income Effects". in Christ, C.F. et. Al. *Measurement in Economics; Studies in Mathematical Economics and Econometrics in Memory of Yeruda Grunfeld*. Stanford University Press.
- Murakami Masako (1999), *Economics of Social Security*, 2nd edition, Tokyo, Japan, Touyoukeizaishinpousha (Tokyokeizai Publishing).
- Napaporn Havanon and Anthony Pramualratana (1983). *Focus Group Research on The Determinants of Fertility in Southern Thailand*. Publication No.71, Institute for Population and Social Research. Mahidol University, Bangkok.
- Napaporn Havanon Anthony Pramualratana and John Knodel (1983). *A Tale of Two Generations: A Qualitative Analysis of Fertility in Thailand*. Publication No.80, Institute for Population and Social Research. Mahidol University, Bangkok.
- National Institute of Population and Social Security Research (2003), *Child Related Policies in Japan, Ministry of Welfare and Labor*, Japan.
- Pananiramai, M. (1979), *A Micro-Economic Analysis of the Determinants of Fertility in Thailand*. A Joint Project of Institute of Population Studies, Chulalongkorn University and Population Survey Division. National Statistical Office. Report No. 5 Survey of Fertility in Thailand. World Fertility Survey.
- Rodgers, G.B. (1976), "Fertility and Desired Fertility: A Longitudinal Evidence from Thailand". *Population Studies*. Vol.30. November.
- Sarntisart, I. (1997), Educational Expansions and Labor Earnings Inequality: the Case of Thailand between 1988 and 1992. *Chulalongkorn Journal of Economics*. Vol.9. No. 2: 127-174.
- Visid Prachuabmoh, John Knodel and J.Oscar Alers (1974), *Preference for Sons, Desire for Additional Children and Family Planning in Thailand*. Institute of Population Studies. Chulalongkorn University, Bangkok.
- Willis, R. (1973), A New Approach to the Economic Theory of Fertility Behavior. *Journal of Political Economy*. Vol.81. No.2.Part 2: S14-64.
- เอกสารภาษาญี่ปุ่น**
- Health and Welfare Statistics Association (2002), *Journal of Health and Welfare Statistics*

(Kokumin no hukushi no doukou), Vol.49 (12).

หนังสือราชการของประเทศไทย

คู่มือสวัสดิการและสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับลูกจ้าง - หนังสือที่ กค /0527.6 ว 18678ณ วันที่ 14 สิงหาคม 2544

ประเภทและอัตราเงินบำรุงการศึกษาและเงินค่าเล่าเรียน แบนหนังสือกรมบัญชีกลาง ด่วนที่สุดที่ กค 0409.5/ ว223 ลงวันที่ 19 กรกฎาคม 2547

ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินค่าตอบแทนนอกเหนือจากเงินเดือนของข้าราชการและ ลูกจ้างประจำของส่วนราชการ พ.ศ 2547 .ด่วนที่สุดที่กค0409.6 / ว46

ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร พ.ศ. 2547 – ด่วน ที่สุดที่ กค0409.6/ ว39 ลงวันที่ 26 มีนาคม 2547

รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนครั้งที่ 4/2547 วันพุธ ที่ 1 ธันวาคม 2547 เวลา 13.30 น. ณ ห้องประชุมสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน 1

Website

Child Support Assurance Program, www.cbo.gov/ftpdoc.cfm?index=4661&type=1

Children Development Co-Savings Scheme: <http://www.family.gov.sg/>

<http://www.babybonus.gov.sg/>

Family and Medical Leave Act, www.dol.gov.

FEHB, www.opm.gov/insure/handbook/fehb28.asp#family

Fertility Decline in Japan: http://www1.ipss.go.jp/seisaku/inde_b.htm

Foreign Domestic Worker Levy Concession: <http://www.mom.gov.sg/>

Infant/Child Care Subsidy: http://www.childcarelink.gov.sg/ccls/docs/Information_to_Parents.pdf

Information to Parents:Application for centre-based Infant/Child care subsidy in Child Care Centres.<http://www.childcarelink.gov.sg/ccls/common/faqlst.jsp>

International Social Security Association 2004,pp.83-88;<http://www.ssa.gov>

<http://www.bmgsbund.de>

<http://www.childpolicyintl.org>

<http://www.nchc.org>

Medicaid, www.cms.hhs.gov/Medicaid/Medicaidindex.asp.

Tax Relief: http://www.iras.gov.sg/ESVPortal/resources/marriage_parenthood.pdf (S1)

<https://app-pac.mita.gov.sg/data/vddp/Html/2004090799-MCYS.pdf>

The Child Tax Credit, www.financeprojectinfo.org/www/childtaxcredit.asp

Third Child Priority Scheme:

http://www.hdb.gov.sg/hdbvsf/eampu100.nsf/0/Procedures.html?open&doc=HS_ThirdChild_Priority.htm

USA.Department of Health (2004), Aecessibility Planning : An Introduction for the NHS.

<http://www.dh.gov.uk>

ภาคผนวก 1: บทความสำหรับการเผยแพร่

“วรเวศม์ สุวรรณระดา (2548), ความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรและผลกระทบต่อ การตัดสินใจมีบุตรในประเทศไทย, บทความนำเสนอในการประชุมวิชาการนักเศรษฐศาสตร์ไทยครั้งที่ 1 ณ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตุลาคม 2548.”

ความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร และผลกระทบต่อการตัดสินใจมีบุตรในประเทศไทย*

ดร.วรเวศม์ สุวรรณระดา**

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

จากการคาดประมาณโครงสร้างประชากรของประเทศไทยในอนาคตพบว่า สังคมไทยกำลังจะเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมชราภาพเหมือนกับหลายประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว สาเหตุหนึ่งเกิดจากการลดลงของอัตราเจริญพันธุ์รวมของไทยปัจจุบันคาดว่าลดลงเหลือ 1.7 ซึ่งต่ำกว่าระดับทดแทน ปรากฏการณ์ดังกล่าวคงจะส่งผลกระทบต่ออัตราการลดลงของประชากรเด็กอย่างเลี่ยงไม่พ้น และอาจมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในระดับมหภาคได้เช่นกัน ดังนั้นมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรควรที่จะได้รับการพิจารณา งานวิจัยนี้จะฉายภาพไปที่มาตรการดังกล่าวในแง่มุมของความครอบคลุมและผลกระทบต่อตัดสินใจมีบุตรของครอบครัวโดยใช้ข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ 1% ในการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ ในด้านความครอบคลุม เมื่อพิจารณาตัวอย่างทั้งหมด 81,656 ตัวอย่างทั่วประเทศพบว่า ครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการสูงถึงร้อยละ 64.8 ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีคิดเป็นร้อยละ 35.2 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 18.1 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่คิดเป็นร้อยละ 17.1 ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันหรือร้อยละ 15.3

ในด้านของผลการวิเคราะห์ผลกระทบต่อการได้รับสวัสดิการของครอบครัวต่อการตัดสินใจมีบุตรนั้น พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจมีบุตรที่สำคัญคือ จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรี และข้อจำกัดเรื่องเวลาในการทำงาน (หรืออีกมุมหนึ่งคือเวลาในการเลี้ยงดูบุตร) ในกรณีหลังสุดนี้พบว่าครอบครัวไทยนั้นประสบปัญหาการแลกได้แลกเสียระหว่างการทำงานกับการมีบุตรในระดับหนึ่งไม่เจาะจงเฉพาะกรณีลูกจ้าง เมื่อทำการเปรียบเทียบระหว่างครอบครัวที่ทำงานทั้งสามีและภรรยา ซึ่งอาจประสบปัญหาเรื่องเวลาในการเลี้ยงดูบุตรเหมือนกัน พบว่าการได้รับสวัสดิการของครอบครัวนั้นมีผลต่อการเพิ่มความน่าจะเป็นในการมีบุตรอย่างมีแบบแผน โดยเฉพาะครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการในฐานะข้าราชการซึ่งมีโอกาสได้รับการช่วยเหลือในระยะยาว ในส่วนของครอบครัวที่ภรรยาอยู่ในช่วงอายุ 15-29 ปีนั้น การได้รับสวัสดิการของครอบครัวนั้นมีผลต่อการเพิ่มความน่าจะเป็นในการมีบุตร

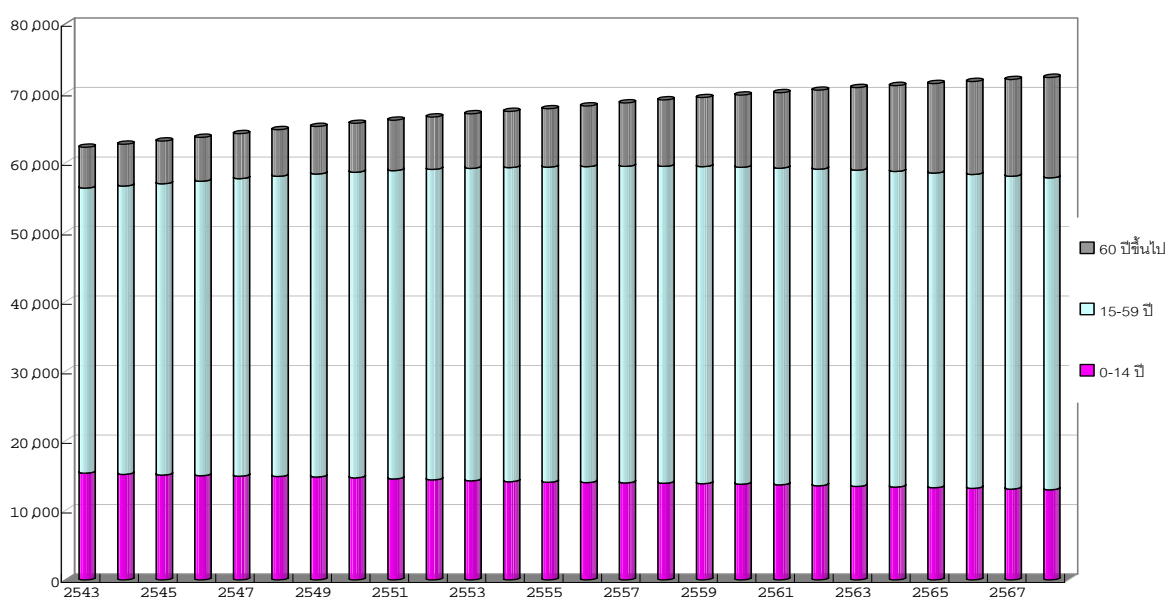
* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การวิเคราะห์มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยด้านความครอบคลุมและผลกระทบต่อตัดสินใจมีบุตร” ซึ่งอยู่ในชุดโครงการ “ทักษะการทำงาน” โดยได้รับการสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในการดำเนินโครงการและเขียนบทความนี้ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำที่มีประโยชน์ในการวิเคราะห์เชิงประจักษ์จากผศ.ดร.วิจิตร คุณาพงศ์กุล และผู้วิจัยยังได้รับการช่วยเหลือจากผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นนิสิตปริญญาโท หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ของคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ นายดนัย ถวัลย์ธนากร (เก็บข้อมูลพื้นฐานและค้นหามาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในนานาประเทศ) นายเทอดศักดิ์ ชมใต้สุวรรณ (จัดเรียงและสะสางข้อมูล 1% การสำมะโนประชากรและเคหะ) และนางสาวภาวิณี วิโนทัย (จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์) ทุกท่านที่กล่าวมานั้นควรได้รับความขอบจากบทความนี้ ความผิดพลาดทั้งหมดหากเกิดขึ้น ผู้วิจัยขออภัยไว้เพียงผู้เดียว

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (E-mail: Worawet.S@Chula.ac.th)

1. บทนำ

ผลจากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยในอนาคตอีกสองทศวรรษข้างหน้า ไม่ว่าจะ เป็นของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลร่วมกับสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ได้ชี้ให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของ ประเทศที่เหมือนกัน กล่าวคือโครงสร้างของประชากรกำลังเปลี่ยนผ่านสู่ Aging Society หรือสังคมรา ภาพเหมือนกับหลายประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว จำนวนประชากรสูงอายุมีมากขึ้น จนกระทั่งใน องค์กรประกอบของประชากรมีสัดส่วนของวัยสูงอายุเพิ่มมากขึ้น (ดูแผนภาพ 1) หรือหากกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จำนวนประชากรวัยแรงงานที่จะต้องดูแลประชากรวัยสูงอายุมีจำนวนลดลงเรื่อยๆโดยเปรียบเทียบ (ดู แผนภาพ 2) ในรายละเอียดของการคาดประมาณของเกื้อ วงศ์บุญสินและคณะ (2546) พบการ เปลี่ยนแปลงด้านองค์ประกอบของประชากรที่สำคัญดังนี้ ประชากรทั่วราชอาณาจักรมีสัดส่วนของ ประชากรวัยเด็กลดลงจากร้อยละ 24.65 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 17.95 ในปี 2568 ในขณะที่สัดส่วนของ ประชากรวัยสูงอายุพบว่าเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.43 เป็นร้อยละ 19.99 ในช่วงเวลาเดียวกัน ส่วนประชากรวัย แรงงานต่อประชากรวัยพึ่งพิง (ประชากรวัยเด็กและประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป) จาก 1.93 คนในปี 2543 จะ ลดลงเหลือ 1.64 คนในปี 2568 สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรดังกล่าวนี้ นอกจาก ปัจจัยด้านการลดลงของอัตราการตายของประชากร อันเกิดจากสุขภาพอนามัยของประชากรไทยที่ดีขึ้นจน ทำให้อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดเพิ่มจาก 59 ปีเป็นประมาณ 72 ปีในปี 2548 (ปราโมทย์ ประสาทกุล และ ปัทมา ว่าพัฒนางศ์, 2548) แล้ว การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ก็เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะเร่ง ให้สังคมไทยเข้าสู่สังคมชราภาพเร็วขึ้น

แผนภาพ 1: การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของประชากรไทย 2543-2568

แหล่งที่มา: ตาราง 25 ใน เกื้อ วงศ์บุญสิน และคณะ (2546)

เมื่อพิจารณาจาก Total Fertility Rate (TFR) หรืออัตราเจริญพันธุ์รวมจากข้อมูลจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีวัยเจริญพันธุ์ซึ่งรายงานไว้ใน “รายงานการสำรวจประชากรและเคหะ” ในช่วงเกือบ 40 ปีที่ผ่านมา (ตาราง 1) พบว่า จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีไทยนั้นลดลงอย่างต่อเนื่องมาตลอดไม่ว่าจะเป็นระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ สำหรับอัตราเจริญพันธุ์รวมเฉลี่ยในระดับประเทศนั้นลดลงต่ำกว่าระดับทดแทนหรือ ประมาณ 2 คนในปี 2543 และจากการประมาณการโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดลพบว่า ในปี 2548 อัตราเจริญพันธุ์รวมของประเทศไทยอยู่ที่ 1.7 คน (อ้างอิง วรรษัยทองไทย และอัจฉรา มาศมาลัย, 2548) ปัญหาการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์นั้นไม่ใช่เป็นปัญหาเฉพาะของประเทศไทยเท่านั้น หากดูข้อมูลอัตราเจริญพันธุ์รวมล่าสุดในปี 2547 ของนานาประเทศรวบรวมโดย Population Reference Bureau เช่น สหรัฐอเมริกา 2.0 แคนาดา 1.5 ฝรั่งเศส 1.9 เยอรมนี 1.3 สวีเดน 1.7 สหราชอาณาจักร 1.7 ญี่ปุ่น 1.3 เกาหลีใต้ 1.2 ใต้หวัน 1.2 หรือ สิงคโปร์ 1.3 หลายประเทศกำลังประสบสภาวะเดียวกันกับหรือแย่กว่าประเทศไทย

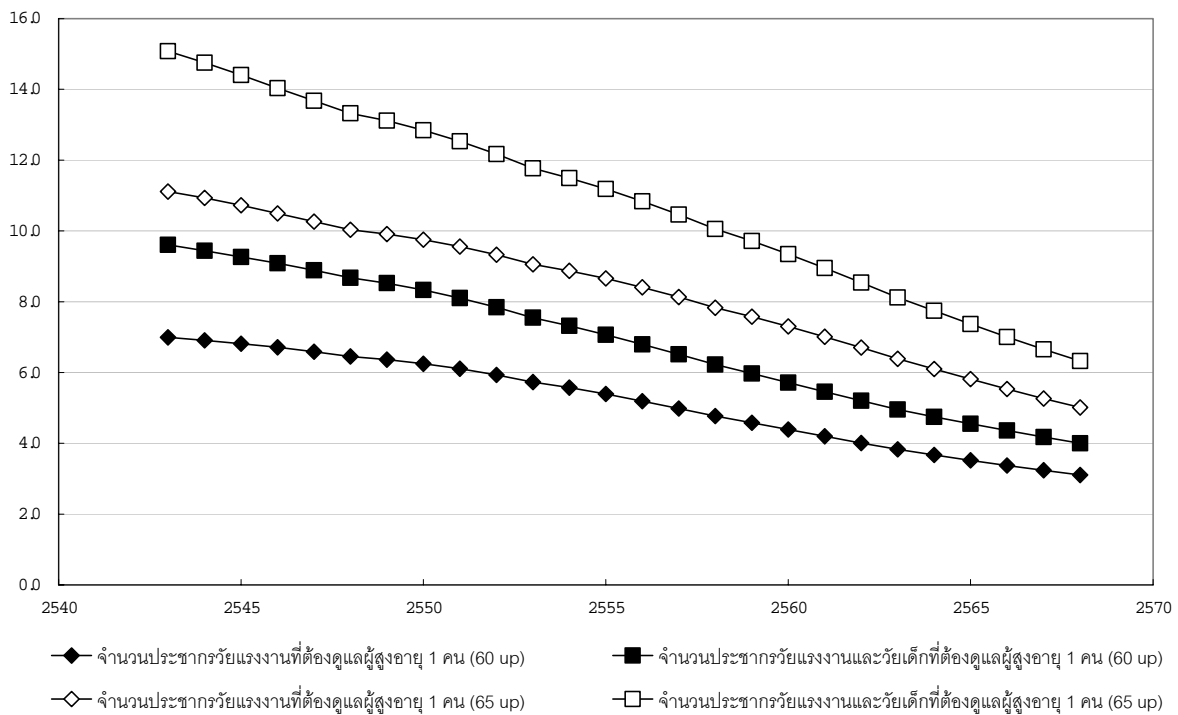
การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์นี้อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อประเทศ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนของคนชรามากขึ้นดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐอันเกิดจากการเพิ่มของประชากรสูงอายุไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเลี้ยงดูหรือค่ารักษาพยาบาล ปัญหาการคลังของระบบบำนาญที่อิงโครงสร้างประชากรหรือระบบ Pay As You Go หรือการลดลงของประชากรเด็กหรือประชากรวัยทำงานจนทำให้ส่งผลกระทบต่อผลิตภาพของประเทศ รัฐบาลของประเทศต่างๆมิได้มีนโนใจต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หลายประเทศมีการออกมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรสำหรับครอบครัวออกมาอย่างต่อเนื่อง อย่างเช่นประเทศญี่ปุ่น หลังจากปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “1.57 ช็อค” หรือการประกาศตัวเลขของระดับภาวะเจริญพันธุ์รวมของญี่ปุ่นโดยฝ่ายสถิติ กระทรวงสวัสดิการ (Kousei-shou) เมื่อปี 1990 ได้มีการแก้ไขกฎหมายเงินสวัสดิการเด็กเพื่อปรับเพิ่มและขยายเวลาให้เงินอุดหนุนแก่ครอบครัวที่มีเด็ก (จากเดิม 0-3 ปี เป็น 0 ปี - อายุก่อนการศึกษาภาคบังคับ) นอกจากนี้ยังได้กำหนดแผนเองเจิ้ลในปี 1994 และแผนเองเจิ้ลใหม่ในปี 1999 เพื่อที่จะสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวทั้งในด้านสถานเลี้ยงดูแลเด็กนอกบ้าน และสนับสนุนครอบครัวด้านเวลา โดยมีการออกกฎหมายที่เป็นรูปธรรมเพื่อรองรับแผนดังกล่าวก็คือ การออกกฎหมายลาหยุดงานเพื่อการเลี้ยงดูบุตรและสมาชิกครอบครัว หรือ Child and Family Leave Act ในปี 1995 ถัดมาในปี 2004 ก็ได้มีการออกกฎหมายแม่บทเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมภาวะเจริญพันธุ์ต่ำ (Shoushika Shakai Taisaku Kihon Hou) เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหานี้เป็นรูปธรรมและกำหนดภาคีผู้เกี่ยวข้องที่จะเข้ามาร่วมแก้ไข แต่มาตรการดังกล่าวก็หาได้มีผลในทันที ดังจะเห็นได้จากอัตราการเจริญพันธุ์รวม 1.42 ในปี 1995 ยังคงลดลงเรื่อยๆเป็น 1.36 และ 1.29 ในปี 2000 และ 2003 ตามลำดับ นอกเหนือจากปัญหาประสิทธิผลของมาตรการของภาครัฐแล้ว ปัญหาในการดำเนินมาตรการสาธารณะเพื่อชะลอการลดลงของประชากรเด็กของประเทศต่างๆก็ยังคงมีอยู่ เนื่องจากความยากลำบากในการกำหนดทำที่และระดับของการแทรกแซงต่อการตัดสินใจมีบุตรของครอบครัวว่าจะเคารพสิทธิส่วนบุคคลตามหลักการปัจเจกชนนิยม หรือควรให้นำหนักกับผลกระทบภายนอกของการมีเด็กน้อยต่อ

สังคมนารวม

ในประเทศไทย มีมาตรการสำหรับครอบครัวด้านการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐมานานแล้ว และยังมีกาให้การสนับสนุนหลากหลายรูปแบบทั้งในการช่วยเหลือในรูปตัวเงิน สิ่งของหรือบริการสาธารณะ (การรักษาพยาบาล การศึกษา) บทความนี้มีจุดประสงค์สำคัญคือ ประการที่หนึ่งคือการฉายภาพให้เห็นภาพรวมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐ โดยเฉพาะในการช่วยเหลือในรูปตัวเงิน ประการที่สองคือการวิเคราะห์ถึงความครอบคลุมของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในรูปตัวเงินจากภาครัฐ โดยดูว่ามีครอบครัวยุ่ในข่ายที่มีโอกาสได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมีมากน้อยเพียงใดและ ประการที่สามคือการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ในประเด็นที่ว่า การที่ครอบครัวยุ่มีโอกาสได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐนั้นจะส่งผลต่อการตัดสินใจมีบุตรหรือไม่ อย่างไร

บทความนี้มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ ตอนที่ 2 จะสรุปภาพรวมมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย ตอนที่ 3 จะวิเคราะห์ถึงความครอบคลุมของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในรูปตัวเงินจากภาครัฐ ตอนที่ 4 เป็นการวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรที่มีต่อการตัดสินใจมีบุตรเพิ่ม ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ รวมไปถึงรายงานเสนอผลการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ในแง่มุมต่างๆ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ตอนสุดท้ายเป็นบทสรุป

แผนภาพ 2: สัดส่วนของประชากรวัยทำงานและวัยเด็กเทียบกับประชากรสูงอายุ

แหล่งที่มา: คำนวณจากตาราง 25ใน เกื้อ วงศ์บุญสิน และคณะ (2546)

ตาราง 1: การเปลี่ยนแปลงของภาวะเจริญพันธุ์จากจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ย (หน่วย: คน)

ภูมิภาค	2513	2523	2533	2543
ทั่วประเทศ	4.69	3.84	2.36	1.88
กรุงเทพมหานคร	n.a.	3.04	1.84	1.51
ภาคกลาง	4.51	3.72	2.15	1.66
ภาคเหนือ	4.67	3.65	2.11	1.78
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4.99	3.69	2.68	2.06
ภาคใต้	4.31	3.90	2.66	2.17

หมายเหตุ: แหล่งข้อมูลคือสำมะโนประชากรและเคหะปีที่ต่างๆ

ที่มา: ตาราง 1.1 ในเวอร์คัม สุวรรณระดา (2547)

2. มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย

ตอนที่ 2 จะฉายภาพให้เห็นภาพรวมของการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐประเภทต่างๆ โดยเฉพาะในการช่วยเหลือในรูปแบบตัวเงิน โดยทั่วไป เราอาจจัดแบ่งสวัสดิการตามช่องทางที่บุคคลนั้นได้รับออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ได้แก่ มาตรการทางการคลัง มาตรการหลักประกันทางสังคม และสวัสดิการอาชีพ (Occupational Welfare) หรือประโยชน์ที่ถือจากนายจ้าง หากพิจารณารูปแบบของการให้ความช่วยเหลือจะเป็นการช่วยเหลือด้านตัวเงิน การให้สิ่งของหรือบริการสาธารณะ และการช่วยเหลือด้านเวลาแก่ครอบครัวเพื่อการเลี้ยงดูบุตร ครอบครัวที่มีบุตรแต่ละครอบครัวจะได้รับหรือไม่ได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรผ่านช่องทางใดและรูปแบบใดนั้น จะขึ้นอยู่กับสภาพการทำงาน อาชีพ ลักษณะพิเศษบางประการของครอบครัว หรือระดับรายได้ของสามี-ภรรยาที่เป็นพ่อแม่ของบุตร รายละเอียดของสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยมีดังนี้

2.1 มาตรการด้านการคลัง

ในส่วนของมาตรการการคลัง รัฐบาลไทยได้จัดให้มีการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแก่ผู้เสียภาษีที่มีภาระในการเลี้ยงดูบุตร ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 47 (1) (ค) (1), (2) ได้มีการกำหนดให้มี “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตร” ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2515 ระดับของการลดหย่อนสำหรับบุตรอยู่ที่เพียง 1,000 บาท หลังจากนั้นมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนค่าลดหย่อนหลายครั้งตามสภาวะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป ปัจจุบันค่าลดหย่อนสำหรับบุตร (หรือบุตรบุญธรรมของผู้มีเงินได้ รวมถึงบุตรชอบด้วยกฎหมายของสามีหรือภรรยาของผู้มีเงินได้ด้วย) มีเกณฑ์ดังนี้ บุตรที่เกิดก่อนหรือใน พ.ศ. 2522 คนละ 15,000 บาท และบุตรที่เกิดหลัง พ.ศ. 2522 คนละ 15,000 บาทแต่รวมกันไม่เกิน 3 คน นอกจากนั้นยังมี “ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรที่อยู่ในสถานศึกษา” (ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 47 (1) (จ)) ขึ้นมาอีกโดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม

2534 เป็นต้นมา มีเกณฑ์ดังนี้ สำหรับบุตรผู้มีเงินได้ซึ่งมีสิทธิได้รับค่าลดหย่อนสำหรับบุตร และยังคงศึกษาอยู่ในสถานศึกษาซึ่งหมายถึง สถานศึกษาของทางราชการ สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันการศึกษา เอกชนหรือกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ ให้หักลดหย่อนเพื่อการศึกษาได้อีกคนละ 2,000 บาท ทั้งนี้ทั้งนั้นตามประมวลรัษฎากร มาตรา 47 (2) ในกรณีที่สามีและภรรยาเป็นผู้มีเงินได้ทั้งคู่สามารถหักค่าลดหย่อนทั้งสองได้เพียงกึ่งหนึ่ง

2.2 มาตรการด้านโครงข่ายคุ้มครองทางสังคม

นอกเหนือไปจากมาตรการการคลังแล้ว ครอบครัวที่มีบุตรยังสามารถรับผลประโยชน์จากโครงข่ายคุ้มครองทางสังคมอีกด้วย แต่การช่วยเหลือในส่วนนี้ยังไม่ครอบคลุมทุกครอบครัวอย่างทั่วถึง การช่วยเหลือครอบครัวตามมาตรการโครงข่ายคุ้มครองทางสังคมประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

2.2.1 มาตรการการประกันสังคม

การช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตรภายใต้มาตรการประกันสังคมนั้น จะเป็นการช่วยเหลือเฉพาะต่อผู้ประกันตนและครอบครัวเท่านั้น มาตรการการประกันสังคมที่มีส่วนช่วยเหลือครอบครัวที่มีบุตร ในปัจจุบันมีกลุ่มเป้าหมายเพียง 2 กลุ่มได้แก่กลุ่มลูกจ้างในกองทุนประกันสังคม และกลุ่มครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชนผู้เป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน

กองทุนประกันสังคม

กองทุนประกันสังคมจัดตั้งขึ้นมาตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 (แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ. 2537 และ 2542) มีกลุ่มเป้าหมายคือลูกจ้างเอกชนอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ที่อยู่ในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ลูกจ้างดังกล่าวได้รับการคุ้มครองด้านการเจ็บป่วย ทูพพลภาพ คลอดบุตร ตาย ชราภาพ สงเคราะห์บุตร และการว่างงาน ผู้ประกันตน นายจ้าง และรัฐบาลจะต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนตามอัตราดังนี้ กรณีเจ็บป่วย ทูพพลภาพ คลอดบุตร และตาย สมทบฝ่ายละร้อยละ 1.0 ของค่าจ้างⁱⁱⁱ (ตั้งแต่ 1 มกราคม 2547 เพิ่มเป็นร้อยละ 1.5) กรณีชราภาพและสงเคราะห์บุตร ผู้ประกันตนและนายจ้างสมทบร้อยละ 3.0 ส่วนรัฐบาลสมทบร้อยละ 1.0 และตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2538) ได้บัญญัติข้อกำหนดเกี่ยวกับค่าจ้างไว้ว่า อัตราค่าจ้างสูงสุดที่แต่ละฝ่ายจะต้องจ่ายเงินสมทบคือ 15,000 บาทต่อเดือน และลูกจ้างที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,650 บาทต่อเดือน ไม่มีสิทธิเป็นผู้ประกันตน สิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการมีบุตรคือ ประโยชน์ทดแทนคลอดบุตร และประโยชน์ทดแทนเงินสงเคราะห์บุตร ดังรายละเอียดในตาราง 2

กองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน^{iv}

กองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนจัดตั้งขึ้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2518 มีกลุ่มเป้าหมายคือครูและครูใหญ่โรงเรียนเอกชน และครอบครัวของครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมครูโรงเรียนเอกชนให้มี

ความมั่นคงในอาชีพ มีเงินยังชีพเมื่อออกจากงาน ได้รับสวัสดิการต่างๆ ค่าชดเชย และค่าทดแทน เงินสมทบเข้ากองทุนประกอบด้วยเงินสมทบส่วนของครู (3%ของเงินเดือน) ส่วนของผู้รับใบอนุญาต (เท่ากับครู) และส่วนของรัฐ (6%ของเงินเดือน) เมื่อพ้นสภาพความเป็นครูก็ได้รับเงินทุนเลี้ยงชีพ แต่ว่าในขณะที่ครูเอกชนดำรงอาชีพครูอยู่ก็มีสิทธิได้รับสวัสดิการต่างๆตั้งแต่ค่ารักษาพยาบาล เงินทดแทน ค่าการศึกษาบุตร ไปจนถึงค่าช่วยเหลือบุตร (ดูรายละเอียดในตาราง 3)

2.2.2 มาตรการการประชาสงเคราะห์

การช่วยเหลือครอบครัวภายใต้มาตรการการประชาสงเคราะห์ เป็นการช่วยเหลือด้านสวัสดิการด้านต่างๆแก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่ด้อยโอกาส หรือบุคคลผู้ประสบเหตุการณ์ไม่คาดฝันจนทำให้ขาดความสามารถที่จะได้มาซึ่งรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตตามปกติ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีรายได้หรือสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตพื้นฐาน ปัจจุบันภารกิจการประชาสงเคราะห์โดยส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้การดูแลของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และการสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัวโดยองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ ในสังกัดกระทรวงกลาโหม

การช่วยเหลือของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

การประชาสงเคราะห์ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ รวมภารกิจของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และภารกิจงานส่งเสริมอาชีพและรายได้ของกรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทยเข้าด้วยกัน มีจุดประสงค์เพื่อให้การสงเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาสอันประกอบด้วย เด็กและเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ คนไร้ที่พึ่ง ผู้ประสบภัย ผู้ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ราษฎรชาติที่ทำกิน ชาวเขา และครอบครัวยากจน ในส่วนที่เกี่ยวกับสวัสดิการสงเคราะห์สนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กโดยตรงนั้นมีรายละเอียดดังตาราง 4

การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัวโดยองค์การทหารผ่านศึก^{vi}

องค์การทหารผ่านศึกเป็นองค์การของรัฐเพื่อการกุศลและนิติบุคคล ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นมาโดยพระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ. 2491 (ปรับปรุงพ.ศ. 2510) เพื่อให้การสงเคราะห์แก่ทหารผ่านศึก ครอบครัวทหารผ่านศึก (บิดา มารดา สามี ภรรยา และบุตรของทหารผ่านศึก) และทหารนอกประจำการ รูปแบบของการสงเคราะห์มี 6 ด้านได้แก่ ด้านสวัสดิการ ด้านอาชีพ ด้านนิคมเกษตรกรรม ด้านกองทุนสงเคราะห์ ด้านการรักษาพยาบาล และด้านการส่งเสริมสิทธิและเกียรติ

ในส่วนที่เกี่ยวข้องสวัสดิการที่สนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรนั้น ระดับการรับการสงเคราะห์ขึ้นอยู่กับหลายเงื่อนไขเช่น ชั้นของบัตรประจำตัวทหารผ่านศึก (ดูภาคผนวก 4) หรือเป็นทหารผ่านศึกนอกประจำการหรือทหารที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น ด้านการสงเคราะห์ทั่วไป กรณีที่ทหารผ่านศึกได้รับบัตรชั้นที่ 1 (พิการ) บิดามารดา คู่สมรสหรือบุตรจะได้รับ เงินช่วยเหลือรายเดือนๆละ 1,500 บาท ด้านการสงเคราะห์

การศึกษาของบุตรทหารผ่านศึกมีเกณฑ์ดังตาราง 5 นอกจากนั้นบุตรของทหารที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ซึ่งอายุต่ำกว่า 20 ปีอยู่ในสถานศึกษาและระดับการศึกษาไม่สูงกว่ามัธยมปลายหรือเทียบเท่า ก็จะได้รับ การสงเคราะห์ค่าบำรุงการศึกษาหรือค่าธรรมเนียมการเรียนเช่นกัน

ด้านการสงเคราะห์ค่ารักษาพยาบาล หากเข้ารับการรักษา ณ โรงพยาบาลทหารผ่านศึกกล่าวคือ กรณีของผู้ป่วยนอก มีเกณฑ์การสงเคราะห์ดังนี้ ทหารผ่านศึกนอกประจำการบัตรชั้นที่ 1, 2, 3, 4 และครอบครัวได้รับครอบครัวละไม่เกิน 2,000 บาทต่อปี ส่วนครอบครัวทหารผ่านศึกบัตรชั้นที่ 1 คนละ 2,000 บาทต่อปี ขณะเดียวกันกรณีของผู้ป่วยในห้องสามัญ ทหารผ่านศึกนอกประจำการทุกชั้นบัตรและครอบครัว รวมไปถึงทหารที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ได้รับการรักษาโดยไม่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาล กรณีที่ทหารผ่านศึกนอกประจำการทุกชั้นบัตรและครอบครัวไปรับการรักษาพยาบาลนอกโรงพยาบาลทหารผ่านศึกสามารถรับ การสงเคราะห์เช่นกันเหมือนเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น ทหารหญิงหรือภรรยาของทหารที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ยังมี โอกาสได้รับค่าคลอดบุตรคราวละ 700 บาท

2.3 การช่วยเหลือครอบครัวข้าราชการและลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ

นอกเหนือจากครอบครัวที่มีบุตรประเภทต่างๆที่รัฐบาลไทยได้ยื่นมือเข้าช่วยแล้ว บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่รัฐบาลได้ให้การช่วยเหลือในด้านการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรก็คือข้าราชการ การช่วยเหลือดังกล่าว อยู่ในรูปของประโยชน์เกื้อกูล ในส่วนที่เกี่ยวกับครอบครัวที่มีบุตรนั้น การช่วยเหลือมีรูปแบบต่างๆดังนี้ สิทธิ การลาคลอดบุตร 90 วันต่อครรภ์ เงินสวัสดิการสงเคราะห์บุตร เงินสวัสดิการช่วยการศึกษาบุตร (ซึ่งยกเลิกไปแล้วแต่ผู้ได้สิทธิเดิมยังคงได้รับอยู่) เงินสวัสดิการรักษาพยาบาล สวัสดิการที่จัดให้มีภายในหน่วยงาน ข้าราชการที่อาจมีประโยชน์ต่อบุตร เป็นต้น ในส่วนของเงินสวัสดิการสงเคราะห์บุตรนั้นได้ถูกยกเลิกไปแล้ว จะมีก็แต่บุตรข้าราชการที่เกิดก่อน 1 เมษายน พ.ศ.2535 ที่มีสิทธิรับเงินช่วยเหลือ (บุตรคนที่ 1 ถึงคนที่ 3) เป็น รายเดือนๆละ 50 บาทต่อคนจนครบ 18 ปีบริบูรณ์ กรณีของลูกจ้างรัฐวิสาหกิจนั้นมีโอกาสได้รับการ ช่วยเหลือที่เกี่ยวข้องกับการมีบุตรเช่นกัน โดยมีระเบียบคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ เรื่องมาตรฐาน ของสิทธิประโยชน์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2534 ฉบับต่างๆรองรับอยู่ ระเบียบดังกล่าวนี้ได้รับ มาตรฐานของสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับพนักงานหญิง ซึ่งกำหนดสิทธิการลาคลอดเพิ่มขึ้นจากวันลาป่วยโดย ไม่ได้รับเงินเดือนค่าจ้างหรือได้รับค่าจ้างเท่าเวลาที่ลาแต่ไม่เกินสี่สิบห้าวัน และหากไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากการคลอดบุตรก็สามารถลาได้โดยไม่ได้รับค่าจ้างอีกสามสิบวัน สิทธินั้นจะครอบคลุมถึงการขอ เปลี่ยนหน้าที่ชั่วคราวก่อนหรือหลังคลอด นอกจากนั้นยังมีการกำหนดมาตรฐานของสิทธิประโยชน์เกี่ยวกับ สวัสดิการ ซึ่งรวมสวัสดิการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำงานเช่น ค่าช่วยเหลือบุตร ค่าช่วยเหลือการศึกษาของ บุตรพนักงาน ไว้อีกด้วย

ตาราง 2: สิทธิประโยชน์เกี่ยวเนื่องกับการมีบุตรที่ได้จากการเป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคม

สวัสดิการ	รายละเอียด
ประโยชน์ทดแทนคลอดบุตร	<ul style="list-style-type: none"> - รวมค่าตรวจและรับฝากครรภ์ ค่าบำบัดทางการแพทย์ ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์ ค่าทำคลอด ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาล ค่าบริบาลและรักษาพยาบาลทารกแรกเกิด ค่ารักษาพยาบาลรับส่งผู้ป่วย ผู้ประกันตนมีสิทธิรับค่าคลอดเหมาจ่าย 4,000 บาท - ผู้ประกันตนหญิงหากหยุดงานเพื่อคลอดบุตร มีสิทธิรับเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการคลอดบุตรไม่เกิน 2 ครั้งๆละร้อยละ 50 ของค่าจ้างเฉลี่ย (ที่นำส่งเงินสมทบ 3 เดือนก่อนคลอด) เป็นเวลา 90 วัน
ประโยชน์ทดแทนเงินสงเคราะห์บุตร	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าช่วยเหลือบุตรอายุไม่ถึง 6 ปีบริบูรณ์ (คนที่ 1 ถึงคนที่ 3) เดือนละ 200 บาทต่อคน (คราวละ 2 คน) เพื่อค่าส่งเคราะห์ความเป็นอยู่ ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาลบุตร และค่าส่งเคราะห์อื่นที่จำเป็น

ที่มา: ตาราง 4.2 ในวรรคสาม สุวรรณระดา (2547)

ตาราง 3: สวัสดิการเกี่ยวเนื่องกับการมีบุตรจากการเป็นสมาชิกกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน

สวัสดิการ	รายละเอียด
เงินสวัสดิการช่วยเหลือบุตร	ค่าช่วยเหลือบุตรอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ (คนที่ 1 ถึงคนที่ 3) เดือนละ 50 บาทต่อคน (ครูที่บรรจุหลังหรือบุตรเกิดหลังวันที่ระเบียนกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสงเคราะห์อื่นเพื่อสวัสดิการครูโรงเรียนเอกชน 2544 ใช้บังคับ ไม่ได้รับสิทธิ)
สวัสดิการค่าการศึกษาบุตร	ค่าช่วยเหลือบุตรที่อยู่ในสถานศึกษา (คนที่ 1 ถึงคนที่ 3) อายุ 3 – 25 ปี สถานศึกษาราชการ - ระดับไม่สูงกว่าอนุปริญญาหรือเทียบเท่า เบิกได้เต็มจำนวน สถานศึกษาเอกชน - หลักสูตรไม่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ได้รับเต็มตามจ่ายจริง หลักสูตรสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายแต่ไม่สูงกว่าอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ได้รับครึ่งหนึ่งจ่ายจริง
สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล (ยามคลอดบุตรและบุตรป่วย)	สวัสดิการนี้รวมค่ารักษาพยาบาลของตนเมื่อป่วยและคลอดบุตร อีกทั้งค่ารักษาพยาบาลของบิดามารดา บุตร (3 คนอายุไม่เกิน 20 ปี) เมื่อเจ็บป่วย เบิกได้ไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี

ที่มา: ตาราง 4.3 ในวรรคสาม สุวรรณระดา (2547)

ตาราง 4: มาตรการช่วยเหลือสนับสนุนครอบครัวเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กภายในครอบครัวสงเคราะห์

กลุ่มเป้าหมาย	วิธีการช่วยเหลือ
เด็กและเยาวชนแรกเกิด – 18 ปีในครอบครัวยากจน ถูกทอดทิ้ง เร่ร่อน ขอดทาน กำพร้า ถูกใช้แรงงาน หรือถูกกระทำทารุณ ฯลฯ	<ul style="list-style-type: none"> - เงิน 1,000 บาทต่อเด็ก 1 คนในครอบครัว (ไม่เกิน 3,000 บาทกรณีมีเด็ก 3 คนขึ้นไป) - การช่วยเหลือสิ่งของ (เช่น เครื่องอุปโภคบริโภค แป้งนมเลี้ยงเด็ก อุปกรณ์การศึกษา)
เด็กพิการตั้งแต่แรกเกิด-18ปีในครอบครัวเดือดร้อน	<ul style="list-style-type: none"> - เงินช่วยเหลือเป็นค่าครองชีพครั้งละไม่เกิน 1,000 บาท - อุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ
ครอบครัวรายได้น้อยที่หัวหน้าครอบครัวไม่อยู่ (ถึงแก่กรรม ต้องโทษจำคุก พิกัด เจ็บป่วยเรื้อรัง หรือดูแลครอบครัวไม่ได้เนื่องจากเหตุผลสุจริตอื่น)	<ul style="list-style-type: none"> - เงินช่วยเหลือครอบครัวละไม่เกิน 2,000 บาทไม่เกิน 3 ครั้ง - ช่วยเหลือเป็นสิ่งของ หรือคำแนะนำ

ที่มา: ตาราง 4.4 ในวรรคสาม สุวรรณระดา (2547)

ตาราง 5: มาตรการช่วยเหลือทหารผ่านศึกในส่วนที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือการศึกษาบุตร

บุตรของ	ค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียม	ค่าอุปกรณ์ เครื่องแบบ อาหาร
ทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๑	สงเคราะห์เท่าจ่ายจริง	เหมาะสม โดยมีระดับชั้นเป็นเกณฑ์
ครอบครัวทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๑		
ทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๒	8,000 บาท แบ่งจ่ายเป็นรายปี ปีละไม่เกิน 2,000 บาท	
ทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๓		
ทหารผ่านศึกนอกประจำการ ชั้นที่ ๔		

ที่มา: ตาราง 4.5 ในวาระคดี สุวรรณระดา (2547)

ตาราง 6: สวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของข้าราชการที่เกี่ยวกับการมีและการเลี้ยงดูบุตร

สิทธิประโยชน์หรือประโยชน์เกื้อกูล	รายละเอียด
สิทธิการลาคลอดบุตร	สตรีสามารถลาคลอดบุตรโดยได้รับเงินเดือนได้ 90 วันต่อครรภ์
เงินสวัสดิการช่วยเหลือบุตร	ยกเลิกแล้วโดยการตราพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการช่วยเหลือบุตร พ.ศ.2535 แต่เฉพาะบุตรข้าราชการประจำหรือลูกจ้างประจำเกิดก่อน 1 เมษายน พ.ศ.2535 มีสิทธิรับเงินช่วยเหลือ (บุตรคนที่ 1 ถึงคนที่ 3 เป็นรายเดือนๆละ 50 บาทต่อคนจนครบ 18 ปีบริบูรณ์)
เงินสวัสดิการการศึกษาของบุตร	เงินบำรุงการศึกษาสำหรับบุตรคนที่ 1 ถึงคนที่ 3 ที่อยู่ในสถานศึกษาอายุไม่เกิน 25 ปี โดยมีเกณฑ์จ่ายเงิน (ไม่เกินประเภทและอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด) ดังนี้ สถานศึกษาทางราชการ - หลักสูตรไม่สูงกว่าอนุญาโตหรือเทียบเท่าได้รับเต็มตามจ่ายจริง สถานศึกษาเอกชน - หลักสูตรไม่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ได้รับเต็มตามจ่ายจริง หลักสูตรสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายแต่ไม่สูงกว่าอนุญาโตหรือเทียบเท่า ได้รับครึ่งหนึ่งจ่ายจริง
เงินสวัสดิการรักษาพยาบาล	สวัสดิการพยาบาลจะครอบคลุม บิดามารดา คู่สมรส บุตร (3 คนยังไม่บรรลุนิติภาวะ) ของข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชาวต่างประเทศ ผู้ได้รับบำนาญปกติหรือบำนาญพิเศษ เพราะทุพพลภาพ
สวัสดิการจัดขึ้นภายในเฉพาะส่วนราชการ	เป็นสวัสดิการที่จัดเสริมขึ้นให้กับข้าราชการนอกเหนือจากที่ทางราชการจัดให้ ซึ่งผลประโยชน์บางประเภทอาจมีต่อการมีบุตร

หมายเหตุ: * ข้าราชการการเมือง ข้าราชการตำรวจชั้นพลตำรวจตรีหรือรองพลตำรวจตรีก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ข้าราชการประจำ และลูกจ้างชาวต่างประเทศที่มีหนังสือสัญญาจ้างไม่ได้รับสิทธินี้ ที่มา: ตาราง 5.2 ในวาระคดี สุวรรณระดา (2547)

3. ความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร

ในตอนที 3 นี้จะอาศัยสารสนเทศต่างๆในตอนทีแล้วเพื่อประมาณการว่า ความครอบคลุมของโอกาสในการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด โดยเน้นในด้านกาให้การช่วยเหลือในรูปแบบตัวเงิน

การวิเคราะห์ความครอบคลุมของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ โดยพิจารณา รายครอบครัวนั้น ในทางปฏิบัติจริงนั้นจำเป็นต้องทราบสถานการณ์การได้รับสวัสดิการของแต่ละครอบครัว เนื่องจากข้อจำกัดด้านข้อมูลดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงใช้สถานภาพการทำงานและอาชีพของสามี-ภรรยาเพื่อ แจกแจงว่าแต่ละคนจัดอยู่ในกลุ่มทีได้รับหรือไม่ได้รับสวัสดิการ เนื่องจากสถานภาพการทำงานและอาชีพ ของสามี-ภรรยามีความสัมพันธ์สูงกับโอกาสการได้รับสวัสดิการดังอภิปรายในตอนทีแล้ว การจัดประเภท ข้อมูลสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้แบ่งสถานภาพการทำงานของผู้ทำงานออกเป็น นายจ้าง การ ประกอบธุรกิจส่วนตัว การช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง การรวมกลุ่ม ลูกจ้างเอกชน และลูกจ้าง รัฐบาล (ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และลูกจ้างอื่นๆ) การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้เพิ่มกลุ่มไม่ทำงานเข้าไป ด้วย นอกจากนั้นได้แยกข้อมูลลูกจ้างเอกชนออกเป็นลูกจ้างเอกชนทีประกอบและไม่ได้ประกอบอาชีพด้าน เกษตรกรรม เนื่องจากกลุ่มหลังอาจไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคมตามนิยามของลูกจ้างตาม พระราชบัญญัติประกันสังคม จากการจัดประเภทและคัดแยกข้อมูลดังกล่าว สามารถพิจารณาได้ว่าผู้ทีเป็น นายจ้าง การประกอบธุรกิจส่วนตัว การช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง การรวมกลุ่ม ลูกจ้างเอกชนที ประกอบการเกษตร ลูกจ้างรัฐบาลอื่นๆ และผู้ไม่ทำงานจัดเป็นกลุ่มไม่อยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการ ในขณะที่ ลูกจ้างเอกชน ข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจจัดอยู่ในกลุ่มอยู่ในข่ายได้รับสวัสดิการ

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ทำ Cross Tabulation ระหว่างสถานภาพการทำงานของสามีและภรรยา เพื่อทราบถึงลักษณะของโอกาสการได้รับสวัสดิการในระดับครอบครัว เราสามารถจัดกลุ่มของครอบครัว ออกได้อย่างน้อย 3 กลุ่มใหญ่ดังตาราง 7 คือ กลุ่มแรกได้แก่กลุ่มทีไม่มีโอกาสได้รับสวัสดิการ (x) กลุ่มที สองได้แก่กลุ่มทีสามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งมีโอกาสได้รับสวัสดิการ (Δ) ซึ่งอาจแบ่งย่อยได้เป็น กลุ่มที สามีมีโอกาสได้รับสวัสดิการและกลุ่มทีภรรยามีโอกาสได้รับสวัสดิการ กลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มทีสามีและภรรยา มีโอกาสได้รับสวัสดิการ ซึ่งอาจแบ่งย่อยได้เป็น กลุ่มทีสถานภาพการทำงานต่างกัน (\square) และกลุ่มที สถานภาพการทำงานเหมือนกัน (\square)

3.1 แหล่งข้อมูลและการสร้างข้อมูลครอบครัว

แหล่งข้อมูลทีใช้เพื่อหาระดับความครอบคลุมได้แก่ ข้อมูล 1% ของการสำมะโนประชากรและ เคหะพ.ศ. 2543 (จากนี้ไปเรียกว่า ข้อมูล 1%) ในความเป็นจริงเราไม่ได้ใช้ข้อมูลทั้งหมดในการวิเคราะห์ จากข้อมูลทั้งหมดเราคัดกรองเฉพาะคู่สมรสออกมาจากข้อมูลครัวเรือนทั้งหมด ในการเลือกตัวอย่างนั้น เราอาศัยข้อถาม ความเกี่ยวข้องกับหัวหน้าครัวเรือน เพศ และสถานภาพสมรสเพื่อกำหนดลงไปว่าเป็นคู่

สมรส และใครเป็นสามีหรือภรรยาของใคร ดังตัวอย่างครัวเรือนที่แสดงในแผนภาพ 3 ในความเป็นจริงเราสามารถเลือกได้เฉพาะคู่สมรสที่ใครคนใดคนหนึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวเท่านั้น เนื่องจากหากในครัวเรือนใดที่มีคู่สมรสอื่นอยู่ด้วย ภายใต้ข้อถามของการสำมะโนประชากรและเคหะนั้น เราไม่สามารถตัดสินได้อย่างถ่องแท้ได้ว่า ใครแต่งงานกับใคร ดังนั้นในการวิเคราะห์นั้นจึงมีเฉพาะคู่สมรสที่ใครคนหนึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนเท่านั้น ผลจากการคัดกรองข้อมูลดังวิธีข้างต้นทำให้ได้ข้อมูลครอบครัวที่มีภรรยาอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน (ใครคนหนึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน) และพิจารณาครอบครัวที่ภรรยาอยู่ในวัยเจริญพันธุ์หรือมีอายุในช่วง 15-49 ปีซึ่งจะมีจำนวนครอบครัวตัวอย่างทั้งหมด 81,656 ครัวเรือน จากนั้นก็จะทำการเทียบดูว่าแต่ละครอบครัวจัดอยู่ในกลุ่มใดของเมตริกซ์ในตาราง 7 แล้วทำการรวบรวมหาการกระจายตัวของตัวอย่าง

3.2 ผลการประมาณการความครอบคลุม

ตาราง 8 แสดงผลการประมาณการความครอบคลุมของโอกาสการได้รับสวัสดิการของครอบครัวในมิติต่างๆ ซึ่งผลการประมาณเป็นดังนี้

ตัวอย่างครอบครัวทั่วประเทศ

เมื่อพิจารณาตัวอย่างทั้งหมด 81,656 ตัวอย่างทั่วประเทศพบว่า ครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการสูงถึง 52,907 ครอบครัวหรือประมาณร้อยละ 64.8 ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีจำนวน 28,749 ครอบครัวหรือคิดเป็นร้อยละ 35.2 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 18.1 ซึ่งส่วนใหญ่สามีจะเป็นผู้มีสิทธิได้รับ ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่ก็นับคิดเป็นร้อยละ 17.1 ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันหรือร้อยละ 15.3 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาเป็นลูกจ้างเอกชน ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรรยาจากต่างแหล่งกันนั้นมีเพียงร้อยละ 1.7

ตัวอย่างครอบครัวในเขตเมือง-ชนบท

เมื่อพิจารณาเฉพาะในเขตเมือง 24,151 ตัวอย่างพบว่า จำนวนครอบครัวที่มีผู้ได้รับสวัสดิการนั้นมีสัดส่วนสูงกว่า ครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ 9,982 ครอบครัวหรือคิดเป็นร้อยละ 41.3 ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีจำนวน 14,169 ครอบครัวหรือคิดเป็นร้อยละ 58.6 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 31.4 ซึ่งส่วนใหญ่สามีจะเป็นผู้มีสิทธิได้รับเหมือนระดับประเทศ ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่ก็นับคิดเป็นร้อยละ 27.2 ส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันหรือร้อยละ 23.2 ขณะเดียวกันจากตัวอย่างของครอบครัวในเขตชนบทนั้น พบว่าเกือบร้อยละ 75 เป็นครอบครัวที่อยู่ในข่ายไม่ได้รับสวัสดิการใดๆเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ในกลุ่มครอบครัวที่มีโอกาสได้รับสวัสดิการนั้น ร้อยละ 12.6 เป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรรยามีร้อยละ 12.8 ส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการประเภทเดียวกัน

ตัวอย่างครอบครัวในภูมิภาคต่างๆ

เมื่อพิจารณาตัวอย่างครอบครัวในภูมิภาคต่างๆซึ่งได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่าโอกาสการได้รับสวัสดิการของครอบครัวแตกต่างกันมากอย่างเห็นได้ชัดระหว่างกลุ่มของกรุงเทพมหานครและภาคกลาง กับกลุ่มของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ดังนี้ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนครอบครัวที่มีผู้ได้รับสวัสดิการนั้นมีสัดส่วนสูงกว่าคิดเป็นร้อยละ 66.3 ซึ่งเป็นตัวเลขที่ตรงกันข้ามกับกรณีของตัวอย่างทั่วประเทศอย่างสิ้นเชิง ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีได้รับสวัสดิการร้อยละ 27.8 และครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่ร้อยละ 30.3 นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนครอบครัวที่สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากต่างประเทศก็มีสูงกว่าภาคอื่นๆ ในเขตภาคกลาง จำนวนครอบครัวที่มีผู้ได้รับสวัสดิการนั้นมีสัดส่วนสูงกว่าครึ่งหนึ่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 51.9 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีได้รับสวัสดิการร้อยละ 18.5 และครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่ร้อยละ 25.4 ในเขตภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พบว่าจำนวนครอบครัวที่ไม่ได้รับสวัสดิการมีสูงถึง กว่าร้อยละ 70 โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการพิจารณาสถานภาพการทำงาน พบว่ากว่าร้อยละ 80 ไม่ได้รับสวัสดิการด้านการเลี้ยงดูบุตรเลย

ตัวอย่างของครอบครัวแบ่งตามกลุ่มอายุภรรยา

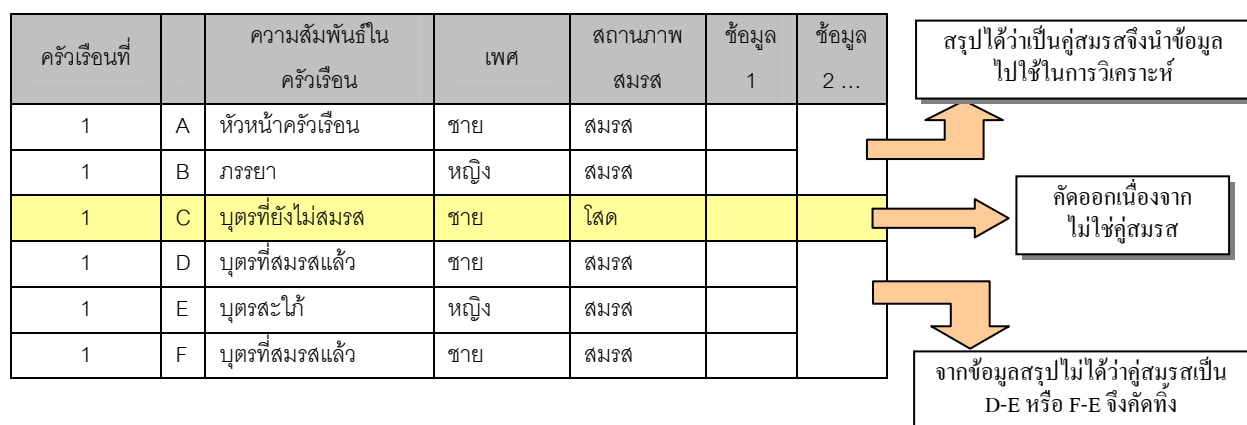
ในกรณีที่พิจารณาจำนวนครอบครัวที่ได้รับหรือไม่ได้รับสวัสดิการด้านการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร โดยมีอายุภรรยาในวัยเจริญพันธุ์เป็นเกณฑ์โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ 15-29 ปี 30-39 ปี และ 40-49 ปี พบว่า ในกลุ่มครอบครัวที่ภรรยาอายุ 15-29 ปี จำนวนครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการมีประมาณร้อยละ 57.4 ในขณะที่ครอบครัวที่มีใครคนหนึ่งได้รับสวัสดิการมีร้อยละ 20.3 และครอบครัวที่ทั้งคู่ได้รับสวัสดิการมีร้อยละ 22.4 จำนวนครอบครัวที่ไม่ได้รับสวัสดิการพบว่ามีจำนวนมากขึ้นในกรณีที่อายุภรรยา 30-39 ปี หรือ 40-49 ปี ในช่วงอายุดังกล่าวของภรรยา ร้อยละของครอบครัวที่มีใครคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ และครอบครัวที่ทั้งคู่ได้รับสวัสดิการลดลง

ตาราง 7: ครอบครัวที่ได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรแบ่งตามสถานภาพการทำงานของสามี-ภรรยา

สามี \ ภรรยา	สถานภาพการทำงาน (ภรรยา)										
	ไม่ทำงาน	นายจ้าง	ธุรกิจ	ช่วย ครัวเรือน	รวมกลุ่ม	ลูกจ้าง เกษตร	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	ลูกจ้าง เอกชน	ข้าราชการ	
สถาน ภาพ การท งาน (สามี)	ไม่ทำงาน	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	นายจ้าง	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	ธุรกิจ	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	ช่วย ครัวเรือน	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	รวมกลุ่ม	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	ลูกจ้าง เกษตร	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	ลูกจ้าง (รัฐบาล)	×	×	×	×	×	×	×	□	□	□
	ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
	ลูกจ้าง เอกชน	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
	ข้าราชการ	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□

ที่มา: วิเคราะห์และเรียบเรียงโดยผู้วิจัย

แผนภาพ 3: การกรองข้อมูลคู่สมรสออกจากข้อมูลครัวเรือนใน 1% ของการสำมะโนประชากรพ.ศ. 2543

ตาราง 8: จำนวนครอบครัวที่ได้รับ/ไม่ได้รับสวัสดิการพิจารณาตามสถานภาพการทำงาน

ครอบครัว	โอกาสไม่ได้รับสวัสดิการ (A)	โอกาสได้รับสวัสดิการ						รวม A+D+G
		รับสวัสดิการคนเดียว			รับสวัสดิการสองคน			
		รวม (D=B+C)	สามีได้รับ (B)	ภรรยาได้รับ (C)	รวม (G=E+F)	แหล่งเดียวกัน (E)	ต่างแหล่ง (F)	
ทั่วประเทศ	52,907 64.8	14,810 18.1	11,699 14.3	3,111 3.8	13,939 17.1	12,519 15.3	1,420 1.7	81,656 100.0
เขตเมือง	9,982 41.3	7,591 31.4	6,075 25.2	1,516 6.3	6,578 27.2	5,601 23.2	977 4.0	24,151 100.0
เขตชนบท	42,925 74.6	7,219 12.6	5,624 9.8	1,595 2.8	7,361 12.8	6,918 12.0	443 0.8	57,505 100.0
กรุงเทพ	2,773 33.7	2,966 36.0	2,291 27.8	675 8.2	2,491 30.3	1,957 23.8	534 6.5	8,230 100.0
ภาคกลาง	9,103 48.1	4,560 24.1	3,505 18.5	1,055 5.6	5,265 27.8	4816 25.4	449 2.4	18,928 100.0
ภาคเหนือ	11,440 70.3	2,234 13.7	1,760 10.8	474 2.9	2,604 16.0	2459 15.1	145 0.9	16,278 100.0
ภาคตอ/น	22,116 80.6	2,942 10.7	2,463 9.0	479 1.7	2,382 8.7	2203 8.0	179 0.7	27,440 100.0
ภาคใต้	7,475 69.3	2,108 19.6	1,680 15.6	428 4.0	1,197 11.1	1084 10.1	113 1.0	10,780 100.0
15-29 ปี	9,221 57.4	3,259 20.3	2,593 16.1	666 4.1	3,597 22.4	3339 20.8	258 1.6	16,077 100.0
30-39 ปี	22,206 64.0	6,539 18.8	5,125 14.8	1,414 4.1	5,954 17.2	5268 15.2	686 2.0	34,699 100.0
40-49 ปี	21,480 69.6	5,012 16.2	3,981 12.9	1,031 3.3	4,388 14.2	3912 12.7	476 1.5	30,880 100.0

ที่มา: ประมาณการโดยผู้วิจัย โดยใช้ข้อมูล 1% จากการสำมะโนประชากรและเคหะพ.ศ. 2543

หมายเหตุ: ตัวเลขแถวบนในแต่ละช่องเป็นจำนวนครอบครัว ส่วนตัวเลขแถวล่างเป็นสัดส่วนต่อจำนวนครอบครัวรวมในกลุ่มนั้นๆทั้งหมด

4. ผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจมีบุตร

ในตอนที 4 จะวิเคราะห์เจาะลึกลงไปประเด็นที่ว่า การได้รับหรือไม่ได้รับสวัสดิการที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวนั้นมีผลกระทบต่อ การตัดสินใจมีบุตรหรือไม่ อย่างไร

4.1 การศึกษาปัจจัยกำหนดภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย: วรรณกรรมปริทัศน์

ในประเทศไทย มีการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดภาวะเจริญพันธุ์จากมุมมองของเศรษฐศาสตร์และโดยเครื่องมือทางเศรษฐมิติมากันมากพอสมควรตั้งแต่อดีต ตัวอย่างเช่น Kiranandana (1977, 1979), เทียนฉาย กิระนันท์ (2524, 2527), Phananimamai (1979), นานนภางค์ ปวีณการณ์ (2526), วนิดา สุขเมธานนท์ (2527), สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537), ปาลีดา นันท์เดชขจร (2541) เป็นต้น รายละเอียดของงานวิจัยแต่ละชิ้นสรุปไว้ในตาราง 9

งานวิจัยเหล่านี้ อ้างกรอบทางทฤษฎีมาจาก Becker (1960) Mincer (1963) Becker (1965) Becker and Lewis (1973) และ/หรือ Willis (1973) ซึ่งเป็นแบบจำลองจุลภาคเชิงสถิติ ในงานของ Becker (1960) เสนอว่าคร้วเรือน (พ่อแม่) ได้รับอรรถประโยชน์จากการมีบุตรเสมือนหนึ่งเป็นสินค้าบริการ นอกเหนือจากการบริโภคสินค้าบริโภคทั่วไป และพ่อแม่ตัดสินใจกำหนดจำนวนบุตรเพื่ออรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้ข้อจำกัดงบประมาณ ผลลัพธ์จากการตัดสินใจนั้นอุปสงค์ของบุตรนั้นขึ้นกับรายได้ของพ่อแม่ ส่วนงานของ Mincer (1963) และ Becker (1965) ได้เพิ่มเติมประเด็นด้านค่าเสียโอกาสของการมีบุตรเข้าไปในแบบจำลองของ Becker (1960) โดยพิจารณาปัญหาการจัดสรรเวลาของคร้วเรือนที่มีอย่างจำกัดเพื่อการทำงานและการผลิตในคร้วเรือน การใช้เวลาอย่างหลังนั้นนำมาซึ่งต้นทุนค่าเสียโอกาสของการเลี้ยงดูบุตร หรือเท่ากับเวลาที่ใช้ในการผลิตภายในคร้วเรือนคูณกับอัตราค่าจ้าง ดังนั้นนอกเหนือจากรายได้ของพ่อแม่แล้ว อุปสงค์ของบุตรนั้นขึ้นกับค่าเสียโอกาสดังกล่าวด้วย งานวิจัยที่อิงกรอบเชิงทฤษฎีเหล่านี้จะประมาณการภาวะเจริญพันธุ์ในฐานะเป็นฟังก์ชันของรายได้คร้วเรือน ค่าจ้าง ต้นทุนในการเลี้ยงดูบุตร และอาจพิจารณาปัจจัยทางประชากรหรือสังคมของพ่อแม่เพื่อเป็นตัวแปรควบคุม ซึ่งได้แก่งานวิจัยของ Kiranandana (1979) (เพิ่มเติมประเด็นของอัตราการตายของบุตรเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย) เทียนฉาย กิระนันท์ (2524, 2527) สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537) เป็นต้น นอกเหนือจากจำนวนบุตรแล้ว Becker and Lewis (1973) และ Willis (1973) ยังเสนออีกว่า อรรถประโยชน์ที่พ่อแม่ได้รับอาจมาจากทั้งจำนวนบุตรและคุณภาพของบุตร งานวิจัยของไทยที่อิงกรอบความคิดของ Willis (1973) เช่น งานของ Phananimamai (1979) นานนภางค์ ปวีณการณ์ (2526) วนิดา สุขเมธานนท์ (2527) เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยที่วิเคราะห์ในกรอบเชิงพลวัต กล่าวคือนำประเด็น Timing ของการตั้งคร้วเรือนและการมีบุตรเข้ามาพิจารณาร่วมในรูปของการใช้เครื่องมือคุมกำเนิดอย่างเช่น Kiranandana (1977) ปาลีดา นันท์เดชขจร (2541) เป็นต้น

ตาราง 9: สรุปงานวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์เรื่องผลกระทบของปัจจัยต่างๆต่อภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทย

งานวิจัย	แหล่งข้อมูล	จำนวนตัวอย่าง	ระดับข้อมูล	วิธีการ	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผลการวิเคราะห์โดยย่อ
Thienchay Kiranandana (1977)	กลุ่มตัวอย่างในเขตเมือง และชนบทจาก Thai National Longitudinal Survey of Social and Economic and Demographic Change ของสถาบันวิจัยสังคม	1,546 ตัวอย่าง	ภาพรวม / เมือง- ชนบท	OLS / Two-Stages Least Squares	จำนวนบุตรเกิด รอดทั้งหมดของ สตรีอายุ 15-54 ปี	<ul style="list-style-type: none"> - อายุของสตรี - การศึกษาของสามีและภรรยา - ระยะเวลาสมรส - อัตราการตายของบุตร (Child ever born – Child now living) / Child ever born - สัดส่วนบุตรชายต่อบุตรมีชีวิต - การใช้ยาคุมกำเนิด - ขนาดครอบครัวในอุดมคติ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในภาพรวม ระยะเวลาสมรส อัตราการตายของบุตร สัดส่วนจำนวนบุตรชายต่อบุตรมีชีวิต การใช้ยาคุมกำเนิด และขนาดครอบครัวในอุดมคติเป็นปัจจัยหลักในการ กำหนดภาวะเจริญพันธุ์ โดยที่อัตราการตายของบุตรเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมากที่สุด 2. ในเขตเมือง อัตราการตายของบุตร ขนาดครอบครัวในอุดมคติ และระดับการศึกษาที่มีความสำคัญต่อภาวะเจริญพันธุ์ ขณะที่ในเขตชนบทระยะเวลาสมรส การใช้ยาคุมกำเนิด และอายุสตรีจะมีบทบาทสำคัญ
Phananiramai Mathana (1979)	1975 Survey of Fertility in Thailand	2,042 ตัวอย่าง	ภาพรวม / รายกลุ่มตาม ลักษณะการ ทำงานของ ภรรยา 1. กลุ่มที่ภรรยา ทำงานรับค่าจ้าง 2. กลุ่มที่ภรรยา ทำกิจการของ ครอบครัว 3. กลุ่มที่ภรรยา เป็นแม่บ้าน)	Two-Stages Least Squares	จำนวนบุตรที่ ต้องการตลอด ชีวิตหาก สามารถกำหนด จำนวนได้	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้ครอบครัว - ค่าจ้างของมารดา - คุณภาพของบุตร - การศึกษาของสามี - อาชีพของสามี - ขนาดของกิจการของครัวเรือน - มีผู้ดูแลบุตรแทนมารดา - มีปัญหาความขัดแย้งระหว่าง การทำงานและการเลี้ยงดูบุตร - คุณภาพของบุตรแทนโดยจำนวนปีรับ การศึกษาที่บิดาคาดว่าจะพอต่อการ ดำรงชีวิตของบุตร (รายได้ครอบครัว / จำนวนบุตรที่ปราถนา / การศึกษาสามี / อาชีพของสามี และที่ตั้งครัวเรือน) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อัตราค่าจ้างของภรรยา (กรณีกลุ่ม 1) และรายได้ของครอบครัว (กรณีกลุ่ม 2 และ 3) มีผลต่อจำนวนบุตรที่ต้องการเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ 2. ขนาดของกิจการของครัวเรือนมีผลต่อจำนวนบุตรที่ต้องการเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ 3. ตัวแปรหุ่นการมีผู้ดูแลบุตรแทนมารดามีผลต่อจำนวนบุตรที่ต้องการเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มที่ 2 และ 3

งานวิจัย	แหล่งข้อมูล	จำนวนตัวอย่าง	ระดับข้อมูล	วิธีการ	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผลการวิเคราะห์โดยย่อ
Thienchay Kiranandana (1979)	ข้อมูลการสำรวจรอบที่ 1 และ 2 จาก แหล่งข้อมูลเดียวกับ Thienchay Kiranandana (1977)	รอบที่ 1: 786 ตัวอย่าง / รอบ ที่ 2: 860 ตัวอย่าง	ภาพรวม / เมือง- ชนบท	Simultaneous Equation System	จำนวนบุตรเกิด รอดทั้งหมดของ สตรีอายุ 35-54 ปีที่มีบุตร มากกว่า 1 คน และอายุบุตรคน โตมากกว่า 16 ปี	เน้นการวิเคราะห์ผลกระทบของการ ตายของบุตร (Child Mortality) ต่อภาวะ เจริญพันธุ์ - อัตราการตายของบุตร - รายได้ทรัพย์สิน - การศึกษาของสามีและภรรยา - จำนวนปีการศึกษาของบุตรคน โต - จำนวนสมาชิกในครอบครัว โดยแบบจำลองกำหนดอัตราการตาย ของบุตรประกอบด้วยตัวแปรตาม ต่อไปนี้ จำนวนบุตรเกิดรอด ระดับ การศึกษาของสามี-ภรรยา อายุของ ภรรยา และตัวแปรหุ่นชนบท	1. รายได้ทรัพย์สินไม่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ แต่จำนวนปี การศึกษาของบิดาและมารดามีผลเชิงลบอย่างมี นัยสำคัญ 2. อายุของบุตรชายคนโตซึ่งเป็นตัวแปรแทนต้นทุนของ การมีบุตร (Child Price) มีผลเชิงลบต่อภาวะเจริญพันธุ์ 3. อัตราการตายของบุตรมีผลเชิงบวกต่อภาวะเจริญพันธุ์
เทียนฉาย กีระนันท์ (2524)	ข้อมูลจากโครงการวิจัย ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร 2519	908 ตัวอย่าง	กรุงเทพมหานคร	OLS	จำนวนบุตรเกิด รอดของ ประชากรสตรีใน เขต กรุงเทพมหานคร ที่มีบุตรอายุไม่ เกิน 7 ปี	เน้นการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ - รายได้ของครอบครัว - ต้นทุนส่วนบุคคลของบุตร เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการ ตั้งครรภ์ ค่าใช้จ่ายสำหรับทารกต่ำกว่า 1 ปี ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ค่าใช้ จ่ายที่เป็นตัวเงินอื่นๆ - การศึกษาของบิดา/มารดา - อายุของมารดา	1. รายได้ของครัวเรือน และการศึกษาของบิดาและมารดา มีอิทธิพลในการกำหนดค่าใช้จ่ายของบุตรแต่ละคน 2. จำนวนบุตรขึ้นกับการศึกษาของมารดา แลอายุของ มารดาเป็นสำคัญ แต่ไม่ปรากฏความสัมพันธ์ในเชิงสถิติ ระหว่างจำนวนบุตรกับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตรแต่ละคน (อาจเกิดจากปัญหาของการไม่ใช้วิธี Simultaneous Equations System)

งานวิจัย	แหล่งข้อมูล	จำนวนตัวอย่าง	ระดับข้อมูล	วิธีการ	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผลการวิเคราะห์โดยย่อ
นภานภางค์ ปวีณภรณ์ (2526)	ข้อมูลปฐมภูมิจากการ สำรวจตัวอย่างกรรมกร สตรีที่สมรสแล้ว อายุ 35 ปีขึ้นไปในอุตสาหกรรม สิ่งทอ	193 ตัวอย่าง	อุตสาหกรรม สิ่งทอที่โรงงาน ตั้งอยู่ในกรุงเทพ และจังหวัด ใกล้เคียง รวม 20 โรงงาน	OLS	จำนวนบุตรเกิด รอดกับสามี ปัจจุบันของสตรี ที่แต่งงานแล้ว และมีอายุ 35 ปี ขึ้นไป	<ul style="list-style-type: none"> - อายุของสตรี - ชั่วโมงทำงานของสตรี / สามี - อัตราค่าจ้าง / รายได้ต่อเดือน ของสตรี และสามี - รายได้ทั้งหมดของครอบครัว - ทรัพย์สินของสตรี - ระดับการศึกษาของบุตรคนโต 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตัวแปรสำคัญในการกำหนดความต้องการมีบุตรคือ อัตราค่าจ้างของแม่ (เชิงลบ) รายได้ของครอบครัว และ อายุของมารดา 2. อัตราค่าจ้างของพ่อ จำนวนชั่วโมงทำงานของพ่อและ แม่ และราคาของเด็กให้ผลคลุมเครือ
เทียนฉาย กิระนันท์ (2527)	ข้อมูลดิบของโครงการ สำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะ การตาย และการ วางแผนครอบครัวใน ประเทศไทย พ.ศ. 2522 จัดทำโดยสถาบัน ประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	1,430 ครัวเรือน	ประเทศ	OLS	จำนวนบุตรเกิด รอดของสตรี สมรสอายุ 15-49 ปี และ กำลังอยู่กับ สามี	<ul style="list-style-type: none"> - รายได้จากทรัพย์สิน - อัตราค่าจ้างของพ่อ (สามี) แทน โดยจำนวนปีการศึกษาใน โรงเรียน - อัตราค่าจ้างของแม่ (ภรรยา) แทนโดยจำนวนปีการศึกษาใน โรงเรียน - อายุแรกสมรสของภรรยา - จำนวนคนในครัวเรือน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. รายได้มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ แต่ค่าเสียเวลาเรื่อง เวลาของบิดามารดาพบว่าไม่มีอิทธิพลใดๆ ขณะที่อายุ แรกสมรส และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนพบว่ามีผลต่อ ภาวะเจริญพันธุ์ 2. เมื่อเทียบครอบครัวชนบทกับครอบครัวเมือง พบว่า จำนวนบุตรเกิดรอดของครอบครัวชนบทมากกว่า สาเหตุ มาจากความแตกต่างของค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร 3. มีการตัดสินใจเลือกระหว่างจำนวนบุตรกับคุณภาพ บุตร
วนิดา สุเมธานนท์ (2527)	ข้อมูลของโครงการวิจัย สภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรของ กรุงเทพมหานคร จัดทำ โดยจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	1,011 ตัวอย่าง	กรุงเทพมหานคร / เขตเมือง เขตต่อ เมือง และเขต ชานเมือง	OLS	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนบุตร เกิดรอดของสตรี สมรสอายุ 35- 49 ปีและมีบุตร อย่างน้อย 1 คน - จำนวนปีการ ศึกษาของบุตร คนโต (คุณภาพ) 	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นการวิเคราะห์ไปที่การทดแทนกัน ระหว่างปริมาณและคุณภาพของบุตร - รายได้ครอบครัว - อัตราค่าจ้างของพ่อ (สามี) - อัตราค่าจ้างของแม่ (ภรรยา) - ภูมิลำเนาเดิม - อายุของมารดา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในภาพรวมจำนวนบุตรของครัวเรือนจะขึ้นกับอายุของ แม่และ ภูมิลำเนาเดิมของหัวหน้าครัวเรือน แต่จะแปรผัน กลับกับอัตราค่าจ้างของแม่ อัตราค่าจ้างของพ่อและ รายได้ของครอบครัวไม่มีบทบาทต่อจำนวนบุตรเลย 2. คุณภาพของบุตรจะขึ้นกับอายุของแม่และอัตราค่าจ้าง ของพ่อ 3. วิเคราะห์ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรและ คุณภาพของบุตร

งานวิจัย	แหล่งข้อมูล	จำนวนตัวอย่าง	ระดับข้อมูล	วิธีการ	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผลการวิเคราะห์โดยย่อ
สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537)	การสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับบุตร พ.ศ. 2536	8,507 ตัวอย่าง	ภาพรวม	Logistic Regression Model	ความต้องการมีบุตรเพิ่มของสตรีสมรสอายุ 15-49 ปี ที่มีบุตร 1 คนหรือ 2 คน	<ul style="list-style-type: none"> - อายุของสตรี (ภรรยา) - จำนวนและเพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่ - อาชีพของภรรยาและสามี - รายได้ต่อเดือนของครัวเรือน - ภาค / เขตที่อยู่อาศัย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนและเพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่มีผล กระทบต่อความต้องการมีบุตรเพิ่ม ครอบคลุมที่มีบุตร 2 คนและเพศละคนแล้ว มีแนวโน้มที่จะมีบุตรน้อย 2. ผู้ที่อยู่ในชนบท และผู้อาศัยอยู่ในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มต้องการมีบุตรเพิ่ม 3. ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง (ดูจากรายได้และอาชีพ) มีแนวโน้มต้องการมีบุตรเพิ่มมากกว่า
ปาไลดา นันท์เดชขจร (2541)	ข้อมูล 1.2% จากการสำรวจในประชากรและการเคหะ 2533 และข้อมูลสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคม 2533	21,476 ตัวอย่าง	ภาพรวม / เมือง-ชนบท / ชั้นอายุสตรี	OLS	จำนวนบุตรเกิดรอดทั้งหมดของสตรี อายุ 15-49 ปี	<p>เน้นการวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - อายุของสตรี - จำนวนปีการศึกษา - ศาสนา - รายได้ของสตรี - การใช้ยาคุมกำเนิด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในภาพรวม รายได้ (หรือจำนวนปีการศึกษา) จะมีผลเชิงลบต่อภาวะเจริญพันธุ์ ส่วนศาสนาอิสลามมีผลทางบวก อายุจะมีผลบวกในช่วงแรกและมีผลลบเมื่ออายุเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ 2. ผลการวิเคราะห์รายเขตที่อยู่อาศัย (เมืองหรือชนบท) จะเหมือนกับภาพรวม 3. เมื่อจำแนกสตรีตามกลุ่มอายุ พบว่า เฉพาะรายได้และจำนวนปีการศึกษาเท่านั้นที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ กล่าวคือมีความสัมพันธ์เชิงลบ

แหล่งที่มา: งานวิจัยแต่ละชิ้น

4.2 แบบจำลองโพรบิท

งานในอดีตนั้นยังไม่ได้พิจารณาถึงผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อภาวะเจริญพันธุ์อย่างประจักษ์ชัด ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเจาะลึกไปที่ประเด็นดังกล่าว แต่เนื่องจากการได้รับสวัสดิการหรือไม่ขึ้นขึ้นกับการทำงานในปัจจุบัน เราจึงไม่สามารถวิเคราะห์ผลของการได้รับสวัสดิการในปัจจุบันต่อจำนวนบุตรเกิดรอดซึ่งมักถูกใช้เป็นตัวแปรตามในงานในอดีต การวิเคราะห์ครั้งนี้จะพิจารณาเพียงว่าการได้รับสวัสดิการในปัจจุบันนั้นมีผลต่อการมีบุตรหรือไม่โดยใช้แบบจำลองโพรบิท

แบบจำลองโพรบิทสำหรับวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดการตัดสินใจมีบุตรหรือไม่มีบุตรของครอบครัว มีลักษณะดังนี้ พิจารณาแบบจำลองการตัดสินใจมีบุตรของครอบครัวที่สามี-ภรรยาอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน (ใครคนหนึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน) โดยที่ภรรยาอยู่ในวัยเจริญพันธุ์หรือมีอายุในช่วง 15-49 ปี การตัดสินใจนั้นขึ้นกับตัวแปรอธิบายแบบต่อเนื่องใดๆ X_i (Continuous Explanatory Variable) เช่น อายุ ค่าจ้าง เป็นต้น และตัวแปรอธิบายแบบ Discrete Explanatory Variable ใดๆ D_i เช่น เพศ (ชายหรือหญิง) สถานที่อยู่ หรือการได้รับสวัสดิการหรือไม่ เป็นต้น ดังสมการที่ (1)

$$y_i = \alpha + \beta X_i + \gamma D_i + u_i \quad (1)$$

โดยที่ $y_i = 1$: กรณีตัดสินใจมีบุตร, $y_i = 0$: กรณีตัดสินใจไม่มีบุตร

α , β และ γ เป็นพารามิเตอร์ที่จะถูกทำการประมาณการ u_i เป็นความคาดเคลื่อน กำหนดให้ $F(\alpha + \beta X_i + \gamma D_i)$ มีการกระจายแบบ Standard Normal Distribution ซึ่ง

$$P(y_i = 1) = \Phi(\alpha + \beta X_i + \gamma D_i) = (1/\sqrt{2\pi}) \int_{-\infty}^{\alpha + \beta X_i + \gamma D_i} \exp(-z^2 / 2) dz \quad (2)$$

โดยที่ $\Phi(\cdot)$ เป็น Accumulative Function ของการกระจายมาตรฐานแบบปกติ พิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่า ตัวเลือกมีเพียงสองตัวเลือกคือมีบุตรหรือไม่มีบุตร ดังนั้น

$$P(y_i = 0) = 1 - \Phi(\alpha + \beta X_i + \gamma D_i) \quad (3)$$

พิจารณาค่าความคาดหวังของความน่าจะเป็นที่จะมีบุตรหรือไม่มีบุตร เราจะได้สมการที่ (4) ดังนี้

$$E(y_i) = \Phi(\alpha + \beta X_i + \gamma D_i) \quad (4)$$

ซึ่งนั่นก็หมายความว่าความน่าจะเป็นของการเลือกไม่มีบุตร รวมไปถึงค่าความคาดหวังของการมีบุตรหรือไม่มีบุตรจะตกอยู่ในช่วงปิดระหว่าง 0 และ 1 กรณีของแบบจำลองโพรบิท สัมประสิทธิ์ของตัวแปรอธิบายที่ถูกประมาณการออกมานั้น ซึ่งในกรณีนี้ได้แก่ β และ γ สัมประสิทธิ์ดังกล่าวจะแสดงเพียงแค่วิศวกรรมของผลกระทบหรืออิทธิพลของตัวแปรอธิบายนั้นว่ามีผลต่อการมีบุตร แต่จะไม่บ่งบอกนัยเชิงขนาดของผลกระทบแต่อย่างใด การพิจารณาขนาดของผลกระทบหรือ Marginal Effect นั้นจะพิจารณาในรูปของผลกระทบของตัวแปรที่สนใจที่มีต่อค่าความคาดหวังของการมีบุตร $E(y_i)$ ซึ่งต้องแยกออกมาพิจารณาต่างหากจากสัมประสิทธิ์ที่ถูกประมาณการออกมามา ดังนี้ กรณีตัวแปรอธิบายแบบต่อเนื่อง (หรือ X)

$$\partial E(y_i) / \partial X_i = \phi(\alpha + \beta X_i + \gamma D_i) \times \beta \quad (5)$$

$\phi(\cdot)$ คือ Standard Normal Density Distribution โดยที่ $1 > \phi(\alpha + \beta X_i + \gamma D_i) \times \beta \geq 0$ จะเห็นได้ว่าทิศทางของ Marginal Effect จะตรงกับเครื่องหมายสัมประสิทธิ์ β กรณีตัวแปรอธิบายแบบ Discrete

Explanatory Variable หรือตัวแปรหุ่น จะคำนวณได้ดังนี้

$$\text{กรณีตัวแปรหุ่น } D_i = 1: P(y_i = 1) = \Phi(\alpha + \beta X_i + \gamma)$$

$$\text{กรณีตัวแปรหุ่น } D_i = 0: P(y_i = 0) = \Phi(\alpha + \beta X_i)$$

Marginal Effect คือ $\Phi(\alpha + \beta X_i + \gamma) - \Phi(\alpha + \beta X_i)$ จะเห็นได้ว่าหากผลการประมาณการสัมประสิทธิ์ออกมาเป็นบวก (ลบ) $\Phi(\alpha + \beta X_i + \gamma) - \Phi(\alpha + \beta X_i)$ จะเป็นบวก (ลบ) ด้วยเหมือนกัน

ในการวิเคราะห์ แบบจำลองที่จะทำการประมาณการนั้นมีลักษณะดังต่อไปนี้ และรายละเอียดของตัวแปรต่างๆที่ปรากฏในแบบจำลองมีดังในตาราง 10

$$\begin{aligned} \text{NEWBORN} - YN_i = & \text{Cons} + \alpha_1 \text{FAge}_i + \alpha_2 \text{FAgeSq}_i + \alpha_3 \text{MAge}_i + \alpha_4 \text{MAgeSq}_i \\ & + \alpha_5 \text{MSchool}_i + \alpha_6 \text{FSchool}_i + \alpha_7 \text{Islam}_i + \alpha_8 \text{Central}_i + \alpha_9 \text{North}_i \\ & + \alpha_{10} \text{Northeast}_i + \alpha_{11} \text{South}_i + \alpha_{12} \text{Rural}_i + \alpha_{13} \text{Member}_i + \alpha_{14} \text{DoubleIncome}_i \\ & + \alpha_{15} \text{Housewife}_i + \alpha_{16} \text{Welfare}_i + \alpha_{17} \text{MortalRate}_i + u_i \end{aligned}$$

โดยที่ *Cons* เป็นค่าคงที่ และ $\alpha_i, i = 1-17$ เป็นสัมประสิทธิ์ที่จะถูกประมาณค่าออกมา

4.3 ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลสามี-ภรรยาที่คัดกรองจากข้อมูล 1% และเป็นชุดเดียวกับข้อมูลครอบครัวที่สามี-ภรรยาอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน (ใครคนหนึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือน) โดยที่ภรรยาอยู่ในวัยเจริญพันธุ์หรือมีอายุในช่วง 15-49 ปีซึ่งใช้ในตอนที่ 2.2 โดยคัดเอาข้อมูลบางครัวเรือนที่ไม่สมบูรณ์เนื่องจากไม่ตอบบางคำถามออกไป ทำยที่สุดจะเหลือข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์จำนวนทั้งหมด 70,177 ตัวอย่าง ส่วนข้อมูลชั่วโมงการทำงานของสามีและภรณานั้นประมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ยของชั่วโมงทำงานของชาย-หญิงในเขตและนอกเขตเทศบาลแบ่งแยกตามสถานภาพการทำงาน แหล่งข้อมูลได้แก่รายงานการสำรวจสภาวะการทำงานของประชากรรอบที่ 3 ประจำปีพ.ศ. 2543 ในการประมาณการนั้นจะแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภทคือ ข้อมูลทั่วประเทศ และข้อมูลที่ทำกรควบคุม กรณีหลังนี้จะทำการควบคุมโดยการเลือกเฉพาะตัวอย่างที่มีลักษณะบางประการเหมือนกันอันได้แก่ ครอบครัวที่ทำงานทั้งสามีและภรรยา และครอบครัวที่ภรณามีอายุ 15-29 ปี

4.4 ผลการวิเคราะห์

ตาราง 11 แสดงผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตรทั่วประเทศ ผลจากแบบจำลองที่ 1 และ 2 พบว่าปัจจัยหลักที่มีผลต่อความน่าจะเป็นที่ครอบครัวจะตัดสินใจมีหรือไม่มีบุตร ได้แก่ อายุของสามี จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาของภรรยา และศาสนา โดยที่สองปัจจัยหลังนั้นมีผลเชิงบวก ในส่วนของปัจจัยด้านการได้รับสวัสดิการนั้น พบว่าการมีโอกาสได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรณามีผลเชิงลบต่อความน่าจะเป็นที่ครอบครัวจะตัดสินใจมีบุตร สาเหตุหลักของผลลัพธ์นี้อาจจะเกิดจากตัวแปรที่ใช้เป็นตัวแปรแทนการได้รับสวัสดิการนั้นอาจจะมีส่วนสะท้อนถึง “ข้อจำกัดของเวลาในการเลี้ยงดูบุตร” ไปพร้อมๆกันก็ได้ กล่าวคือ กลุ่มที่ได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรณานั้นทั้งหมดจะเป็นลูกจ้างเอกชน

หรือลูกจ้างรัฐบาล ซึ่งอาจประสบปัญหาความยากลำบากในการประนีประนอมเรื่องเวลาในการทำงานกับการเลี้ยงดูบุตร หรือกล่าวอีกนัยก็คืออาจมีปัญหากการแลกได้แลกเสียระหว่างกิจกรรมทั้งสอง ผลกระทบที่ออกมาจึงเป็นเชิงลบและไม่ได้สะท้อนผลกระทบของการได้รับสวัสดิการอย่างแท้จริง ดังนั้นในแบบจำลองที่ 3 และ 4 จึงได้ทดลองควบคุมผลกระทบที่อาจเกิดจากการมีข้อจำกัดด้านเวลาด้วยการเพิ่มตัวแปร “ชั่วโมงการทำงานโดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของสามีและภรรยาตามสถานภาพการทำงาน” เข้าไปในแบบจำลอง พบว่าจำนวนชั่วโมงทำงานเฉลี่ยของภรรยาต่อสัปดาห์หรือ *FWorkHour* มีผลเชิงลบต่อการตัดสินใจ ซึ่งหมายความว่าหากชั่วโมงการทำงานของภรรยามากขึ้น ความน่าจะเป็นในการตัดสินใจมีบุตรจึงลดลง เมื่อควบคุมผลด้วยตัวแปรดังกล่าวและพิจารณาในรายละเอียดของลักษณะการได้รับสวัสดิการแล้วพบว่า การได้รับสวัสดิการที่แตกต่างกันระหว่างสามีและภรรยา *DoubleDIFF* (ซึ่งหมายถึงได้สวัสดิการสองทาง) มีผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจมีบุตรเชิงบวก ในขณะที่เดียวกันเมื่อพิจารณาครอบครัวที่สามีและภรรยาเป็นลูกจ้างเอกชน และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฝ่ายเดียวเป็นลูกจ้างเอกชนซึ่งอาจเป็นกลุ่มที่ได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนประกันสังคม พบว่าการได้รับสวัสดิการจากกองทุนดังกล่าวนี้พร้อมกันทั้งสามีและภรรยาไม่เพิ่มความน่าจะเป็นในการมีบุตร สาเหตุคงเนื่องมาจากกองทุนประกันสังคมกำหนดให้ผู้ใดผู้หนึ่งได้รับทางเดียวแม้จะเป็นสมาชิกทั้งสองคน

เมื่อพิจารณากรณีที่ควบคุมลักษณะเฉพาะของครอบครัวดังในตาราง 12 ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์กรณีเฉพาะครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยาทำงาน รูปแบบการได้รับสวัสดิการมีผลต่อการตัดสินใจมีบุตรอย่างมีแบบแผนในระดับหนึ่ง กล่าวคือ การได้รับสวัสดิการในฐานะที่เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างรัฐวิสาหกิจนั้น นั้นมีผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจมีบุตรมากกว่าการได้รับสวัสดิการของลูกจ้างเอกชน ผลลัพธ์นี้อาจจะอธิบายได้จากเหตุผลที่ว่า ข้าราชการหรือลูกจ้างรัฐวิสาหกิจนั้นอาจได้รับสวัสดิการในระยะยาวเมื่อเทียบกับลูกจ้างเอกชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเงินอุดหนุนค่ารักษาพยาบาลหรือค่าใช้จ่ายการศึกษา แต่ในกลุ่มที่ได้รับสวัสดิการจากต่างแหล่งนั้นไม่พบว่าส่งผลส่งเสริมการตัดสินใจมีบุตร ในส่วนของผลในตาราง 13 ซึ่งรายงานผลการวิเคราะห์กรณีครอบครัวที่ภรรยามีอายุอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ตอนต้นหรือ 15-29 ปีพบว่า การได้รับสวัสดิการไม่ว่าจะเป็นการได้รับฝ่ายเดียวหรือทั้งคู่มีผลต่อการเพิ่มความน่าจะเป็นในการมีบุตร ในขณะเดียวกันก็พบว่าครอบครัวที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ประสบปัญหาการแลกได้แลกเสียระหว่างการทำงานกับการมีบุตรอย่างเห็นได้ชัด

ตาราง 10: รายละเอียดของตัวแปรต่างๆที่ปรากฏในแบบจำลอง

ตัวแปร		คำจำกัดความ	ลักษณะตัวแปร
<i>NEWBORN – YN</i>		การมีบุตรเกิดใหม่ในรอบปีที่แล้ว เป็นตัวแปรที่นำจำนวนบุตรเกิดรอดในรอบปีที่แล้ว มาแปลงเป็นตัวแปรคุณภาพ โดยไม่คำนึงถึงจำนวนที่มี	0 - ถ้าไม่มี, 1 - ถ้ามี
อายุ	<i>FAge</i>	อายุปัจจุบันของภรรยา	ตัวแปรปริมาณ
	<i>FAgeSq</i>	อายุปัจจุบันของภรรยา ยกกำลังสอง	ตัวแปรปริมาณ
	<i>MAge</i>	อายุปัจจุบันของสามี	ตัวแปรปริมาณ
	<i>MAgeSq</i>	อายุปัจจุบันของสามี ยกกำลังสอง	ตัวแปรปริมาณ
การศึกษา	<i>FSchool</i>	จำนวนปีที่เรียนในสถานศึกษา-ภรรยา	ตัวแปรปริมาณ
	<i>MSchool</i>	จำนวนปีที่เรียนในสถานศึกษา-สามี	ตัวแปรปริมาณ
ศาสนา	<i>Islam</i>	ครอบครัวที่ทั้งสามีและภรรยา นับถือศาสนาอิสลาม	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
ที่ตั้งที่อยู่อาศัย	<i>Central</i>	ที่ตั้งครัวเรือนอยู่ในภาคกลาง	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
	<i>North</i>	ที่ตั้งครัวเรือนอยู่ในภาคเหนือ	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
	<i>Northeast</i>	ที่ตั้งครัวเรือนอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
	<i>South</i>	ที่ตั้งครัวเรือนอยู่ในภาคใต้	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
	<i>Rural</i>	ที่ตั้งครัวเรือนอยู่นอกเขตเทศบาล	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
ขนาดครัวเรือน	<i>Member</i>	จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน	ตัวแปรปริมาณ
การทำงาน	<i>DoubleIncome</i>	สามีและภรรยาประกอบอาชีพทั้งคู่	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
	<i>Housewife</i>	สามีประกอบอาชีพ-ภรรยาแม่บ้าน	
ลักษณะครอบครัวแบ่งตามประเภทการได้รับสวัสดิการ Welfare	<i>Double</i>	สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากแหล่งเดียวกัน	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
	<i>DoubleGOV</i>	สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากแหล่งเดียวกัน (ข้าราชการ)	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
	<i>DoublePUB</i>	สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากแหล่งเดียวกัน (รัฐวิสาหกิจ)	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
	<i>DoubleEMP</i>	สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่จากแหล่งเดียวกัน (ลูกจ้างเอกชนไม่ใช่เกษตรกร)	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
	<i>DoubleDIFF</i>	สามีและภรรยาได้รับสวัสดิการทั้งคู่แต่ต่างแหล่ง	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
	<i>Single</i>	สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
	<i>SingleGOV</i>	สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ (ข้าราชการ)	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
	<i>SinglePUB</i>	สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ (รัฐวิสาหกิจ)	0 – ถ้าไม่ใช่, 1 – ถ้าใช่
ประวัติการมีบุตรในอดีต	<i>MortalRate</i>	อัตราการตายของบุตรนิยามตาม Kiranandana (1977): (จำนวนบุตรเกิดรอด – จำนวนบุตรมีชีวิต) / จำนวนบุตรเกิดรอด	ตัวแปรปริมาณ
	ชั่วโมงทำงาน	<i>FWorkHour</i>	จำนวนชั่วโมงทำงานโดยเฉลี่ยของภรรยาต่อสัปดาห์
<i>MWorkHour</i>		จำนวนชั่วโมงทำงานโดยเฉลี่ยของภรรยาต่อสัปดาห์	ตัวแปรปริมาณ

หมายเหตุ: จำนวนปีการศึกษาวัดหลักตามงานของ Samtisant (1997) (อ้างอิงจาก ปาลิตา นันท์เดชขจร, 2541)

ตาราง 11: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (ทั่วประเทศ)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
<i>F</i> Age	-0.02505	-1.775	-0.02485	-1.760	-0.02066	-1.428	-0.02048	-1.415
<i>F</i> AgeSq	-0.00033	-1.575	-0.00033	-1.600	-0.00038	-1.780	-0.00039	-1.800
<i>M</i> Age	-0.04480	-4.335	-0.04432	-4.287	-0.04159	-3.834	-0.04088	-3.764
<i>M</i> AgeSq	0.00036	2.772	0.00035	2.748	0.00031	2.318	0.00031	2.273
<i>Central</i>	-0.10879	-2.580	-0.10516	-2.483	-0.08466	-1.955	-0.08051	-1.850
<i>North</i>	-0.12302	-2.695	-0.11858	-2.565	-0.08331	-1.786	-0.07753	-1.640
<i>Northeast</i>	-0.10930	-2.555	-0.10553	-2.427	-0.06187	-1.415	-0.05676	-1.275
<i>South</i>	-0.04032	-0.859	-0.03675	-0.777	-0.01380	-0.289	-0.00887	-0.184
<i>Islam</i>	0.22806	4.960	0.22629	4.919	0.20089	4.284	0.19921	4.246
<i>Rural</i>	-0.03845	-1.365	-0.03780	-1.342	-0.01169	-0.403	-0.01103	-0.380
<i>Double</i>	-0.09108	-2.844			-0.03435	-1.033		
<i>DoubleGOV</i>			-0.01932	-0.265			0.02443	0.327
<i>DoublePUB</i>			-0.07344	-0.334			-0.14588	-0.594
<i>DoubleEMP</i>			-0.10629	-3.073			-0.04605	-1.282
<i>DoubleDIFF</i>	-0.20320	-2.163	-0.26822	-2.511	-0.10344	-1.088	0.00172	0.015
<i>Single</i>	0.06019	2.177			-0.02519	-0.834		
<i>SingleGOV</i>			-0.01035	-0.200			-0.10318	-1.880
<i>SinglePUB</i>			-0.00173	-0.018			-0.07950	-0.813
<i>SingleEMP</i>			0.08620	2.843			0.00165	0.050
<i>F</i> School	0.01234	3.061	0.01150	2.775	0.01238	2.998	0.01171	2.754
<i>M</i> School	0.00530	1.352	0.00618	1.521	0.00230	0.572	0.00340	0.817
<i>MortalRate</i>	-0.08514	-0.549	-0.08638	-0.557	-0.07059	-0.449	-0.07199	-0.458
<i>F</i> WorkHour					-0.00625	-9.129	-0.00622	-9.081
<i>M</i> WorkHour					0.00139	0.763	0.00111	0.607
<i>Cons</i>	0.49235	2.227	0.47412	2.125	0.49013	2.054	0.47497	1.986
จำนวนตัวอย่าง	70,177		70,177		67,941		67,941	
มีบุตร	2,178		2,178		2,105		2,105	
ไม่มีบุตร	67,999		67,999		65,836		65,836	
Log Likelihood	-8579.111		-8576.494		-8257.584		-8255.010	

หมายเหตุ: ตัวเขียนแสดงถึงค่า z-statistics

ตาราง 12: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (สามี-ภรรยาทำงาน)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

	Model 5		Model 6		Model 7		Model 8	
<i>F</i> Age	-0.02979	-1.832	-0.02916	-1.792	-0.02999	-1.843	-0.02941	-1.805
<i>F</i> AgeSq	-0.00022	-0.916	-0.00023	-0.964	-0.00021	-0.905	-0.00023	-0.953
<i>M</i> Age	-0.04960	-4.128	-0.05027	-4.182	-0.04925	-4.095	-0.05004	-4.152
<i>M</i> AgeSq	0.00043	2.886	0.00043	2.927	0.00043	2.864	0.00043	2.897
<i>Central</i>	-0.03754	-0.662	-0.04271	-0.751	-0.03552	-0.625	-0.03968	-0.697
<i>North</i>	-0.03393	-0.571	-0.04445	-0.740	-0.03075	-0.514	-0.04227	-0.703
<i>Northeast</i>	-0.00949	-0.166	-0.02007	-0.348	-0.00626	-0.109	-0.01939	-0.336
<i>South</i>	0.01896	0.305	0.01114	0.178	0.02208	0.353	0.01516	0.242
<i>Islam</i>	0.18684	3.240	0.18618	3.229	0.18643	3.232	0.18634	3.230
<i>Rural</i>	-0.04910	-1.441	-0.04936	-1.448	-0.04922	-1.444	-0.05189	-1.520
<i>Double</i>	-0.04434	-1.313			-0.03689	-0.995		
<i>DoubleGOV</i>			0.02049	0.266			0.22237	1.725
<i>DoublePUB</i>			-0.01479	-0.067			0.18930	0.778
<i>DoubleEMP</i>			-0.05484	-1.522			-0.02949	-0.773
<i>DoubleDIFF</i>	-0.14992	-1.566	-0.08761	-0.701	-0.12747	-1.269	-0.11807	-0.939
<i>Single</i>	-0.04689	-1.145			-0.03698	-0.861		
<i>SingleGOV</i>			0.00137	0.019			0.12948	1.375
<i>SinglePUB</i>			0.01058	0.080			0.13638	0.946
<i>SingleEMP</i>			-0.06206	-1.318			-0.04098	-0.851
<i>FSchool</i>	0.01742	3.573	0.01609	3.190	0.01722	3.365	0.01597	3.091
<i>MSchool</i>	0.00060	0.126	-0.00075	-0.152	0.00156	0.315	0.00011	0.022
<i>MortalRate</i>	-0.06602	-0.381	-0.06569	-0.379	-0.06594	-0.380	-0.06537	-0.377
<i>FWorkHour</i>					-0.00315	-0.333	0.01045	0.898
<i>MWorkHour</i>					0.00784	0.839	0.02223	1.940
<i>Cons</i>	0.49045	1.909	0.52872	2.040	0.25782	0.465	-0.99977	-1.239
จำนวนตัวอย่าง	59,007		59,007		59,007		59,007	
มีบุตร	1,567		1,567		1,567		1,567	
ไม่มีบุตร	57,440		57,440		57,440		57,440	
Log Likelihood	-6494.469		-6493.765		-6494.114		-6491.351	

หมายเหตุ: ตัวเขียนแสดงถึงค่า z-statistics

ตาราง 13: ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการต่อการตัดสินใจมีบุตร (ภรรยาอายุ 15-29 ปี)

ตัวแปรตาม: มีบุตร = 1 ไม่มีบุตร = 0

แบบจำลอง	Model 9		Model 10		Model 11	
<i>F</i> Age	0.07282	0.905	0.07920	0.983	0.06832	0.846
<i>F</i> AgeSq	-0.00264	-1.598	-0.00279	-1.686	-0.00249	-1.505
<i>M</i> Age	-0.00896	-0.352	-0.01010	-0.396	-0.00340	-0.131
<i>M</i> AgeSq	-0.00016	-0.423	-0.00015	-0.400	-0.00025	-0.646
<i>Central</i>	-0.04983	-0.665	-0.05120	-0.681	-0.03957	-0.525
<i>North</i>	0.03283	0.406	0.00878	0.107	0.06186	0.761
<i>Northeast</i>	0.05482	0.715	0.03432	0.444	0.10635	1.377
<i>South</i>	0.13901	1.713	0.11827	1.447	0.14664	1.798
<i>Islam</i>	0.14908	2.091	0.15518	2.173	0.11180	1.553
<i>Rural</i>	-0.03097	-0.650	-0.03329	-0.697	0.01965	0.407
<i>Double</i>	0.00448	0.088			0.07724	1.503
<i>DoubleGOV</i>			0.62502	3.660		
<i>DoublePUB</i>			-5.79285	-6.28E-05		
<i>DoubleEMP</i>			-0.03295	-0.631		
<i>DoubleDIFF</i>	-0.00116	-0.006	-0.44378	-2.248	0.09685	0.546
<i>Single</i>	0.20541	4.611			0.05743	1.165
<i>SingleGOV</i>			0.29147	3.102		
<i>SinglePUB</i>			0.25842	1.383		
<i>SingleEMP</i>			0.19590	4.125		
<i>FSchool</i>	0.01056	1.504	0.00602	0.842	-0.00245	-0.365
<i>MSchool</i>	0.00105	0.158	-0.00209	-0.306	0.01126	1.599
<i>MortalRate</i>	-0.46304	-1.490	-0.46955	-1.511		
<i>FWorkHour</i>					-0.00793	-7.564
<i>MWorkHour</i>					0.00219	0.662
<i>Cons</i>	-1.22261	-1.213	-1.18303	-1.173	-1.12477	-1.101
จำนวนตัวอย่าง	12,052		12,052		12,052	
มีบุตร	1,042		1,042		1,042	
ไม่มีบุตร	11,010		11,010		11,010	
Log Likelihood	-3422.174		-3414.497		-3394.958	

หมายเหตุ: ตัวเอียงแสดงถึงค่า z-statistics

5. บทส่งท้าย

จากการคาดประมาณประชากรไทยในอีกสามทศวรรษข้างหน้าพบว่า โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเปลี่ยนผ่านสู่สังคมชราภาพเหมือนกับหลายประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว สาเหตุหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรดังกล่าวเกิดจากการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ จากสถิติทางการพบว่าอัตราเจริญพันธุ์รวมของไทยปัจจุบันลดลงเรื่อยๆเป็นลำดับ จนปัจจุบันคาดประมาณว่าลดลงเหลือประมาณ 1.7 ซึ่งต่ำกว่าระดับทดแทน การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมชราภาพนั้นมีโอกาสก่อให้เกิดทางปัญหาทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อผลิตภาพของประเทศ ภาวะของวัยทำงานในการดูแลผู้สูงอายุ และอาจรวมถึงภาวะทางภาษีอากร หรือภาวะของภาครัฐอันเกิดการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายเพื่อคนชรา ดังนั้นการชะลอการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ แม้จะเป็นประเด็นที่ยากทั้งในแง่ของการทำให้เกิดขึ้นจริง หรือในแง่ของความไม่เหมาะสมที่ภาครัฐเข้าไปแทรกแซงการตัดสินใจของครอบครัวเกี่ยวกับการมีหรือไม่มีบุตร มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรเป็นประเด็นที่ไม่ควรละเลย การวิเคราะห์เชิงประจักษ์ในงานวิจัยชิ้นนี้มีเป้าหมายสำคัญคือ ต้องการวิเคราะห์ถึงความครอบคลุมของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในรูปตัวเงินจากภาครัฐ โดยดูว่ามีครอบครัวที่อยู่ในข่ายที่มีโอกาสได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมีมากน้อยเพียงใด และพยายามแสดงให้เห็นว่า การมีโอกาสดำเนินการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐของครอบครัวนั้นจะส่งผลต่อการตัดสินใจมีบุตรหรือไม่ อย่างไร ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์คือข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ 1% ของปีพ.ศ. 2543

ผลการประมาณการด้านความครอบคลุมของการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร เมื่อพิจารณา 81,656 ตัวอย่างทั่วประเทศพบว่า ครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการสูงถึงร้อยละ 64.8 ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีคิดเป็นร้อยละ 35.2 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 18.1 ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่คิดเป็นร้อยละ 17.1 ส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันหรือร้อยละ 15.3 ในขณะที่เมื่อพิจารณาเฉพาะในเขตเมือง 24,151 ตัวอย่างพบว่าจำนวนครอบครัวที่มีผู้ได้รับสวัสดิการนั้นมีสัดส่วนสูงกว่า ครอบครัวที่มีโอกาสไม่ได้รับสวัสดิการมีจำนวน 9,982 ครอบครัวหรือคิดเป็นร้อยละ 41.3 ครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการนั้นมีจำนวน 14,169 ครอบครัวหรือคิดเป็นร้อยละ 58.6 ในจำนวนนั้นเป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการร้อยละ 31.4 ซึ่งส่วนใหญ่สามีจะเป็นผู้มีสิทธิได้รับเหมือนระดับประเทศ ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งคู่คิดเป็นร้อยละ 27.2 ส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการประเภทเดียวกันหรือร้อยละ 23.2 ขณะเดียวกันจากตัวอย่างของครอบครัวในเขตชนบทนั้น พบว่าเกือบร้อยละ 75 เป็นครอบครัวที่อยู่ในข่ายไม่ได้รับสวัสดิการใดๆเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ในกลุ่มครอบครัวที่มีโอกาสได้รับสวัสดิการนั้น ร้อยละ 12.6 เป็นครอบครัวที่สามีหรือภรรยาคนใดคนหนึ่งได้รับสวัสดิการ ส่วนครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการทั้งสามีและภรรยามีร้อยละ 12.8 ส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการประเภทเดียวกัน

ในด้านของผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการได้รับสวัสดิการของครอบครัวต่อการตัดสินใจมีบุตร

นั้น กล่าวโดยสรุปแล้ว พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความน่าจะเป็นในการตัดสินใจมีบุตรที่สำคัญคือ จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษาของภรรยา ศาสนา และข้อจำกัดเรื่องเวลาในการทำงาน (หรืออีกมุมหนึ่งคือเวลาในการเลี้ยงดูบุตร) ในกรณีหลังสุดนี้พบว่าครอบครัวไทยนั้นประสบปัญหาการแลกได้แลกเสียระหว่างการทำงานกับการมีบุตรในระดับหนึ่งไม่เจาะจงเฉพาะกรณีลูกจ้าง เมื่อเปรียบเทียบระหว่างครอบครัวที่ทำงานทั้งสามีและภรรยาซึ่งอาจประสบปัญหาเรื่องของเวลาในการเลี้ยงดูบุตรเหมือนกัน พบว่าการได้รับสวัสดิการของครอบครัวนั้นมีผลต่อการเพิ่มความน่าจะเป็นในการมีบุตรอย่างมีแบบแผน โดยเฉพาะครอบครัวที่ได้รับสวัสดิการในฐานะข้าราชการซึ่งมีโอกาสได้รับการช่วยเหลือในระยะยาว ในส่วนของครอบครัวที่ภรรยาอยู่ในช่วงวัยเจริญพันธุ์ตอนต้นหรือ 15-29 ปีนั้น การได้รับสวัสดิการของครอบครัวนั้นมีผลต่อการเพิ่มความน่าจะเป็นในการมีบุตร

ด้วยเหตุนี้ แนวทางลดปัญหาของการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ในอนาคตข้างหน้า นอกเหนือจากความพยายามลดความขัดแย้งระหว่างการทำงานของสตรี และการมีบุตรหรือการเลี้ยงดูบุตรในรูปของการให้การสนับสนุนครอบครัวด้านเวลาอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว การขยายการให้สวัสดิการแก่ครอบครัวที่ยังไม่อยู่ในข่าย ก็น่าจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะอาจจะช่วยชดเชยต้นทุนที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างการทำงานของสตรีและการมีบุตรแล้ว ยังอาจกระตุ้นให้ครอบครัวไม่ตัดสินใจเลิกคิดมีบุตร แต่ทว่าประเด็นที่ยังไม่อาจตอบได้จากงานวิจัยคราวนี้ก็คือน่าจะว่า การขยายการให้สวัสดิการแก่ครอบครัวที่ยังไม่อยู่ในข่ายนั้นครอบคลุมถึงกลุ่มใด จำเป็นที่จะต้องพิจารณาปัญหาการกระจายรายได้ใหม่ (Redistributive Effect) หรือไม่ นอกจากนั้นแล้วประเด็นในเรื่องของข้อจำกัดด้านเวลาของครอบครัวนั้น อาจจะต้องพิจารณาในมิติของอาชีพและ/หรืออุตสาหกรรมเพิ่มเติมเข้าไปด้วย เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งประเด็นเหล่านี้คงจะต้องฝากไว้กับงานวิจัยในลำดับถัดไป

หนังสืออ้างอิง

- เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2546. การปันผลทางประชากรอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทย, เอกสารหมายเลข 295 พฤษภาคม 2546, วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน และคณะ, 2546. การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย (พ.ศ. 2543-2568) ผลต่อการกำหนดทิศทางการนโยบายประชากรในอนาคต, เอกสารหมายเลข 293 พฤษภาคม 2546, วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียนฉาย กิระนันท์, 2524. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างการเจริญพันธุ์ รายได้และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตร. รายงานวิจัย สถาบันวิจัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทียนฉาย กิระนันท์, 2527. อุปสงค์ต่อบุตร: การเปลี่ยนแปลงในช่วงทศวรรษ, เอกสารวิจัยหมายเลข 47, สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นวลปรานค์ ปวีณการณ, 2526. ภาวะเศรษฐกิจในครอบครัวกับจำนวนบุตรของกรรมกรในอุตสาหกรรมสิ่ง

ทอ, วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2526.

ปราโมทย์ ประสาทกุล และ ปัทมา ว่าพัฒน์วงศ์, 2548. “สถานการณ์ประชากรของประเทศไทยพ.ศ. 2548”,
ใน กฤตยา อาชวนิจกุล และปราโมทย์ ประสาทกุล บรรณาธิการ, *ประชากรของประเทศไทย ณ พ.ศ.
2548*, ประชากรและสังคม 2548, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า 14-31.

पालิดา นันท์เดชขจร, 2541. *การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย*,
วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2541.

วรชัย ทองไทย และ อัจฉรา มาศมาลัย, 2548. “จับตา 13 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์
ของประเทศไทย” , ใน กฤตยา อาชวนิจกุล และปราโมทย์ ประสาทกุล บรรณาธิการ,
ประชากรของประเทศไทย ณ พ.ศ. 2548, ประชากรและสังคม 2548, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล, หน้า 32-39.

วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์, 2544. “โครงการควบคุมครองทางสังคมและการประกันว่างงาน”, การสัมมนา
วิชาการประจำปีพ.ศ. 2544 เรื่องยุทธศาสตร์การขจัดปัญหาความยากจน, สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนา
ประเทศไทย.

วรเวศม์ สุวรรณระดา , 2547. “มาตรการสนับสนุนการดูแลบุตรและการทำงานของสตรีในประเทศไทย”, ใน
เกื้อ วงศ์บุญสิน บรรณาธิการ, “6 ปีทองสุดท้ายของโอกาสการแข่งขันทางเศรษฐกิจ: ผลจากการ
เปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร”, รวมบทความชุดโครงการทักษะแรงงานระยะที่ 2, สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย, หน้า 13-57.

วนิดา สุเมธานนท์, 2527. *อุปสงค์ต่อบุตรของชาวกรุงเทพมหานคร*, วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตร
มหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2527.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, บรรณาธิการ, 2525. *ภาวะเจริญพันธุ์กับการพัฒนาในประเทศไทย*, โครงการวิจัย
ระดับจุลภาคในประเทศไทย เรื่องประชากรกับการพัฒนา.

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546. *การฉาย
ภาพประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543-2568*, พิมพ์ครั้งที่ 1, สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
นนทบุรี.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2536 . *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการมีบุตรเพิ่มจากการสำรวจทัศนคติ
เกี่ยวกับบุตร พ.ศ. 2536*, สำนักนายกรัฐมนตรี.

Becker, G. S. 1960, An Economic Analysis of Fertility, in A.J. Coale et.al, *Demographic and
Economic Change in Developed Countries*, Princeton University Press.

Becker, G. S. 1965. “A Theory of the Allocation of Time”. *Economic Journal*. Vol. 75.No.299:
493-517.

- Becker, G. S. and Lewis, H.G. 1973. "On the Interaction Between Quantity and Quality of Children". *Journal of Political Economy*. Vol 81. No.2: 279-288.
- Kiranandana, T. 1977. *An Economic Analysis of Fertility Determination Among Rural And Urban Thai Women*. Institute of Population Studies. Chulalongkorn University.
- Kiranandana, T. 1979. *Notes on the economic impacts of child mortality on the parents' fertility behavior*. Paper No.31. Institute of Population Studies. Chulalongkorn University.
- Mincer J. 1963, "Market Prices, Opportunity Costs and Income Effects". in Christ, C.F. et. Al. *Measurement in Economics; Studies in Mathematical Economics and Econometrics in Memory of Yeruda Grunfeld*. Standford University Press.
- Pananiramai, M. 1979. *A Micro-Economic Analysis of the Determinants of Fertility in Thailand*. A Joint Project of Institute of Population Studies. Chulalongkorn University and Population Survey Division. National Statistical Office. Report No. 5 Survey of Fertility in Thailand. World Fertility Survey.
- Rodgers, G.B. 1976. "Fertility and Desired Fertility: A Longitudinal Evidence from Thailand". *Population Studies*. Vol.30. November.
- Sarntisart, I. 1997. Educational Expansions and Labor Earnings Inequality: the Case of Thailand between 1988 and 1992. *Chulalongkorn Journal of Economics*. Vol.9. No. 2: 127-174.
- Willis, R. 1973. A New Approach to the Economic Theory of Fertility Behavior. *Journal of Political Economy*. Vol.81. No.2.Part 2: S14-64.

i อ้างตัวเลขจาก National Institute of Population and Social Security Research

ii การเรียบเรียงในส่วนนี้อาศัยงานของ วรเวศม์ สุวรรณระดา (2547) ซึ่งอิงงานของวรรณ ชาญด้วยวิทย์ (2544)

iii ดูความหมายของค่าจ้างในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 มาตรา (5)

iv เนื้อหาส่วนใหญ่อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2545), คู่มือปฏิบัติงานเงินกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน, กระทรวงศึกษาธิการ.

v ดู "คู่มือการอบรมเสริมสร้างระบบเครือข่ายการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ" (เอกสารดาวน์โหลดได้จาก <http://www.dsdw.go.th>)

vi ุรยาละเอียดใน "องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์"

ภาคผนวก 2: ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและแผนที่ได้รับตลอดโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรม (ตามแผน)	ผลงานที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน
1. เพื่อทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบันของ มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรใน ประเทศไทยและต่างประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> ● สำรวจและเรียบเรียงสถานการณ์ ปัจจุบันของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทย 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ได้ทราบสถานการณ์ปัจจุบันของ มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรใน ประเทศไทยอย่างเป็นระบบและสามารถ เปรียบเทียบกับมาตรการสนับสนุน ครอบครัวด้านการเลี้ยงดูบุตรในประเทศ ต่างๆได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ เรียบเรียงสถานการณ์ปัจจุบันของ มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดย ภาครัฐในประเทศไทยทั้งในด้านการคลัง ความคุ้มครองทางสังคม และมาตรการ สนับสนุนด้านเวลา
	<ul style="list-style-type: none"> ● สำรวจและเรียบเรียงสถานการณ์ ปัจจุบันของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในต่างประเทศ (บางประเทศ) 		<ul style="list-style-type: none"> ◆ เรียบเรียงมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดู บุตรโดยภาครัฐในนานาประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สวีเดน เยอรมนี และฝรั่งเศส ทั้ง ในด้านการคลัง ความคุ้มครองทางสังคม และมาตรการสนับสนุนด้านเวลา
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงระดับความครอบคลุม ของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร ในประเทศไทยโดยพิจารณาการกระจาย ของครอบครัวที่มีโอกาสได้รับประโยชน์ จากมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร ในระดับต่างๆโดยยึดอาชีพหรือ สถานภาพการทำงานของสามีภรรยา เป็นหลัก	<ul style="list-style-type: none"> ● ดำเนินงานการกระจายของครอบครัว ตามประเภทของโอกาสได้รับมาตรการ สนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยใช้ข้อมูลดิบ การสำรวจสภาวะการทำงานของ ประชากร 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ได้ทราบถึงการกระจายของโอกาสได้รับ ผลประโยชน์จากมาตรการสนับสนุนการ เลี้ยงดูบุตร 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ รวบรวมสถิติผู้มีโอกาสได้รับอันสังคม จากมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร โดยภาครัฐประเภทต่างๆของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลมหภาค ◆ ประเมินการกระจายของครอบครัวตาม ประเภทของโอกาสได้รับมาตรการ สนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐของ ประเทศไทย โดยใช้ข้อมูล 1%ของการสำมะโนประชากรและการเคหะ 2543

วัตถุประสงค์	กิจกรรม (ตามแผน)	ผลงานที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน
<p>3. เพื่อวิเคราะห์เชิงประจักษ์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของสตรีวัยเจริญพันธุ์และครอบครัวในการตัดสินใจมีบุตร โดยเน้นการพิจารณาผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรต่อการตัดสินใจดังกล่าว</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● เรียบเรียงข้อมูลการสำรวจสภาวะการทำงานของประชากรเพื่อการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของสตรีวัยเจริญพันธุ์และครอบครัวในการตัดสินใจมีบุตร ● วิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของสตรีวัยเจริญพันธุ์และครอบครัวในการตัดสินใจมีบุตรโดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ได้ทราบผลกระทบของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในปัจจุบันต่อการตัดสินใจมีบุตรของครอบครัวไทย 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ จัดทำฐานข้อมูลการตัดสินใจมีบุตรหรือไม่มีบุตรรายครอบครัว และข้อมูลครอบครัวประเภทอื่นๆเกี่ยวกับลักษณะเชิงประชากร เศรษฐกิจ สังคม และการได้รับหรือไม่ได้รับอานิสงส์จากมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรจากภาครัฐ ◆ วิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของสตรีวัยเจริญพันธุ์และครอบครัวในการตัดสินใจมีบุตรหรือไม่มีบุตรภายใต้ข้อมูลระดับต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลทั่วประเทศ ข้อมูลตามลักษณะที่อยู่อาศัย (ภูมิภาค และเขตที่อยู่อาศัย, เมืองหรือชนบท) ข้อมูลตามลักษณะการทำงานของคู่สมรส (ทำงานทั้งคู่ หรือภรรยาเป็นแม่บ้าน) ข้อมูลตามอายุของภรรยาโดยใช้แบบจำลองโพรบิท
<p>4. เพื่อทราบถึงแนวทางในการปฏิรูปมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของประเทศไทยในอนาคต</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● วิเคราะห์ผลเพื่อแสวงหาแนวทางการปฏิรูปมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของประเทศไทยในอนาคต 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ได้ทราบแนวทางในการปฏิรูปมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของประเทศไทยในอนาคตบนฐานการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรุปลักษณะของมาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรโดยภาครัฐและแนวทางในการปฏิรูปในอนาคตบนฐานของนัยเชิงนโยบายของผลการวิเคราะห์ในแต่ละบท